

A vertical strip of ancient Egyptian papyrus bundles, likely from a book binding. The bundles are arranged in a column and are held together by horizontal bands of woven reeds. Each bundle is decorated with a central floral motif and two circular motifs on either side. The papyrus is aged and shows signs of wear and discoloration. A small white label is attached to the bottom of the strip.

A
41-376

de Roy

12

Ally along of John Dugan

Homiliae in Epistolas

DOMINICALES IVXTA (1)

literam, per Fratrem Ioannem Royardum, ordinis fratrum Minorum.

R. 22285

* *Longe fidelius, quam vnquam antehac, ad vetera exemplaria recognita, & tersius emendata.*

APARS ESTIVALIS.

HIEREMIAE XV.

Inuenti sunt sermones tui & comedi eos: & factum est mihi verbum tuum in gaudium & latitiam cordis mei.

No 3
92-158

E. H. G. - 11 et 12

PARISIIS,

Apud Carolam Guillard, sub Sole Aureo
via ad diuum Iacobum.

1853

i 1669 0825

WIB	
Wela	
161	

~~B
87
161~~

A
41
376

A HOMILIARVM IN EPISTO-
 41 las dominicales per F. Ioannem Royar-
 376 dum, quæ est pars æstiuæ, in-
 dex alphabeticus.

- A** Bba pater, quid significet. 69.a
 Abiecto clypeo Saul in Gelboe cæsus. 161.a
 Abortiuū quare se dixerit Paulus. 87.a
 Abrahā imitandus in exemplo fidei. 95.b in exemplo spei. 96.a. in peregrinatione. 97.a in obedientia. 97.b. in munerum recusatione. 98.a b
 Acediæ crucifixio. 53.a
 Adoptio nostra per Christum facta. 69.b
 Adoptionis spiritus quid efficiat. 69.a b
 duentus Christi duplicis, cau-
 Afa dissimilis. 173.a
 Aduersa sustinentes, curæ deo sunt. 28.a
 Aduersitatū quas patimur, cau-
 se. 37.b
 Aduersitatibus quidam emendantur, quidam peiores fiunt. 56.b
 Aedificatio super fundamentū fidei. 165.a
 Aegyptiorum fruges percussæ, piorum seruatæ. 27.b
 Aegyptij filios Israel regno suo exegerunt. 38.b
 Aegypti umbra quid mysticè.
 89.a
 Acumulationes. 104.b
 Aeternæ vitæ collatio à deo speranda. 66.b
 Affectus saltē pietatis pauperibus impendendus ab iis qui inopia ipsi laborant. 22.b
 Agar in solitudine interrogatur. 60.b
 Agar erabunda mysticè. 64.a
 Agi & regi differunt. 65.b
 Ager geminus ad seminādum. 115.a
 Agi spiritu dei, quid. 65.b
 Alienatio à via Dei vt fiat. 138.a
 Alieni filij qui sint. 67.a
 Altitudo charitatis. 122.b
 Amatores huius seculi miricæ comparati. 89.b
 Amatores huius mundi vt fallantur. 135.a
 Ambitiosorum pernicies. 142.a
 Ambulare dignè vocatione nostra debemus. 124.b
 id vt fiat. 176.a
 Ambulare in vanitate sensus, quid. 138.a
 Amici crucis, & inimici. 170.a b
 Amicitia mundi fallax. 19.b
 Amicitiam cum quibus in-
 caa ij cas

I N D E X.

cas attende.	166.a	ros fuisse indicium.	12.b
Amor omnia concilians.	1.a	Aqua viua, spiritus sanctus.	
Amoris sollicitudo.	172.b		4.b
Anathema quid sit.	78.a	Aque canalibus ductę mirum.	
Angeli vt patres nostri dicatur.			165.b
119.b		Aque potus saluberrimus.	
Angelus ad māmillas aurea zona præcinctus.	159.b		153.b
Anime peccatricis calamitas.		ex Aqua miraculosę ignis accessus.	9.b
10.a		Aquila vt sobolem prober.	
Anime quantitas penes charitatem sumenda.	165.a		67.a
Anime & corporis amor mutuus.	1.a b	Aquile renouatio vt fiat.	
Anime nostrę vt curentur.			144.b
134.b		Aquilo mysticę diabolica persuasio.	143.b
Anime suę quisque custos est.		Arbitrij humani libertas.	
28.b			156.b
Animalium quedam soliuaga, quedam gregalia.	40.b	Arbor vite Christus.	50.a
Animatum mortibus homiuiuit.	114.a	Arboris incremęti impedimentum.	166.a
Antonij heremite exemplum.		Argus centum oculos habens deceptus.	28 b
44.b		Armatura militis Christi describitur.	158.b
Apostolus tametsi non exauditus, tamen orare non cessat.		Aromata mysticę.	48.b
175.a		Ara pedum morbo laborans.	
Apostoli clementia in præcipiēdo.	54.b		56.a
Apostoli prædicatio in prauum detorta.	47.a	Ascensionis Christi & descensus spiritus sancti figura.	10.b
Apostolum cur se nominet Paulus, cum se dicat eo nomine indignum.	87.a b	Asino comparatum corpus nostrum.	63.a
Apostoli, nubes erant.	11.a	Auaritia quid velit.	58.a
Apostolorum ardor.	7.a	Auaritię crucifixio.	52.b
Apostolis quare fidem habuit mundus.	83.a	Auaritię frigus.	144.a
Apostolos spiritu sancto reple-		Auaritię inquietudo.	58.a
		Auaritię pedica.	74.a
		Auarus ę præda uiuit.	145.a
		Auari cor durum.	ibidem.
		Auarorum casus.	75.a
			Aua-

INDEX.

- Auarorum error. 142.b
 Audire dominum preces suorū 45.a
 Auditores vt se debeant habere ad verbi dei prædicationem. 168.a
 Auditus veteris hominis surde scit. 140.b
 Aues & pisces moraliter. 108.a
 Aues in terra versantes. 108.b
 Aues rapaces, auari homines. 145.a,b
 Auium mores nobis imitandi. 109.a
 Auium rostris curuis præditarū mores. 145.a
 Aures dei ad preces nostras in tentæ. 45.a
 Aurum quidam sūt, quidam pala. 25.b
 Axa filia Caleph quid à patre petierit. 27.a,b
 143.a
- B.
- B**abylonis fornax. 45.b
 Babylonicæ fornacis incendium. 161.b
 Babylonica captiuitas, mysticè 10.a
 Babylonicæ turris ædificatorū confusio in linguis. 13.b
 Baptizatio in morte Christi fit. 47.a,b.&.48.a
 Baptismi vnitas. 129.a
 Beatitudo sanctorū quare fors dicatur. 178.a
 Belial filij, superbi. 24.b
 Bellum intra hominem quale. 103.a
- Benedictio ditat. 96.a
 Benedictio non per legem, sed per fidem. 93.b.&.95.a
 Benedictionem vt assequaris. 42.b
 Beneficentia quibus in primis exhibenda. 112.b
 Beneficiorum magnitudinē negligendo, ingratitude maior efficitur. 132.a
 Benignitas quæ fit. 107.a
 Bigami detestabiles. 58.a
 Blasphemi Sennacherib humiliatio. 26.b
 Blasphemias Rabfacis deus audit & vlciscitur. 45.a
 Bona cœlestia nobis promissa quanta sint. 135.a
 Bona collata ab ingratis auferēda. 131.b
 Bona naturalia à deo nobis collata. 134.b
 Bona nobis promissa quāta sint 135.a
 Bona omnia nostra à deo sunt. 31.b
 Bona opera impio ad vitam æternam non profunt. 152.a
 Bonam voluntatem à deo esse. 90.b
 Boni æterni excellentia. 35.a
 Bonorum exēplis alios ad bonum prouocari. 169.a
 Bonos semper malorū odia sustinuisse. 18.b
 Bonitas dei gratuita erga nos. 31.b

I N D E X.

Bontas quæ sit.	107.a	Carnis cultores quid reportēt.	171.a
C		Carnis deliciae suppliciiis compen-	70.b
Adauera cur nō fœteant		penfandæ.	102.a
coruis & canibus.	140.b	Carnis defideria non eſſe perficienda.	148.b
Cadere contingit quinque modis.	74.b	& 149.a	
& 75.a		Carni nō omnia peccata ac vitia tribuenda.	105.b
Calceatio ſpiritualis Chriſtiani militis.	160.a	Carnis opera recensentur.	
Calamus ſcribæ cur dicatur ſpirituſſanctus.	8.a	ibidem.	
Caleph fortitudo.	141.b	Carnem crucifigere cum vitiiis, quid.	108.a
Canalium aquaticorum mirū.	165.b	Carnales cantiones ac laſciue quantum mali faciant.	154.a
Canibus mordacibus ſimiles.	26.a	Carnales homines ſœnum tectorum.	66.b
Canticorum diuinorum efficacia.	153.b	Carnales hoīes quaſi piſces.	109.a
Caput eccleſiæ Chriſtus quid inſuat membris.	135.b	Carnalium hominum mores.	
Captiuas Iudæorum.	13.b	ibidem.	
Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum.	103.a	Carminationes ſuperſtitioſæ.	80.b
Caro Chriſti reſurrectione florens fructum attulit.	50.b	Caſtitas quæ ſit.	107.b
& 51.a		& 108.a	
Carō & ſpiritus quid.	102.b	Caſtitas ſimulata.	159.a
& 103.a		Catechizari quid ſit.	112.b
Caro noſtra vt carni Chriſti cōformis fiat.	64.a	Cautè ambulandum.	148.a b
Caro putrida ſine ſale.	140.a	& 149.a	
Caro reſſorens.	50.a	Charismata ſpiritus ſancti.	11.b
Caro ſpiritu ſubiicienda.	63.b	Charitas Chriſti incomparabilis.	122.a
Caro vt ſpiritu ſubſeruiat.	59.b	Charitas, fructus ſpiritus.	106.a
vt ei fructificet.	64.a	Charitas patris erga nos magna.	18.a
		Chari-	

INDEX.

- Charitas scientiam parit, ac sensum. 166.a
- Charitas, synceros facit. 166.b
- Charitas tota refriguit. 21.a
- Charitatis firmamentum. 12.b
- Charitatis ignem fomite cre-
scere. 165.b
- Charitatis incrementum qua-
druplici similitudine ostendi-
tur. 165.a
- Charitatis quadrifaria dimen-
sio. 122.a
- Charitati lex posita non est. 108.a
- Charitate qualiter proficiat ho-
mo. 121.b
- Christus ante secula est. 72.a
- Christus diabolum gladio ver-
bi superavit. 162.b
- Christus, & spiritus sanctus dif-
ferenter in mundum vene-
runt. 3.a
- Christus gratiæ collator multi-
pliciter figuratus. 99.b
- Christus iam iam passurus dile-
ctionem mutuam arctissimi me
commendavit. 4.a
- Christus idoneus mediator. 100.a, b. idque inquantum ho-
mo. 100.b
- Christus nos ducit in Deum
ibidem.
- Christus secundum deum crea-
tus. 146.a
- Christi caro reflorens. 50.a
- Christi charitas erga nos om-
nem excedit scientiam. 123.a
- Christi compassio. 40.a
- Christi militis scutum. 60.b
- Christi militis armatura. 158.b.
159.a, b. & dein.
- Christi mysteria scripturis præ-
nunciata. 86.a
- Christi passio, & resurrectio.
quid docent. 48.a
- Christi regnum, fideles. 179.a
- Christi sacerdotio à Iudæis cõ-
tradicitur. 50.a
- Christi sepelitio. 86.a
- Christi sepultura nobis imitan-
da. 48.b
- Christi vestimentum, ecclesia
credentium. 135.b
- in Christo cur baptizari dica-
mur. 48.a
- Christiana concordia. 17.a
- Christiana fides à deo est. 84.a
- Christianæ religionis summa,
pietas. 41.a
- Christiani populi ingratitude. 133.b
- Christiani fideles de tribus gau-
dere debent. 15.a
- Christiani summopere cauere
debent ne beneficiis acceptis
ingrati sint. 132.b
- Christianos malos graua ma-
nent supplicia. 80.b
- Cinctura militis Christiani ca-
stas. 159.a
- Circumitio diaboli. 29.b

INDEX.

- Circumſpectio, animæ cuſtos. 49.a
 Ciuicæ quondam coronæ honoſ, & quis ea dignus. 127.b
 Clamor humanæ mētis ad deū ſuſpirioſus. 34.b
 Clamor mentis. 69.a
 Claritatis dei quanta ſit potentia. 177.a
 Claudicare à ſemitis ſuis. 67.b
 Clypeus fidei non abiiciendus. 31.a
 in Cœlo cōuerſandum, & quare. 172.a,b
 Cœnatis corpus ſuum ſumendum cur dederit Chriſtus. 12.a
 Columna ignea Moyſi. 178.b
 Coloſſenſibus ſcribendi cauſa Paulo. 174.b
 Comeſſationes. 105.b
 Communicatio ſancti ſpiritus quæ ſit. 18.a
 Commutatio deſiderabilis. 34.b
 Compafſio humanitatis. 40.a
 eius exempla. ibidem.
 Compafſionis exempla in Dauide & Chriſto. 169.b
 Complātari Chriſto debemus 50.b
 Concordia in fide quàm neceſſaria. 39.b
 Cōcordiæ ac vanitatis Chriſtiane cauſæ. 128.b, 129.a
 Concupiſcentia carnis vitanda 148.b
 Concupiſcentiæ ſenſus ad culpam non imputatur, niſi adſit conſenſus. 17.a
 Condignæ non ſunt paſſiones præſentes ad futuram gloriam. 33.a
 Confidendum deo ſoli. 89.b
 Confortari debemus in domino. 155.b.
 in Confuſione ſua gloriantes. 170.a
 Connubium diabolicum. 58.a,b
 Conſcientiæ bonæ gaudium. 15.a
 Conſequi tria à deo confidere debemus. 90.a
 Conſolatio euangelij 82.b
 Conſolationes tribulatorum. 33.b, 34.a
 Conſuetudinis malæ infirmitas. 56.a
 Contemptus fratris in correptione vitandus. 111.a
 Contentiones vitandæ. 104.b
 Continentia quæ ſit. 107.b
 Conuerſandum in cœlo 172.a
 Cor peccatoris lapidi comparatum. 8.b
 Corpus eccleſiæ per ſpiritum ſanctum colligit. 127.a
 Corpus noſtrum qualiter gubernare debeamus. 63.a
 Corpus peccati vt deſtruatur. 51.b
 Corporis Chriſti turris à quibus ædificata. 13.a
 Corporis

INDEX.

- Corporis mancipia esse nō debemus. 64.a
 Corpora gloriosa quibus dotibus fulcientur. 173.a
 Corporalis infirmitatis utilitas. 56.b
 Correcturus fratrem, quæ consideret. 110.b
 Coronæ ciuicæ honos. 127.b
 Coruus, diaboli typus. 66.b
 Crapulæ vitium suggillatur. 114.a
 Creatio nouæ creaturæ vt fiat in nobis. 143.b
 Creaturæ dei dicimur & filij. 35.a
 Creaturæ omnis trifaria distinctio. 36.b
 Crimen quid intelligatur. 137.b
 Crucis amici, & inimici. 170.a
 Crucis mysterium. 112.b
 Crucifigenda septem capitalia vitia. 52.a,b
 Crudelitatis diabolicæ typus. 29.a
 Cubile diaboli. 114.b
 Cura sunt deo humiles & penitentes. 27.a,b
- D.
- D**AEMONES quorum sunt rectores. 157.a
 Dæmonum confessio de Christo coacta. 79.a
 Dæmonum fallacia cauenda. 149.b
 Dæmonum nos impugnantium astus. 157.b
 Damnatio singulis peccatis paratu. 105.b
 Danielis protector Deus. 28.a
 Dathan & Abiron. 132.b
 Daudis compassio super Absalone filio. 40.a
 Daud maledicta patienter tulit. 45.a
 Daudis pœnitentia. 24.b
 & 25.a. mansuetudo. 125.b
 Debitores cur simus non carni sed spiritui. 63.a
 Debitum gratitudinis vnde oriatur. 130.b
 Defectus veteris hominis plurimi. 140.b. & deinde
 Delicię supplicij compensanda. 70.b
 Desideria canis perficienda nō sunt. 102.a
 Desideria carnis non habere, supra vires humanas est. 102.b
 Desperantes quomodo cadunt. 84.b.
 Deus ab hominibus reprehendi grauitert fert. 73.a,b
 Deus magna dedit, & multis 119.b
 Deus omnes actus nostros contemplant. 44.b
 Deus omnium, quorum peculiaritert Deus vocetur. 130.a
 Deus pacis cur dicatur. 17.b
 dilectionis. ibidem
 Deus

INDEX.

Deus sua requiret etiam cum vsura.	137.a	Diabolus à Christo per iustiti- am spoliatus,	179.b
Deus semel loquitur, & verax est.	94.b	Diabolus bestia ferox, sed ca- thenata.	76.b
Deus venter.	170.b	Diabolus coruus.	66.b
Dei causa pati, gloriosum est.	46.a	Diabolus coruo, furi nocturno, lupo comparatur.	138.b
Dei erga nos paterna dilectio	118.b.	Diabolus draco ligatus.	29.b
	cura. 119.a	Diabolus exactor.	120.b
Dei munere fortes esse possumus.	155.b	Diabolus mentem quam occu- pat, sibi assimilat.	66.a
Dei regnum ob ingratitude[m] à iudæis ablatum.	132.b	Diabolus vitia virtutes esse mē titur.	156.a
Dei verbum audire nolentium pœna.	168.a	Diabolus vt lædatur gladio ver- bi dei.	162.b
Dei verbum mentem ditat.	136.b	Diaboli crudelitas.	29.a
Dei voluntatem intellectu spi- rituali nosse oportet.	175.b	Diaboli cubile.	114.b
Deo viuere, & peccato viuere.	47.b	Diaboli esca.	29.b
Deum etiam singula curare.	81.b	Diaboli fiducia.	88.b
Deum fallere nemo potest.	113.b	Diaboli hostis nostri potestas.	28.b. 29.a
Deum non nisi in ecclesia glo- rificari.	123.b	Diaboli suggestionibus acqvie- scentes, quales.	149.b
Deum operari omnia in omni- bus.	81.b	Diaboli tentantis instantia.	29 b
Deum pro sua capacitate quif- que accipit.	80.a	Diaboli astus	30.a
Deum plura posse quàm intelli- gimus.	123.b	Diabolum nihil posse nisi per- mittente deo.	75 b
Deum superbis resistere.	23.a	Diabolo vt resistatur.	30.b
Deorum gentilium superstitio vana.	81.b	Dies æternitatis vna.	43.b
		Dies cur dicantur mali	43.a
		& 152.b. 158.a	
		Dies malus.	158.a
		Diffidentia[m] malum.	73.a
		Digitus Dei, spiritus sanctus.	6.a
		Dignè ambulare qui studeant	176.a

Dimen-

INDEX.

Dimensiones latitudinis.	Docendi modus triplex.
122.b	167.b
Dimissa peccata nonnunquam propter ingratitude[m] imputantur.	Docendi munus sibi rapientes
133.a	137.a.175.a
Dilatores ac cunctatores in opere salutis redarguuntur.	Doctor falsus vt deprehendatur.
120.a	78.b
Dilectio Christiana generalis esse debet.	Doctores mali in factis suis nō imitandi.
22.b	113.a
Dilectio vera, quæ sit.	Dolores, quosdam emendant, quosdam non.
21.b	56.b
Dilectionis fraternæ exemplū Christus.	Dolia duo in limine Iouis.
21.a	37.b
Dilectio proximi prudens esse debet, & temperata.	Domestici fidei alienis præferendi.
22.a	116.a
Dilectione proximi mors euaditur.	Dominus vnus est omnium Christianorum.
20.a	128.b
Diligere verbo & lingua quid sit	Domus firma ac non cadens, quæ sit.
21.b	46.a
Discordiæ malum.	Domui comparatur homo fidelis.
10.b	122.a
Discretio spirituum.	Dona alia dei sine spiritu sancto inutilia.
81.a	3.a
Dispensia gulæ.	Donum Dei primum & maximum, spiritus sanctus.
114.a	2.b
Dissensiones.	Donis dei superbiendum non esse.
105.a	137.b
Diues in deo quomodo quis efficitur.	Dotem filiarum suarum diabolus repetet.
136.a	59.a
Diues mundo & diues Christo differunt.	Draco diabolus ligatus.
135.b	29.b
Diuitiæ sollicitos, paupertas se curos reddit.	Duplici vita qui donabuntur.
142.b	65.a
Diuitiæ spirituales in quibus consistant.	
136.a	
Diuina scientia quæ sit.	E.
136.b ¹	
Diuini verbi gladius splendidus.	E Brietates.
162.a	105.b
Diuinorum canticorum efficacia.	Ecclesia continuè eger à spiritu sancto illuminari,
153.b	3.a
	Eccle-

I N D E X.

- Ecclesię membra vinculo spiri-
 tus sancti connectuntur. 126.b.127.a
 Ecclesię membra vnum spiri-
 tum habent. 128.a
 Ecclesiasticę concordię vnitas. 17.a,b
 Egenis non insultandum. 41.b
 Electi per malos exercentur. 38.a
 Eligendi difficultas. 166.b
 Emissio spiritus. 143.a
 Epistola Christi Corinthij. 88.a
 Epistola Pauli è vinculis ar-
 dentiore redolent charita-
 tem. 174.b
 Epistolis commendatiis non
 eget Apostolus Paulus. 87.b
 Ericij fouea mysticę. 20.b
 & 156.b
 Errata sua quare commemoret
 Paulus. 87.a
 Erubescencia humilis. 170.a
 Esau vt benedictionem amise-
 rit. 42.b, quorum typus
 sit. ibidem
 Esca diaboli qui sint. 29.b
 Esse creaturarum, & bene esse,
 vnde sint. 2.a
 Euangelium incorruptum esse
 tenendum. 85.a
 Euangelium pacis quare dica-
 tur. 160.b
 Euangelium salutem affert. 84.b.85.a
 Euangelij gloriam maiorem ef-
 se quàm legis. 92.a,b
 Euangelij gratia larga commu-
 nio legis stricta. 116.a
 Euangelij præcones primi, &
 quales. 83.a
 Euangelij prædicatores cur ef-
 se pauperes oportuit. 112.b
 Euangelizantium pedes specio-
 si. 166.b
 Euangelicę doctrinę excellen-
 tia. 82.b
 Euangelicę doctrinę fructus
 duplex. 84.a
 Euangelicã veritatem probat
 credentium multitudo. 83.b
 Exactor diabolus. 120.b
 Exaltatio Dei qua nos exaltat
 gratiæ suę collatio. 23.b
 Examinandum cuique suum o-
 pus. 111.b
 Exemplum vsuale. 165.b
 Exempla bonorum alios ad bo-
 num prouocant. 169.a
 Exempla malorum seductoria. 150.a
 Exempla pœnitentię. 25.a
 Exemplis maiorum, mala hu-
 ius vitę æquanimiter tolerã-
 da. 38.b
 Exhortationis sanctę utilitas. 16.b
 Ezechię ingrati puniitio. 133.b
 Ezechielis figura de ossibus
 mortuis viuificatis. 6.b
 F.

I N D E X.

- F
- F**atum nihil homini confer
re. 82.a
- Fatuus cor habet in ore.
151.b
- Fera rapaces. 40.b
- Festa dei vt celebranda. 4 b
- Ficulnea sterilis, folia tantum
habens. 176.b
- Fides benedictionem meretur.
95.b
- Fides ociosa esse non debet.
54.a
- Fides que intelligatur. 107.a. &
129.a. 160.b
- Fides prauitate corrumpitur.
85.b
- Fides pro scuto. 161.a
- Fidei commendatio præ lege.
94.b
- Fidei donum quam inuictum.
80.b
- Fidei fundamentum. 165.a
- Fidei gratia, magnū gaudiū pa-
rit. 15.a
- Fidei iungenda opera. 175.b
- Fidei magnæ exemplū Moyses.
31.a
- Fidei vnitas. 129.a
- Fidei vtilitas. 15.a
- Fidem ratio confirmat. 84.a
- Fide resistitur diabolo. 30.b
- Fidelis homo domui compara-
tur. 121.a
- Fideles quatuor modis stāt. 84.
b. totidem cadunt. ibidem.
- Fideles in tribulatione aurum
sunt sub malleo & manu ar-
tificis. 46.b
- Fiducia in vmbra Aegypti.
89.a
- Fiducia nostra in Christo.
88.b
- Fiducia Pauli de Corinthiis,
vnde fuerit. ibidem, a
- Fiducia triplex. 88.b
- Fiduciam nostram in domino
tria stabiliunt. 31.b
- Fiduciam habēs in Christo cō-
paratur ligno quod plantatū
est, &c. 89.b
- Figura ascensionis Christi &
descēsus spiritus sancti. 10.b
- Figura pētecostes pulchrè ex-
posita. 5 b
- Filiū diaboli prostitute. 58.a
- Filias suas fūco diabol^o ornat.
156.b
- Filio adhuc paruo non expe-
dit experiri patris affectum.
36.a
- Fidei degeneres, & filij probi.
67.a
- Filij dei per fidem efficimur.
15.a
- Filij dei sumus, & creaturæ.
35.a
- Filij dei quid agant. 66.a
- Filij oblatione meruit Abrahā
seminis multiplicationem.
97.b
- Filiorum à seruis discrimen.
97.b
- Filiorum erga parentes ingra-
torum nequitia. 131.b
- Fœminarum institutio. 39.b
- Fenum tectorū, carnales homi-
nes. 66.b
- Fonti

I N D E X.

Fonti verbum dei cōparatum. 144.b	strarum causæ. 37.b
Fornax Babylonis. 45.b	Genuum inflexio in oratione. 118.a
eius incendium. 161.b	Gentilium error circa deorum virtutem. 81.b
Fornicatio. 104.a	Gentiliū sacerdotes è publico alebantur. 113.a
Fortitudinis virtute opus ad multa. 120.a,b.121.a	Gladius diuini verbi splendi- dus, acutus & penetratiuus. 162.a,b
Fortis vnde sit diabolus. 29.a	Gloria futura cōdignum nihil est in hac vita. 32.b
Fortitudo sancta. 20.b	Gloria inanis vnde. 110.a
Fratrem correcturus, quæ con- sideret. 110.b	Gloria vultus Moyſi quid por- tenderit. 92.b
Fraternę dilectionis exemplū & experimentum. 21.a	Gloriæ sublimioris meritum, omnibus in humilitate præ- sto est. 23.b
Fraternitatis amor. 40.b	Gloriandum esse in solo deo. 109.b
Frigus mysticę auaritia. 144.a	Gradus in Ecclesia diuersi. 79.b
Fructus carnis Christi. 51.a	Grati deo debem⁹ esse propter multa. 134.a b
Fructus quales à nobis requi- rat deus. 176.b	Gratia & veritas per Christum. 135.b
Fructus spiritus enumerantur. 106.a	Gratia capitis quæ sit. ibidem
Fructus vltimus quem spera- mus. 61.b	Gratia Christi quę sit. 18.a
Fructificandum in opere bo- no. 176.a	Gratia data vt lex impleretur. 101.b
Fuga pernicioſa. 61.a	Gratia fidei abuti grande ne- fas. 15.b
Furta vitanda. 147.b	Gratia gratum faciens, & gra- tia gratis data. 77.b
G	Gratia linguarum. 81.a
Gabaonitæ. 52.a	Gratia necessaria est propter tria. 77.b
Galea militis Christi. 161.b	Gratia sanitarum. 80.b
Gaudium fructus spiritus. 106.a	Gratiæ cooperatur liberum ar- bitrium,
Gaudium fideiū de tribus ma- ximè est. 15.a	
Gaudium Pauli in vinculis exi- stentis. 164.b	
Gaudium vires ministrat in o- pere. 14.b	
Gemituum & afflictionum no-	

I N D E X.

bitrium-	66.a	trem.	20.b
Gratiæ de quibus agenda.		Homicidiũ multis modis com	
117.b		mitti.	ibidem.
Gratiæ dei debemus quicquid		Homicidia.	105.b
boni habemus.	31.b	Homo cur omnis creatura di-	
Gratię expertes vnde seducan-		catur.	36.b
tur.	77.b	Homo gratia destitutus cui as-	
Gratiæ multiformitas.	79.a	similetur.	78.a
Gratiæ suæ opus in nobis perfic-		Homo nouus induendus Chri-	
it deus.	21.b	stus.	146.a
Gratiam pro gratia accipere,		Hominum spiritualium & car-	
quid.	62.b	nalium differentia.	108.b
Gratias qualiter agere debea-		Hominibus malis qualiter de-	
mus.	154.a	mones vtantur.	157.a
Gratitudo in quo consistat.		Hominibus nosmetipsos humi-	
130.a		liare debemus.	23.a
Gratitudinis erga deum causã.		Honor electorum.	35.a
ibidem.a,b		Hora aduentus spiritus sancti.	
Gulæ crucifixio.	52.b	12.a	
Gulæ vitium quàm scdũ.	114.a	Humana fiducia.	88.b
eius dispensia.	ibidem.	& 89.a	
H		Humanę mētis clamor ad deũ	
H æredes dei vt fiamus.		suspiriosus.	34.b
69.b		Humani arbitrij libertas euide	
Hæreditas cœlestis vt pa-		ter astruitur.	156.a
retur.	157.b	Humani corporis statura recta	
Hæreditas per fidem, nõ per le-		quid doceat.	158.b
gem.	63.b.95.a	Humiliare nos sub deo debe-	
Hæretici cauendi.	148.b	mus.22.b	
Hæreticorũ antesignanus qui-		sub hominibus.	23.a
bus comparetur.	149.a.b	Humiliati superbi quidam, sed	
Hæreticorum factiones sectan-		non humiles facti.	25.b
tes, quales sint.	ibidem.a	Humiliationis causę. ibidem.a	
Hæreticos perstringit.	40.b	Humilis erubescencia.	178.a
Helię curam egit deus.	27.b	Humilium protector Deus.	
& 28.a		27.a	
Helicę visum.	10.b	Humilibus gratia datur.	
Homicidę spirituales.	151.a	23.b. eius rei exempla.	
Homicidam esse, qui odit fra-		ibidem.	

Humili-

I N D E X.

- Humilitas deo grata. 23.b
 Humilitas per patientiã probatur. 25.b
 Humilitas per reuerentiã elucet. 26.b
 Humilitas quas pariat animi virtutes. 125.b
 Humilitatis exaltatio. 23.b
 Humilitatis amplectẽde adhortatio. 124.b. 125.a
 Humilitate iram dei placari. 125.a
 Humilitas vera in quatuor consistit. 24.a
 Humiliter de seipso sentiendũ. 111.a
- I
- I**acob pro Rachele & Lya seruitus. 36.a
 Idipsum sapere, quid sit. 17.a
 Idola sibi constituunt absente Christo mali Christiani. 71.b
 Idolorum seruitus. 104.a
 Ignauus arguuntur. 120.b
 Ignis alienus quid sit. 9.b
 Ignis in altari quid. 52.a
 Ignis sacrificiorum quorũdam à Deo cœlitus missus. 9.b
 Ignis spiritus sancti vt possit iugiter in altari cordis nostri ali. ibidem, a
 Ignis spiritus sancti celari non potest. 12.b
 Ignis tam materialis quàm diuinus vt extinguatur. 10.b
 Ignis vltor in ingratos. 132.b
- Ignis vnde acquiratur. 8.b
 Ignis operationes præstantissimar. 8.b. 9.a
 Igni cõparatus spiritus sanctus. ibidem.
 Ignẽ charitatis fomite crescere. 165.b
 in Igne cur apparuerit spiritus sanctus. 8.b
 Ignominia peccatorum. 61.a
 Illuminantur quidam à Deo paulatim. 169.a
 Imbris abũdantia quid. 143.a
 Immunditia & iniquitas quid. 77.b. 104.a
 Imperfectiones proximi patiẽter ferendæ. 126.a b
 Impetus nimius in correctione fraterna vitandus. 110.b
 Impij pulueri comparati. 72.b
 Imprudentia Christianis vitanda. 152.b
 Impudicitia. 104.a
 In carne seminare qui dicãtur. 113.b
 In corde psallere quid sit. 154.a
 Inanis glorię vanitas. 109.b
 Incarnatiõis Christi beneficiũ. 134.a
 Incauti multipliciter seducuntur. 148.b
 Induere nos posse vitia & virtutes. 146.a
 Inferis viciniore sumus quàm superis. 38.a
 Infirmitas animę peccatum reatẽ dicitur. 55.b
 Infirmitas consuetudinis malæ.

I N D E X.

læ.	56.a	Interpretatio sermonum.	81.a
Infirmitas hominis quadrifaria.	55.a	Inueterascere in peccatis.	67.b
Infirmitas culpæ	ibidem	Inuidia mater mortis.	110.a
Infirmitas temporalis pœnæ.	56.b	Inuidiæ crucifixio.	52.a
Infirmittatis incommoda.	55.b	Inuidia.	105.a
Ingratorum vltio.	133.a	Inuidiæ punitio.	133.b
Ingratis pmissa beneficia negantur.	134.a	Iob custoditus à deo.	28.a
Ingratos beneficiorũ dei auerfatur spiritus sanctus.	4.b	Iob misericordia.	41.a
Ingratitudo Israelitici populi vindicata.	132.a b	Ionas de quatuor interrogatur.	112.a
Ingratitudo Iudzorum mira.	70.a	Iordanis mysticè.	88.b
Ingratitudo quatuor modis à deo punitur.	131.b	Iosue clypeum eleuat contra Hai.	121.a
Ingratitudinis modi quatuor.	130. & dein.	Iouis in limine filia duo.	37.b
Ingratitudinis peccato gen ^o hu manum penè deletum.	132.a	Ira dei in differentes.	71.a
Ingratis collata bona auferri.	131.b	Ira sancta, & ira mala.	147.a
Inimici crucis Christi.	169.b & 170.b	Ira, veteris hominis pars.	147.a
Inimicitia carnales.	104.b	Irae crucifixio.	52.b
Iniquitatis semen, arbor, fructus, finis.	60.a	Irae quæ sint.	104.b
Initia bona adferre spem bonam.	163.a	Iracundos diabolo locum dare.	147.b
Inobedientiæ superbia.	24.a, b	Iratis solem iustitiæ occidere.	ibidem.
Insidia diaboli multiplices.	157.a	Irriguum superius & inferius.	37.a
Insipientis datũ quod sit.	59.a	Israel ob ingratitude legis beneficio indignus.	132.a
Insolescendum non esse cõtra egenum.	41.b	Israelitica gentis nimia ingratitude.	131.a
Instinctum gratiæ sequendo, nemo in peccatum labitur.	78.a	Israelitici populi director & custos deus.	27.b
		Iteratione baptismi Paulus dif fitetur.	54.a
		Iubileus remissionis.	6.a
		Iudæi, Israelita.	14.a
		Iudzorum differentia quo ad	bbb filia.

INDEX.

filiationem adoptionis à nobis.	67.b	Lex cur data.	98.b.99.a
Judaorum ingratitude mira.	70.a	& 101.b	
Judaorum supplicia nos docent.	70.a.73.b.74.a	Lex diabolici connubij.	58.a.b
Judæos in omni gente nasci capitivitas faciebat.	13.b	Lex etiam sine gratia utilis est.	91.b
in Iudicio vnusquisque opus suum probabit.	112.a	Lex mala non est.	ibidem
Iustitia que intelligatur.	176.a	Lex Moyfi sub Christi potestate.	100.a
Iustitiæ fructus quis sit.	167.a	Lex non potuit iustificare.	101.a
per Iustitiam Christus diabolū spoliavit.	179.b	Lex quando data.	94.b
Iustificatio per fidem, non per legem.	93.95.a	quibus posita.	107.a.108.a
		Legis dandæ causa.	100.b
		Legis & euangelij differentia.	68.a
		Legem veterem & nouam differenter dispositis datas.	6.b
L		Lege cõuicta hominis infirmitas.	99.b.eadem peccati morbus inualuit.
Lamech bigamus.	58.a		ibidem
Lampades gloriantiu extinguuntur.	111.b	Lya mysticè.	36.a
Lapis, cor peccatoris.	8.b	Liberè quædam à deo moueri, quædam naturaliter.	91.a
Lapis sepulchro Christi impositus mysticè quid.	49.a	Libertas à lege.	103.b
Laqueus & esca.	75.a	Libertas ad mala, deterior vinculis est.	149.a
Lasciuorum carminum malū.	154.a	Libertas culpabilis, & seruitus laudabilis.	59.b
Latitudo charitatis.	122.b	Liberum arbitrium asseritur, simul & gratia.	90.a. simul operantur.
Leonis diaboli crudelitas.	29.a		ibidem.b
Leuitis cur possessio data non sit.	19.b.113.a	Liberum arbitrium gratiæ cooperatur.	65.b
Leuitici figura eleganter exposita.	9.b	Liberum circa arbitrium error geminus tollitur.	90.b
Lex ad Christum vsque duratura, per angelos data.	29.a	Liberum esse hominis arbitrium, nec sufficere tamē ad	sa-
Lex benedictionem nō affert.	25.a		

I N D E X.

Manus Moyſi leproſa.	93.a	Mons Seir qui ſit.	19.a
Mariæ virginis prudentia.		Mors & reſurrectio Chriſti nō tantum res, ſed etiam ſacramenta ſunt.	51.a
152.a		Mors ipſa morietur.	35 b
Mediator duorum populorum Chriſtus.	100.a	Mors peccati magnopere optāda.	53.b
Medicamen quibuſdam aſſert mortem.	117.b	Mors per dilectionem proximi vitatur.	20.a
Medici fraudulentī.	56.a	Mortis mater, inuidia.	110.a
Mēbra vitiiſ olim dedita, nunc iuſtitia ſeruiant.	57.a	in Morte Chriſti cur dicamur baptizari.	48.a
Membrorum inter ſe charitas triplex.	127.b	Mortale corpus noſtrum quare corpus humilitatis dicatur.	173.a
Mendacium, veteris hominis pars.	146.b	Mortalis cōditio multis malis obnoxia.	37.a b
Mēdacia filiorum alienorum.	67.a	Mortalium cæcitas.	25.b
Mens ſpiritum ſanctum receptura vt debeat diſponi.	3.b	Mortalitate noſtra terreri non debemus.	62.b
Mentis corruptę vitia.	105.b	Mortui peccato.	47.a b
Menſa diaboli.	29.b	Moyſes cur velatus ludæis loquitur.	92.b
Merita noſtra, pœnæ & ſupplicia.	31.b	Moyſes in mōte Chriſti typum expreſſit.	71.a
Merita noſtra eſſe dona dei.	62.a	Moyſes, magnę fidei exemplū	31.a
Meritiſ propriiſ fidendum nō eſſe.	88.b	Moyſes ſtellis, Chriſtus ſoli cōparatus.	93.a
Militiſ Chriſti armatura.	158. b	Mulieres Pauli in euāgelio adiutriciſ.	174.a
161.b		Mundus, mundi amatores.	18.b
Minimus filiorum Iſai regem vnctuſ.	119.a	Mundi odiū ipſiuſ amori præferendum boniſ.	19.b
Miniſtrorum noui teſtamenti gloria.	91.a. 92.a b	Mundanam proſperitatem boniſ reprobiſ ne inuideant.	19 a
Mirica quid ſit.	89.b	Mundanorum vota.	19.a
Miſericordia, vnanimiſ eſfectuſ.	41.a		Munc-
Miſſarū ſolemnia cur hora diei tertia celebrentur.	12.a		
Modestia quæ ſit.	107.a		
Modestia Chriſtiana.	41.b		

I N D E X.

- Munerum recusatio Abrahæ,
imitanda. 98.a
- Murmur Israelis contra deum.
72.b
- Murmur quid sit. ibidem
- Murmuris contra deum occa-
siones prauis hominibus.
73.b
- Murmurantium mala duplicā-
tur. ibidem, a
- Mustum in vtres nouos mis-
sum, quid. 11.a
- N
- N**Abuchodonosoris humi-
liatio. 25.b
- Necessariorum ad vitam
obtentio à deo speranda.
69.b
- Necessariorum amor, dei chari-
tati posthabendus. 12.a
- Neophyti ad dignitates statim
non prouehendi. 75.a
- Nihil nobis in opere bono tri-
buere debemus. 163.b
- Nouitas sancta assumenda. 142
b. & dein.
- Nouus homo quem induere iu-
bemur. 146.a
- Noui hominis Christi virtutes
tres. 146.b
- O
- O**bedientiæ bonum.
24.a
- Obedientiā Abrahæ se-
ctari cupientes quid agant.
98.a
- Obsecratio facilius impetrat
quàm imperium. 124.a
- Obstupuisse in peccatis quid.
- 139.a
- Ochozias per pœnam peior.
56.b
- Oculus dexter. 138.b
- Oculi mysticè. 144.b
- Oculorum dextrorū eruendo-
rum fœdus. 138.b
- Oculos domini superuigilare
iustis. 44.b
- Oculis pleni esse debemus.
28.b
- Odiū abiiciendum. 147.b
- Odio esse mundo ppter Chri-
stum, gloriosum. 18.b. 19.a
- Odiri à mundo præstat quàm
amari. 19.b
- Odor bonus Christi. 140.b
- Odoratus veteris hominis cor-
ruptus. ibidem.
- Offendicula scienter submini-
strantes taxantur. 150.b
- Onera proximorum portanda.
111.a
- Operatio dei duplex. 3.a
- Operatio trinitatis ad extra in-
separabilis est. 81.b
& 79.b
- Operatio virtutum. 81.a
- Operatio vitam probat. 54.a
- Opus bonū in nobis deus per-
ficit. 31.b
- Opus bonum non est quod ex
charitatis radice non proce-
dit. 91.b
- Opus suum examinet quisque.
111.b
- Operi perficiendo tria requi-
runtur. 163.a
- Opere bono fructificādū qua
bbb ij 1a-

I N D E X.

ratione.	176.a	dis.	119.b
Opere in bono nihil nobis tri- buere debemus.	163.b	Pater omnium vnus deus.	129.a
Opera bona celantes.	150.a	Pati propter deum, gloriosum est.	46.a
Opera carnis quæ sint.	103.b	Patris summi gratiam qui me- rentur.	155.b
Opera, fidei iungenda.	175.b	Patrem se nobis deus quatuor modis ostendit.	118.b
Opera trinitatis indiuisa.	79.b & 81. b	Paternitas in angelis vt intelli- gatur.	119. b
Operibus bonis perseveranter insistendum esse.	115.a	Paternitas omnis à summo pa- tre deo.	ibidem. a
Ossa arida qualiter rursus vi- uant.	40.a	Paulus Apostolus quasi prudēs medicus.	54.b
Ostentatores opum.	150.a	Paulus bonus & moralis magi- ster.	167.b
p			
P ædagogi vice lex fuit.		Paulus suis vinculis fidei dog- ma confirmat.	164.a
103. b		Pauli fiducia vnde.	88. a
Parabola.	37.a	Pauli Apostoli humilitas.	86. b & 87. a b
Paracletus consolator.	8.a	Pauonis superbia.	25. a
Parietem peccatorum fodere.	51. a	Paupertas duplex.	21. b
Paruulorum cōmiseratio.	27. a	Pax interna vt turbetur.	106. b
Paruulorū vox ad patrem, Ab- ba.	69. b	Pax vt quærenda.	44. a
Passio electorū, modica.	32. a	vt dissipetur.	ibidem.
Passiones bonæ sunt.	34. b	Pacis vnitatis commendatio.	126. b
Passiones nostræ Christi passio- nibus collatæ, modicæ sunt.	34. a	Pacis vnitas quàm necessaria.	127. a
Passionum huius temporis bre- uitas, leuitas, vtilitas.	33. a	Pacem nobis Christus testamē- to legauit.	17. b
Patientia, fructus spiritus.	106. b	Pacifici, filij dei.	ibidem.
Patientia vera esse debet, non simulata.	126. a	Peccati corpus vt destruat.	51. b
Patientiæ victus.	177. b	Peccati nostri ablutio quanti constiterit.	47. b
Patientiæ humilitas probatur.	25. b	Peccati semen, arbor, fructus, finis.	60. a
Pater quis dicitur quatuor mo- do.			Peccati

INDEX.

- Peccati seruus non potest contra domini voluntatem. 56.a
 Peccati seruitus spontanea. 59.b
 sterilis. ibid. mortifera. 61.a
 Peccati stipendium, mors. 62.a
 ex Peccato ignominia prouenit & mors. 61.a
 Peccato mori quid. 47.b
 sub Peccato scriptura omnia conclusit. 101.a
 Peccata & crimina differunt. 137.b
 Peccata etiã dimissa propter in gratitudinẽ imputãtur. 133.a
 Peccata non omnia carni attri buenda. 105.b
 Peccata sua agnoscentium humilitas deo grata. 24.b
 Peccata sua agnoscere nolentiũ superbia. 25.a
 Peccata venialia quãdam iustũ ab æternæ vitæ ingressu non excludunt. 152.a
 Peccatorũ remissio à deo sperã da. 96.b
 Peccatis pœna perpetua debetur. 33.a
 Peccatis singulis damnationẽ parari. 105.b
 Peccator ambulat in mentis cæ citate. 138.b
 Peccator frustra sibi fuga libertatem quær̃it. 91.a
 Peccator in operationis prauitate ambulat. 139.a
 Peccator omnis mendax. 67.b
 Peccator tria de seipso consideret. 60.b
 Peccatores, vt alieni facti sint, 67.a
 Peccatricis animæ typus Agar. 61.a
 Pedes euangelizantium speciosi. 160.b
 Pedica auaritiæ. 74.b
 Pelagij error. 90.b
 Pẽtecoste quẽ sit, & vnde dicta. 5.a
 Pentecostes solennitate quid deo offerre debeamus. 5.b
 Pentecostes nostræ cum veteri Pentecoste iudaorum collatio. ibidem
 Peregrinatio Abrahæ nobis imitanda. 97.a
 Perfectio Christiana quẽ sit. 16.a. vt ea paretur. ibidem.
 Perfici debet Christianus homo erga deũ, proximum, & seipsum. 6.b
 Persecutores piis pdesse. 45.b
 Perseuerantiæ bonum. 116.a
 Personæ in diuinis æquales. 80.a
 Personarum trinitas. 79.b
 Petri ardor post acceptum spiritum sanctum. 11.a
 Petro cur primum apparuerit Christus resuscitatus. 86.b
 Pharaonis superbi humiliatio seu percussio. 25.b. eius similes. ibidem.
 Philantiæ cæcitas. 25.a, b
 Philosophi gẽtiũ ingrati. 133.a
 Piẽ viuicium cõsolatio. 44.b
 Piscib⁹ comparati carnales homines. 109.a
 Planta cui complantari debemus, Christi mors. 50.b
 Plãtationes adulterinæ. 122.a
 bbb iij latear

INDEX.

- Plateę deliciarum. 75.b
 Plinij sententię notabiles. 153.a
 Pœna ęterna peccatis debita vt euetur. 33.b
 Pœna docente, homo sese cognoscit. 56.b
 Pœnitentię exempla. 25.a
 Pœnientię humilitas. 24.b
 Porcorũ grex in aquis suffocatus quid significet. 114.b
 Potestas diaboli. 28.b
 Potestati tenebrarum subiecti. 178 b
 Præcepta superiorum, laquei & vincula. 124.a
 Præda viuut auarus. 145 a
 Prædicatores sustentandi. 112.b
 Præfecti operum Pharaonis: 58.b
 Prælati præ cæteris à diabolo impetuntur. 118.a
 Prælati propter subditos cõstituti. 154 b
 Præoccupatus in delicto quis. 110.a
 Prauorum societas fugienda. 150.b
 Principes ob peccatum populi puniri. 71 b
 Principij boni spes. 163.a
 Principia bona malo sine conclufa. 164.a
 Procedere quomodo dicatur de filio & spiritu sancto. 3.a,b
 Procrastinantes salutis suę opus, perstringuntur. 120.a
 Profundum charitatis. 122.b
 Promissionis filij, filij dei, non filij carnis. 94.a
 Promissiones diuinas stabiles permanere. 94.a,b
 Promotio in dignitatibus præpropera esse non debet. 75.a
 Prophetia. 81.a
 Propitiator noster Christus. 134 a
 Profelyti qui dicerentur. 14.a
 Protector in se sperantium de⁹ 96 a
 Proximus vt sit diligendus. 21.b. 22 a
 Proximi dilectionis utilitas. 19.b. eius incitamenta. 20.a
 Proximi dilectionis commẽdatio. 20.a,b
 Proximi imperfectiones patienter ferendę. 126.a,b
 Proximũ lapsum spernendum non esse. 110.b
 Proximum scandalizare quã sit graue. 150.b. 151.a
 Proximorum onera portanda. 111.a
 Prudenter ambulandum multis de causis. 148.b
 Psallere in corde quid sit. 154.a
 Psalmodum efficacia. 153.b
 Pseudoapostolus vt deprehendatur. 78 b
 Pseudoapostoli redarguuntur. 175.a
 Pulli aquilę, auari hominis filij. 145.a
- Q
- Q V I N Q V A G E S I -
 mę commendatio. 5.b. 6.a
 R.

INDEX.

R.

R Absacis blasphemix à deo audita & vindicata. 45.a

Rachel mysticè. 36.a

Radicib⁹ geminis in deo firmamur. 122.a

Reciduiantium ingratitude ac periculum. 71. a

Recidium peccati. 48.a

Rectè quis dicatur consistere. 158.b

Redditur quod debitum est, datur gratia. 62.a

Redemptio corporis nostri quæ fit. 39.

Redimere tempus quid fit. 152.a

Redemptionem & remissionem peccatorum per Christum esse. 179.b

Refugium nostrum ad deum. 172.a

Regine Sabæ commendatio. 22.b

Regnū Christi, fideles. 179.a

Religiosi quidam specie, hominidæ. 151.a

Remunerantur quidam temporalibus bonis. 98.a

Renouari posse tria. 143.a

Renouatio interioris hominis 48.b

Renouatio mētis vt fiat. ibidem

Repleri fructu iustitiæ quid fit. 167.a

Reprobum in sensum quosdam tradi. 139.a

Respiscētium sacrificium igne

diuino succenditur. 10.a

Resistere diabolo possum⁹ opitulante deo. 158.a

Resurrectio, fidei caput. 85.b

Resurrectio prima quæ fit. 20.a

Resurrectionis dominicæ testes. 86.b

Retributionum modi quatuor. 41.b

Reuelatio filiorum dei quam creatura expectat. 35.a

Reuerentia quibus debeatur. 26.b

Rex Babylonis diabolus. 46.a

Rixæ quæ dicantur. 104.b

Rostrum aduncum quid mysticè. 145.a

Ruben Gad & Manasse quorū sint typus. 66.b

Ruth moabitidis commēdatio. 22.b

S.

Sacerdotes & leuitæ sortem in terra non acceperunt. 113.a

Sacramentum eucharistiæ cur post cœnam à Christo institutum. 12.a

Sacramentorum virtus. 134.b

Sacrificia Deo accepta igne cœlitus missa accensa. 9.b

Sagittæ domini quæ sint. 57.a

Salis sapientiæ condimentum. 140.a

Salomon idola colit scēminarū amore infatuatus. 166.b

Salomonis infatuati aduersa. 38 a

Salomonis

INDEX.

- Salomonis ruina quid doceat. 104.a
- Salus per euangelium affertur 84.b.85.a
- Salutem nostram à deo esse. 20.a
- Sanctificandus Christus in cordibus nostris. 46.b
- Sapere terrena. 171.b
- Sapiens quis iure dicatur. 151.b
- Sapientia diuini uerbi cur salicomparata. 140.a
- Sapientia & scientia differunt 80.a
- Sapientia terrena, animalis. 138.b
- Saul abiecto clypeo interiit. 31.a.161.a
- Saul cur arreptitius 66.a
- Saul phytonissam consulens, postfridie interfectus. 117.a
- Saul post bona initia malè finit 164.a
- Saul quis intelligatur mysticè. 52.a
- Saul vi psalmorum afflatus. 153.b
- Saul virtute uerbi afflatus. 168.b
- Scandalizare proximum quàm sit graue. 150.b
- Scenophegia Iudæorum. 4.a
- Schismatici & hæretici quales. 41.
- Schismaticum mala. 17.a
- Scientia diuina quæ sit. 136.b
- Scientia non reprehenditur cùm dicitur, Scientia inflat. 91.b
- Scripturâ omnes homines sub peccato conclusisse. 101.a
- Scripturis prænuntiata Christi mysteria. 86.a
- Scutum cætera arma defendit. 161.a
- Scutum fidei. 160.b.161.a
- Sectæ 165.a
- Sectarum & hæresicon auctores perstringit. 40.b
- Seculi huius amatores ut falluntur. 135.a
- Secundum carnem uiuentes perituri. 64.b
- Seductionis incautorum multiplex ratio. 148.b
- Seductores cauendi. 49.a
- Semen vnum, non multa semina, quib⁹ promissio facta est. ibidem.
- Seminis multiplicationem meruit Abraham oblatione filij. 97.b
- Seminare in spiritu quid. 114.b
- Septem vitia capitalia. 52.a
- Sennacherib blasphemus humiliatur. 26.a
- Sepulchrum nouum mysticè quid. 48.b
- Sepultura Christi nobis imitanda. ibidem
- Serpens mulieris seductor. 63.b
- Serpentis renouatio. 145.b
- Sermo domini, ignis æstuans. 12.b
- Seruire immunditiæ & iniquitati, quid. 57.b
- Seruorum genera duo. 68.b
- Seruorum institutio. 39.b
- Seruitus peccati. 59.b.60.a,b
- Seruitutis

INDEX.

- Seruitutis institutio bona, 178.a
 61.b
- Seueri in alios, sibi omnia indulgentes. 111.b
- Sicarius qui sit. 149.a
- Sichemitarum ingratorum puni-
 tio. 133.b
- Similia. 3.b. 14.b. 16.a, b. 24.a, b
 25.a. 26.a, b. 31.b. 32.a. 34.a, b. 35
 b. 38.a. 39.a. 40.a, b. 44.b. 48.a.
 50.b. 60.a. b. 64.a, b. 75.a. 78.a.
 80.b. 84.b. 85.b. 102.b. 103.b. 110
 a. 111.a. 114.b. 115.b. 117.b. 121.b.
 124. 128.b. 140.b. 142.a. 148.b.
 154.a. 162.b. 163.b. 165.b. 166.a
 167.b. 169.b.
- Similitudo docens liberum ar-
 bitrium gratiæ cooperari.
 65.b
- Similitudo peccatoris obdurati
 67.b
- Sitis quam in nobis requirit spi-
 ritus sanctus. 4.b
- Sobrietas in quo consistat.
 28.a
- Sobriis rätum datur spiritus sã-
 ctus. 12.a
- Sol quibus occumbat dum ad-
 huc dies est. 144.a.
- Solis accessio terram innouat
 ibidem.
- Sollicitudo nostra omnis in de-
 um proicienda. 28.a
- Sonus & linguæ igneæ in aduẽ-
 tu spiritus sancti quid.
 7.b
- Sonus in aduentu spiritus san-
 cti quid. ibidem a
- Sors sanctorum beatitudo. 178.a
- Sorte sua nemo contentus.
 37.a
- Sortilegos consulere quàm gra-
 ue scelus. 117.a
- Spectator pugnæ nostræ deus.
 103.a
- Speranda nobis à Deo tria.
 96.b
- Spes Abrahæ imitanda. 96.a
- Spes gaudium subministrat.
 15.b
- Spes meretur protectionem.
 96.a
- Spes vires cõfortat, desperatio
 frangit. 117.b
- Spei necessitas. 35.b
- Spiritus adoptiõis quid efficiat
 69.a
- Spiritus an ex deo sint vt probe-
 tur. 78.b
- Spiritus idẽ timoris & amoris.
 68.a
- Spiritus quid loquatur audien-
 dum. 102.a
- Spiritus fructus. 106.a
- Spiritu subiicienda caro. 63.b
- Spiritu facta carnis mortificare
 quid sit.
- Spiritu quare ambulandum.
 101.b. 102.a
- Spiritus qui sit quo facta carnis
 mortificentur. 65.b
- Spiritu vno omnia ecclesiæ mẽ-
 bra reguntur. 122.a
- Spiritu vt renouemur. 143.a
- Spiritus sancti consideratio. 1.a
 b. 2.a, b. & dein. per totum eũ
 sermonem.

Spiritus

INDEX.

- Spiritus sanctus cur apostolis in
cœnaculo vnanimiter cōgre-
gatis datus. 6.a
- Spiritus sanctus cur in igne ap-
paruerit. 8.b
- Spiritus sanctus & ante & post
domini passionem datus.
6.b
- Spiritus sanctus, patris & filij
amor. 1.b. causa creationis vni-
uersorum. ibidem.
- Spiritus sanctus quo loco re-
quiescat. 143.b
- Spiritus sanctus solenni die Pē-
tecostes cur datus. 14.a
- Spiritus sanctus vt dicatur totā
domum impleuisse. 7.b
- Spiritus sancti confirmatio.
11.b
- Spiritus sancti donū in aposto-
lis, à quibusdam irrisum, ab a-
liis veneratum. 14.a
- Spiritus sancti in discipulos ad-
uentus causa. 2.b
- Spiritus sancti operationes va-
riæ secundum subiectum. 8.b
- Spiritus sancti subsistentiæ ve-
ritas probatur. 1.a
- Spiritus sancti vinculo conne-
ctuntur ecclesiæ membra.
126.b
- Spiritus sancti vnguentum qua-
le. 18.a
- Spiritu sancto afflatus Christo
non obloquitur. 78.a b
- Stare spiritualiter, & cadere
quomodo contingat. 74.a
- Statura recta militem decet.
158.b
- Sterilitas terræ propter pecca-
rum Saul. 52.a
- Stipendium quid. 62.a
- Suaue olet id cuique, quo pasci-
tur. 140.b
- Sub deo nos humiliare debe-
mus. 23.a
- Sub lege culpabiliter esse.
103.b
- Substantia malè irrogata. 56.a
- Superbia quæ vitia pariat.
125.b
- Superbia vt crucifigatur. 52.b
- Superbiæ causa in homine.
25.a
- in Superbia gradientes arguun-
tur. 124.b
- Superbi filij Belial. 77.b
- Superbis deus resistit. 23.a
- Superiorum præcepta, laqueos
esse & vincula. 124.a
- Superstitiosæ criminationes vn-
de. 80.b
- Supplicia malos christianos
grauia manent. 70.b
- Sursum cor ad dominum refu-
gium. 172.a
- Synceros charitas facit. 166.b
- T.
- T**Actus veteris hominis de-
ficit. 141.a
- Temeritas incōsulta gra-
uiter vindicata. 23.a
- Temporum nouissimorum ma-
litia. 21.a
- Temporibus suis singula deus
disposuit. 115.b
- Tenebræ à quibus per Christū
crepti sumus. 179.a
- Tentare

INDEX.

Tentare deum quid sit.	72.a	Tradi in reprobum sensum.	
Tentatio humana, & tentatio
diabolica.	76.a	139.a	
Tentatio secundū cuiusque vir-
tutem dispensatur.	77.a	Tria à deo cōsecuturos nos cō-
fidere debemus.	90.a
Tentationis tempore fidēdum
deo.	76.a	Tria renouari posse.	143.a
Tētationem in bonum cedere
tentatis.	ibidem, b	Tria sperare à deo debemus.	96.b
Tētatiōes nostrę modicę sunt.	32.a	Tribulatio Pauli, gloria credē-
tium.	117.a
Tentatorum Dei exitium.	72.b	in Tribulatione deficiunt qui-
dam multis de causis. ibidem	
Tepiditas disponit ad casum.	75.b	Tribulatione quidam deterio-
res fiunt.	ibidem, b
Terra vt renouetur.	143.a b	Tribulationes bonę.	34.b
Terrena animalia.	171.b	Tribulationes cōsolatione cō-
pensantur.	33.b
Terrena sapere.	ibidem.	Tribulationū perpeffione spē
augeri.	32.a
Tertia hora diei cur datus spi-
ritus sanctus, & missarum so-
lennia celebrentur.	12.a	Trinitatis mysteriū expressum.	18.a
Testes dominicę resurrectionis.	86.b	Trinitatis personarum ratio.	1.b
Testamētum Christi lex irritū
facere non potest.	94.b	Trinitatis opera indiuisa.	79.b
Testamenti noui & veteris dif-
ferentia.	92.a	Triplex docendi modus.	167.b
Thobię iunioris custos ange-
lus dei.	28.a	Turrim corporis Christi ædifi-
caturi Apostoli.	13.a
Timendū esse deum, nō homi-
nes.	46.b	V	
Timor naturalis.	68.b	V Acuitatis seu vanitatis
indicium.	24.a
mundanus, seruilis, initialis,
castus.	69.a	Vanē gloriantes quibus
similentur.	109.b
Timor triplex.	68.b	Vanitas cui subiecta est creatu-
ra.	35.b
Timore pœnæ solo non fit bo-
num.	ibidem	in Vanitate sensus quis ambu-
let.	138.a
Tolerādum est quod est omni-
bus commune.	30.b	Vanus qui dicatur.	24.a
			Vbi

I N D E X.

- Vbi abundauit delictū, &c. ex-
positum. 47. b
- Vehementia spiritus sancti ad-
uenientis quid significet. 7. a
- Veneficia quæ sint. 104. a
- Venter deus. 170. b
- Verbum dei audire nolētium,
pœna. 168. a
- Verbi dei efficacia. 162. b
- circa Verbum dei alij aliter se
habent. 168. b
- Verbum reperitur sine scientia
& contrā. 136. b
- Verba cōtentiosa, tela rixæ pri-
ma. 104. b
- Verbositas sine scientia.
136. b
- Veritatē Euangelij probat cre-
dentium multitudo. 83. b
- Veritatem loqui debem⁹ pro-
pter multa. 146. b
- Vestimentum Christi, fideles
omnes. 18. a
- Vestis duplex æstiuā & hyema-
lis. 39. a
- Vetus homo noster quid sit.
51. b
- Vetus homo vt corrumpatur.
139. b
- vt deponendus. ibidem
- Veteris hominis partes tres.
146. b
- Veteri homini sensus deficiūt.
140. b
- Veterem hominem corrumpi
secundum desideria erroris.
141. b
- Via spatiosa & decliuis. 102. a
- Victoria etiā parca cautio non
abiicienda. 158. a
- Vinctos præstat esse nōnullos,
quām solutos. 60. a
- Vinculum pacis. 127. a
- Vinculis suis Paulus fidei dog-
ma confirmat. 164. a
- Vinum germinans virgines, spi-
ritus sancti gratia. 153. b
- Vini vsus immoderatus quām
sit homini nociuus. 153. a
- cuius moderati vtilitas. ibidē.
- Virga resfloreſcens in taberna-
culum relata. 50. a
- Virgæ Aaron florentis miracu-
lum. 49. b
- Virorum institutio. 39. b
- Virtutes animi cur fructus di-
cuntur. 106. a
- Virtutes animi duobus modis
ōbrinentur. 177. a
- Virtuti cuiusque tentatio attē-
peratur. 77. a
- Virtutum cæterarum mater hu-
militas. 125. a
- Visus hominis veteris hebescit
140. b
- Vitæ Apostolicæ integritas.
83. b
- Vitæ cælestis prægustationes.
33. b
- Vitia omnia depellit spirit⁹ san-
ctus. 11. b
- Vitia virtutes esse diabolus mē-
titur. 156. a
- Viuere deo, & viuere peccato,
quid. 47. b. 54. a
- Vltimus fructus noster. 61. b
- Vmbra Aegypti in ignominia.
89. a
- Vnani-

I N D E X.

Vnanimitatis humanæ signa quinque.	40.a	tus sancti extinguit.	10.b
Vnctio Christianorum.	31.a	Voluptas multis exitio fuit.	142.a b
Vnitas, omnis rei principium, 2.a		Voluptati & diuitiis quid succe- det.	59.a
Vnitas pacis seruanda.	128.b	Voluptatibus carnis dediti, ca- dauera.	143 b
Vnitatem ecclesiasticâ solu- entium pernicies.	17.a	Vota mundanorum.	19.a
Vniuersitas iniquitatis, lingua. 43.b		Vsuram suorum donorum à no- bis exiget deus.	137.a b
Vocatio ad gloriam.	37.b	Vxoris Loth exemplum.	141.b
Voluntas nostra ad bonū opus requiritur.	163.		
Voluptas carnalis ignem spiri-			

FINIS.

IN HAC PARTE ÆSTIVA
Homiliae hic designatae continentur.

D ominica Pentecostes de spiritu sancto, Homiliae III.	
Dominica Trinitatis,	Homilia I.
Dominica secunda post Pentecosten,	Homilia I.
Dominica tertia post Pentecosten,	Homiliae II.
Dominica quarta post Pentecosten,	Homiliae II.
Dominica quinta post Pentecosten,	Homiliae II.
Dominica sexta post Pentecosten,	Homiliae II.
Dominica septima post Pentecosten,	Homiliae II.
Dominica octava post Pentecosten,	Homiliae II.
Dominica nona post Pentecosten,	Homiliae II.
Dominica decima post Pentecosten,	Homilia I.
Dominica undecima post Pentecosten,	Homilia I.
Dominica duodecima post Pentecosten,	Homilia I.
Dominica decimatertia post Pentecosten,	Homiliae II.
Dominica decimaquarta post Pentecosten,	Homilia I.
Dominica decimaquinta post Pentecosten,	Homiliae II.
Dominica decimasexta post Pentecosten,	Homilia I.
Dominica decimasextima post Pentecosten,	Homilia I.
Dominica decimaoctava post Pentecosten,	Homilia I.
Dominica decimanona post Pentecosten,	Homiliae II.
Dominica vigesima post Pentecosten,	Homilia I.
Dominica vigesimaprima post Pentecosten,	Homiliae II.
Dominica vigesimasecunda post Pentecosten,	Homilia I.
Dominica vigesimatertia post Pentecosten,	Homilia I.
Dominica vigesimaquarta post Pentecosten,	Homilia I.

HOMILIA in epi-

STOLAS DOMINICALES,
iuxta literam, per Fra. Ioannem Royardum,
ordinis Fratrum Minorum æditæ, ac
nunc demum per eundem recogni-
tæ, tersæ & emendatæ.

PARS AESTIVA.

IN DIE SANCTO

Pentecostes.

HOMILIA PRIMA.

Lucidandis iis quæ in hac sublimi solen-
nitate de spiritu sancto iuxta lectionem
Epistolæ dicentur, præmittendum primò
est aliquid de veritate subsistētis spiritus
sancti. Secundò, de causa aduentus ipse
in discipulos Christi. Tertiò, de requisita
dispositione, seu qualitate sui habitaculi.

¶ Circa primum, ne forsan & nunc sint qui dicant: Neque *Act. 19.*
si spiritus sanctus est audiuiimus, aduertere quàm euidēti & *De veri-*
necessaria ratione veritas subsistētis persone spiritus san- *tate subsi-*
cti probatur. Quum enim pater diligat filium, & vicissim *stetia per-*
filius diligat patrem amore omnium perfectissimo atq; sua- *sonæ spi-*
uissimo, intantum vt illius beatissimæ societatis ineffabilis *ritus san-*
dulcedo sit omni creato intellectui incōprehensibilis, ne- *cti.*
cesse est hanc superbeatissimam & ineffabilem patris & si *Ratio pri-*
lij societatem summo & cōdigno amore conciliari & con- *ma.*
necti. Palam est enim sine amore nō posse solatium perfe-
ctæ societatis inter quoscunq; cōflari, sicut patet de cor-
pore & anima, quæ nequaquam ad cōstitutionem animan-
tis simul connecterentur, si non amor quidam utrique con-

Ephes. 5. naturalis interueniret, quo, scilicet nemo vnquã carnem suam odio habuit, nec econuersò caro vnquam vitam suã odiuit. Itidem patet in his qui cõiugij vinculo colligãtur, quorum societas vnitasq; amore conciliatur. Est enim in amore vis quãdã mutuo se amantiũ vnitiua, suiq; ac suorum affectuum cõmunicatiua. Quum ergo sit inter deum patrem & eius vnicum consubstantialẽ, & coeternũ filium perfectissima atque (vt ita dicam) societas plusquã germanissima, ineffabilem dulcedinem & incõprehensibilem semper habens superbeatissimẽ fruitionis iocunditatem: necesse est eos perfectissimi & omniũ dulcissimi amoris & increate atque coeternẽ charitatis vinculo cõnecti. Sanè hic amor, hæc charitas aeterna & vtrique consubstantialis & coeterna, iste nexus connaturalis & coeterni amoris, spiritus sanctus est.

Ratio secundã. ¶ Rursus, quum omnium rerum quę sunt sit creator & opifex deus, & in operante (ad hoc vt per ipsum aliquid efficiatur) necessariò requirãtur hæc tria, potentia, sapientia, & volũtas seu beneuolentia: potentia, vt possit: sapientia, vt sciat: voluntas, seu beneuolentia, vt velit, & si quod horum defuerit, nihil omnino effici possit, necesse est hæc tria in summo rerum opifice deo cõfiteri, qua cõfessione vtiq; summa atque indiuidua personarum in deo trinitas concluditur & veneratur. Tribuimus enim per verẽ fidei cõfessionem summam potẽtiam patri, summã filio sapientiam, spiritui sancto summam bonitatẽ. Et hæc quidem per appropriationem dumtaxat singulis personis tribuuntur: nam substantialiter in singulis hæc tria esse fides sana cõfiteretur.

Spiritus sanctus causa creationis vniuersorum. ¶ Itaque bonitas illa & beneuolentia summa (quã causa est creationis vniuersorũ & rerum origo cunctorum) attribuitur (vt dictũ est) spiritui sancto. Nam si quæras quis omnia fecit? respõdeo: Deus. Si quæras per quid? Per verbum suum. Si quæras quare? Quia bonus est. Omnia enim propter semetipsum operatus est dominus. Vnde eleganter cecinit Boëtius, dicens:

Te non externæ pepulerunt fingere causæ
Materiæ fluitantis opus, verũ insita summi
Forma boni, liuore carens, tu cuncta superno

Ducis

Ducis ab exemplo pulchrum pulcherrimus ipse
Mundum mente gerens, similisq; imagine formans.

¶ Vbi in deo personarū trinitatem in producēdi potentia, in disponēdi, ordinādi & decorandi sapientia, & nihilominus in suę summę bonitatis liuore carentis beneuolētia comprehendit. Et hęc trinitas vnus est deus. Vbi enim personarum distinctiōne opus est, quid cuiusque personę proprium sit distinguimus. Vnde sicut deum patrem vitā in se immortaliter viuētē, filiūmq; eius confitemur verā & incommutabilem sapiētiam, per quam vniuersam ipse condidit creaturam, sic spiritum sanctum dicimus amorē eius, propter quem (vt dictum est) omnia fecit, per quem nihilominus cōcupiscit & appetit rationalem inhabitare creaturam. Qui amor quasi ignis (imò vt verè est ignis) ad eādem sibi appositam tendit rationalem creaturam, sicut hic ignis visibilis & vsualis semper in appositā & cōpetentem sibi tendit materiam.

¶ Omniū itaque esse creaturarū à deo patre per filiū est, sicut Euangelista testatur, dicens: Omnia per ipsum facta sunt. Et ceteris omisis creaturis, angelicā atq; humanā, cōsiderare libet. Ipsa enim hęc quatuor à deo substantialiter indita accepit, esse, viuere, sentire, & discernere, quę per filiū cum ipsa substātia cōdita sunt, & idcirco eidem abesse substantię nō possunt. At verò bene esse, sanctè viuere, rectè sentire, prudēter discernere, vel sapiēter intelligere, tanquā accidētes qualitates per spiritum sanctum appositę sunt. Quas hinc cōstat accidentales esse, quia videlicet adsunt bono, & absunt malo homini, vel angelo, natura vel substantia permanente.

¶ Denique & alia ratione (cui nemo mente vigenis refragatur) spiritus sancti personam esse cōuincitur. Siquidem productionis siue generationis ordinis omnis multitudo ab vnitāte est. Nā cœlū & terra, & omnia quę in eis sunt, (quę sunt multa) ab vno rerū omniū principio deo profecta sunt. Proinde ab homine vno carnis originem omnes homines habere voluit deus. Sic nimirū & inter dei dona rationali creaturę collata, quę plurima, imò innumera sūt, reperire est donū vnum quod ceterorū omniū dei donorum & primum sit, & ceterorum omnium causa donorū,

*Esse creaturarum,
& earū bene esse.
Ioan. 1.*

Ratio tertia.

*Spiritus
sanctus dei
donorum
primus est.*

quodvtrique donum spiritus sanctus est, cui canit ecclesia: Qui paracletus diceris donum dei altissimi. Ipse enim (sicut dictum est) dei amor & benevolentia est. Certum est autem, quod omnis amor ex sui ratione donum est. Non enim fieri potest, ut quisquam aliquid amet, nisi amorem suum & favorem conferat, & donet ei quod amat, etiam si ille neminem vel rem aliam nullam quam semetipsum amaret.

*ceterorum
donorum
spiritum
sanctum
causam
esse.*

Quod autem amor sit ceterorum omnium donorum quare liberè conferuntur donum primum, & ceterorum donorum causa seu origo, perspicuum est. Quicquid enim dat is qui amat ei quem amat, ex amore dat, nec daret nisi amaret. Primum, igitur dedit amorem suum, & ille est causa ceterorum donorum quæ ab amante postmodum conferuntur. Quod autem hic dei amor quo suum diligit figmentum omnium donorum precipuum atque dignissimum sit patet, quia per hoc donum

Iob. 7.

deus seipsum & cor suum dat. Quid est homo, inquit sanctus, quia magnificas eum, & quid apponis erga eum cor tuum? Et hinc est quod ipse sibi nostrum amorem vicissim

Prou. 23.

dari reposcit, dicens: Præbe fili cor tuum mihi. Hinc præcipimur amare, imò redamare ex toto corde, ex tota anima,

1. Ioan. 4.

ex tota mente, & ex tota virtute nostra deum, qui prior ipse dilexit nos. Quo amore negato, nihil profus eorum quæ il-

Marc. 9.

li damus, acceptum est. Populus, inquit, hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me.

Matt. 15.

Causa

¶ Circa secundum, id est, causam aduentus spiritus sancti

aduentus

in discipulos Christi, considerandum est hanc sui aduentus fuisse causam, ut videlicet, quia ablatus iam erat spiritus,

spiritus sancti.

filiorum eius curam atque pupillorum tutelam suscipiat, & testamento patris legatum illis, imò sanguine eius acquisitam & conscriptam hereditatem, aduocatione legitima defendat in omni prætorio, coram quouis iudice, rege, aut tyranno, siue principibus terrarum. Proponenda nanque erat lis in iudicio de terminis paternæ possessionis. Et quum pater dixerit huic (de quo loquimur sponso pupillorum) patri,

Psal.

Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terrarum: futuri tamen erant qui hereditatem eius nimium vellent angustare, aut etiam annullare, ut Iudæi qui in sua tantum synagoga, aut hæreticus quisque, qui dictam hereditatem intra suæ factionis &

dogma-

dogmatis limites coarctare cōtendit, aut pagani qui prorsus nullam ipsius possessionem vsquā gentium esse volebant. Præterea cœlorū prædia quæ perdere poterant filij supradicto patris testamento sibi legata, insidiantibus eis spiritibus malignis, tutorē hunc fidissimum adesse oportebat, qui illos crudiret & protegeret, & pro delinquentibus interueniret. Nam quid oremus, inquit Apostolus, si- *Roma. 8.* cut oportet nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

¶ Itaque iuxta personæ aduenientis dignitatem, & aduentus causam, gloriosa, venerabilis, & dulcis est sanctæ ecclesie domui solēnitas hæc aduentus spiritus sancti, æquē vt illa sacrosancta festiuitas dominicę resurrectionis. Quia *Sine spiri. sa. nil cæ- tera dona profuisset* videlicet sicut nihil nobis profuisset nasci, nisi & redimi profuisset, ita nihil nobis redimi profuisset, nisi spiritu sancto illuminari, & per eum remissionem peccatorum accipere profuisset.

¶ Inter hæc tamen est aduertendū, aliter filiū, & aliter spiritum sanctum venisse in mundū, Ait enim filius de se lo- *Ioan. 8.* quēs: Ego enim à deo processi & veni. Semel quippe missus, semel venit redimere mundū per suæ gratiā incarnationis. Nam sicut per ipsum simul & semel facta sunt om- *aliter fili- us & ali- ter spi.* nia, ita & per ipsum semel & simul restaurata sūt. Propter quod nō præsentī tēpore ait: Ego à deo procedo, sed præ- *san. venit* terito, processi, inquit, & veni. At verò spiritus sanctus nō semel, neque cūncta simul electorum pectora perlustrat, sed diuersis tēporibus veniēs visitat, & diuisiones gratiarum vnus idēmq; deus, ac dominus variē dispensat. De cuius sanctificationis opere ait filius: Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Duplex est enim operatio dei, creatio, scilicet & restauratio. De creatione vniuersorum scriptū est: Qui viuūt in æternū, creauit omnia simul. Ve- *Ioan. 5. Operatio dei du- plex.* rùm quum de opere restorationis, ornatus, seu sanctificationis, filius loqueretur ait: Quum venerit paracletus quē ego mittā vobis à patre spiritum veritatis, verbo præsentis temporis ait: qui à patre procedit.

¶ Sicut enim lunæ corpus semel in cœlo formatum est, *Ioan. 15. Ecclesia* semper autem beneficio solis (vt ab illo illustretur) indi- *continū- eget à spi- san. illu-* get, quia non proprio lucet lumine, sed solis, sic etiam ec- *clesia minari-*

clesia sancta semel in baptismo nata est, sed semper inter presentis vite defectus variisq; labores gratia sancti spiritus visitari ac refici opus habet. Eapropter vultui diuinitatis assistere satagit, dū quotidie creatori suo vel pro adipiscendis bonis supplicat, vel pro adeptis ei gratias agit. Vnde & ante cōsecrationem Eucharistiæ dignū & iustum esse confitetur, illi semper & vbiq; gratias agere, & cum cœlorum virtutibus suas quoque voces admitti deprecatur, quia per Christum dominū nostrum, & ipsa cōdita, & per eūdem benedictū qui venit in nomine domini redēpta est. Hac enim maximē beneficiorū eius cōmemoratione, vultui creatoris sui occurrit, & tanquā luna vero soli faciem cordis obicit, sicq; spiritu sanctificationis, & in illis qui hunc necdū acceperunt, initiatur, & in illis qui iam acceperunt, per adiectionē muneris perficitur. Bene ergo spiritus sanctus procedēs à patre dicitur: filius verò, quia nō procedo, sed processi, ait: & veni, nō procedens, sed vt verè est, genitus asseritur. Processit enim ante omnia tempora, de corde patris natus. Venit ex tempore de virgine Maria incarnatus.

*Recipien
do spi. si.
mēs qua-
liter debet
disponi.*

Roma. 8.

1. Cor. 2.

Can. 1.

Simile.

¶ Circa, tertiu, videlicet, qualiter debeat esse disposita rationalis anima, vt sancti spiritus non indignum ipsa sit receptaculum. Hoc utique præexigitur, vt prius in ipsa rationali creatura bona volūtas excitetur erga creatorem, consideratione beneficiorum eius, quæ beneficia vt non deessent, ille proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo (inquit Apostolus) non etiam cum illo omnia nobis donauit? Illi profectò quorū mentes non excauit deus huius seculi, princeps tenebrarum, cognoscentes ex operibus suis mundi opificem, & ex beneficiis summū benefactorem, venerātur illum, & beneuoli sapientiā eius laudant, & amant munificentia, magis autem incarnatum & passum pro omnibus audierēs dei virtutem & dei sapientiā Christum, diligūt, approbāt, amplectūtur, honorant. Vnde est illud in Cant. Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescētulæ dilexerunt te.

¶ Itaque quemadmodum in sponsalibus, primū sponsæ ostenditur sponsus, laudatur genus, fortitudo prædicatur, diuitia

diuitia numerantur, & forma commendatur, per quæ omnia mutus affectus voluntariūque puellæ exigitur assensus, & tum demum per corporalem præsentiam, is qui in suis ante placuerat, tot^o in seipso cognoscitur. Ita creator noster, prius animarum nostrarum in se excitat affectum, suorum ostensione operum, suæq; diuinitatis omnipotentissimæ & incarnationis sacrosanctæ fideli prædicatione: ac deinde vbi seipsum placuisse viderit, confidenter accedit, sicut de muliere forti scriptum est: Confidit in ea cor PROV. 31. viti sui, & plenitudinem sui amoris, id est, spiritum sanctū in illam effundit. Et illic per spiritum sanctum manifestat seipsum illi.

¶ Idcirco iam iam passurus domin^o, & post eandem passionem suam hūc spiritū daturus, dilectionem attentius commendabat, videlicet vt dilectio cordis humani, dilectioni dei quæ est spiritus sanctus occurreret, locūque prepararet. Talē profectō dilectionis sitim requirebat, quū in templo stās & clamās diceret: Si quis sitit, veniat ad me & bibat. Vbi nō solū quid dixerit, sed & quali tempore dixerit (nā hoc magnopere ad rem attinet) considerare debem^o.

¶ Dies festus erat Iudæorū Schenophegia, quando videlicet memores beneficiorum dei faciebant tabernacula ad similitudinem tabernaculorū in quibus habitauerāt olim patres eorum quum educti ex Aegypto, peregrinarentur in deserto. In huius festiuitatis nouissimo die stabat Iesus & clamabat, inuitans ad bibendum non qualescunque sed sitientes quosque dūtaxat. Et quidem opportunè dum reminisceretur beneficiorū dei, dirigebatur ad eos clamor inuitantis ad poculum spiritus sancti.

¶ Festiuitas hæc magna, solennitatis eius typus erat, quæ in nostris mentibus iugiter splendere debet, mentibus, inquam, cōtemplantibus beneficia dei, quæ per filium suum redēptorem nostrum magnificè nobiscum egit, & ob hoc sitientibus & desiderantibus illum in seipso cōtueri, quæ in tantis suis ipsæ mentes nostræ expertæ sunt beneficiis. Nos, inquam, educti de Aegypto infidelitatis, liberati à captiuitate & seruitute spiritualis Pharaonis, id est, principis tenebrarum, & traducti per mare baptismi, nunc in heremo præsentis vitæ peregrinantes, habitamus in

*Christus
quādo dilectionem
arctius cōmendauit
Ioan. 7.*

fragilibus & infirmis fragilium corporū tabernaculis, in quibus militamus, donec ad regnum superne hæreditatis perueniamus. Si ergo memores beneficiorū dei, festa dei celebramus à malis operibus vacantes, & in cōtemplatione diuinæ bonitatis exultantes, quia per passionem vnici filij sui salutem nostram operatus est, clamorem inuitatis audimus, in siti currimus & bibimus, quia sic nobis benigna diuinitatis vena, scilicet spiritus sanctus aperitur.

Sitim no-
stram qua
lem requi-
rit spiritus
sanctus.
10an. 1.
cant. 4.
prou. 16.
Ingratos
nūquā spi-
ritus san-
ctus digna-
tur.
Rom. 1.

¶ Proinde quam sitim requirat & quid ad bibendum offerat, ipse explicat quum subiungit: Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Quod exponens diuinus Euangelista, hoc autem dicebat, inquit, de spiritu quem accepturi erāt credentes in eum. Qui credit in me, inquit, ac si dixisset, qui sitit me. Quid enim est in Christū credere, nisi Christum sitire, & per fidem ambulando tendere in Christum? Venerari & amare verbum per quod facta sunt omnia, amplius autem quod verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Qui sic sitit, illi datur bibere de spiritu sancto. O quanta dei erga nos dignatio, vt cum creatore suo vnum eundemque spiritum habeat qui solus aternarum diuitiarum cumulus est: quo ita inebriatur & impletur animæ venter, vt de illo fluant aquæ viuæ, dogmata scilicet diuinæ sapientiæ, vt meritò dicatur fons horum, puteus aquarum viuentium. Igitur (vt dictum est) hæc dispositio præexigitur ante aduentum sancti spiritus, vt primū bona voluntas erga creatorem excitetur prædicatione beneficiorum eius. Hominis enim est præparare animum. Et rursus, Hominis est disponere viam suam, sed domini est dirigere gressus eius. Hac, inquam scriptura testante, naturale est, vt humanus affectus, id est vt bona voluntas erga creatoris benefacta moueatur, quod vbi non est, ingratitude vitium & superbientis animi contemptus est. Eos autem qui nulla beneuolentia laudāt deum Apostolus percutit, dicens: Qui quum cognouissent deum, non sicut deum glorificauerunt, aut gratias egerunt. Quum enim prædicatur eis tanta charitas dei quod pro nobis filium suum tradidit, non venerantur magnitudinem beneficij, sed irrident vt stultitiam verbum crucis Christi. Tales spiritus sanctus nunquam dignatur, quia

PENTECOSTES.

quia deo odibiles ingratitude nimia legem naturalem præuariantur. Naturale enim est homini amantem redamare, & opus quod laude dignum quod ve indignum sit, posse discernere. Quod quia vitio suo (videlicet quia sunt ingrati erga deum) facere nolunt, merito spiritus dei semet ipsum non credit eis, sed eos in desideria cordis ipsorum in immunditiam & omnem auaritiam, & in omnem reprobum sensum traditos derelinquit.

HOMILIA SECUNDA.

Dum complerentur dies pentecostes, erant omnes discipuli pariter in eodem loco. *Act. 2.*

In hac lectioe agitur. Primò, de gratiosa sancti spiritus in Christi discipulos ascensione. Secundò, de eiusdem spiritus sancti virtuosa & mirabili operatione. Tertio, de huiusce rei famosa & celebri diuulgatione. Secundum, ibi: Et repleti sunt omnes. Tertium, ibi: Erant autem in Hierusalem.

¶ Circa primum dicitur: Dum complerentur dies Pentecostes. Vbi circa aduentum spiritus sancti in discipulos Christi, quatuor describuntur. Primum est, opportuni temporis obseruatio. Secundum est, loci quo descendit descriptio. Tertium est, in sono & vehemètia, ipsa spiritus descensio. Quartum est, in ignis & linguarum formis mirabilis apparitio. Secundum, ibi: Erant omnes pariter. Tertium, ibi: Et factus est repente. Quartum, ibi: Et apparuerunt.

¶ Circa primum dicitur.

Dum complerentur dies Pentecostes:

¶ Pentecoste dicitur à penta, quod est quinque, & costes quod est decem, quia nimirum faciunt. 50. Completis enim quadraginta & nouem diebus à prima sabbathi Paschalis quadagesimus dies sollemnissimo ritu celebrabatur ob memoriã datæ legis, quæ lex ab occisione agni (quæ occisione facta est redemptio populi & liberatio de Aegypto) quinquagesimo die in monte Sina data erat. Verum ex præcepto legis (sicut in lib. Leui. patet) ij dies 50. non ab ipsa Paschali vespera, videlicet domini cæna qua immolabatur agnus, nec à die sequenti, qua dominus crucifixus est, sed à subsequente prima sabbathi, id est, ab eius resurrectione, quam primam sabbathi nos Dominicam diem dicimus.

*Opportu-
nas tem-
poris.*

*Ratio pē-
tecostes*

Leuit. 25.

*Dies ven-
tecostes vn*

*de cæpe-
runt nune-
rari.*

cimus, id est, tráfacto magno die Paschalis sabbathi, ij inquam 30. dies incipiebant numerari. Sic enim in lege scriptum est.

Vbi supra. Figura.

¶ Feretis manipulum spicarum, primitias messis vestrae ad sacerdotē, qui leuabit eū corā domino, vt acceptabilis sit vobis altera die sabbathi, & sanctificabit illum. Numerabitis ergo ab ipso die in quo obtulistis primitiarū manipulos, septem hebdomadas plenas vsque ad alterum diē expletionis hebdomadę septimę, & sic offeretis sacrificiū nouum domino ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarū duos, & c. Ipse enim dominus noster altera sabbathi, præscripto, scilicet & præfigurato per legē die à mortuis resurrexit, corpusque suum verè nouarū frugū terrę nostrę fasciculum, ver^o ipse sacerdos, coram domino deo patre suo leuauit & sanctificauit. Nihil ergo quæstionis remanet quare dies ille quo spiritus sanctus datus est, qui vtique (sicut dictū est) à die qua resurrexit quinquagesim^{us} est, Iudæorū quoque fuerit Pētecoste, quia sicut iam dictū est, non ab ipsa vespera paschali, sed à subsequente prima sabbathi, dies Pentecostes incipiebant numerari.

In solennitate pēc. quid offerre debeamus.

¶ Offeramus ergo hac die panes primitiarum duos, id est pro duobus gratias agamus beneficiis, nouis vtique & omnium maximis, videlicet quòd pro omnibus omnibus vni genitum filium suum tradidit, & quòd filio suo in cœlis iā glorificato, spiritum sanctum (vtique spiritum adoptionis & consolationis, per quem in cordibus diffunditur charitas, & lex amoris credentium cordibus inscribitur) ipse deus pater vnà cum filio nobis destinauit.

Exo. 12. 19. & 24. Nostrę Pent. cum illa veteri mira concordia.

¶ Quum itaque quinquagesimo die à solennitate paschali datur spiritus sanctus, mira nobis diuinorum operum concordia commendatur. Quinquagesimo nempe die ab egressu filorum Israël de Aegypto, vt dictum est, data est lex in igne, & 30. die à Pascha resurrectionis Christi, descendit spiritus sanctus in Apostolos in igne apparens, vt post dicitur. Lex in monte Sina, spiritus in mōte Sion. Lex in sublimi montis loco, spiritus datur in cœnaculo, quo simul ascenderant, & se continebant Apostoli. Proinde eodem quo Dominus à mortuis resurrexit die, spiritus venit, vt Dominicum diem suo cōsecraret aduentu, nobisque

nobisque redderet solēniorem.

¶ Præterea quinquagenario numero iubileum, id est, re-
missionis tempus magnopere nobis commendauit. In iu-
bileo nempe, id est, anno quinquagesimo, secundum legē
debita dimittebantur, & serui donabantur libertate. Exu-
les ad terram à qua propter delicta fuerant extorres redi-
bant, & alienata, vel quomodocunque amissa hæreditas
iubilei tempore reddebatur. Id nimirum typo legis præ-
monstrāte, quod per spiritum sanctum & peccatorum de-
bita dimittuntur, serui sub peccato venundati libertate fi-
liorum per eundem spiritum donantur. Proscripti nihilo-
minus ob delicta à cœlesti regno ab exilio redeuntes ad-
mittuntur, & amissa patriæ cœlestis hæreditas recupera-
tur. Ob hoc enim de cœlo spiritus venit, vt à terra nos ad
cœlestia prouheret.

Leuit. 25.

¶ Secundum, id est locus quo descendit spiritus sanctus, ab
Euangelista notatur, quum dicit:

Erant omnes pariter in eodem loco.

¶ Cœnaculo videlicet in monte Sion, quo residere iussi
sunt domino, dicēte: Et ego mittam promissum patris mei
in vos. Vos autem sedete in ciuitate, quoadusque induami
ni virtute ex alto. Et rursus, præcepit, inquit Lucas, eis ab
Hierosolymis ne discederent: sed expectarent promissio-
nem patris quam audistis, inquit, per os meū. Itaque iussi
ascenderunt Apostoli vbi erant perseuerātes vnanimiter
in oratione & obsecratione cum mulieribus, & Maria ma-
tre Iesu, & fratribus eius.

Luc. vii.

Actu. 2.

¶ In cœnaculo sanè lex charitatis animantiū cordibus di-
gito dei, id est, spiritu sancto inscribēda erat, non solum vt
veritas decenter responderet figuræ, sed etiam vt per hoc
intelligamus eos qui hunc spiritum desiderant, carnis do-
micilium mentis contemplatione transcendētes, calcare
eorum conuersationem iam spe, & desiderio in cœlis esse
& quarere quæ sursum sunt non quæ super terram.

*Cur in cœ-
naculo da-
tus fuit
spiritus
sanctus.*

col. 3.

¶ Quod autem omnes pariter fuisse memorantur, cōcor-
diæ signat vnitatem. Nō enim nisi concordia iūctis se spi-
ritus vitæ communicat, qui habitare facit vnanimis in
domo: Si enim spiritus noster non viuificat nisi membra
ad inuicem ritè coniuncta, quī fieri posset, vt spiritus
concordiæ

*spiritum
accipien-
tium vna-
nimitas.*

ezech. 37 concordia & amoris, discordia scissos, sua visitatione, viuificatione, & inhabitatione dignaretur? Apud Ezechielem audis quod priusq̄ mortuos illos (qui campū multitudine replebant) vitæ spiritus viuificaret, accessisse ossa ad ossa, vnumquodq̄; ad iuncturam suā, & tunc demū spiritum vitæ in ea fuisse ingressum, & stetisse illos super pedes suos. Videat vnusquisq̄; vocationem suam, quo loco, quo statu quibus cum hominib⁹ deus eum viuere voluit, accedatq̄; ad iuncturam suā, amplectatur cū proximo pacis vnitate, si mentis suæ domicilium spiritui dilectionis, & vitæ voluerit coaptare.

Legē veterē & nouam differēter dispositas.

1. cor. 3.

Esa. 66.

Eccle. 10

Prou. 27.

¶ In datione illius legis quæ non in libertatem, sed in seruitutem generabat, plebs lōgē stabat perterrita, ac timore perculsa, hic autem adueniente spiritu adoptionis filiorum qui legē charitatis (quæ liberos facit) inscribere venit, nō in tabulis lapideis: sed, in tabulis cordis carnalibus, cōgregati erant in sancto amore. Qui sane & sedisse scribuntur vt humilitatis indicium in sessione cognoscas. Concordia nempe & humilitate spiritui sancto mētis sedes preparatur, qui nō nisi super humiles requiescit. Itaq̄; si (vt ait Sapiens) spiritus potestatem habentis super te ascēderit (ad tui impugnationem pariter & probationem) tu locum tuū ne dimiseris. Nā sicut auis transmigrās de nido suo, sic vir qui reliquit locum suum. Auis quippe nidum suum derelinquens ex ouis pullos non educit, sed corrūpuntur quæ iam foueri cōperant oua, & pereūt sine fœtu. Tu ergo si opus bonum ad perfectionem deducere cupis, locum concordia & humilitatis, locum ecclesiastici & sani dogmatis constanter serua: nec ad cuiusquam suasionem hunc derelinquas, ne ipse à spiritu sancto derelinquaris.

Et ante & post domini passionē datus spirit⁹ sanctus.

Mat. 10

¶ Tertium, videlicet in sono & vehemētia quasi tempestatis ipsa sancti spiritus descensio notatur, quum subditur:

Et factus est repente de cœlo sonus tanquam aduenientis spirit⁹ vehementis, & repleuit totam domum vbi erant sedentes.

¶ Datus est spiritus sanctus & ante & post domini passionem. Nam primò datus est Apostolis ad gratiam doctrine & sanationem corporum (siquidem gratia sanitatum donum spiritus est) quādo missi sunt prædicare & sanare infirmos, vt Matthæus refert. Verūm post domini resurrectionem

tionem datus est in remissionem peccatorum, ob remedium videlicet animarū, vt sic totus homo qui ex corpore constat & spiritu, per spiritus sancti dona sanetur. Post passionem nanque suā (vt Ioannes refert) insufflauit in eos, & dixit: Accipite spiritum sanctum: quorum remisistis peccata, remittuntur eis.

Luc. 9.

1. Cor. 12.

Matt. 19

Ioan. 20.

¶ Bis autem post domini resurrectionem spiritus datus est ad duo charitatis præcepta, Dei videlicet & proximi nobis arctius cōmendanda. Porrò sonus qui adueniēte spiritu repenti factus est de cælo, signum fuit soni qui in omnem exiturus erat terrā, cælis illis quos iam firmare veniebat, id est, Apostolis, enarrantibus gloriam dei, & firmamento cōstantissimæ fidei eorum annuntiante opera manuum eius, cū magnifico verbi tonitru & choruscationibus miraculorum. Sic enim mox futurū erat hoc spiritu per os illorum Christi præconia intonatē, vt ad pœnitentiam cōmoueretur & contremisceret terra, & fundamenta montium, id est, corda superbiorum cōturbarentur & cōmouerentur audito quoniam iratus est eis, nisi pœnitentiam agerent. Vnde & in Apocalypsi quum accepisset angelus thuribulū, & impleisset illud igne altaris & misisset in terram, facta sunt tonitrua, & voces, & fulgura, & tremotus magnus. Tūc ignis ille mittebatur in terram, quo angelus magni consilij dudum impleuerat thuribulū aureum immaculati corporis sui, & nūc assumptus in cœlum agebat quod dixerat: Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat?

Son^o ad-

ueniente

spiritu,

quid.

Psal.

Apoca. 18

Esa. 9.

Luc. 12.

¶ Vehementiam autem venientis spiritus ignitum diuinę dilectionis zelum, inuictāque & indefatigabilem Apostolorum cōstantiam atque virtutem in sancto propagationis per orbē fidei labore, significat. Venit quippe spiritus sanctus electos illos firmare & inflammare sanctę fidei prædicatores, quatenus ad steriliū fœcundationem gentium quasi nubes imbrem sanctę prædicationis diffusuri per vniuersum mundū, non segniter, sed in admiranda spiritus vehemētia, ignita charitate volarent, terrenis prorsus cupiditatibus liberi, & omni procul mortis atque suppliciorum formidine adeò imperterriti, vt cunctis huius mundi potestatibus atque tyrānis essent admirabiles.

Quid si-

gnificet

illa vehe-

mentia.

Act. 1. Ita enim iuxta promissum suum induerat eos Christus dominus per spiritum virtute ex alto.

Quod tota repleuit domum, ¶ Sanè quod totam repleuit domum ubi erant sedètes, id est, ecclesiam adhuc paruulã, sed toto orbe terrarũ diffundendam (totam inquã domum, id est, Christi discipulos) quid aliud futurũ præsignabat, quã id quod nũc eadem ecclesia lætabũda & laudãs gaudet impletum, dum canit:

Sapient. 1. Spiritus domini repleuit orbem terrarũ? Sic quippè orbẽ terrarum spiritum sanctum replere dicimus, vt ecclesiam vniuersam quæ per orbem terrarũ est diffusa, intelligere debeamus. Mundi etenim elementis, vel inanimatis corporibus, diuinitas nõ capitur. Sed sanctam ecclesiã ubiq; replere rectè creditur. Itaque diuinã eius & ipsi confitemur vbique adesse præsentiam, canentes: Spiritus domini repleuit orbem terrarum, sicut in hoc præsignatum fuit quòd hac sacra die missus è cœlo idẽ spiritus, repleuit totam domum ubi erant sedentes, vt dictum est.

¶ Quartum, videlicet in formis linguarum, & ignis mirabilis spiritus sancti apparitio, ab Euãgelista notatur, quum subiungit:

Et apparuerunt illis dispersitæ linguæ tanquam ignis, seditq; super singulos eorum.

Sonus & igneæ linguæ, qd. ¶ Neque sonus ille, de quo dictum est, neque linguæ istæ igneæ deus erãt, sed quod in Apostolis spiritus sanctus interiorius inuisibiliter operabatur, hoc exterius per harum rerum proprietates ostendit. Nam quia discipulos Christi zelo sancto succensos & eruditos intus reddidit, idcirco foris linguas igneas apparere fecit. Dum enim ignẽ cum sonitu corporali foris sensu perceperunt, igne inuisibili, & voce sine sonitu eorum corda, & inflammata charitate & erudita fuerunt.

Lingua ignea. ¶ In igneis sanè linguis rectè spiritus sanctus apparuit: quia quos replet, ardere pariter & loqui facit, ardere per se, loqui de se. Linguas proinde igneas doctores habent, quia prædicãdo corda auditorum inflammant, illo scilicet igne quo ipsi scèliciter ardēt. Vnde & per Ieremiam dominus ait: Qui habet sermones meos, loquatur sermones meos verè. Quid paleis ad triticum? Nunquid non verba mea sunt quasi ignis, & quasi malleus conterens petras?

¶ Proinde

¶ Proinde per hoc quod spiritus sanctus in linguarum formis apparuit, magnopere nobis eiusdem spiritus sancti commēdatur operatio. Spiritus enim coæternus patri & filio per linguā (quæ maximā habet cognationem cū verbo) nō solum hoc expresit, quod eiusdem sit substantiæ cum eodē dei verbo, sed & hoc quod per ipsum deus pater suum nobis eloquatur verbū, sicut ipse in Psalmo dicit: *Lingua mea calamus scribæ velociter scribētis.* Nam ut aduerte-
Linguae cū verbo cognatio.
Spiritus sanctus quæ calamus scribæ.
 remus per illum Psalmsi versiculum hunc eundem spiritū exprimi, qui incarnationem filij dei operatus est, qui verbum bonum de corde patris eructatum in utero virginis humanæ naturæ uniuert, nūc in lingua apparuit, ut ipsum idem verbum mentibus Apostolorū inscriberet, sic quoque comparandus calamo scribæ velociter scribentis.

¶ Sicut enim incarnationis opus in utero virginis velociter (prout infinitæ virtuti suæ congruit) operatus est, sic etiā hic idem scriba, idem dei verbum velociter Apostolorum cordibus (ut id perfectè noscerent, & etiam alios docerent) inscripsit. Itaque dei verbum in sinum virginis plenius atque excellentius eructatum est, ita videlicet ut inde carnem assumeret: in cordibus autem Apostolorum, ita ut inde voce corporea sumpta nobis audibile & intelligibile fieret.

¶ Quia ergo spiritus sanctus illa dei patris lingua est, qua velut calamo scribæ velociter scribentis, bonum verbum suum humanæ naturæ velociter (ut voluit) totum inscripsit dicēs opera sua regi, id est, assumpto homini, ut is idē omnino quod ipse deus pater, operari sciat & possit, rectè super Apostolos ostensus est in lingua, quibus eiusdē verbi & incarnationis eius notitiam, ut eloquenter prædicare secundum scripturas homines hæcenus idiotæ scirēt, eadē calami velocitate inscribere veniebat. Vnde & ipse dominus in hodierna sancti Euangelij lectione loquitur, dicens: *Hæc loquutus sum vobis apud vos manens.* Para-
IOAN. 14.
 cletus autem spiritus sanctus quē mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia & suggeret vobis oīa quæcunque dixero vobis. Ecce enim missus statim doctorem illum se profitetur, qui iuxta promissum sponsi paracletus, id est, consolator, filiis eius orphanis aduenerat. Doctorem,

ctorem, inquã, qui illos doceat omnia, se hoc signo profi-
tetur, dum in lingua ostenditur. Simulque omnium edo-
cet gentium loquelas, vt omnibus eloquerentur homini-
bus ea de quibus ipsi interius docebantur magnalia dei,
¶ Quod verò foris visibilis quoque in aduentu spiritus-
sancti ostensus est ignis (qui tamen nõ fuit ipsa quæ inui-
sibilis est substantia spiritus sancti, vt dictum est) signum no-
bis fuit diuinæ eius operationis, vt per huius nostri ignis
effectus quos nouimus, intelligamus quid hic ignis, hic
deus, hic spiritus sanctus operetur in nobis. Et quauis sua-
pte natura ignis incorporeus & inuisibilis sit, videri tamẽ
potest in corpore, in materia, videlicet in qua virtutẽ suã
exercet: diuersimodẽ autem in dissimili materia se mani-
festat, propter dissimilem ipsius materiæ dispositionẽ, si-
cut ex ligno arido flammam claram, ex humido fumum
producit. Sic nimirũ & spiritus sanctus in hominibus di-
uersimodẽ dispositis, aliter atque aliter effectibus suæ vir-
tutis se manifestat. Idẽ quippe spiritus in quibusdã amo-
rem, in aliis verò timorem, in nonnullis gaudium, in aliis
luctum operatur.

*Dominũ
ignis sic
acquiri-
tur.*

*1. cor. 9.
Esa. 53.*

*Cor pecca-
toris lapi-
di compa-
ratur.*

*Ignis quã
ta opera-
tur in cor-
lo & in
terra.*

¶ Sed inter hæc aduertere est primum qualiter hic ignis
acquiritur, deinde quid operetur, postremò qualiter amit-
titur. Acquiritur enim ignis ex lapide percusso, si confestim
fomitẽ adhibeas, alioqui auolat continuò. Lapis seu pe-
tra Christus est, morte dura pro salute mundi percussus.
Propter scelus populi mei, inquit pater, percussi eũ. Hic
itaque lapis percussus passione, deinde glorificatus resur-
rectione, & paternæ cõfessu dexteræ, diuinum hũc ignem
in corda discipulorum insperfit, vbi cõuenientem fomi-
tem, id est, desiderium sanctũ cum operatione sancta in-
uenit. Potest etiã non incongruẽ per lapidem propter dur-
ritiã ipsius, cor peccatoris durum vtique vt lapis, graue,
aridũ & sterile designari, quod dei timore percussum, scin-
tillam compunctionis & propositi melioris emittit, quæ si
in fomite perseverantis pœnitentiæ recipiatur, & bono-
rum operũ appositione iugiter nutriatur, crescet semper
& permanebit: si autem, auolat & euanescit.
¶ Sed ignis quanta operetur, aduerte. Multifaria quippe
ipsum est commoditas. Cœlum enim in sole, luna, & syde-
ribus

ribus miris ornatibus illustrat. Sic profectò cœlestem patriam spiritus sanctus in Christo homine quasi sole, in tota ecclesia electorū quasi luna, & in syderibus, id est, in diuersorum ordinum & graduum sanctis miro venustat ornatu. Proinde terrā igne ipse non modò fuso desuper lumine lætificat, sed etiā beneficio sui caloris prouocat ad gignendum, & sinu eius recepta fouet semina.

¶ Nihilofecius spiritus sanctus fideles quosque quasi terram bonam in hac vita lumine suę gratię, non solū erudit & docet intellectum dans paruulis, sed & consolatione sancta lætificat, & verbi dei semē docili susceptum in corde, foru suo ad virtutum & bonorum operum producendum fructum prouocat & confortat. Noctem præterea huius miserę mortalitatis, ignis hic solatio sui luminis nobis læuat. Absentem proinde futurę glorię diem luce suę consolationis imitatur. Rursus inter cæteras naturę suę proprietates præclarum hoc habet ignis, quòd diuisus in partes, mutuati luminis detrimēta nō sentit. Sic & ipse spiritus sanctus quātiscunque communicatus fuerit, quocunque siue in cœlo siue in terra spiritualia lumina accenderit, nihil tamen per hoc suę decrescit maiestati, claritati suę nihil decedit. Denique ignis hic exurit consumitque peccatorum rubiginem, frigus pellit ignauię & torporis, & ignorantię nostrę tenebras illustrat. Præter hæc incinerat eum in quo agit per humilitatem, eo quòd in cōnaturali huius ignis claritate semetipsum homo cognoscēs, puluerem & cinerem se esse fatetur. Indurat per fortitudinem & patiētiam, sese cōmunicat per benignitatem & misericordiā, sursum tendit per desiderium æternorum. Postremò nunquam est ociosus, semper in subiectam operatur materiam, iuxta illud: Amor dei nunquam est ociosus, operatur enim magna si est, si autem operari reuuit, amor non est.

¶ Hunc ignem in altari suo, (id est, corde credentis) deus semper ardere voluit, & subiectis per sacerdotem ingiter lignis præcepit nutriri. Porro lignum quò hic ignis optimè nutritur, lignum crucis Christi est, vt illum talem ac tantū nos redamare nō pigeat, qui ea charitate qua maiorem habet nemo, nos vsque ad mortē crucis amauit. Sanè

*Multipli-
ces spiri-
tus sancti
operatio-
nes.*

*Ignis diu-
num in al-
tari cor-
dis nutri-
re iube-
mur.*

bb Nadab *Leuit. 6.*

*Per quæ
diuinus
ignis ex-
tinguitur* ¶ Postremò, consyderandum qualiter facer hic ignis ex-
tinguatur & amittatur. Et vtique sicut noster elementaris
ignis per lignorum (in quibus ardebat) diuisionem, & rur-
sus per fomeni subtractionem, denique per aquę super-
infusionem extinguitur, ita & cœlestis & viuificus chari-
tatis ignis amittitur per discordiam, dicēte domino: Om-
ne regnum in se diuissum desolabitur, & non nisi per con-
cordiam & vnitatē, tam in fidei dogmate quàm in cōuer-
satione, cōiuncta ecclesiæ membra (vt suprâ dictum est)
viuificabit Rursus per boni operis omisionem idem hic
ignis amittitur, sicut per Salomonem dicitur: Quum dese-
cerint ligna, extinguetur ignis. Proinde sicut oratiōis stu-
dio, & auditu doctrinę cœlestis hic ignis vel maximè ac-
cēditur, & sic horum defectu deficiet & extinguetur. De-
nique sicut abūdātior aqua superinfusa extinguit ignem,
sic etiam carnalis voluptas quasi quoddam aquarum pro-
luuium, in homine diuinum hunc ignē prorsus extinguit.

Luc. 11.

Prou. 26.

*Eccle. 3.
Gene. 6.*

Ignem enim ardētem extinguit aqua. Hinc iterum domi-
nus loquitur, dicēs: Non permanebit spiritus meus in ho-
mine, quia caro est. Quid enim nisi tot⁹ caro est, quisquis
se ita accōmodat carni, vt nō putet alia esse præmia vitę,
quàm obscœnas carnis voluptates?

HOMILIA TERTIA.

Act. 2.

Et repleti sunt omnes spiritu sancto.

E ¶ Duo hic consyderanda ab Euāgelistā describun-
tur Primum est, gratia & mirabilis sancti spiritus
operatio. Secundum est, huius operationis famosa & cele-
bris diuulgatio. Secundum, ibi: Erant autem.

Ioan. 14.

3. Reg. 18

Figura as-

ensionis

christi

& descē-

sionis spi-

ritus san-

cti.

¶ Circa primum dicit: Et repleti sunt. Completa est Chri-
sti promissio, qua ait: Nō relinqū vos orphanos, sed aliū
paraclētū dabo vobis, per quem induemini virtute ex al-
to. Vidit olim Helias post lōgam terrę sterilitatem, quum
ros & pluuia tribus annis & mēsisbus sex (clauso propter
peccata populi cœlo) negata fuissent, vidit, inquā, nube-
culam paruam, quasi vestigium hominis ascendētem de
mari, signum vtique mox dandę pluuię diu desideratę. Sa-
nē hac pluuia spiritualium effusio donorum in hūc mun-
dum

dum (quæ per spiritum sanctum facta est) præsignabatur. Postquam enim dei filius assumptam sibi nostram humanitatem è mari, id est, amaritudine suæ passionis euexisset ad cœlos, paucis diebus interiectis voluntariam pluuiam, id est abundantiam charismatum spiritus sancti, hæreditati segregauit, vt eam quæ antè diu infirmata fuerat per peccatum, remissione peccatorum per spiritum sanctum accepta, plenè sanaret, firmaret atque perficeret & exinde per apostolicæ prædicationis ministerium sterilem ariditatem gentium per orbem terrarum, doctrinæ stillicidiis ad vbertatem fidei & iustitiæ fecundaret. Descenderat prius ipso dei filio ministro circūcisionis propter veritatem dei, & ad implendas promissiones patrum euangelicæ pluuiæ doctrinæ in Iudaici populi vellus, vnde & hoc supererat vt apostolicæ prædicationis stillicidia mox deinde descenderent super vniuersam terram.

¶ Implendæ autem prius erant nubes, quàm effunderent imbrem super terram. Ipsi autè apostoli quorum conuersatio erat in cœlis, nubes erant, mundi sterilitatem doctrinæ cœlestis pluuiæ rigatura. Quorum Esaias mundum peruolantium celeritatem demirans ait: Qui sunt hi qui vt nubes volant? De quibus hic bene dictum est: Et repleti sunt omnes spiritu sancto intrinsecus, scilicet iuxta promissum domini dicentis: Apud vos manebit, & in vobis erit. Porro ea quæ dicta sunt, videlicet sonus, ignis, & formæ linguarum: quæ ab eis extrinsecus, vel audita, vel visa sunt, eorum fuerunt defolis apparentia signa (vt superius tactum est) quæ beati apostoli intus perceperunt, vbi fluminis impetus lætificat ciuitatem dei. Spiritus enim meus, inquit, super mel dulcis. Et vinum illud nouum lætificat cor hominis, de quo etiam Iudæi quasi diuinantes, & rem vt erat se tangere nescientes: Musto, inquit, pleni sunt isti. Missum est enim feruidum diuinæ substantiæ mustum, spiritus sanctus in novos cordium ipsorum vtres, quod illos tanta mox virtute confirmabat, vt ipse apostolorum princeps Petrus qui eum antè cõfessus fuerat filium dei, & se hominem postea nosse negauerat, accepto spiritus huius dono, nec Romani principis imperium timeret, sed vsque ad mortem confitens, morte sua Christum clarificauerit.

bb iij

¶ Hoc

*Rom. 15.**Eccle. 11.**Philip. 2.**Apostoli**nubes e-**rant.**Esa. 60.**Ioan. 14.**Eccle. 14.**Actu. 2.**Mustum in**vtres no-**uos missum**Mat. 9.*

Spiritu ¶ Hoc spiritu confirmari poscimus, dum clamamus: Con-
sancto po firma hoc deus quod operatus es in nobis, vt per eūdem
scimus cō spiritum eadem fides in nobis cōfirmetur, subiungētes, à
firmari. templo tuo quod est in Hierusalem, id est, ab ecclesia apo-
Psal. stolica, quæ vtique cœpit ab Hierusalem & Iudæa. Salus
Ioan. 4. enim ex Iudæis est. Per eundē, inquam, spiritū confirmari
 poscimus. Nam præter hūc quicquid credimus, quicquid
 molimur, quicquid precamur, in hirmū & vacuum esse cō-
Tob. 26. probatur. Hic domini spiritus ornauit cœlos, id est, Apo-
 stolos. Hos enim multiplicibus & sublimibus gratiæ suæ
 donis ornari oportebat, vt per orbem terrarum sapienter
 & constanter prædicantes, enarrarent gloriam dei.

¶ Repleuit autem eos tanto sapientiæ splendore, vt vni-
Quibus uersos mundi sapientes longè superarent, facile cōfuta-
charisma rēt, scripturas diuinas lymphidissimi intellectus acumine
tibus apo penetrarēt, & cōtradiçtores conuincerent vniuersos, iux-
stolos spi ta promissum saluatoris dicētis: Ego dabo vobis os & sa-
ritussan- pientiam cui non poterunt resistere, & contradicere om-
ctus reple nes aduersarij vestri. Repleuit etiā eos tanta vi amoris, vt
uit. quæuis tormenta & etiā mortem ipsam incunctanter pro

Luc. 21. Christi nomine subirent. Ibant enim gaudentes à cōspe-
 ctu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu
Act. 4. contumeliam pati. Tanta proinde hos in virtutibus & si-
 gnis patrādis potentia dotauit, vt potestate magna demo-
 nibus imperarēt, cunctos ab agris hominum corporibus
 morbos depellerēt, ita vt etiam vmbra Petri sanaret infir-
 mos. Et quod his omnibus maius est, mortuos in Christi
Act. 15. nomine reuocarent ad vitam.

¶ Proinde depulsis imperfectionis humanæ vitiis, virtu-
 tum omniū fulcimento facer hic spiritus Christi discipu-
 los stabiliiuit, vt videlicet verbi gratia, eliminata à menti-
 bus eorum superbia, & comite superbiæ iracundiæ fero-
 citate, mites essent & humiles corde. Auaritia prorsus e-
 rafa pauperes spiritu effecti, cūctas mūdanas opes asper-
 narētur. Rursus luxuria procul, casti essent & mundi cor-
 de. Explosa inuidia, charitate beneuoli. Ita pdomita, ani-
 mo semper trāquillo, pacifici & sereni: gastrimargia cōer-
 cita, victu sobrij. Pulsa procul acedia, laborib⁹ sanctis ala-
 cres essent & indefessi. Denique per spiritū sanctum ea
 muniti

muniti sunt vitæ continentia, vt exinde nunquam in ali-
quod mortale peccatum prolaberetur. Certus sum, inquit *Roma. 8.*
vnus eorum, quia neque mors, neque vita, neque instatia,
neque futura, neque quicquam eorum quæ illic enumerat
poterit nos separare à charitate dei quæ est in Christo Ie-
su. Hæc omnia in eis illo spiritu operante, quem illis (vt
dictum est) Dominus promittens, ait: Apud vos manebit, *IOAN. 14.*
& in vobis erit.

¶ Cæterum, vt redeamus ad literam, opportunè spiritus-
sanctus operum suorum prouidus arbiter hora diei tertia *Hora ad.*
super apostolos veniens, sacris & venerandis eandem ho- *uentus spi*
ram mysteriis dedicauit, qua homines adhuc sobrij & car- *ritusff.*
nalibus cibus adhuc ieiuni, primùm quærendo regnū
dei. Nam quia dominus noster qua nocte tradebatur post *Mat. 6.*
figuralem agni cœnam, sacram corporis & sanguinis sui
tradidit eucharistiam, fortasse parum aut nihil referre ar-
bitraremur vtrum pransi an ieiuni ad illud vitæ epulum
accederemus. Sed ipse dominus noster Iesus Christus ra- *Quare*
tione pariter & articulo temporis arctabatur, vt tali hora *Christus*
sacramentum illud condere non moraretur. Ratione qui- *post cœnã*
dem, quia non ante consummationem veteris inchoãdus *cõfect sa*
erat ordo noui sacrificij. Articulo temporis, quia mox ca- *cramentũ*
piendus & ad passionem ducendus, aliud spatium tempo-
ris nõ habebat, vt ante mortem suam hoc hæredibus suis
conscriberet testamētum. Vnde quum illis tradēs sangui-
nis sui calicẽ, dixisset: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim *Mat. 26.*
calix sanguinis mei, statim addidit: Dico autem vobis: Nõ
bibam à modo de hoc genimine vitis vsque in diem illum
quam illud bibam vobiscum nouum in regno patris mei.
Et quidẽ quum in regno patris, id est, quum iam factus im-
mortalis post resurrectionẽ suam cum discipulis suis mā-
ducauit & bibit, potuit vtiq; tũc primùm illis tradere cor-
pus suũ, & calicem noui & æterni testamenti, sed tunc ma-
gis opportunè egit quia testamētũ nõ ratificatur (vt dicit *Heb. 9.*
Apostolus) nisi mors interuenerit testatoris. Itaque spiri- *Cur missi*
tus sanctus qui huius & omniũ sacramentorũ author & vir- *rũ solẽntia*
tus est, cõgruè hora diei tertia dari dignatus est, vt temp^o *hora diei*
ostenderet quo sua quoq; sacramēta dari vel celebrari ma- *tertia ce-*
gis cõueniret. Et hinc est q̄ hora tertia (quæ cæteris horis *lebrantur*
bb iij illustrior

illustrior est ob honorem eiusdem Spiritus sancti) missarū solennia Ecclesia sobrio adhuc à carnali cibo fidei populo celebrare consuevit. Sequitur:

Et cœperunt loqui variis linguis, prout spiritus sanctus dabat eloqui illis.

Apostolos spiritu sã. Et plenos fuisse. ¶ Rectè quum præmisisset Euangelista. Repleti sunt omnes spiritu sancto, confestim adiecit: Et cœperunt loqui. Ecce signum plenitudinis. Quippe vas plenum faciliè perfluit Nimirum, quia (vt dictū est) spiritus sanctus ignis est. Ignem autem in sinu occultare quis posset? Huius ignis virtutem Jeremias expert⁹, quum propter sermones dei graues, & multas cõtumelias & persequutiones sustinisset, & dixisset: Non loquar vltra in nomine domini,

Iere. 20. Divini ignis viri⁹ admiranda. virtutem huius ignis intra se clausi sustinere non valens, adiecit: Et factus est sermo domini quasi ignis æstuans, claususq; in ossibus meis, & defeci feire nõ sustinens. Ad mirabilem verò apostolica loquutionis modum, authore spiritu expressit Euangelista, dicens: Variis linguis prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. Quia enim paracletus hic spiritus pro verbo venit, rectè & in linguarum formis apparuit, & cunctarum per orbem terræ linguis gentium eos loqui docuit. Magnam enim (vt dictum est) cognationem habet lingua cum verbo, spiritus sanctus cū dei filio intantum vt ab inuicem nequaquam possint separari. Porro huiuscemodi linguarū dono quid aliud designabatur, nisi quòd ecclesia spiritu sancto repleta omnium per orbē terrarum gentiū erat linguis loquutura? Vnde & per prophetam prædictum fuerat: Inloquela labij & loquela altera loquetur ad populum istum, & post pauca Iudæorum duritiam, qui nec tam inaudito miraculo ad Christi fidem conuerti voluerunt prædicens, mox adiecit: Et noluerunt audire.

Esa. 28.

¶ Denique linguas primùm dedit spiritus, quibus humana scientia extra docetur, vt ostenderet quòd faciliè sapientes efficit sapiētia dei. Prout spiritus san. inquit, dabat eloqui illis. Spiritus vtiq; qui diuidens singulis prout vult, vbi vult, quomodo vult, quando vult, quibus vult, & quantum vult spirat. Nec, vt suspicantur quidam, sic in illorum vocibus omnes loquelæ atque sermones audiebātur, vt vna tantum

1. Cor. 12.

tātū lingua, scilicet Hebræa loqueretur, & vniuscuiusq; nationis homini sua lingua videretur, quod (vt ait Beda) miraculum nō loquentiū esset, sed audientiū, id est, non in illis qui loquebatur erat vera virtus, sed in auribus audientium prodigium, imō error, id est, rei nō existētis erat sensus. Non, inquam, non sic egit ille spiritus veritatis, nec sic opinatur de illo, quicumque prudenter discernit quid deceat magistrum illū, qui omnē venit docere veritatem. Superest enim, vt scripta quoque illorū quæ dispersi per mūdum vniuersum diuersarū linguarū gentibus mittebant, isti vnius tātū, id est, Hebraicæ linguæ literis eos asserāt scripsisse, omnēmq; hoīem cuiuscunque linguæ qui vidisset Hebraicos illorū apices, eodē miraculo suę linguę scripturam existimasse, quod profus ridiculum est. Saltē nos Latinos accipiant: nam de nobis certū habemus, quia scripturas quas Hebraicè aut Græcè cōscripserunt, absq; trāslatoribus legere nequiuimus. Illud quoque cōsequens est vt quamcunque ipsi linguā audirent, putarent Hebræam, quamcunq; viderent scripturam, existimarēt esse Hebraicam, quod ineptum nimis & friuolum, imō erroneum, sanctoq; spiritui per omnia probatur indignum.

¶ Promptum est etiam hanc præsumptuosam suspicionem scripturæ quoque autoritate explodere. Et repleti sunt, inquit, omnes spiritu sancto, & cœperunt loqui variis linguis, prout spiritus san. dabat eloqui illis. Hæc scripturę canonice verba sunt, quibus omnino repugnat id quod præfata suspitio coniectat. Loquebantur ergo, nec falsò videbantur loqui. Dabatq; verè spiritus san. eloqui illis, ponēs in eis nouū hoc sanctificationis signū (sicut canimus) vt in ore eorū omniū genera noscerentur linguarū. Nouum inquam, signū. Significabat enim (vt supra dictū est) quòd ecclesia deū hactenus in sola sibi notū Iudæa, omniū gētiū linguis deiceps esset loquutura. Ita verò signū hoc fuit, vt causa quoque efficiens, principiumq; esset futurę rei. Nam quomodo gentiū magistri apostoli fierēt, nisi per scientiā linguarū facultatē habuissent conferendi cū eis sermonē? Turrim isti ædificaturi erāt, nunc tēpore accepto & opere diuino, turrim, inquā, cui⁹ altitudo cœlos tãgeret, per quā futurū quisque metuens iudiciū, in cœlum fugere posset.

Linguis omnium gentium apostolos verè fuisse locutos.

Corporis christi turrim apostoli ædificaturi. Gene. 11.

¶ At

confusio- nis turrim adificātes ¶ At illi qui olim absque dei magisterio, soloque humano opere superbia duce turrim sibi extruere voluerunt, per quam & dei iram eludere, & diuinam effugere potentiam si rursus aliquando diluuium inundaret, & in cœlū inconsulto deo ascendere se posse putabant, facta cōfusione linguarum (quum prius fuisset terra labij vnus) diuisi cōtra se ac dispersi sunt. Nunc autem quando dei consilio turris corporis Christi (quod est ecclesia) de viuis & electis lapidibus per vniversum mundū ritē & ordinatē construitur, rectē omnes linguæ ad horum artificum ora reuocantur. Ne sicut ibi quum quis posceret lapidem, alius offerebat bitumen: quum peteret aquā, porrigebat funem: ita & hic quum structores nostri annunciarent pacem, non suspicaremur bellum: quū prædicarent regnum dei, nos putaremus gloriam mundi. Omnia itaque gētium linguas cœlestis ille magister spiritus, humilibus & māsuētis Christi discipulis ad propagationē ecclesiæ infundens, in linguis igneis ideo apparuit, vt (sicut superius dictum est) & mentes eorum, & linguas ignitas charitate redderet, & igneā legem linguæ igneæ prædicarent, & vt eorum ignita prædicatio, hoc eodem igne diuino auditorum mentes suauiter inflammaret. Vnde canit ecclesia: Ignis vibrante lumine linguæ figuram detulit, verbis vt essent proflui & charitate feruidi. Sed huiusce rei famosam ac celebrem diuulgationem attende. Ait enim Euangelista.

Erant in Hierusalem habitantes Iudæi viri religiosi ex omni natione quæ sub cœlo est.

Iudæos in omni gēte nasci captiuitas fecit.

¶ Viri religiosi, inquit, id est, Mosaicę legis & paternarum traditionum æmulatores, & quasi diuini cultus zelatores ex omni natione quæ sub cœlo est. Iudæos in omnibus gentibus nasci captiuitas fecit. Sed quinam isti sunt, & ex qua captiuitate Iudæi? Quoniam quidem (vt ait Beda) illa quæ in Aegypto fuerat, vel in Babylonia, absoluta iam fuerat, Romanis autem nondum venerant Iudæi in captiuitatem, licet iam & ipsa immineret vltrix commissi de salute piaculi.

¶ Superest ergo vt illa intelligatur captiuitas, quæ sub Antiocho facta est, prout Machabæorum narrat historia, quæ vtique non multis ante temporibus acciderat. Sequitur:

facta

Facta autem hac voce conuenit multitudo, & mēte confusa est, quoniam audiebat vnusquisque lingua sua illos loquentes. stupebant autem omnes, & mirabantur, dicentes: Nōne ecce omnes isti qui loquuntur Galilæi sunt? Et quomodo nos audiimus vnusquisque linguam nostram in qua nati sumus? Parthi & Medi, & Elamita, & qui habitant Mesopotamiam, Iudæam, & Cappadociam, Pontum, & Asiam, Phrygiam & Pamphiliā, Aegyptū & partes Lybiæ, quæ est circa Cyrenem, & aduenæ Romani, Iudæi quoque & Profelyti, cretes & Arabes, audiimus eos loquentes nostris linguis magnalia dei.

¶ Prius dixerat: Et qui habitant Mesopotamiam, Iudæam & c. Iudæam non totam gentē, sed partē illius: hoc est, tribum Iuda & Benjamin significauit, ad distinctionē Samaria, Galilææ, Decapoleos, & aliarum in eadem prouincia regionum. Quæ licet oēs vna lingua loquerētur Hebræa domesticam tamen singuli dicendi speciem habuerunt distinctam. Vnde & Petrus in domini passione quod Galilæus sit, lingua sua prodebat. Quū tamen hic dicitur: Iudæi quoque & Profelyti, Iudæorū vocabulo quicūque essent Israëlita censi arbitramur. Profelytos autē nuncupabant aduenas, hoc est eos qui de gētibus originem ducentes circuncisionem & Iudaismū elegerāt, sicut Achior in libro Iudith fecisse memoratur: Non solū ergo, inquit, qui natura Iudæi sunt ex diuerso orbe cōuenerant, verū & ij qui de præputio nati, eorum ritui adhæserant.

*Profelyti
qui dice-
bantur.
Iudic. 14.*

¶ Itaque solenni die quo ingens ex variis regionib⁹ hominum multitudo ad solennitatem hebdomadarum secundam legis præscriptū in recordationē eiusdem quondam datæ legis in monte Sina (vt supra dictū est) celebrandam Ierosolymis conuenerat, inscripturus apostolorum cordibus legem Christi, simul vt multos haberet suæ gratiæ spectatores, spiritus sanctus aduenit. Voluit enim cūctis innotescere qui (quantum ex se erat) omnes venerat sanctificare, & omnium cordibus per fidem sese insinuare.

*Spirit⁹ sã
Et⁹ cur so-
lenni vete-
die venit.*

¶ Quod autem stupendum atque venerandū spiritus sancti donum mox in apostolis irrisere quidam, quidam verò credentes venerati sunt, signum fuit futurorum. Prædicantibus enim per orbē terrarū apostolis, quotquot præordinati erant ad vitā, crediderūt, ceteri verò in incredulitate

*spirit⁹ sã
Et⁹ donum
in apost.
quidã ve-
nerati s. t.
ceteri de-
riferunt.*

DOMINICA PRIMA.

sua permanentes, & apostolicam prædicationem despicientes perierunt. Quod & vsque in hodiernum diem occulto
Act. 13. sed iusto dei iudicio euenire conspiciamus, quibusdam est
 verbi cælestis auditu in melius proficientibus, cæteris au-
Apoc. 22. tem ex eiusdem verbi notitia peccata sua aggrauantibus,
 vt (sicut in Apoc. di) qui nocet, noceat adhuc, & qui in sor-
 didibus est, sordescat adhuc, & qui iustus est, iustificetur ad-
 huc, & qui sanctus est, sanctificetur adhuc.

DOMINICA PRIMA POST
 Pent. quæ est Trinitatis.

2. cor. vii

Rates, gaudete, perfecti estote.

¶ Supposita fide sanctæ Trinitatis, vtique fundamento quod conuelli nequaquam potest, docet in hac lectione Apostolus quid & qualiter debeant fideles superedificare. Et primò circa hoc tradit doctrinam moralem. Secundò, optat fidelibus conferri gratiam spiritualem. Secundum, ibi: Gratia domini nostri.

¶ Circa primum dicit:

De cætero fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, id ipsum sapite, pacem habete, & deus pacis & dilectionis erit vobiscum.

¶ Vbi per ordinem quinque tradit documenta. De cætero, inquit, ò fratres, gaudete. Ac si dicat: Quum per me sitis in fide eruditi, & noscatis dei voluntatem, de cætero opus est vt rectis operibus & pia cõuersatione, placere deo studeatis, ne in vacuum gratiam dei accepisse videamini, quin potius vt ager labore multo excultus, & semine bono seminatus (siquidem dei agricultura estis) fructum bonum afferatis, ne terra reproba iudicemini, & propter sterilitatis otiosæ culpam, diuinæ tandem subiaceatis execrationi. Ostendens autem quid fidelibus sit agendum, primò dicit eis esse gaudendum, de cætero, inquit, fratres, gaudete. Siquidem gaudium vires in opere ministrat sicut scriptum est: Gaudium domini est fortitudo nostra. Vnde & de Iuda Machabæo viro forti, & duce bellorum Domini scriptum est, quòd præliabatur prælia Israel cum lætitia. Omnis enim qui gaudens in opere quippiam facit, is vtique

simile.

1. cor. 3.

Num. 8.

Gaudiū

vires mi-

nistrat in

opere.

1. Mac. 3.

vtique indefessè, promptè, studiosè, & fortiter facit. Non sic ille qui cū tristitia, aut ex necessitate operatur. Is enim languēs & remissus, in opere debilis, incircumspectus, & deficiens est.

¶ De tribus itaque est piis Christi fidelibus gaudendum, Primum est, conscientia recti. Secundum est, gratia fidei. Tertium est, solatium sanctæ spei. Itaque gaudendum est, primò ex conscientia recti: nam bona cōscientia, semper in se vnde gaudeat habet, iuxta quod Apostolus ait: Gloria, honor, & pax omni operanti bonum. Hinc etiam ipse dominus ait: Tollite iugū meū super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiē animabus vestris. Hæc requies gaudium sanctum est, in quo fidelis anima requiescit. Sicut per Salomonē dicitur: Secura mēs quasi iuge conuiuium, obliuisci faciens inopię, & tribulationis, sicut rursus per Apostolū dicitur: Gloria nostra hæc est, testimoniū conscientię nostræ. Quid enim (modo te hæc defendat, & attestatio bona consoletur) obesse tibi poterit si te accusent vniuersi, cōtemnant, explodāt, quādoquidem te sicut nec laus falsa coronare, ita nec iniuria damnare possit? Proinde, vbi deus iudex erit, testis alius quā cōscientia testis non erit. Itaque latamini in domino & exultate iusti, & gloriamini omnes, recti corde. Nam vt sapientum quidam ait: Conscientia bene actę vitę, multorūque benefactorum recordatio, iucundissima est.

¶ Secundò, gaudendum est propter gratiam fidei. Magni profecto muneris & gratiæ est, q̄ ad Christi fidem, id est, veram dei notitiam, vocati sumus. Nō enim sic fecit omni nationi. Per fidem quippe in numerū filiorum dei adsciti sumus, sicut per Apostolum dicitur: Filij dei estis per fidem. Et vnde B. Ioan. ait: Videte qualem charitatem dedit nobis deus, vt filij dei nominemur, & simus. Quòd si filij, vtique & cohæredes. Dedit enim nobis Christus vni-genitus dei potestatem filios dei fieri.

¶ Nec solū in filios dei fideles per fidei gratiam adoptantur, sed & credentiū animæ per eam deo desponsantur, dicēte domino per Osee: Spōsabo te mihi in fide. Et beatus Ambro. sanctam Christi virginem Agnetem de Christo domi-

Roma. 2.

Matt. 11.

Prou. 15.
conscien
tiæ bonæ
attestatio
2. Cor. 1.

Tulli⁹ de
senect.

Gratiam
fidei ma-
gnam dei
donū esse.

Fidei vti-
litas.

Gala. 3.

1. Ioan. 3.

Roma. 8.

Ioan. 1.

Ose c. 2.

Ambro.

DOMINICA PRIMA

domino & sp̄so suo introducit dicentē: Annulo fidei suæ subarravit me dominus meus Iesus Christus.

Gratia fidei abisti grāde nefas.

¶ Cæterum per eandem fidem, populus eius sumus, & oves pascuæ eius, vinea proinde domini Sabaoth, arbores electione diuina è deserto multitudinis ignorantium deū in dei ecclesia, quasi in horto cōcluso, trāsplantata & ex-cultæ. Viderint vniuersi, quibus de tanta gratia gaudere concessum est, ne in talem & tantum patrem ingrati, vel à paternis moribus alieni, & degeneres filij inueniantur, vtique exhæredandi & abdicandi. Rursum ne huic spon-so diabolus adulterum superinducant, sponsæ repudian-dæ, néve non populus domini, nec oves pascuæ eius, sed (quod absit) præuaricatores, rebelles & increduli, amato-res sui magis quàm dei, hœdi nō oves, ad sinistram in die nouissimo statuendi deprehendantur. Dignos pœnitentiæ fructus temporibus suis afferre corā domino studeāt, ne velut illa apud Esaiam syluescens, & inutilis vinea de-relinquantur in conculcationem, & vt sterilis in Euange-lio ficulnea indigna occupare terram, meritam securim expectent.

Mat. 25.

Isa. 5.

Luc. 13.

Spes gau-dii submi-nistrat.

¶ Tertio, gaudendum est fidelibus de solatio sanctæ spei, iuxta illud Apostoli. Spe gaudentes, nam & spe salui facti sumus. Vnde & Propheta quum gratulabundus de lumine fidei sibi dato domino cecinisset, signatum est super nos lumen vultus tui domine, dedisti lætitiā in corde meo, istius lætitiæ causam, spem esse pronuntiās mox sub-iecit: Quoniam tu domine singulariter in spe constituisti me. Et merito quidem de spe nobis gaudendum est. Quis enim non gaudeat, qui (tametsi iam constrictus sit in car-cere) indubiè nouit & firmiter sperat, ad regni soliū, post breue tempus euocari? Gaudete, inquit dominus, quia no-mina vestra scripta sunt in cœlis.

Rom. 12.

Luc. 10.

1. Tim. 4.

2. Tim. 1.

¶ Gaudeat operarius, cuius labor iam spectat ad finem, pro quo labore, merces omni æstimatione sublimior, fi-deliter ei reposita est. De reliquo, ait Apostolus, reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi dominus in il-la die iustus iudex. Et rursum: Scio, inquit, cui credidi, & certus sum.

¶ Ad hæc: Qui thesaurum effodiunt, & si multo labore
d esu

desudat, fortes tamen & alacres reperiendi thesauri spes facit, sicut per B. Iob dicitur: Qui effodiunt thesaurum, gaudent vehementer quum inuenerint sepulchrum. Sic etiam omnis qui in fide Christi quæ per dilectionem operatur laborat, vt bonus miles Christi Iesu spe sancta gaudeat, dicente domino: Gaudete & exultate, ecce enim merces vestra, multa est in celo. *Iob. 3. Galat. 5. Luc. 6.*

¶ Secundò, iubet nos Apost. esse perfectos, dicens: Perfecti estote. Quod intelligendum non est de illa perfectione, qua aliquid absolute & vnde quaque perfectum est, ita quòd nihil ei quod ad perfectionem spectat adiici possit amplius, quomodo solus deus perfectus est, sed de perfectione in genere, quæ videlicet illud dicitur esse perfectum, quod ea habet quæ ad hoc requiruntur, vt in illo genere tale quid esse dicatur, quomodo dicimus, Domum perfectam, quæ habet fundamentum, parietes, & tectum, & si quæ sunt huiusmodi quæ ad constitutionem domus requiruntur. Quo etiam loquendi modo, dicimus aliquem esse perfectum musicum, perfectum rhetorem, perfectum medicum. Huiusmodi perfectione iubet nos Apostolus esse perfectos, id est, Christi perfectos discipulos, perfectos Christi sectatores. *Quæ perfectio præcipitur.*

¶ Ad hanc perfectionem semper niti debemus, vitiis nostris & concupiscentiis reluctando. Alioqui propriæ corruptionis vitio, quasi pondere quodam semper ad procliuora tendemus, non secus ac si nauis in flumine per vim gurgitis ad inferiora deferatur. Labitur enim nauis ipsa cum flumine, si non ij qui in ea sunt, contra vim fluminis remigio nitantur. Sic profectò & hominis animus ex carnis corruptione (nisi in contrarium homo conetur) continuo à virtute ad vitia, à perfectione ad corruptionem & dissolutionem descendit. *Quib⁹ modo ad perfectionem niti debemus. Simile.*

¶ Perfectos itaque nos esse iubet, id est, ad perfectionem virtute conari, vt dictum est, & hac vtique, ea quæ recta sunt de fide sentiendo, dogmata sana & vera sectando, vita & moribus sollicitè nosmetipsos excolèdo, vt & quæ nobis desunt agnoscere, & cum adiutorio cœlesti ea supplere studeamus. Perfici verò debemus erga deum, erga proximum, & erga nosmetipsos.

¶ Erga

Erga deū per hæc tria perficimur. ¶ Erga deum perficimur, fide, spe, & charitate. Cuius ratio sic patet. Deus enim quia verax & fidelis est in omnibus verbis suis, fidem nostram sibi iure deposcit, vt verbo suo incunctanter credamus. Quoniam verò ei cura est de nobis, nouit enim signum nostrum, & scit quibus indigemus, & dat escam omni carni, cuius munificetiam & liberalitatem in suis quotidie beneficiis experimur, spem nostram iustissimè requirit. Denique quoniam omnia diligit quæ fecit, præsertim humanum genus, quod in tantum dilexit vt filium suum vnigenitum daret, vtique amator summè bonus, amator incomutabilis, à quo bona cuncta procedunt, propter hoc vtique nostra dilectione iuste est dignissimus, adeò vt qui illum non amaerit, ob hoc solum impius censeatur.

¶ Porro huiuscemodi erga deum hominis perfectio, dicitur perfectio viæ, quòd via vel modus est, ad deum tendendi, & perfectionem æternæ beatitudinis assequendi.

Erga proximum perfectio. ¶ Erga proximum verò fideles perficiuntur iustitia & veritate, vt longè absit iniquitas & dolus. Siquidem iustitiæ est, vt in prosperis homo cõgaudeat proximo, condoleat in aduersis, & piè de illo in rebus dubiis iudicet, nec vllatenus in sinistram partem detorqueat, quæ vel excusari, vel in bonam partem accipi possunt.

Erga nos ipsos perfectio simile. ¶ Erga seipsos autem perficiuntur homines temperantia, seu modestia in prosperis, & cõstantia fortitudinis in rebus aduersis. Huiuscemodi perfectionem assequutus homo, quasi lapis bene quadrat⁹ & æquabilis est, qui in quacunque partem, seu latus proiectus ceciderit, firmus utiq; cõsistit, cœlesti profectò viuòque triumphantis Ecclesiæ ædificio dignus.

Exhortatio sancta quàm vtis. ¶ Tertio nos docet Apost. exhortationem sanctam, & ab aliis libenter suscipere, & aliis (quum opportunum fuerit) affectu pietatis, impendere, dicens: Exhortamini. Quod verbum in actiua pariter & passiuua significatione, accipi potest. Exhortamini, inquit, q. d. & propria & mutua exhortati semper ad meliora nitamini, vt perfectionem vos desiderare comprobetis. Nam si exhortatio defuerit virtutum loco paulatim vitia succrescēt, & quomodo hortulus incultus, viticis & vepribus syluescit, ita & animus ho-

Similia.

minis

minis si sanctæ exhortationis instantia defuerit, omni vitiorum genere tabescens, squalebit. lumenta quæ iugata incedunt, adhortari necesse est, ut & rectâ & alacriter, non autem in deuiâ, aut oscitanter incedant. Quod si cessaerit exhortatio, pergunt dormitanter, nec satis sibi prospiciunt quo loco pedem ponant, vnde ea vel cespitare, vel impingere frequentius, vel etiam labi cõtingit. Nõ secus & ij qui sub iugo sunt Christi exhortatiõẽ sancta opus habent qua euigilent, & ad vitam rectam (si forsan ab ea discesserant) reuertantur, & salutem suã operentur alacrius. Proinde sicut vas quodlibet æreum aut ferreum quod rubiginem cõtraxerat, confricatione politur, ita & hominis animus, qui per negligentia torporem, vitiorum scabredine fuerat deformis effectus, sanctis hortamētis denuõ resplendescit.

¶ Quartò, iubet Apostolus id ipsum sapere, hoc est, idẽ de fide & Ecclesiastico dogmate omnes sentire, quemadmodum & alio loco dicit: Sitis autẽ perfecti in eodẽ sensu & in eadem sententia. Et iterum: Id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata, quæ saluti & Christianæ charitati vel maximè repugnant. Nam quicumque vel se vel alios ab Ecclesiastica vnitãte diuidunt, hi Christo domino nequaquã possunt fœderari. Ipse enim ait: Qui nõ est mecum, contra me est, & qui nõ colligit mecum, dispergit. De quibus beatus Iudas loquitur, dicens:

¶ Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes. De quibus præmiserat, dicens: Nubes sine aqua quæ à vëtis circumferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sydera errantia, quibus procella tenebrarum seruata est in æternum. Sed eorũ artes attende, quibus seducunt incautos. Loquuntur hominibus placẽtia, promittunt libertatem, quum sint ipsi serui corruptionis, & concupiscentiis carnis laxant habenas. Sicut enim solent fures abigẽdis pecoribus pabulum spargere, sic & isti (vt ait Apolto.) per benedictiones & dulces sermones seducunt corda innocẽtium. De quibus idem Apostolus nos cautos reddens præmiserat, dicens: Rogo autem vos fratres, vt obseruetis eos, qui dissensiones & of-

cc fendicu-

*De eccle-
siastico
dogmate
sic sapiẽ-
dum.*

*1. Cor. 1.
Ibidem.
Luc. 11.*

*Iud. Apo-
stolus.*

*Esa 30.
2. Petr. 2
Simile.
Roma. 16
Ibidem.*

DOMINICA PRIMA

*Ecclesia-
sticā vni-
tatem ser-
uandā esse.*

Prou. 1.

Gene. 2.

*pacē Chri-
stus testa-
mento le-
gauit.*

Ioan. 14.

Luc. 2.

Matt. 5.

Luc. 11.

Prou. 13.

fendicula, præter doctrinam quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis: huiusmodi enim Christo domino nõ seruiunt, sed suo ventri. Itaque iuxta consilium Sapientis: Si te lactauerint peccatores, nõ acquiescas eis: prohibe pedem tuum à semitis eorum, & ab vnitatem sanctam, nulla ratione discede. Nam sicut tempore diluuij extra vnā arcam salus erat nulli, ita nec extra vnā catholicam ecclesiam, spes nulla salutis, nulla peccatorum est remissio.

¶ Quinto, præcepit pacem, dicens: Pacem habete, quæ pax nisi ab iis qui idipsum sapiunt, haberi non potest. Pacem, inquit, habete, quam videlicet & ipse Christus iam morti propinquus perpetuo seruandam, testamento legauit, dicens: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Meam, inquit pacem, quam vtrique de cælo vobis attuli, quam inter vos & patrem cõfeci, quam me nascente angeli nuntiantes canebant: Gloria in altissimis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Meam, inquit, pacem, quam docuit, quam etiam vos cæteris offerre & annuntiare, mandauit. Proinde fructum pacis assignans, dicit: Et deus pacis & dilectionis erit vobiscum. Et bene deus pacis dicitur, qui pacis amator, pacis præceptor, pacis inhabitator est. In pace nempe factus est locus eius. Denique pacis remunerator est, qui & ipse semper cum pacificis est. Quid enim non esset pater cum filiis, cum pacificis deus? Siquidem beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. De quibus intelligi fortasse posset, quod alio loco ait: Pueri mei mecum sunt in cubili: In cubili vtrique tranquillitatis & pacis. Pueri mei, inquit, id est, mente puri & parui per humilitatem, in cubili pacis mecum quiescunt. Inter superbos autem semper iurgia sunt. Dicitur proinde & deus dilectionis, eo quod immensam quandam erga nos præferat beneuolentiam, & quia vbicunque fuerit synce-ri amoris coniunctio, illic & deus adsit necesse est. Qui & ipse dilectionis sanctæ, & præceptor est, & fons & origo.

¶ Circa secundum principale dicit:

Gratia domini nostri iesu christi, & charitas dei, & communicatio sancti spiritus, sit cum omnibus vobis.

¶ Hic optat Apostolus, conferri fidelibus gratiam spiritualem

tualem. Vbi & sacrosanctæ trinitatis personarum in vna deitate mysterium patenter expressit, simul ostendens quid nobis exoptandum sit ab ipsa summa trinitate, & votis expetendum. Et primò, docet optare gratiam domini nostri Iesu Christi, vt videlicet Christi sanguinis aspersione participes simus redemptionis factæ per ipsum, quod vtique meræ gratiæ, nõ nostræ iustitiæ est: quia nõ ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit, morte propter nos adita. Hoc autem tantæ dignationis & gratiæ est, quòd omnis creaturæ meritum, nequaquam illi possit comparari. Hæc enim gratia Christi omnis nostri (si quod est) meriti radix est & origo. Lex siquidẽ per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.

¶ Expressit autem Apostolus primo loco gratiam filij, quòd ipse nobis per assumptam humanitatem notior est. Nam in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Verùm quia Christi gratia à charitate patris processit, qui (vt dictum est) sic dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum, nõ pereat, sed habeat vitam æternam: ideo quum Christi gratiam commemorasset, mox patris charitatem venerans subiunxit, dicens: Et charitas dei, qui prior ipse dilexit nos, opere, scilicet & veritate. Cui non sat erat vnigenitum pro nobis tradidisse, nisi etiam & ipse vnà cum filio, spiritum sanctum nobis communicaret.

Sequitur enim:

¶ Et communicatio sancti spiritus sit cum omnibus vobis. Per huc enim fit communicatio omnium spiritualium donorum membris corporis Christi, quod est ecclesia. Ipse est vnguentum illud viuificum, cuius virtute & mortui reuiuiscunt, quod à capite Christo descendit, non modò in Apostolos, quos ipse sibi iunxerat (vt in barbam) sed etiã in oram vsque vestimentum summi sacerdotis Christi, id est, vsque ad nouissimos quosque multitudinis credentium, quia credentium multitudine, tanquam vestimento indutus ornatur, sicut per Esaiam pater ad eum loquens, dicit: Leua in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Viuo ego dicit dominus, quia

cc ij omnibus

Mysterium trinitatis exprimitur.

Gratia Christi quæ sit. Tit. 3.

Ioan. 1.

Baruc. 3.

Charitas patris erga nos magna.

Ioan. 3.

1. Ioan. 4.

Roma.

Spiritus sancti quale donum sit.

Spiritus sancti vnguentum quale.

Isa. 49.

DOMINICA SECUNDA

omnibus his velut ornamento vestieris, & circūdabis tibi eos. Dicit ergo Apostolus: Et communicatio sancti spiritus sit cum omnibus vobis. Ac si dicat: Hoc opto & hoc oro, quatenus illius spiritus sitis participes, quo verā sanctitatem possitis adipisci.

DOMINICA SECUNDA

post Pentecosten.

Harissimi, nolite mirari si odit vos mundus.

In hac lectione beatus Iohannes Apostolus docet fideles. Primò, mundanorū hominum odia æquanimiter sustinere. Secundò, docet proximū amore synce- ro diligere. Primum facit à principio le- ctionis. Secundum, ibi: Nos scimus quo-

1. Ioan. 1.

niam translati.

Circa primum nota, quòd mundi nomine hic designan- tur, qui rerū huius mūdi amatores sunt magis quàm dei, quibus dei seruos gratis esse exosos nemo debet admira- ri, quum hoc neque nouum sit, neque rarum, scriptum est enim: Abominatio peccatori est religio. Et discipulis suis loquens dominus ait: Si de mundo fuissetis, mundus uti- que quod suum erat diligeret. Quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mū- dus. Sed gaudeat qui propter Christum sustinet odia mū- danorum. Nam cui Christus odij causa est, erit & præmiū. Si mū- dus, inquit, vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit.

Eccle. 13.

Ioan. 15.

odiri à
mūdo pro
pter Chri-
stum glo-
riosū est.
Eccle. 23
Gene. 4.
Gala. 4.
Gene. 17.
Bonos
semper
malorum
odia susti-
nuisse.

Non ignominia, sed gloria magna est sequi dominum, & propter ipsum inuisum esse mundo. Hoc odio Cain in Abel fratrem exarsit, Ismaël in Isaac, Esau in Iacob. Sed quid? Nonne osores isti, fratres suos odio suo gratuito il- lustriores effecerunt, semetipsos autem perdiderunt? Di- cant serui dei horum odia & persecutiones sustinentes, dicant cum omni fiducia: Dominus mihi adiutor, non ti- mebo quid faciat mihi homo. Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Si consistant aduersum me castra, nō timebit cor meum. Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo. Nō ait: Ego me de inimicis meis vindica-

dicabo, quia scriptum est. Mihi vindictā, & ego retribuam dicit dominus. Et iterum: Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ. Dicat in deo sperantes: Si deus pro nobis quis contra nos?

¶ Sustineant infestos sibi homines prauos, tolerantibus quidem fabricantes coronas, prolongātes autem iniquitatem sibi. Purgāt enim prauos bonos, exercētque, & meliores ac cōmendatiores reddūt etiam inuiti, sicut patuit in Ioseph, quem atroci odio eo fratres prouexerunt, quo illum officio promouere nunquam potuissent. Hoc vnum caueant sectatores pietatis, ne prauorum odia odis com pensantes, similes illis efficiantur. Noli (inquit Apосто.) vinci à malo, sed vince in bono malum. Abel esse non potest, quisquis fratrem Cain sustinere nō vult. Cum his itaque qui oderūt pacem, Dei seruus studeat esse pacificus, & illi suis interim vrantur incendiis.

¶ Proinde mundanam hanc atque momentaneam improbis nullatenus electi prosperitatem inuideant, quibus hæc reditas domini in terra viuentium repromissa seruatur. Transcuntibus filiis Israel per terminos fratrum suorum, filiorum Esau, præceptum fuit à domino, vt nullo contra hos murmure mouerentur, sicut scriptum est: Transibitis per terminos fratrum vestrorū filiorum Esau. Videte ergo diligenter ne moueamini contra eos, neque enim dabo vobis de terra eorum quantum potest vnus pedis calcare vestigium, quia in possessionem eorum dedi mōtem Seir, id est, fœtidam carnis voluptatem. Seir enim hircus (quod animal fœtidum est) interpretatur. Siquidem illis terram lacte & melle manātem promissam seruabat. Reprobis hæreditas nulla in cœlis, sed in hoc mūdo est. Vnde & dicunt: Venite, fruamur bonis quæ sunt, & vtamur creatura tāquam in inuenture celeriter. Nō prætereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis antequā marcescant, vbique relinquamus signa lætitiæ, quoniam hæc est pars nostra, & hæc est fors nostra. Piis autem non cadit funiculus hæreditatis in hoc mundo, quibus per Apōstolum Petrum dicitur: Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos abitinere vos à carnalibus desideris.

¶ In quorum persona, rursus per Prophetam dicitur:

cc iij

Aduena

Roma. 12.

Ibidem.

Roma. 8.

Odiri ab
improbis
quā sit
pius vile.

Gene. 37.

Rom. 12.

Mūdanā
p̄sp̄erita-
tem boni
reprobis
non inui-
deant.

Deut. 2.

Vt ū mū-
danorū.

Sapient. 2.

1. Petr. 1.

psal. Aduena ego sum apud te & peregrin⁹, sicut omnes patres mei. Is enim peregrinum se in hoc mundo reputans, hęc ditatem suam alio loco repositā agnoscebat, dicens: Dominus pars hęreditatis meę. Et rursus: Dixi, inquit, tu es spes mea, portio mea in terra uiuentium Et iterum: Deus

Deut. 18. cordis mei, & pars mea deus in æternum.

Leuitis ¶ Leuitis & sacerdotibus possessio inter fratres suos filios
cur posses Israhel assignata non fuit, eò quòd ipse dominus pars eorū
so data esset & fors. Et quidē beati quorū dominus fors esse digna
non est tur, ut eorum quisque non immeritò gratulabūsus & laudans verè possit dicere. Funes ceciderunt mihi in præclaris, etenim hęreditas mea præclara est mihi. Vnde & Abraham dictū est à domino: Ego protector tu⁹ sum, & merces tuā, magna nimis. Huiusce reproborum aduersus pios odij causas quatuor habes, *dominica. 4. quadrag.*

Gene. 13.

¶ Sanè mundi odium est ipsius amori præferendum, & præstat sustinere malorum odium, quā eorum habere consortium. Quum enim mūdus hic pios odio persequitur, utique quòd suum est facit, & nullis utens fallaciis, prorsus se qualis sit innotescit. Amicitia verò eius fallax est & insidiosa, periculosa atque simulata, ita ut nō immeritò

Odium a

mūdo præstat, quā amari.

Iudę proditoris verbis uti videatur ad plerorūque deceptionem, & dicere: Quemcunque osculatus fuero ipse est, tenete eum. Sic enim suo fallaci fauore deceptos, tradit rugientibus illis præparatis ad escam. Proinde cū mundi huius amicitia inimica sit deo, & quisquis mundi huius amicus esse voluerit, inimicus dei cōstituatur, patet nil esse mundi huius amore perniciosius.

Mat. 26.

¶ Circa secundum principale dicit: Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.

¶ Hic beatus Ioannes docet proximum sincero corde diligere. Vbi circa proximi dilectionem tria insinuat. Primū est, huius dilectionis incitamentum. Secundum est, ad hoc exemplum & documētum. Tertium est, eiusdem dilectionis signum & experimentum. Secundum ponitur, ibi: In hoc cognouimus. Tertium, ibi: Qui habuerit substantiam huius mundi.

¶ Circa primum dicit: Nos scimus quoniam translati sumus.

¶ Circa primum dicit: Nos scimus quoniam translati sumus.

mus.

mus. Vbi colliguntur dilectionis proximi tria incitamen- *Dilectio-*
 ra. Primum est, vitæ acquisitio. Secundum, mortis euasio. *nis proxi-*
 Tertium est, homicidij euitatio. Primum notatur in hoc *mitria in*
 quod dictum est, Nos scimus quoniam trāslati sumus de *citamēta.*
 morte. Itaque nemo se de virtutib⁹ inaniter extollat. Nec
 rursus suarum virium imbecillitatem vltra modum me-
 ruat. Apertum nobis datur indicium, quia quisquis frater-
 na dilectione diues est, ad sortem pertinet electorum, &
 portionem habere meruit in terra viuentium. Nam qui di- *Rom. 13.*
 ligigit proximū, legem impleuit, sed legis obseruatio intro- *Mat. 19.*
 ducit ad vitam, iuxta quod dominus ait: Si vis ad vitam in-
 gredi, serua mandata, sicut e contrario, mandatorū dei cō- *Salutē nō*
 temptus, & prauaricatio, præcipitat in mortem. Notanter *strā à deo*
 verò dicit: Ttranslati sumus, non autem transuimus, quia *esse.*
 non ipsi nos, sed deus nos tulit de mundo, sicut per Amos *Amos. 2.*
 prophetam dicit: Ego sum qui ascendere te feci de terra *Osee. 11.*
 Aegypti. Et vnde rursus ait per Osee: Ego quasi nutritius
 Ephraim portabam eos in brachiis meis, & nescierunt
 quòd curarem eos. Extensis enim in cruce brachiis & pec-
 cata nostra portauit, & animarum nostrarū vulnera, vulne-
 ratus ipse curauit.

¶ Circa secundum, quod est mortis euasio dicit:

Qui non diligit, manet in morte.

¶ Ergo à contrario sensu, quisquis fratrem diligit, huius- *Per dile-*
 cemodi dilectionis merito mortem euadit. Illam, scilicet *ctionē nos*
 mortem, de qua per Ezechielem Dominus dicit: Anima *mortē eu-*
 quæ peccauerit, ipsa morietur. De qua etiam morte quis- *dere.*
 quis proximum diligere voluerit, ad vitam gratiæ rursus *Ezech. 18*
 potest exurgere. Et hæc est resurrectio prima, de qua scri- *Apo. 20.*
 ptum est: Beat⁹ qui habet partem in resurrectione prima.
 In anima quippe mortui omnes in hanc lucem nascimur:
 peccatum omnes, & si non per nos actum, contractum ta-
 men ab Adam generis nostri parente primo in nobis ha-
 bētes. Sed quibus nocuit aliena culpa, his charitas aliena
 subuenit, dum in regeneratione lauacri salutaris per Chri-
 sti gratiam ab illa peccati morte restituti sumus ad vitam.
 Vnde ipse Dominus ait: Ego veni vt vitam habeant gra-
 tiæ, videlicet in præsentī, & abundantius habeant vitam
 æternæ beatitudinis in futuro. Attamē baptismi sacramen- *Ioan. 10.*

tum illis duntaxat adultis prodest, qui syncera mente diligunt fratres.

¶ Circa tertium dilectionis proximorum incitamentum, quod est homidij euasio, dicit:

Omnis qui odit fratrem suum, homicida est.

Homicidã esse qui odit fratrẽ. ¶ Si quis ergo odium in fratrem paruipendit, nõ quid etiã homicidiũ paruipendet? Viuit ille, & iste interfectõr iudicatur. Plus autẽ est odire, quã nõ diligere. Igitur si is qui nõ diligit, manet in morte: quomodo is qui non modo non diligit, sed insuper odium gerens in fratrem homicida est vitam habebit? Homicida est, inquit, qui odit fratrem. Primo quidẽ, quia semetipsum in anima vulnere mortis faciat, deinde & fratrem suum quem prouocat ad odium & similtatẽ. De primo, videlicet in semetipsum homicidio ait Pfal. Gladius eorum intret in corda ipsorum. Et quicũque alium molitur lædere primũ, ipse se iaculo percutiet proprio. Deniquẽ homicida ille corã deo iam dicitur, qui voluntatem habet proximo nocendi. Deus enim intuetur cor. Nam omne cor ei patet, & omnis ei volũtas loquitur.

Homicidium multis modis committit.

¶ Itaque homicidij culpa incurritur, nõ modò ipsa cædis enormitate: sed etiam, vt dictum est, odiendo proximum, insuper & detrahendo, malum consulendo, nocendo, victum necessarium subtrahendo, & similibus. Iustẽ autem illis à domino æterna vita negatur, qui alteri vitam inuident temporalem. Sequitur:

Et scitis quòd omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem.

¶ Omnis, inquit, quia non solũ qui ferro, sed etiam qui odio fratrem insequitur, vitam æternam (quæ deus est) nõ habet in se manentem, licet vitam habeat à se transeuntem.

1. Cor. 3. Esa. 4. Ericij fouea.

Non enim ipse templum dei sanctum est, sed fouea Ericij, sicut per Esaiam dicitur: Ibi habuit foueam Ericius, id est, diabolus ipse, malitiæ suæ aculeis obsitus, & enutriuit cæculos suos, hoc est, machinationes aduersus fratrem pessimas, quas mente peperit & consensu voluntatis fouit.

¶ Circa tertium, videlicet fraternæ dilectionis exemplum & documentum, dicit:

In hoc cognouimus charitatem Dei, quia ille pro nobis animã suam posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.

¶ Dei

¶ Dei erga nos dilectionem pro exemplo proponit, ut ad illius imitationem proximum diligamus. Quo præsertim pastores & prælati informantur, qui pro fratribus animas suas impignorauerunt. Horum est enim pro commisso grege si res ita ferat, sanctorum patrū exemplo animas ponere. Sed vix temporibus istis, quibus ob iniquitatis abundantiam vsque ad eò refriguit charitas, ut plerique fratris salutem, ne catelli quidem morte redimant. Imò verò intantū apud nonnullos prauæ cupiditates inualuerunt, ut fratris perniciem præferat ipsius salutem. Vnde per quendam dicitur:

Viuatur ex rapto, non hospes ab hospite tutus,

Non focer à genere, fratrum quoque gratia rara est.

Quid.

¶ De quorum etiam malitia temporum & corruptissimis hominū morib⁹ Apost. Timotheo scribens ait: Hoc autem scito, quia in nouissimis diebus instabunt tēpora periculo sa, & erunt homines seipso amātes, cupidi, elati, superbi, blasphemī, parentibus non obediētes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, voluptatum amatores magis quā dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ei⁹ abnegantes. Ab his charitas proscrip̄ta & relegata est. Tātum abest, ut hi pro fratribus animam ponant, qui fratrum animas quærunt ut perdant.

*2. Tim. 3.
Tēporum
nouissimo
rum mali
tia.*

¶ Circa tertium, videlicet huiusce dilectionis experimentum, consequenter dicit:

Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suū necessitatem habere, & clauerit viscera sua ab eo, quomodo charitas dei manet in eo?

¶ Q. d. Q uī fieri posset, ut ille pro fratre animam poneret qui ne rem quidem tēporalem expēderet pro fratre? Claudit enim ab eo viscera sua, nolens intelligere super egenū & pauperem, ut nec ipsum in die mala liberet domin⁹. Hic carnē suam in paupere despicit, & ex seipso quē proximi sunt non vult intelligere: quasi dicat cum Cain, Nunquid custos fratris mei sum? Maioris autē est crudelitatis, claudere erga miserū viscera, quā marsupia, quādoquidē sine diminutione tēporalis substantiæ de cellario cordis possis in fratrem piæ campassionis affectū cōferre. Cæterum quia

*Fraterna
dilectiōis
experimē
tum.
Eccle. 4.
Gene. 4.*

DOMINICA SECVNDA

quia quorūdam est ad proximos simulata dilectio, qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordib⁹ eorum, ideo B. Ioannes hanc excludens, subdit:

Filioli, nō diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate

*Diligere
verbo &
lingua
quid sit.*

Prou. 14.

¶ In verbo sola loquutio non opus, in lingua verò intelligitur multiplex assertio. Sicut quibusdam mos est, qui sepe repetitis sermonibus affectum suum volunt commēdare, quem conscientia teste nouerunt sibi non suppetere, iuxta illud Sapientis: Vbi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas. Sed opere, inquit, & veritate: hoc est, mētis integritate diligamus. Hoc dicit vt sicut os accommodat egenti, ita accōmodet & manum. Vnde per B. Iacobum dicitur: Si frater aut soror nudi sunt, & indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini & saturamini, non dederit autem eis quæ necessaria sunt corpori, quid proderit? Proinde quum diligere proximum opere & veritate præcipit, utique hoc vult, vt simplici intentione beneficia præstemus, non propter instantiam, vel commodum aliquod temporale, (id enim esset magis se diligere quàm proximum) sed dei solius contemplatione, & proximi charitate.

*Qualiter
proximū
diligere de
bemus.*

Rom. 12.

Dilectio

vera qua

fit.

¶ Debemus autem diligere proximū veraciter sine simulatione. Tēperatē, sub dei dilectione. Prudētē, sine corruptione. Generaliter, sine cuiusquam exceptione. De primo diligendi modo dicit Apost. Dilectio sine simulatione. Vt autē dilectio sit vera, primū, necesse est vt sit in affectu, vt scilicet fratri bonū velis. Quod utique tum verē præstas, quando illi congaudes in rebus lætis, & cōdoles in aduersis. Secūdo, in affatu, vt benignē hūc cūm opportunū fuerit salutes, cōsoleris, instruas, & talem te ei in verbo exhibeas, vt agnoscat tuā erga se dilectionem. Tertio, sit in effectu, vt manū tuam aperias inopi & palmas tuas extēdas ad pauperem. Nam vbi re opus est, verba non sufficiunt.

Prou. 31.

Paupertas

duplex.

¶ Contingit autem duobus modis quempiam esse pauperē, Corporaliter, scilicet & spiritualiter. Corporaliter ille pauper est, qui ex inopia rei familiaris fame premitur aut siti, frigore aut nuditate. Si habes quo illi cōmodē subuenias, non sat est compassionis affectū porrexisse, nisi etiā sequatur effectus. Si verò nō suppetit quod cōferas inopi, affectum

affectum illi pietatis impēde. Nec putaueris id te sine fructu fecisse. Nam vt B. August. ait: Coronat Deus bonā voluntatem, vbi non inuenit operis facultatem. Spiritualiter verò pauper est, quisquis ob culpæ reatum Dei gratiam & regna cœlorū amisit. Huiuscemodi pauperi, monitiōe sancta, & piis pro illius reparatione apud Deū precibus, subueniendum est.

¶ Secūdo, oportet diligere proximum prudenter sine corruptione, vt videlicet sic diligas proximos, quōd tamen eorum oderis errores. Illud etiam prudenter cauēs, ne dilectio carnalis efficiatur, sed sobria sit & casta, iuxta quod Apost. ait: Odientes malum (id est, proximi vitium) adherentes bono. Si verò iam carnalis affectus inualuerit, fuge & elongare, ne forsan & alteri laqueum ponas, & ipse nihilominus capiaris illaqueatus. Fuge, iuxta sententiam domini dicentis: Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscide eum & proiice abs te: & si oculus tuus scandalizat te, erue eum & proiice abs te. Quasi dicat: Quantumlibet is qui tibi scandalo est, deuinctus sit tibi, siue ab obsequio, siue à consilio, siue à beneficio, etiam si equè vt oculus vel pes tibi necessarius esse videatur, amoue illū à te. Expressit autem manum, pedem & oculum, vt per manum hunc intelligas, qui loco tui, res tuas seu negotia gerit. Per pedē verò, eum qui te suis beneficiis sustētat, portat, nutrit. Per oculum autem, hunc qui tibi prospiciens, consilio te dirigit, aut informat doctrina.

¶ Tertio, diligendus est proximus temperāter sub dei dilectione, vt nullius hominis dilectionem deo præferam⁹. Qui amat, inquit, patrem aut matrem plusquā me, non est me dignus: & qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Porro diuino amori tunc hominis amorē præferimus quādo propter hunc illius mādāta præuaricam⁹: sicut ij faciūt, qui ne displiceant homini mortali, cōsentiūt ei in peccato. Vel qui ad eō impensē filios suos amant, vt eis locupletandis iniquis intendant lucrīs: contra verò de illo qui necessarios suos deo posthabuerit, scriptum est: Qui dixerit patri suo & matri, nescio vos, & fratrib⁹ ignoro illos, & nescierunt filios suos, hi custodierūt eloquium tuum, & pactum tuum seruauerunt, iudicia tua d̄ iacob,

Diligendus est proximus prudenter.

Rom. 12.

Mat. 18.

Diligere temperāter

Mat. 10.

Cōmendatur quis uos deo post habuerunt.

&c

DOMINICA TERTIA

- Deu. 37.* & legem tuam ô Israël. Hinc rursus in Psalmo fidelis anima commonetur: Obliuiscere populum tuum & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum.
- Ruth. 1.* ¶ Ruth Moabitidis quod patria parentibusque relictis dei veri cultum amplexata venit in terram Israël, eximie commendatur. Regina Saba & ipsa regione sua ac regno relictis, venit à finibus terræ in Hierusalem ad Salomonem ipsius sapientiam auditura, ecclesiam de gentibus colligendam facto suo præsignans, quæ relictis carnis affectibus, per fidem ventura erat ad Christum.
- Ruth & regina Saba cōmendantur.*
- 3. Re. 10.* ¶ Quarto, diligere debemus proximum generaliter sine cuiusquam exceptione, ut proximorum dilectio vniuersos admittat, colligat omnes vinculo charitatis, & notos, videlicet & ignotos, propinquos & extraneos, ciues & peregrinos, amicos & inimicos, imitatione summi patris cœlestis, qui nihil odit eorum quæ fecit, sed diligit omnia, etiã peccatores sibi non obtemperantes & inimicos, beneficia sua illis assidue largiendo, quamuis his abutantur, & illis sint prorsus indigni. Eandem hanc dilectionem idem hic
- Sap. 11.* Apost. alio loco nobis commedans. Si deus, inquit dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere generaliter, videlicet sine acceptione. Hoc enim & Apost. Paulus exoptat, dicens: Deus abundare faciat charitatem vestram in inuicem, & in omnes, id est, tam inimicos quàm amicos, tam infideles quàm credentes in Christum.
- 1. Io. 4.*
- Philip. 1.*

DOMINICA TERTIA post Pentecosten.

1. pet. 5.

Charissimi, humiliamini sub potenti manu dei, ut vos exaltet in tempore visitationis.

¶ In hac lectione B. Petrus primò docet vniuersos sub diuina maiestate se humiliare. Secundò docet fiducialiter in deo sperare. Tertio, monet impugnationibus diaboli fortiter resistere. Primum facit à principio lectionis. Secundum, ibi: Omnem sollicitudinem. Tertium, ibi: Sobrij estote.

¶ Circa primum dicit, Charissimi, humiliamini sub potenti manu dei. Quid enim æquum magis, vel magis debitum est, quàm ut nosmetipsos qui sumus puluis & cinis
sub

sub cōditoris maiestate (sub qua tremit omnis creatura) humiliemus? Loquar, inquit Abraham, ad dominū meum, quum sim pulvis & cinis. Ipse est enim creator noster, ipse iudex noster, cuius sapientiam nihil latet, cuius potētiam nec effugere, nec vincere quisquam potest, cuius denique iustitia in ordinem redigit vniuersa. Cui quoniam summè placet humilis & vera ab homine proprię fragilitatis cognitio, sicut ecōtrariò vana cordis elatio, vel maximè displicet: idcirco non modò ipsi deo, sed etiā hominibus nosmetipos humiles exhibere necesse est. Vnde & ante huius lectionis initiū, B. Pet. præmittit dicens: Adolescētes, subditi estote senioribus. Omnes enim inuicem humilitatem insinuate. Nec quenquā excipit, qui non debeat humilem se exhibere, si cupit assequi regnum dei. Superbis quippe deus resistit, humilibus autem dat gratiam. Et Paulus ait: In humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes. Et ne quis putet solos minores honorare debere maiores, & non etiā ipsos maiores minoribus debere cōdescedere, notanter ait beatus Petrus: Omnes inuicem humilitatem insinuate. Discat homo ab angelo, qui de sublimi lapsus est per superbiam, se illuc nequaquam posse ascendere, nisi per humilitatem. Non enim nisi humiles ponit dominus in sublimi.

¶ Sanè q̄ hoc loco verbo docet beatus Petrus, id ipsum etiam exēplo ostendit, quādo ingressus domū Cornelij adhuc Gētilis, & ille ei venerationis gratia procūberet, protinus hūc manu porrecta leuauit, dicēs: Et ego homo sum similis tui. Ostendit autem humilitatis causam, dum (sicut præmissum est) ait: Quia deus superbis resistit, humilibus autē dat gratiā. Deum superbis resistere patet exemplis multis. Primum omnium in angelis (vt iam dictum est.) Deinde in generis nostri parentibus primis. Post, in filiorum Noë posteris, gigantibus edificantibus turrim confusionis, vt celebrarent nomē suum, & periculum diluuij (si rursus aliquando inundaret) inconsulto deo effugerent. Rursus in Dathan & Abiron, & Chore, & cōplicitibus eorum, in quos ob arrogantissimæ superbix incōsultam temeritatem, nō consueta hominum morte diuinitus animaduersum est. Iterum in Ozia rege Iuda, in Nabuchodonosor

*Quam fit
equū sub
deo se hu-
miliare.*

Gene. 18

*Etiā ho-
minibus
nosmetip
fos humi-
liare de-
bere.*

Iob. 1.

Act. 10.

*Deum su-
perbis resi-
stere.*

2. Pet. 2.

Luc. 10.

Gene. 3.

Gene. 11.

Num. 16

2. Par. 16

Danie. 4

Exod. 14

DOMINICA TERTIA

donosor in Pharaone, & aliis multis: Nō habitabit, inquit dominus, in medio domus meæ qui facit superbiā. Hinc etiā ipsa humilitatis magistra Christi mater, Dispersit, inquit, superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.

Luc. 1.

Humilibus dat gratiam. ¶ E contra verò, quòd gratiam conferat deus humilibus, multis similiter patet exēplis. Moysen enim qui se humili-
Exod. 3. liter à ducatu populi excusabat, in signis & portentis deū cōstituit Pharaonis. Rursus exemplo David idipsum patet. Huic enim, quia per humilitatē mētis vir erat secundum cor dei, fecit deus nomē eius grāde iuxta nomē magnorum qui sunt in terra. Exemplis proinde prophetarū
1. Reg. 16. sanctorū Amos, Ieremiæ, Esaiæ. Denique exemplo illius
2. Reg. 7. in Euang. Publicani, humilitatis suæ meritò iustificati, &
Amos. 7. aliorū multorum. Vnde & per Esaiam dominus dicit: Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilē, & tremētē sermones meos? Omnis enim vallis implebitur.
Iere. 1. Et ideo valles abundabunt frumento, quia inter medium
Esa. 6. montium aquæ gratiæ cœlestis pertransibunt. Non enim
Luc. 18. præterit deus humiles corde, sicut præterit mōtes Gelboë in ira indignatiōis suæ, super quos nec ros nec pluuia descendit, quia scriptum est: Cor contritum & humiliatum deus non despiciet. Siquidem vsque ad eò grata deo est humilitas, q̄ apud eum commendabilior est in peccatis humilis confessio, quàm in benefactis superba gloriatio.

Sublimioris gloriæ meritum omnibus præsto esse.

¶ Itaque humiliamini sub potenti manu dei, vt vos exaltet. Ista exaltatio, suę gratię collatio est in hac vita, & gloria sempiternę beatitudinis, in futura vita. Quò magis autem te humiliaueris in tēpore probationis, eo plus exaltaberis in tēpore retributionis. Constituit enim deus sublimioris gloriæ meritum in ea re quæ suppetit (si velint) vniuersis, scilicet in humilitate. Non enim dixit, quòd qui fuerit in hac vita ditior, nobilior, potentior, felicitior, doctior, pulchrior, illustriórve, aut aliquid huiusmodi, illic sublimior sit futurus, sed qui hic fuerit humilior. Si enim
Luc. 18. omnis qui se humiliat exaltabitur, profectò, qui magis se humiliat, gloriosius in dei regno sublimabitur. Nulli v-
Mich. 6. lam en excusationis relictū est, quia quum humiliatio nostra, id est, humiliatiōis nostræ causa tam multiplex in medio

medio nostri sit, nemo est qui se (si voluerit) proprio iudicio humiliare non possit.

¶ Quatuor autem sunt, in quibus humilitas vera consistit, quibus etiam se humilitas ipsa tanquã propriis signis facit manifestam, videlicet, Obedientia, Pœnitentia, Patientia, Reuerentia. *Humilitas vera in his 4. consistit.*

¶ Primum, inquam, in quo consistit & apparet humilitas, est obediẽtia. Nam sicut superbix est nolle subiici deo, ita iustę humilitatis est deo obtemperare. Nemo enim humilis censendus est, qui adhuc per inobediẽtię contemptũ deo repugnat. Vnde per Sapientem dicitur: Initiũ superbix hominis, est apostatare à deo, quoniã ab eo qui fecit illum, recessit cor eius. Recessit, inquam, per inobediẽtię superbiam. Cuius inobediẽtiã superbientis, deũque cæcata mente non cognoscentis, exemplum in Pharaone *obediẽtia.*

patuit. Is enim dei populum dimittere iussus, respondit: Dominum ignoro, & Israel non dimittam. Tales hodie *Eccle. 10.*

multi reperiuntur, qui si non dicerent in corde suo, non est deus, utique sub ipsius imperio se per obedientiam hu- *Exod. 5.*

miliarent, sed iugum pati recusantes, nolũt dominum reg- *Luc. 19.*

gnare super se. Dominum utique nobilem, mitẽ & humi- *Matt. 11.*

lem corde, cui seruire regnare est, quos propter hoc iustũ *Ierem. 6.*

est sub eius tyrannide premi, de quo per Ieremiam dicitur: *Iob. 11.*

Crudelis est & nõ miserebitur. De huiuscemodi scri- *Vir vanº*

ptum est: Vir vanus erigitur in superbiam, & quasi pullũ *Vir vanº*

onagri se liberum natũ putat. Et meritò vir ille vanus di- *Vir vanº*

citur, qui erigitur in superbiam, plenus enim est vanitate. *Vir vanº*

Si tamen res aliqua vanitate (quæ nihil est) repleti possit. *Vir vanº*

Sed ideo vanitate plenus dicitur, quia inflatus superbia se *Vir vanº*

putans aliquid esse quum nihil sit, vanus, & veritate va- *Vir vanº*

cuus est. Vacuus à sui cognitiõe, vacuus à virtute, vacuus *Vir vanº*

à gratia dei. *Vir vanº*

¶ Cuius vacuitatis seu vanitatis signum evidens, cordis *Vacuitatis indicium*

elatio, & in moribus arrogãtia est. Nam vt vsu cernimus, *elatio.*

rami arboris qui fœcundi & onusti fructibus sunt, deorsum *simile.*

inclinãtur, similiter & arista in segete grano maturo *simile.*

plena non sursum eleuatur, sed spectat deorsum. Quòd si *simile.*

vel rami in arbore, vel arista in segete, erecto culmo *simile.*

in sublime tendentem videris, confestim eius intelligis *simile.*

absente *simile.*

DOMINICA TERTIA

absente fructu sterilitatē. Sic nimirum (vt dictum est) vir vanus erigitur in superbiā, & ad proferēdum obedientiæ fructū humiliare se recusans, quasi onagri pullum (qui nimirum in deserto natus iugum ferre non didicit) se liberum natum putat, vocem illius audire cōtemnens, qui dicit: Tollite iugū meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suauē est, & onus meum leuē.

Matth. 11.

Simile.

Superbi filij Belial.

Job. 15.

Job. 41.

Afinus sub onere, & bos in iugo, nō capite in altum erecto incedunt, sed demisso. At verò filij superbiæ, filij Belial, id est, absque iugo, ambulātes in vanitate sensus, currunt aduersus deum erecto collo, & pingui ceruice armantur, sublimes habētes oculos, vt illius se esse filios p̄bēt, qui omne sublime vidēs rex est super oēs filios superbiæ.

Humilitas probatur per pœnitentiam.

¶ Secundum in quo humilitas vera consistit, est ab operibus prauis & peccatis resipiscentia, seu pœnitentia vera. Hęc enim est inobediētię superbiētis remedium. Nam qui per inobediētię superbiam deum offendit, per humilitatem pœnitentię reconciliatur. Quantum enim displicet deo contemptus inobediētię, tantum placet humilitas pœnitentis. Eodem enim p̄cepto, quo inobediētię temeritas prohibetur p̄cipitur humilitas pœnitentię post peccatum. Porro contemptus pœnitentię post p̄uaricationem si grande malum nō esset, nequaquā dominus per

Jerem. 8.

prophetā diceret: Nunquid qui cadit non resurget, & qui auersus est, non reuertetur? Quare ergo auersus est populus iste in Ierusalem auersione cōtentiosa? Apprehenderunt mendaciū & noluerunt reuerti. Attendi & auscultauī, nemo quod bonū est loquitur. Nullus est qui agat pœnitentiā super peccato suo, dicēs: Quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens in p̄lium. Sic nihilo secius, peccatores post peccatum pœnitentię remedium contemnent, diabolo sessore (quasi quædā iumenta) subacti & impulsī, vno cursu p̄cipites, festinant in perditionem.

Simile.

Peccata sua agnoscunt humilitas deo grata

¶ Quam verò sit æquum, & acceptū coram deo, post p̄uaricationē per pœnitentiam resipiscere, peccatum suum humiliter confitendo, & illud compuncto corde detestando, patet exemplo Dauid post perpetratum adulterij peccatum

catum per Nathan redarguti, peccatū suum confitentis, & dicens: Peccaui. Mox enim illi per prophetā Nathan dictum est: Dominus transtulit peccatū tuum. Nō morieris.

¶ Rursus idem patet exemplo Manassis regis, post tanti sanguinis prophetarū effusionem, & idololatrię abominationem, & omne genus sceleris, inter vincula & cōpedes in tenebroso carceris ergastulo cōfentis humiliter, & dicens: Peccaui super numerum arenę maris, & multiplicatę sunt iniquitates meę: quia excitauī iracūdiam tuam & malum coram te feci, statuens abominationes & multiplicans offensiones. Et nunc flecto genua cordis mei, precās à te bonitatem domine. Peccaui domine, peccaui & iniquitatem meam ego agnosco. Peto, rogās domine, remitte mihi ne simul perdas me cum iniquitatib⁹ meis, neque in eternum reserues mala mihi. Post hęc exauditus est à deo, à vinculis & carcere liberatus, & in regnum denudò restitutus. Id ipsam etiā patet exemplo peccatricis domini pedes in Euāgelio lachrymis suis rigantis. Exemplo rursus Apostoli Petri negationis culpam desistentis amarè. Nec non & publicani (vt dictum est) à longe stantis, nec oculos quidem suos leuantis ad cælum, sed percutientis pectus suum, & dicens: Deus propitius esto mihi peccatori.

¶ Non sic parentes nostri primi, sed ad confessionem criminis euocati à domino, excusatione superba præuaricationis suę culpam geminauerunt. Sic etiam indurauerūt ceruicem & noluerunt reuerti per pœnitentiam Iudæi ad prædicationem Ieremię, & aliorum prophetarum. Quam ob rem exterminij, & captiuitatis pœna decernente deo, iustè affecti sunt.

¶ Porro q̄ in superbiam homo erigitur, hinc est, q̄ nō se, sed sua considerat. Humiliatio tua, inquit, propheta (vt supra dictum est) in medio tui est. Nam humiliandi se causam homo intra se reperiet, si fœdatam probris spectat cōscientiam, caducum corpus, incertum tempus mortis, & quod magis omnibus est formidandum, examen iusti iudicij dei. De pauone dicitur, quòd spectato caudæ suę decore extollitur, sed mox pedum deformitate cōspecta, displicet sibi & cōtristatur. Sic profectò qui nō se, sed sua

dd tempo-

2. Reg. 11

Exempla
pœnitentie.

2 par. vi.

Luc. 7.

Luc. 22.

Luc. 18.

Gene. 3.
peccatū
suū agnos-
cere nolē-
tū super-
bia.

4. Re. 25.
superbię
causa in
homine.

Mich. 6.

Simile.

DOMINICA TERTIA

Mortalitē tēporalia videlicet bona, diuitias, honores seculi, ornatū
cecitas. vestium, pompam seruientiū, adulantium fauores, sanita-
xzech. 8. tem corporis, cādorem cutis: qui, inquam, hęc & huiusmo-
 di vana vtique & transitoria respiciunt, semetipfos intus
 ignorantes, ex iis sibi vanissimē placent & inflantur. Qui
 si semetipfos introrsum aspicerēt, dissimulationis parie-
 tem fodientes, vtique viderent abominationes, iram dei
 prouocantes. Vnde quidam hanc mentis humanę cecita-
 tem demirans, ait:

versus. Vt nemo in sese tentat descendere? nemo.

Sed p̄cedenti spectatur mantica tergo. Et iterum:
 Tecū habita (inquit) & noris quā sit tibi curta supellex.
 ¶ Profectō si se miser & mortalis homo ad verū cognosce-
 ret, pauonis ad morem pedes suos (vt dictū est) aspicien-
ierem. 2. tis, contristaretur & ingemisceret. Vade, inquit Ieremias,
 & vide vias tuas in conualle, & scito quid feceris.

*Humili-
tas proba-
tur per
patientiā* ¶ Circa tertium, in quo dictū est veram consistere humi-
 litatem, quod est patiētia: notandum est, quod quia homo
 propter priuatū suiipsum amorem vix & rarō dignos suis
 peccatis facit p̄nitētię fructus, nec satis in semetipsum,
 vt æquum est, Dei vindicis partes iustus vltor exequitur
Isa 28. ideo deus qui neminem vult perire, id quod p̄nitendo
*Quidā au-
rum, pa-
lea quidā* minus expiamus (vt vexatio det intellectum auditui) ex-
 coquit in camino tribulationis. In quo sicut nonnulli au-
 rum, ita etiam complures esse palea reperiūtur. Illi depu-
 rantur, & virtute meritorum proficiunt, isti consumuntur
 & pereunt, pro eo quod omnipotentis dei manum su-
 per se sentientes, dissipati, nec compuncti, humiliati, sed
 minimē humilēs effecti contumaci voluntate repugnāt.

*Duo dissi-
mili exi-
tu prussi.* Talis fuit Pharaō rex Aegypti, qui flagellis durior effe-
Exod. 8. ctus, cōtumaciter aduersus deū libero pugnavit arbitrio.
Danic. 4 Cōtra verō rex Babylonis Nabuchodonosor, diuinā con-
 tra se potentiam expertus, in recordatione proprię iniqui-
 tatis ingemuit, atque ideo (vt creditur) p̄nitentiā meruit
 fructuosam. Nam agnitam in semetipso dei potentiam et-
 tiam aliis p̄dicauit, affirmās quod gradientes in super-
*pharaoni
similes.* bia ipse posset humiliare. Itaque Pharaoni non dissimiles
 sunt, qui afflictī inopia, attriti lāguorib⁹, aduersis quassati
 rebus, ac tribulationibus humiliati, minimē tamen corri-
 guntur,

gūtur. Quibus per Ieremiam dicitur: Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua. Quid clamas super cōtritione tua? non est remediū tibi. Caetero quippe exusti, nec sic quidem à putredine peccatorum suorum expurgantur.

Iere. 30.

¶ Cuius insanabilitatis proculdubio superbia causa est. Dum enim qui humiles sunt, à deo corripuntur, cōfestim ad preces & pœnitentię lamenta confugiunt, dantes gloriam deo, & dicentes: Tibi domine iustitia, nobis autem confusio faciei. Et rursus confitentes dicunt: Omnia quę fecisti nobis domine, in vero iudicio fecisti: quia peccauimus tibi, & mandatis tuis non obediuimus, sed da gloriā nomini tuo, & fac nobiscum secundum multitudinem misericordię tuę. Tales profectò patientiæ humilitate & veritate confessionis, dum patienter sustinent disciplinam, diuinam placant offensam. Cuius rei similitudinem in caello conspiciamus, qui quā à suo domino verberatur, prosternit se clamitās, quasi dominum suum se fateatur agnoscere, cuius effugere manū nec possit nec velit, quòd de ipsius pane uiuat, nec alium qui se pascat habere patronum, ipsum verò perpessis placari posse verberibus. Sic & peccator flagella dei sentiens dicat, & veritatem confiteatur cum propheta, qui ait: Iram domini portabo, quoniam peccaui ei. Et illud: Quò ibo à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam?

Batuc. 1.

Danie. 9.

Danie. 3.

Similitudo.

Mich. 7.

¶ Porro canes magni (qui morsibus catellos minores noverunt se posse superare, dum pro caduere certatur) non sic verberanti domino se prosternunt, quin potius vel fugiunt, vel propriæ fidentes ferocitati, minati domino & ipsi minaciter obfremantes, arma sua, dentes ostendant. Sic nimirum & hi qui potentiæ suæ viribus vel diuitiis fidunt, audacter contemnunt deum, & ipsius metuendam potentiam minimè formidantes, etiam in verba blasphemie nonnunquā prorumpunt, sicut in Sennacherib Rege Assyriorū patuit, qui per Rabfacen atras in deū blasphemias euomēs, dicebat: Nolite audire Ezechiā, qui vos decipit, dicens: Dominus liberabit nos. Nūquid liberauerūt dij gētium terram suam de manu regis Assyriorū? Quinā illi sunt in vniuersis diis terrarum, qui eruerūt regionem suam de manu mea, vt possit eruere dominus Hierusalē

Canibus mordacibus similes.

*4. Reg. 18
Sennacherib blasphemus humiliatur.*

DOMINICA TERTIA.

4. Re. 19. de manu mea? Sed superbiã blasphemorũ mox ultio terribilis cõprehẽdit, Angelus enim domini nocte vna percussit in castris Assyriorum centum & octogintaquinque milia virorum. Quam rex impius plagam fugiens, quum in terram suam venisset, à filiis in templo dei sui interemptus est.

Humilitas per reuerentiã elucet. ¶ Circa quartum, quod est reuerentia, considerandum est, quòd sicut superbia in proximorum contemptu, ita etiam humilitas in exhibitione venerationis & reuerentiã manifestatur. Exhibenda autem est reuerentia primũ deo in sacrosancto dominici corporis & sanguinis sacramento.

Quib⁹ reuerentia debeatur. Rursus loco sacro diuino cultui dedicato, verbo dei, Prælati & ministris ecclesię, principibus huius seculi, Dominis suis maximè autem parētibus. Superbia verò nec deũ timet, nec homines reueretur. Apostolum contēnit dicentem: Reddite omnibus debita, cui honorẽ honorem: cui timorem, timorem. Grandis enim superbiã indicium est,

Rom. 13. nullũ venerari, nemini deferre. Sed humiliamini, inquit,

1. Petr. 2. Similitudo. sub potenti manu dei, vt vos exaltet. Cui non aliter patet ingressus quàm per hostium humile, is vt ingredi ianuam & capitis læsionem vitare possit, curuare ceruicem, inclinare debet altitudinem suam. Arcta autem est via quę ducit ad vitam. Sed contendite intrare per angustam portã, inquit dominus, quia multi dico vobis quarent intrare, & non poterunt. Non poterunt inquam, vel quòd superbia inflati & nimis tumidi, vel diuitiarum sarcinis onusti, ab ingressu ianuæ cœlestis ipsius arctitudine prohibētur. Sed mites & humiles corde inuenient requiẽ animabus suis. Ingradientur enim vbi pascua beatitudinis aternæ reperient.

Matt. 7. Ingressu ianuæ cœlestis ipsius arctitudine prohibētur. Sed mites & humiles corde inuenient requiẽ animabus suis. Ingradientur enim vbi pascua beatitudinis aternæ reperient.

Mat. 11. Ingressu ianuæ cœlestis ipsius arctitudine prohibētur. Sed mites & humiles corde inuenient requiẽ animabus suis. Ingradientur enim vbi pascua beatitudinis aternæ reperient.

HOMILIA ALTERA.

1. Petr. 5. **O**mnem sollicitudinem vestram proicietes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis.

¶ In præcedētibus docuit beatus Petrus quomodo debeamus nos sub potēti manu dei humiliare. Hinc cõsequēter vsque ad finem lectionis duo facit. Nam primò docet nos fiducialiter in deo sperare. Secūdò, monet nos infidiis diaboli fortiter resistere, ibi: Sobrij estote.

¶ Circa

¶ Circa primum dicit: Omnem sollicitudinem, & cætera. *Humilitè deus pte- clor est.*
 Vbi docet humiles & fideles in deo sperare. Sæper enim deus humiliū & seruator & protector est, iuxta quod ait propheta: Custodiēs paruulos dominus, humiliatus sum, & liberauit me. Quis paruulum videns vel collapsum in cœnū, vel alia quauis necessitate periclitatē, illi protinus nō succurrat? Quis nō ferat opem paruulo vim à potentiore sustinenti? Quis errantē per deuia paruulum nō dirigat in viā? Quis paruulū inedia flentē non reficiat cibo? Quis nudū nō foueat vestimēto? Quis vagū non colligat hospitiō? Citius enim paruulorū necessitas nostrā sibi vendicat miserationē. Non sic autē grandibus qui sibi valent cōsulere, subuenitur. Paruuli ergo humilitate cordis efficiamur, vt qui custodit paruulos dominus, nos liberet, nos custodiat, subueniat nobis qui etiā paruulorū dicit esse regnum cœlorum. Sinite inquit, paruulos venire ad me, & nolite prohibere eos, taliū est enim regnū cœlorū. *Matt. 19.*

Hinc rursus per Osee dicitur: Puer Israel, & dilexi eum. *Osee. 11.*
 ¶ Quòd autem deo cura est de iis, qui propter deū se humiliant, obediendo, pœnitēdo, patienter aduersa sustinēdo, patet quoad primum in Abrahā, qui obediens diuinæ iussioni, egressus est de terra & de cognatiōe sua, & de domo patris sui, insuper & carnem suā iam senex circuncidare iussus, incūctatē obediuit, & quod his omnibus maior ius est, filium suum propriis manibus immolare, & in holocaustum offerre ad præceptum domini præsto fuit. *Gene. 12.*

Ob huius obedientiæ meritū diuina protectione vbique seruatus est, dicente domino: Noli timere Abrahā, Ego protector tuus suum, & merces tua magna nimis. Quocunq; enim perrexit Abrahā, deo cura fuit de illo, siue quū tempore famis peregrinaretur in Aegyptū, siue quum præliaretur contra quatuor reges, quos cum suis expeditis vernaculis consequutos debellauit, & vicit, Loth filiū fratris sui captū, & omnem prædam excussit, & reduxit. *Gene. 17.*
Gene. 22.
Gene. 12.
Gene. 14.
Psal.

¶ Si quæras vnde huic humili, huic dei paruulo tantæ vires, victoria tanta, talisq; triumphus? Vtique quia præcinxit eum deus virtute ad bellum, & supplantauit inimicos suos subter illum. *curā esse deo de pœnitētib⁹.*

¶ Quòd autem non minus deo cura sit de iis, qui se pro-
 dd iij pter

DOMINICA TERTIA

- curam esse de peccatis* prater illum humiliat de peccatis suis pœnitendo patet eu-
de peccatis dēt. Qui enim pascit ingratos & sui cōtēptores, quī fie-
ventibus. ri posset, vt destitutos reb⁹ necessariis derelinquat per pœ-
Matt. 6. nitētię lamēta ad se reuersos? Primū, inquit, querite regnū
Matt. 3. dei & iustitiā eius, & hæc oīa adiicientur vobis. Regnum
 dei querere, est agere pœnitentiā. Pœnitentiā, inquit, agite,
 appropinquabit enim regnum cœlorū. Idipsum etiā quod
 est pœnitentiā agere, est querere iustitiā regni dei, de quo
 dictum est, primū querendū esse regnū dei, & iustitiā eius.
cura deo ¶ Sanē quum sub Helia ob idololatrię perfidiam, & innu-
de Helia meras populi Israel iniquitates, clausum esset cœlum an-
tēpore fa- nis tribus & mēsis sex, vt non plueret super terram, in-
mi. teritētq; hoīes & iumēta, reuocato ad dei cultum populo,
3. Reg. 18 & lucorū sacerdotibus ab Helia per
 dei zelum interemptis, mox cœlum dedit pluuiam, & ter-
 ra diū negatū mortalibus dedit fructum suum. Ponit quip-
 pe dominus terram fructiferam in saluginem, à malitia
 inhabitātium in ea. Contra de iis, qui pœnitentiā agendo
 iustitiam amplectuntur, dicitur per prophetam: Non vidi
Exod. 9. iustum derelictum, nec semen eius quarēs panem. Quod
 vel hoc vno satis patet exemplo. Nam quum Aegyptiorū
Aegypcio segetes, ficulnæ, vineæ, fœnum, & poma, & omne viride,
rū percus- ob eorū impietates horrenda cœli tēpestare vastarentur,
se fruges, cuncta quæ erant filiorum Israel permanserunt illæsa.
piorū ser- ¶ Nam quī fieri posset, vt ij quibus iam deus ob lamenta
uata. pœnitētiæ & iustitiæ fructus vitā seruat æternam, illis de-
 neget corporalis vitę subsidia, quæ largitur cōmuniter bo-
 nis & malis? Filio prodigo post omnium bonorū suorū dis-
Luc. 15. sipationem reuerso occidit pater vitulum saginatū. Rur-
 sus quadraginta annis vestimēta illorū qui egressi per ma-
 re rubrū de Aegypto, diuino ducatu ad promissam tende-
 bant hereditatem, vetustate detrita non sunt. Quibus in-
Deut. 8. super hoc toto tempore panē deus pluit de cœlo. Quid igi-
 tur inter hæc iam dubitet modicæ fidei homo diabolica
Exod. 16. seruitutis iugum abicere, de peccatorū tenebris per agni
 cœlestis pium sanguinem exire, quum illius populi exem-
 plo pateat deū illis nō defuturum in necessitatibus, quos
 dignos ducit æterna hereditate?
 ¶ Quo ad tertium, quod scilicet deo cura est de iis qui se
 propter

propter illū humiliant patienter aduersa sustinendo, exē-
 pla nobis quibus hoc ostēdamus præclara supersunt, He-
 liæ videlicet, Iob, & Daniëlis, & aliorum multorum. He-
 liā enim, qui ob honoris diuini zelum ignitum, innumeras
 persecutiones sustinuerat, in diebus famis cordi (avis vi-
 que rapacis voracisq;) ministerio, paut in torrēte Carith.
 Quum autem siccatus tandem esset torrens, misit illum in
 Sarreptam Sidoniorū ad mulierem viduā, cui præceperat
 vt pasceret eum. Seruo suo Iob post grauissimorū sufferē-
 tiam malorū, ob insuperabilis patiētię meritū, omnia quę
 prius habuerat, duplo restituit. Danielē propter confesio-
 nem sui nominis, cōiectū in lacū leonū angelico præsidio
 serauit, cōcludens ora leonū ne ei nocerēt. Et eidem qui
 deuorādus feris traditus fuerat, à regione lōginqua vsque
 in Babylonem ingenti miraculo prandium ministravit.
 Quid humilis Thobiæ patientiæ merita commemorem,
 ad cuius vnici filij (quū ab eo in longinqua ad regionem
 ignotā mitteretur,) directionem & tutelam è cælo Deus
 archangelum Raphaelē destinauit?

¶ Quis nunc ad eò modicæ fidei, imò tantæ perfidiæ ho-
 mo sit, qui nō tantis exemplis confirmatus omnē sollicitu-
 dinem suā proiciat in eū, cui talis cura est de nobis? Hoc
 vnū curet, scilicet quatenus obediendo, pœnitentiam a-
 gendo, & patienter propter illū aduersa sufferēdo, dignus
 inueniatur, quē sua p̄tectione & cura Deus ipse dignetur.

¶ Circa secundum principale dicit:

Sobrii estote & vigilate.

¶ Hic cōsequenter docet nos beatus Petrus diabolicis im-
 pugnationibus viriliter resistere. Vbi primò tradit sanctā
 exhortationem. Secundò, hostilem nobis patefacit impu-
 gnationem. Tertiò, docet nos hostilis impetus virtuosam
 repulsionem. Circa primum dicit: Sobrii estote & vigila-
 te. Mira congruitate sobrietatem vigilantie coniungit. Nā
 sicut intemperantiæ luxus, mentis cæcitatem & somnolē-
 tiam: ita etiam sobrietatis modestia, vigilantiam animi &
 circumspectionem parit.

¶ Consistit autem hæc sobrietas non solū in restricto v-
 su corporalis alimenti, sed etiam in vsu moderato cæte-
 rarum rerum ad voluptatem, siue animi siue corporis spe-
 sistentium.

DOMINICA TERTIA

ctatium, vt puta vestium, diuitiarum, honorum & fastium, risuum, iocorum & ceterorum delectabilium, quibus humana mens remitti cōsuevit. Inebriat antiqu⁹ hostis quorundam mentes vino carnis voluptatis, quos (dum per negligentia torporem dormitant) aggrediens superat. Et ideo sobrios esse iubet B. Apostolus, vt spiritali sollicitudine possimus aduersum illius insidias & dolos vigilare.

Argus centū habēs oculos deceptus.

¶ Argus secundum poetas centum habens oculos, vnam solam bouem custodiendam acceperat. Quem insidioso Mercurius dulciterq; modulato carmine ad somnum inducens, ita quod tandem omnibus obdormiret oculis, deceptum præcipitio interemit, & bouem suæ commissam custodiae cum vita miser amisit. Vnicuique nostrum com-

Deut. 4.

Mat. 16

Pleni oculis vt esse debemus.

missa est anima propria, & summa cura iussa seruari (sicut scriptum est: Animam tuam sollicitè serua) ne hāc rapiat seductor, & excecator metium versipellis inimicus. Ipsius enim amissio nullo potest lucro compensari, dicēte domino: Quid prodest homini, si mūdum vniuersum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?

¶ Pleni oculis esse debemus, & ante nos per prouidētiam, & post nos per rerum præteritarum recordationem: à dextris & à sinistris, per prudentiam & circumspectionem: sursum proinde & deorsum, per fidei lumen & auditum verbi dei. Solliciti & cauti, ne vana labentium rerum dulcedine, quasi carmine dulci (quod non nisi quandiu auditur delectat) à diabolo in torporis & negligētiae somnum deducti & præcipitati, in scelera intereamus, & animam simul & vitam perdamus aeternam.

¶ Circa secundum, quo videlicet B. Petrus hostilem nobis patefacit impugnationem, consequenter dicit:

Quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret.

Job. 41.

De diaboli potestate.

¶ Quibus verbis terribilis aduersarij & antiqui hostis nostri describit Potestatem, Crudelitatem, Instātiam, seu Importunitatem. Potestas ipsius designatur quum dicitur: Aduersarius vester diabolus. De cuius potestate scriptum est: Non est potestas super terram quæ comparetur ei. Et quidem grandis & insuperabilis tunc erat infatiabilis huius homicidæ potestas, quum adhuc ipse idem fortis armatus custodiret

custodiret atrium suum Postquam autem fortior eo super
uenit Christus filius dei, cui dictum est: Accingere gladio
tuo super femur tuum potentissime, qui fortem illum vin
cens alligauit, vsque adeò eius imminuta potestas est, vt
ab illo nemo nisi volens superetur. Fortem hunc duntaxat
reddunt aduersum nos prauæ cupiditates nostræ, & negli
gentia dominum inuocandi. Armatus enim adhuc est fal
laciis & dolis, fortis etiam est, sed (vt dictum est) nõ nisi ab
eo superatis.

¶ Porro crudelitatem ipsius notat, quum dicit: Tanquam *De diabo
li crudeli
tate.*
leo rugiens. Crudelis est enim, & non miseretur. Væ illis,
qui spontaneis peccatorum vinculis irretiti, in ipsius pote
statem descenderunt, de quibus Aegypti nomine designa
tis, à domino dictum est per prophetam: Tradam Aegy
ptum in manibus dominorum crudelium. Dicunt qui in e
ius ditionem descenderunt: Susceperunt me sicut leo pa
ratus ad prædam, & sicut catulus leonis habitans in abdi
tis. Illæ autem animæ quæ ereptæ de medio catulorũ leo
num, æterna salutæ iam sunt securæ dicunt: Liberasti me *Eccle. 51.*
secundum multitudinem misericordiæ nominis tui à ru
gentibus præparatis ad escam.

¶ Huius leonis crudelitas quanta sit vel vno signo potest
agnosci, quòd dum ipse mundo per idololatriæ cæcitatem
dominaretur, sanguine humano sibi voluit sacrificari, si
cut scriptum est: Et effuderunt sanguinem innocentem,
sanguinem filiorum suorum & filiarum suarum, quas sacri
ficauerunt sculptilibus Chanaam. Et rursus alio loco: Im
molauerunt filios suos & filias suas dæmoniis. Sed inter
emptione paruulorum innocentum quid excogitari cru
delius posset?

¶ Diabolicæ crudelitatis exemplar fuisse videtur sæuus A *Diabolicæ
crudelita
tis typus.*
donibesech, qui tandè iusto supplicio affectus, confessus
est hoc se meruisse dicens: Septuaginta reges amputatis
manibus & pedibus, sub mensa mea colligebant ciborum
reliquias: sicut feci, ita reddidit mihi deus. Hic nimirum
antiquum hostem hac ratione significabat: quòd eorum
quos sibi subiectos tenet, tunc manuum & pedum ampu
tare summitates dicitur, quando illos dei verbum & man
data cœlestia, nec voluntate nec opere seruare permittit.

Porro

DOMINICA TERTIA

- Mensa diabol.* Porro ipsius mensa, peccati delectatio est, de qua hoc quod per Prophetam dicitur, accipi non immerito potest: Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributiones, & in scandalum.
- 3. Re. 13. 10b. 1.* ¶ Hæc est mensa in qua Absalon fratrem suum Amnon inebriatum interficit. Mensa rursus in qua filij Iob conuiuentes à ruina domus opprimuntur.
- Luc. 13.* ¶ Sub qua mensa miseri voluptatum carnalium venatores impotentibus cupiditatibus ciborum feralium reliquias colligunt, saturitatem verò nō assequuntur. Vnde & quidam eorū dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo.
- Diaboli tentatus instantia. Iob. 1.* ¶ Tertio, illius hostis importunitatem & instantiam, designat quum dicit. Circuit quærens quem deuoret. Et bene hunc circuire dicit: Ipse enim interrogatus à Domino unde veniret, respondit: Circuiui terrā & perambulauī eam. Quid enim ageret qui cælū perdidit, & quiescere non potest, si non terrā circumīret? Circumit profectò terrā, quo modo fera quælibet mordax, fremens & violenta, truncū cui adcatenata est ambire nō cessat, quietis impatiens & expers somni. Vnde in Apocalypsi scriptum est: Et vidi angelum descendentem de cælo, habentem clauem abyssi, & catenam magnā in manu sua. Et apprehendit draconē, serpentem antiquum, qui est diabolus & satanas, & ligauit eum. Angelus iste dei filius est, qui apud Esaiam angelus magni cōsiliij appellatur. Quis enim alius fortem illum ligare potuisset? Ligatus itaque leo ille rugiens, draco violentus, serpens antiquus diabolus, suo se furore discruciat. Ipse te cōsequi nō valet, quia ligatus. Verū illi si proximaueris, inuadet te sicut leo paratus ad prædam.
- Apoc. 20. Diabolus draco ligatus. Esai. 9.* ¶ Premonet nos scriptura, & cautos reddit dicens: Non credas inimico tuo in æternum. Et post pauca subdit: Quis medebitur incantatori à serpēte percusso, & omnibus qui appropriant bestiis? Circuit, inquit, quæres quem deuoret quem sibi per peccatum incorporet, quem per inconstantiam frangat, quem desperatione comminuat.
- Esai. 3. Esai. 65.* ¶ Sanè terrā circuit: illa enim ei in escam data est, dicente Domino: Terram comedes cunctis diebus. Et vnde rursus per Esaiam dicitur: Serpenti puluis, panis eius. Vx his qui nil

nil nisi terrenum amātes, & ipsi terra sunt. Væ terræ huic & mari, id est, vniuersitati hominū impiorum. De quibus per eundem Prophetam dicitur: Impij autē quasi mare feruens quod quiescere nō potest, & redundant fluctus eius in cōculcationem & lutum. Non est pax, impiis dicit Dominus Deus. Itaque væ terræ & mari huic, quia descendit ad vos diabolus habens iram magnam. Circuit autem hostilibus insidijs & dolis cor humanū, quasi castrū aliquod foletter explorans qua parte sit immunitum, vt inde illud expugnaturus aggrediatur.

*S. I. eo.
Diaboli
tentantis
astus.*

¶ Vnde ait sanctus Leo Papa: Non desinit antiquus hostis deceptionū laqueos vbiq; pratendere, & vt quoquomodo fidem credentium corrumpat instare. Nouit cui adhibeat astus cupiditatis, cui gula illecebras ingerat, cui apponat incitamenta luxurię, cui infundat virus inuidiæ. Nouit quem mœrore concutiat, quem fallat gaudio, quem metu opprimat, quem admiratione seducat. Omnium discutit consuetudines, ventilat actiones, scrutatur affectus, & ibi querit causas nocendi, vbi quenque viderit studiosius occupari. Scrutatur enī ad quę vitia & peccata, vel ex natura, vel consuetudine, quisque sit procliuior. Hic enim ad auaritiā, ille ad crudelitatem, alius ad luxuriā, iste ad inuidiam, alius ad ignauiam & pusillanimitatem inclinatur.

Vnde bene sapientum quidam cecinit dicens:

Mille hominum species, & rerum discolor vsus.

Velle suum cuique est, nec voto viuatur vno.

Mercibus hic Italis mutat sub sole recenti

Rugosum piper, & pallentis granacumini.

Hic fatur irriguo mauult turgescere somno.

Hic campo indulget, hunc alea decoquit, ille

In Venerem putris.

per se.

¶ Hęc enim omnia & similia humanæ mentis infirma antiquus hostis inquirat. Et quia nullo vnquam tempore ab huiusmodi prælijs & dolis quiescit, nec nos debemus arma ponere, semper & in omni loco solliciti & vigilantes, sicut & ille nobis supplantandis vigilat semper.

¶ Circa tertium quod nos docet Apostolus Petrus, dictū videlicet hostis virtuosam repulsionem, consequenter dicit:

Cui

DOMINICA TERTIA

Cui resistite fortes in fide.

Trib⁹ mu ¶ Tria docet per quæ repelli possunt hostis istius insultus.
nimentis Repelli quippe possunt per metis fortitudinē, per rectam
diabolo re fidem, per sanctæ spei fiduciam. Primū, scilicet fortitudinē
sistendum insinuat quum dicit: Cui resistite fortes. Consistit autem
fortitudo hæc fortitudo, & in aggrediendo ardua, quod nequaquam
sancta ignavi facere queunt, & in sustinendo patienter aduersa.
Ambi Hoc enim est quodammodo armatum esse à dextris & à
dexter. sinistris. Hoc idem, est moraliter ambidextrum esse, quod

2. M. 13.

secundum Aristotelem viris nonnullis, sed nunquam vlli contigit foeminarum. Ad hoc enim animus profectò virilis requiritur. Cōfert autem non mediocriter ad corroborandos in prælium militum animos, & eorum fortitudinē excitandam Imperatoris fortis adhortatio, sicut in iis patuit qui cum Machabeo contra hostes erant pugnaturi. Sicut scriptum est: Singulos eorum armavit non clypei & hasta munimine, sed sermonibus optimis. Vnde & post pauca subditur: Exhortati itaque Iudæ sermonibus bonis valde, statuerunt dimicare & conflare fortiter.

¶ Vnde & B. Petrus, tanquam strenuus spiritualis militiæ dux, Christi milites exhortans fortiter agere, aliorū exempla proponit consequenter dicens:

Scientes eandem passionem, ei quæ in mundo est, vestrae fraternitati fieri.

Tolerandi esse quod est omnibus commune.

¶ Quasi dicat: Nō vos soli estis quibus talis ac rātus obtigit hostis, vt cum eo decertetis, quinimò eandem impugnationem vobiscum sustinuerūt semper, & vtique electi dei in hoc mundo, vt coronentur in cælo. Non ergo debetis vestram sortem ægreferre, quæ obtigit vobis cōmunis cum omnibus.

Diabolo fide resistitur.

Roma. 1.

1. 10. v.

Heb. 11.

2. Cor. 1.

¶ Secundum, quo possint hostiles Satanæ incurfiones repelli, rectā videlicet fidem, beatus Petrus expressit, quum ait: In fide, scilicet resistite fortes. Iustus enim ex fide viuit. Si autem iustus ex fide viuit, consequens est vt etiam ex fide resistat inimico. Hæc est (inquit beatus Ioannes) victoria quæ vincit mundum, fides nostra. Sancti nanque per fidem vicerunt regna. Et iterum: Fide statis, inquit. Itaque tria hæc ad victoriam necessaria, videlicet viuere, stare, & sic vincere fides in nobis operatur. Infideles autem prostrati

strati iacent, & mortui, & victi. Quoniam ergo per fidem & viuimus, & stamus, ideo rectè monemur etiã per fidem illecebris huius mundi & diabolo resistere, exẽplo Moyfi serui dei qui (vt ait Apostolus) fide grãdis effectus, negauit se esse filiũ filie Pharaonis. Ecce vt fide vicit superbiam, & ambitũ honoris mundani. Subdit Apostolus: Magis eligens affligi cum populo dei quã tẽporalis peccati habere iocunditatem. Ecce vt per fidem superauit concupiscẽtiam carnis, & appetitum deliciarũ. Sequitur: Maiores æstimans diuitias thesauro Aegyptiorum improprium Christi. Ecce vt per fidem vicit cõcupiscentiam oculorum, amorẽmque diuitiarũ fluxarum, dum fide maluit egestatẽ & opprobrium sustinere propter deũ, quã possidere thesauros regni.

*Magna fidei exem-
plum in
Moyse.
Hebr. 11.*

¶ Hinc & idem Apostolus alio loco nos hortatur dicens:

Ephes. 6.

In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Qui autẽ scutum fidei abiiciunt, victi sunt, consequuti sunt ab aduersariis, prostrati sunt. Sicut de Saule rege scriptum est, qui in montibus Gelboẽ abiecto clypeo, ab inimicis cõsequutus, victus & interfectus est. Huius ruinam, piis David lamẽtis prosequutus ait: Quomodo ceciderũt fortes? Montes Gelboẽ nec ros, nec pluuia veniant super vos, neque sint agri primitiarum, quia ibi abiectus est clypeus fortium, clypeus Saul, quasi non esset vnctus oleo.

*1. Reg. 11
Saul abie-
cto clypeo
interiit.
2. Reg. 1.*

¶ Vngitur homo Christianus in sacro baptismi lauacro corporaliter & visibiliter, vngitur etiã anima vnctione spiritus sancti inuisibiliter. Quam tamen vnctionem incassum plerique recepisse videntur, qui videlicet in huius vitę certamine, ita vitiis omnibus subiecti sunt & victi, vt fidei clypeũ abiecisse putentur, imò quasi sacris Christiane fidei nõquam fuissent initiati. Siquidem horum mens, vera in deũ fide destituta, quasi libet à maligno immisssiones, quasi ignea tela exitialiter admittit.

*Scutum fi-
dei reiciẽ
tes à dia-
bolo super-
rantur.*

¶ Tertio, quo aduersum hostẽ antiquum roboramur, scilicet spei fiducia, B. Petrus cõsequenter insinuat, dicens:

Deus autem omnis gratia qui vocauit nos in æternam suam gloriam, in christo Iesu modicum passos, ipse perficiet, confirmabit solidabitq;: ipsi gloria & imperium, in secula seculorum.

¶ Vbi

DOMINICA TERTIA

*Fiducia
nostrā in
domino
tria stabi-
liant.
Bonitas
dei.* ¶ Vbi tria ostendit, quæ & augere & stabilire sufficiant fiduciam nostram in domino. Primum est, dei bonitas gratuita. Secundum, in suam gloriam vocatio desideranda. Tertium, propter deum aduersitas tolerata. Primum notat quum dicit: Deus autem omnis gratiæ, subaudi, liberalissim^o atque benignissimus impertitor. Quicquid enim habemus, à dei gratia profectum est. Nihil enim iure & quasi meritis nostris debitum accipimus à Deo, nisi pœnas & supplicia. Hæc proinde gratuitam dei erga nos bonitatem Apostolus nobis ob oculos ponens: Quid habes, inquit, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? A nobisipsis aliud quicquam non habemus, quàm non esse, & ab omni bono deficere, ad perditionē procliuēs esse, & labi: reliqua omnia à munifica dei largitate. Qui quum gratuito tam multa cōtulerit, pro ipsius gloria desudantibus omnino creditur opē suam non negaturus. Ipse enim dicit: Inuoca me in die tribulationis.

1. Cor. 4.

*Psal.**Vocatio
ad gloriā*

¶ Secundum exprimit quum subdit: Qui vocauit nos in æternam suam gloriam. In hoc enim vocati sumus, vt in præsentī vita per gratiam dei benedictionem hæreditate possideamus, & in futuro seculo vitā æternam. Proinde, quum nihil inchoet summa dei sapientia, quin id velit cōsummāre, vocatio verò ad fidem, inchoatio & dispositio sit perueniendi ad gloriam, nullatenus suspicandum est, quòd auxilium suum fragilitati nostræ sit negaturus, sine quo nec præsentis vitæ certamina superare, nec ad æternę beatitudinis gloriā (ad quam nos vocauit) vllatenus peruenire valemus.

*Opus sue
gratiæ in
nobis per-
ficere deū.*

¶ Ipse, inquit, perficiet, confirmabit, solidabitque, quasi dicit: Perficiet in vobis opus bonum quod cœpit. Nō secus ac hortulanus quispiam curat tenellas adhuc & necdum firmiter radicatās arborum plātas (quas è deserto lectas in horto suo transplātauit) rigare, colere, & omni diligentia seruare, ne arescant, sed vt perpetuo virore succrescētes in altum, afferāt fructum expectatum. Ipse autem dominus ait: Elegi vos, & posui vos vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat.

IOAN. 15.
*cōfirma-
ti.*

¶ Ipse idem, inquit, confirmabit vos in voluntate bona & sancta,

sancta, ne à proposito rectitudinis excidatis, sed in omni opere bono perseveretis vsq; in finem. Solidabitq; in adversitatibus, & tentationibus, ne fortè quasi naues cōculsa, rimis suis fatiscat animæ vestræ, & per negligentia solutionem, voluptatum carnalium aquis subintratibus, demergamini tādē in profundum, æternæ quietis portum obtinere nō valentes. Itaque quia nihil boni à nobisipsis habemus, sed omne bonum nostrum ab eo est (ab ipso siquidē & vocamur & perficimur, & cōfirmamur, & cōsolidamur) idcirco ipsi gloria, nō nobis, & imperiū. Iure enim imperium ei debetur in omnes, qui est omnium creator, cōservator & moderator. Nihil enim æquius, quàm creaturā suo creatori, figmentū figulo, hominem deo, seruum domino, captivum redēptori, mortuum viiificatori, obsequium debitæ subiectionis exhibere.

¶ Tertium notat quum dicit: In Christo Iesu modicū passos. Vocat enim deus in æternam suam gloriam, nō quoscunque, sed eos duntaxat, qui in Christo nominis confessione adversa passi, dealbauerunt stolas suas in sanguine agni. Vnde & duobus Apostolis dextrę atque sinistrę confessum in dei regno petētib; passionis calix primū bibendus obtēditur. Per multas, inquiūt, tribulationes oportet nos intrare in regnum dei. Passio tamē electōrū modica dicatur, quia nō sunt condignæ passiones ad futurā gloriam quæ reuelabitur in nobis. Vnde & alio loco idē Apostolus dicit: Id quod in præsentī momentaneum & leve est tribulationis, supra modum in sublime æternū glorię pondus operatur in nobis. Præsentium quippe tribulationum nostrarum passiones sunt secundum certum modum, fidelis enim est Deus, qui non permittit nos tentari supra id quod possumus, sed facit cum tentatione prouentum, vt possimus sustinere. Porro quæ dabitur nobis pro perpessis malis gloria, erit supra modum, operum merita non solūm adæquans, sed exuperans sine modo, quandoquidem semetipsum dominus in præmium daturus est, sicut ad Abrahā loquēs ait: Ego, p̄ceptor tuus sum, & merces tua magna nimis. Rursus: Tribulationes sunt in præsentī, & momentanę, transeunt enim per momenta, gloria verò sine fine permāsura. Deniq; tribulationes tēporales æternarum

Simile.

*Tribulationum
perpessio-
ne spem
angeri.*

Apoca. 7

Mat. 20.

Act. 14.

Roma. 8.

2. Cor. 4.

1. Cor. 10

Gene 15.

DOMINICA QVARTA

æternarum comparatione leues, æternum gloriæ pondus operabuntur in nobis.

DOMINICA QVARTA

post Pentecosten.

Roma. 8.

Existimo quòd non sunt condignæ passiones huius temporis, ad futuram gloriã, quæ reuelabitur in nobis.

¶ In hac lectione tria nobis insinuantur, propter quæ æquamiter ferèda sunt mala præsentis vitæ. Primum est, propositum præmium. Secundum est, multitudo seu communitas sufferentium. Tertium est, patiëntia & exemplum maiorum. Primum ostenditur à principio lectionis. Secundum, ibi: Scimus autem quòd omnis creatura. Tertium, ibi: Nò solam autem illa.

¶ Circa primum dicitur:

¶ Existimo quòd non sunt cõdignæ passiones huius temporis, ad futuram gloriã quæ reuelabitur in nobis. Quia præmiserat, non fore Christo conglorificandos, nisi qui passionis ipsius participes fuissent, ne id reformidēt auditores, qui iam fortè cõiecti essent in medium discrimen, & ad iniqua perferèda cõpellerentur, dicit: Nequaquam vobis formidandum est. Non enim dignæ sunt temporis huius passiones, hoc est momētaneã hæc & labentia, gloria illa futura, quæ in nobis est reuelanda. Vult enim futuram gloriã commendare, vt præsentis pressuras facilius toleremus. Nihil quippe dignum inueniri, vel comparari ad futuram gloriã potest. In quo enim immortale mortalibus conferas, aut æternis temporalia, aut cauduca mansuris?

¶ Puto, inquit Sedulius, quòd in præsentis vita consolatio quæ datur iustis, secundum mensuram cruciatuum detur. Gloria verò futura quæ reuelabitur in nobis, non secundum mensuram passionum, quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futurã gloriã. Quoniam verò prægrãdis est huiusmodi gloria, & tantopere excedat hoc seculũ, vt satis explicari nequeat, ideo in cœlis recõditur & asser

& asseruatur, sicut ipse dominus ait: Merces vestra multa est in cœlis, in cœlis, in quâ, vobis conseruatur, vt cum illa interminabili eternitate in longius prouehatur. Quâ itaque, inquit, compertum nûc habeatis temporis huius passionibus esse ad breue mansuras, seculi verò illius futuri & sempiterni gloriam fore perpetuam, contemnendę vobis erunt passionibus huiusmodi, & gloria hæc lucrificienda.

Luc. 6.

¶ De presentis vitę passionibus Apostolus alio loco disserens, ait: Id quod in presenti est momentaneum, & leue tribulationis, supra modũ in sublimitate æternum glorię pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quę videntur, sed quę non videntur. Quę enim videntur, temporalia sunt, quę autem non videntur, æterna. Vbi harum passionum, describit primò breuitatem, quum dicit eas esse in presenti & momentaneas: præsens nãque tempus per momenta decurrit. Momento autem nihil potest breuius excogitari.

*2. Cor. 4.**Passionũ huius tēporis breuitas.*

¶ Secundò, leuitatem quum dicit: Quod in presenti momentaneum & leue est tribulationis. Si leues, ergo portabiles sunt: fidelis enim deus est qui non patietur vos tentari supra id quod potestis. Sed longè grauior est moles peccatorum, quę tãquam mola asinaria alligata demergit in profundum. Vnde ait Propheta: Iniquitates meę supergressę sunt caput meum, & sicut onus graue grauata sunt super me.

*Passionũ leuitas.**2. Cor. 10**Matt. 18**Psal.*

¶ Tertio, utilitatem, quum dicit illud leue tribulationis supra modum in sublimitate æternum glorię pondus operari in nobis. Cuius glorię notat æternitatem, quum dicit, æternum glorię pondus per illas nobis comparari. Eiusdem nihilominus glorię notat immensitatem, quum dicit eas supra modum glorię pondus afferre.

Passionũ utilitas.

¶ Aduertendum est autem, non esse nobis in hac vita passionibus condignas, ad præteritam culpam quę dimittitur, ad præsentem consolationis gratiam quę immittitur. Ad Christi domini nostri passionem quę proponitur, & ad futuram gloriam quę repromittitur nobis.

*Passiones condignas**nō esse ad ista.*

¶ Primum patet, si consideremus, quòd peccatis nostris pœna perpetua debebatur, sicut in Cantico Moyli dominus loquitur, dicēs: Ignis succensus est in furore meo, &

*Dent. 32**Esa. vlt.**Esa. 33.*

ec ardebit

DOMINICA QUARTA

Matt. 23
per mala
presentia
mala nos
evadere
simp: ter-
na.

ardebit vsque ad inferni nouissima. Vnde & Esaias ait: Ignis eorum non extinguetur. Vnde & iterum dicit: Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante, aut quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? Proinde in nouissimo audituri sunt reprobi, Ite maledicti in igne æternum. Per presentium autem perpeſsiones tribulationum, peccata nobis remitti dubium non est, quum scriptum sit: Non conſurget duplex tribulatio, nec iudicabit deus bis in idipſum. Et rursus alibi: Peccata hominum in tribulatione dimittis. Vnde sicut diues ille in vita pro quibusdam benefactis, bona recepiſſe memoratur, ita e contrario Lazarus in sinum Abrahamæ ab angelis ſublatus, pro nonnullis ſuis erratis expiatis, mala pertuliſſe perhibetur, sicut beatus Gregorius teſtatur dicens: Mala Lazari purgauit ignis inopia, & bona diuitis remunerauit felicitas tranſeuntis vitæ. Sed quid ſunt hæc temporalia & momentanea mala, comparatione æternorum?

Naum. 1.
Tob. 3.
Luc. 16.

¶ Si debitum decem millium talentorum, pro vnus oboli ſolutione cuius dimitteretur, nonne libens & gaudens, obolum illud debitor ſolueret? Minor autem eſt temporalis quæcunque pena ad æternam, quam obolus ad decem milia talenta. Rebus enim finitis inter ſe fuerit aliqua, finiti verò ad infinitum, nulla eſt proportio.

Tribula-
tiones cõ-
ſolatione
cõpenſari

Matt. 5.
Prou. 14.
apoca. 18

¶ Porro ſecundum, videlicet, non eſſe condignas paſſiones huius temporis ad presentem cõſolationis gratiam, quæ nobis pro illarum perpeſſione diuinitus immittitur, prophetæ teſtimonio probatur, qui ait: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, cõſolationes tuæ latificauerunt animam meam. Hinc enim beati dicuntur, qui presentibus preſſi malis lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. videlicet à ſpiritu ſancto, qui ob id paraclætuſ, id eſt, conſolator dicitur. Huiusmodi verò diuinitus inſuſæ conſolationes, nonne omnibus ſeculi huius vanis gaudiis (quorum extrema lætus occupat) & voluptatibus carnis (quæ in tormenta vertuntur) præferendæ ſunt, quum ſint preguſtationes vitæ cœleſtis, & æternarum initia deliciarum? Cor, inquit Salomon, quod nouit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio eius non miſcebitur extraneum. Quod nouit, inquit, ſcilicet, quam ſit vtilis ad diuinas cõſolationes

nes promerendas temporalis perpessio tribulationis, in eius gaudio partem nullā habebit extraneus, eò quòd nō sapit animalis homo quæ sunt spiritus dei: stultitia enim est illi. Nō enim recipit stultus verba prudentiæ, si non ea dixeris quæ versantur in corde suo.

1. Cor. 2.
Prou. 18.
Iob. 5.

¶ Nouerunt multi, docente magistra rerum experientia, quoniam per tribulationis immisionem vulnerat dominus, qui fortasse nō satis interim aduertunt, quòd qui vulnerat, ipse & medetur: & qui percutit, ipse etiam sanabit. Percutit malorū temporalium inflictione, sanat autē cōsolationis immisione. Quū iratus fueris, ait ppheta, misericordix memor eris. Et alibi scriptū est: Nō delectaris in perditionibus nostris, quia post tempestatem trāquillū facis, & post lachrymationem & fletū, exultationē infundis. Hæc autem consolatio qualis sit, ipse dominus per Esaiam loquēs ostēdit, dicēs: Quomodo si cui mater blādiatur, ita & ego cōsolabor vos. Filio prodigo reuerso cōtūiū grāde fecit pater, vbi sonuit symphonia & chorus. Et parulo filio castigato, dulcius solet adblandiri mater. Denique post nymbos & pluuias, gratius astra nitent. Has autem consolationes non meretur, quisquis huius tēporis passiones, amore domini ferre recusat.

Abac. 3.
Tob. 3.

Esa. 6.
Luc. 15.
Similia.

¶ Tertium, videlicet, non esse condignas passiones huius tēporis ad Christi domini nostri passionē quæ proponitur nobis, per hoc quod scriptū est ostenditur, dicete domino per prophetam: O vos omnes qui trāsitis per viam, atredite & videte si est dolor similis, sicut dolor meus. Si enim aduertas quis ipse sit qui patitur, qualis, pro quibus, quanta, à quibus, quo loco, quo tempore, coram quibus, cum quali cōsortio (cum iniquis enim reputatus est) agnosces profectò cunctorum mortalium quascūque passiones illius passionibus nō esse cōferendas. Passus est autem, inquit beatus Petrus, pro nobis, vobis relinquēs exemplū, vt sequamini vestigia eius: qui peccatum nō fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Itaque gloriare si illius sectādo vestigia, sine culpa tua: imò quod bonū est faciens, iniqua patiaris. Et ne fortè id egrè feras, audi dicentem: Nō est discipulus super magistrum, nec seruus maior domino suo. Et nihilominus apostolū sectare, qui ait: Placeo mihi

passiones
nostra
christi
passioni-
bus colla-
ta medica
sunt.

Thren. 1.
Esa. 33.
1. Petr. 2

Luc. 6.
Ioan. 15.
2. Cor. 12

DOMINICA QUARTA

Act. 5. in infirmitatibus meis, in cōrumeliis, in necessitatibus, in
persequutionibus, in angustiis pro Christo. Et Apostoli
ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni ha-
biti sun, tpro nomine Iesu conrumeliam pati.

*Pasiones
bonas esse
Sapient. 11
Similia.* ¶ Quoniam autem à dei volūtate (qui omnia disponit in
numero, pōdere, & in mēsurā) passiones nostrę pcedunt,
idcirco gratāter acceptandę sunt, & forti animo toleran-
dę. Nihil enim nisi quod bonum est & nostrę congruens
saluti, à deo prodire potest, qui non minus eidē nostrę sa-
luti intendit, quā medicus fidelis sanandis ægrotis, ser-
uādīs ouibus suis pastor bonus, & pater filiis erudiendis.

¶ De quarto propter quod æquanimiter tolerandę sunt
passiones huius tēporis, videlicet repromissa gloria, scri-
ptum est: Oculus nō vidit, nec auris audiuit, nec in cor ho-
minis ascēdit, quod p̄parauit deus his qui diligunt illū.

Apoc. 21. Nobis autem reuelauit deus per spiritum suum. Abster-
get enim deus omnem lachrymam ab oculis eorum. Pro-

Ierem. 31. pter quod ait p̄pheta: Quiescat vox tua à ploratu, & o-
culi tui à lachrymis, quia merces est operi tuo. videlicet tūc

*Matt. 25
Cōmuta-
tio deside-
rabilis.* reddēda, quum audies dicentem: Venite benedicti patris
mei, possidete paratum vobis regnū à cōstitutione munda-
di. Percipite pro paupertate regnū, pro dolore gaudium,
pro labore requiem, pro ignominia gloriā, pro morte vita-

am. O cōmutationem desiderabilem, & fœlices nimium
quibus cōcessum est in huiusmodi cum deo scenerari. O
prodigalitas omni p̄ferenda lucro, hęc mala tempora-

lia prompta mente propter deum subire, libentēque illa
impendere, pro quibus æterna illa rependantur, ad quę

*Humana
mētis
clamor
ad deū sus-
pitiosus.* mens omnis humana suspirat, nec satiari potest donec ap-
paruerit gloria dei, sicut ait propheta: Quemadmodū de-

siderat ceruus ad fontes aquarū, ita desiderat anima mea
ad te deus, & cætera quę sequuntur. Quando veniam, in-

*1. Reg. 1.
1. Ioan. 3.* quit, & apparebo ante faciem dei, & nō sint mihi vltra la-
chrymę meę panes die ac nocte, nec vltra vultus mei in-
diuersa mutētur? Quādo videbimus eum sicuti est, vt quō

se nobis ostendēs, apparuerit, similes ei simus? Ad hoc e-
nim (vt dictum est) cunctorum mortalium desiderium

tendit. Vnde Apostolus subdit, dicens:

Nam expectatio creaturę reuelationem filiorum dei expectat.
Vigilan-

¶ Vigilanter aduertendum est, quòd hoc loco nosipsi & creaturæ dicimur, & filij. Quòd creaturæ sumus apparet, quòd autem filij, nondum apparuit. Vnde beatus Ioannes (vt præactum est) Charissimi, inquit, nunc filij dei sumus sed nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quia quum apparuerit, similes ei erimus. Distinctè ergo nunc ante gloriã illam qua apparebit quid sumus, vocamur creatura, secundum quod modo corpore & anima dolemus, dum facta carnis per abstinentiam mortificamus, dum ad uersitatum aculeos per patientiam sustinemus, quales nunc apparemus. Sed filii dei dicimur, secundum adoptionem, & secundum quod futuri sumus, quando apparebit quid erimus. Itaque non naturæ alterius, sed alterius diuersitate qualitatis, à creatura filios quasi distinguens, ait: Expectatio creaturæ, id est, expectans creatura, expectat reuelationem filiorum dei. Quasi dicat: Assiduè in actu expectandi est. Geminatio nanque, assiduitatem notat. Expectat dico reuelationem filiorum dei, id est, quando apparebit qualis futura est. Nò enim (vt iam dictum est) creatura reuelationem expectat alterius naturæ, sed ipsamet expectat qualis futura est, non quia tunc alia erit, vt dictum est, sed quia aliam dignitatem habebit. Igitur hæc expectatio, est veri & æterni boni humanis mentibus inserta cupiditas, scilicet fieri filios dei, hæredes dei, cohæredes Christi. Hoc bonum omnem excedit estimationem, cui omnia quæ desiderantur non valent comparari. Hoc bono nihil utilius, nihil delectabilius, honorabilius nihil esse potest. Delectationes, inquit Propheta, de hoc bono loquens, in dextera tua vsq; in finem, qui utique est sine fine. Quum modicam stillam huius boni Petrus in monte sancto gustasset, ait: Domine bonum est nos hic esse.

¶ Utilius autem illo bono quid reperiri posset quod solum dicit & præstat sufficientiam? Hoc prætermissio nihil homini potest esse utile. Denique quid illo bono honorabilius, quod efficit filios & hæredes dei, imò & reges accipit pro regno decoris & diademate speciei de manu domini? Vnde & Psal. ait: Nimis honorati sunt amici tui deus. Et, Qui honorificant me, inquit dominus, honorificabo eos: qui autem spernunt me, erunt ignobiles. Nullus ergo mi-

1. Io. 3.
Cur nunc
creatura,
post filij
dei voca-
mur.

Reuelatio
filiorum dei
quæ crea-
tura expe-
ctat.
Boetius.
Rom. 8.

2. Ma. 17

utilius nò
habet, nec de
delectabili
sap. 5.
1. Reg. 3.

DOMINICA QVARTA

retur, si tanti boni reuelationē in nobis mens nostra desiderans, expectet, præsertim inter huius mundi vanitates & pressuras. Vnde subdit:

Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe.

Quæ sit ipsa vanitas, cui subiecta est creatura.

¶ Creaturæ nomine, vt dictum est, mortalem hominem desideratē immortalitatis gloriam accipimus. Hic enim quam vana non amat, sed vera, vanitati tamen subiectus est, id est, vitæ præsentis mutabilitati, de qua per Salomonem dicitur: Vanitas vanitatum & omnia vanitas. Et nihil est permanens sub sole. Omnia enim quæ nascuntur, infirma & corruptibilia sunt, ac per hoc vana, quia statū suum tenere nō possunt. Ergo corruptio est ipsa vanitas cui subiecta est creatura. Subiecta est, inquit, vanitati non volens. Non enim homo per suam liberam voluntatē corruptio ni subici elegit, sed subiectus ei est non volens. Patiēter tamen id ferens propter eum qui subiecit eum in spe, id est, patienter sustinet sciens deum subiecit ad humilitatis conseruationem.

cur deus hominem vanitati subiecit. Roma. 8. Quam necessaria nobis sit spes.

¶ Subiecit autem deus hominem pœnalitatibus & vanitati, nō vt perdat, sed vt saluet. Nec sine cōsolatione spei. Quia subiecit, inquit, eam in spe. Qua spe fretus alio loco dicit: Gloriamur in tribulationibus, scientes quia tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem: probatio verò spem, spes autem non confundit. Est enim nobis inter huius vitæ pressuras, vel maximè necessariæ spes, vt per eam ex illis cōualescamus, & eas euadamus salui: quemadmodum baculus necessarius est homini, vel lasso, vel infirmo, columna ædificio ne corruat, & anchora naui in tempestate, ne à vi fluctuum arrepta pereat in profundum. Quoniam autem spes ista non cōfundit, subdit, dicens:

Quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum dei.

1. Cor. 15. Mors ipsa morietur. Ibidem.

¶ Liberabitur, inquit, creatura à seruitute corruptionis, ne huic amplius sit obnoxia, quando mortale hoc induet immortalitatē, & absorbebitur mors in victoria, vt ei insultent liberati, & dicant: Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Nouissimè enim ipsa inimica destruetur.

struetur mors. Tunc manifesta erit, quæ modo non apparet, sed expectatur & speratur reuelatio filiorum dei per gloriam quæ vniuersis reuelabitur, & nota erit. Sed non nisi in nobis, inquit, id est, in electis erit. Tunc reprobi de electis dicturi sunt: Ecce quomodo cõputati sunt inter filios dei. Quauis enim iam per baptismum & fidem, adoptionis gratiam assequuti sumus, hoc tamen nondum apparuit. Non enim expedit filio infra legitimos annos, & adhuc sub disciplina constituto, vt ei ostendat pater quantum hunc diligat, ne fortè ex hac indulgentia patris insolescens grauem ipsius offensam incurrat.

*Sapient. 7.
Filio adhuc paruo nõ expedit experi ri patris affectum.*

¶ Quin potius hunc erudiri cupiens, crebris emendat flagellis. Sic nihilo secius, & pater cœlestis electos, ne in huius seculi vanitatibus insolescant, interim sub disciplina coercet, sicut in Apocalypsi loquitur dicens: Ego quos amo, arguo, & castigo. Et propheta: Disciplina tua, inquit ipsa me docebit. Per hanc enim pater filium seruat in humilitate & subiectione, ne in superbiâ erigatur. Et sicut scriptum est, quasi pullum onagri se liberum natum putet.

Apoc. 3.

Iob. 11.

Sed quum dederit dilectis suis somnum, videlicet mortis tunc filiis suis ostendet diuitias gloriæ suæ. Vnde & Propheta quum dixisset: Quum dederit dilectis suis somnum confestim adiecit: Ecce hæreditas domini, filij merces, fructus ventris, id est, tunc adoptatis dabitur mercedis loco fructus ille, qui de Mariæ virginis ventre processit, vt videant regem in decore suo, & vbi ille erit, & ipsi sint secum, & hæc est libertas gloriæ filiorum dei. Quis autem huic gloriæ condignas in hoc seculo putet esse passiones? Si conferentur, inquit Bernardus, in me omnes dies seculi, & omnes labores filiorum Adam, quid sunt hæc omnia ad illam gloriam comparata?

Esa. 13.

Ioã. 12.

¶ Certè quum seruiret Iacob pro Rachelis connubio annis multis, videbantur ei dies pauci præ amoris magnitudine, quum tamen interim Lyam sororem eius haberet uxorem. Lya oculis lippa, sed numerosa prole fecunda, vitam hanc præsentem, meritis quidem fecundam, sed dei ænigmatica duntaxat cognitione, quodammodo lippam & subobscuram designat. Rachel verò decora facie, sed minus

*Gene. 29.
Iacob pro Rachele & Lya seruitit.*

DOMINICA QVARTA

fœcūda, vitam æternam fœlicitate beatam significabat. In qua etsi nulla sit fœcunditas meritorū, est tamen illic diuinæ fruitionis immēsa suauitas, pro qua etsi gelu vrgeamur & æstu, tolerandum est, non modò patiēter: sed etiam gaudenter, quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.

Rom. 6.

HOMILIA ALTERA.

S *Scimus autem, quòd omnis creatura ingemiscit & parturit vsque adhuc.*

¶ Præcedenti homilia ostendit Apostolus, quòd patienter ferenda sunt mala præsentis tēporis propter propositum nobis præmium. Hic consequenter ad hoc idem duas causas alias adsignat. Prima est, multitudo seu communitas sufferentium. Secunda est, exemplum & patiētia maiorum, ibi: Non solūm autem illa.

¶ Circa primum dicit: Scimus autem, quòd omnis creatura ingemiscit. Quasi dicat: Verè creatura subiecta est vanitati non volens experto credere, quia omnis creatura, id est, omnis homo ingemiscit. Nomine omnis creaturæ idcirco homo significatur, quia omnis creatura in homine numeratur. Non quòd in eo sint omnes angeli, & supereminētes virtutes, cælum, terra, & mare, & omnia quæ in eis sunt: sed quia omnis creatura est, vel corporalis, vel animalis, vel spiritualis. Corporalis per loca protenditur. Animalis viuificat corporalem. Spiritualis verò regit animalem. Et vtiq̄e tum bene regit, quum ipsa se deo regendam subiicit.

¶ Hæc autem omnis creatura in homine est, quia homo intelligit spiritu, vt angeli. Sentit anima, & corpore, localiter est & mouetur. Omnis ergo creatura est in homine qui intelligit, viuuit, & corpus habet, sed non tota in ipso homine est: quia præter eum sunt & angeli, qui intelligunt, & alia quæ viuūt & sunt. Omnis ergo creatura, id est, homo, qui cōmunionem habet cū omni creatura, ingemiscit pro suis multiplicib⁹ calamitatibus, & pro beatitudinis desiderio, & parturit, id est, cum labore operatur, & dolet vsque adhuc, sicut & omnes patres nostri ab initio creaturæ vsq̄ in præsens. Nullus enim vnquam fuit, nec est, qui non molesta passus fuerit, aut patiatur, sicut ait Boëtius dicens:

¶ Nemo

Homo cur omnis creatura dicitur.

Trifaria omnis creaturæ distinctio.

¶ Nemo facile cum fortunæ suæ conditione concordat. *Boetius.*
 Inest enim singulis quod inexpertus ignoret, expertus ex- *Neminẽ*
 horreat. Anxia enim res est humanorum conditio bono- *mortalitẽ*
 rum, & quæ vel nunquã tota proueniat, vel perpetua sub- *sua sorte*
 sistat. Huic celsus exuberat, sed est pudori degener sanguis *esse contẽ*
 Hunc nobilitas notum facit, sed angustia rei familiaris in- *tum.*
 clusus, mallet esse ignotus. Ille utroque circũfluus, vitam
 cœlibem deflet. Ille nuptiis fœlix, orbis liberis, alieno cœ-
 sum nutrit hæredi. Alius prole latatus, filij filiæve delictis
 mœstus, illachrymat. Hæc ille.

¶ Casum aduerte: Si suorum sarcinam malorum vnusquis- *parabola*
 que in medio ciuitatis, in aceruo vno deponere posset, ea
 lege, quod ex æquo & æquali cum cæteris omnibus por-
 tione reassumeret ex illo magno communium malorum a-
 ceruo illic cõgesto, vsque ad totius acerui exhaustiõnem,
 proculdubiõ cõsultius foret singulis, sorte sua pristina cõ-
 tentos esse, q̃ talem subire conditionem. Nam vbi vnciam
 deposuisses, talentum fortasse tibi rursus imponderetur. *Iud. 1.*

¶ De Axa filia Caleph scriptũ legimus, quod asino sedens *Axa filia*
 in via, pergensq; cum patre suspiravit. Cui quum dixisset *Caleph à*
 pater: quid habes? Illa respondit, Da mihi benedictionem *patre quid*
 quia terram arenem dedisti mihi, da & irriguã aquis. De *petiit*
 sponsata enim erat. Dedit ergo ei pater irriguum superiõs
 & irriguũ inferius. Hæc non incongruẽ animẽ fidelis typũ
 gessit, quæ quum in baptismo sit Christo per fidem despõ
 sata, n huius vitæ via, corpori mortali, quasi asino insidẽs, *irriguum*
 suspiret, petatque præmonita à sponso suo (vti illa sponso *superius.*
 suo suggerente petebat) dari sibi à patre cœlesti irriguum *irriguum*
 benedictionis & gratiæ in præsentis, & gloriæ in futuro, vt *inferius.*
 inter huius vitæ pressuras & tædia, præsentis gratiæ dul- *Num. 12.*
 cedine, calamitatẽs suas soletur, & ad futuram gloriam ar-
 dentiori quærendam desiderio conualescat. Nam sine hu-
 iuscemodi benedictionis irriguo, anima nostra arida est,
 sicut per prophetam dicitur: Anima mea sicut terra sine a-
 qua tibi. Velociter, inquit, exaudi me domine, defecit spiri-
 tus meus. †

¶ Patienter ergo ferenda sunt mala præsentia propter in-
 euitabilitatem eorum, quæ mortalibus cunctis incumbunt.
 Vnde Boëtius, sub Philosophiæ magi stræ suæ subintro- *Boetius.*
 ducta

DOMINICA QVARTA

ducta persona calamitates suas consolatione lenientis & interrogantis, sic dicit : Nōne adolescentulus duo dolia plena, vnum quidem malum, aliud autem bonum, in Iouis limine iacere didicisti? Tamen ne animo contabescas, & intra commune omnibus regnum locatus, proprio iure vi uere desideres. Et vnde rursus sapientum vnus delicati cuiusdam teneritudinem irridendo redarguit, dicens:

*Iouis in li-
mine duo
dolia ple-
na.*

Iuuenalis

Te nunc delicias extra communia censes
Ponendum, quia tu gallinæ filius albæ,
Non viles pulli, nati infœlicibus ouis.

¶ Communis enim fors, cōmuniter ab omnibus debet ferri. Bene ergo ait se scire, quia omnis creatura ingemiscit & paritur, vsque adhuc. Vbi autem omnes ingemiscūt, quis non erubescat se velle esse exēptum ab eo quod omnibus est commune?

*Gemitū
cause.
Gene. 3.
Prima.*

¶ Porro afflictionum & gemituum nostrorū causa in hac vita multiplex est. Vna est mundi huius exilium. Nō enim idecirco pepulit de⁹ hoīem è paradiso (nēpe loco voluptatis) vt aliam sibi hic paradysum in deliciis & voluptatibus constituat, sed vt in hac valle lachrymarum suspiret, laboret, gemat, & in sudore vultus sui vescatur pane suo, semper sibi ob oculos ponens, quòd mortalis naturæ conditione, in terram de qua factus est, necesse sit reuerti.

Secunda.

Ezech. 18

¶ Secunda gemituum nostrorum causa est, proprium delictum. Non enim est quòd modo queramus de prothoparentum præuaricatione dicentes: Patres nostri (id est, generis nostri principes) comederunt vnam acerbā, & dentes filiorum obstupescunt, quia iā nō cōtracto ab illis, sed peracto à nobisipsis peccato grauamur. Tribulatio, inquit Apostolus, & angustia in oēm animam hominis operantis malum. Et (vt ait B. August.) pœna sibi est omnis animus inordinatus, vt rectè dicat cum viro sancto: Posuisti me cōtrarium tibi, & factus sum mihi metipsi grauis.

Rom. 2.

Iob. 7.

Tertia.

¶ Tertia præsentium malorum & gemituum nostrorum causa est probationis & expurgationis nostræ exercitium. Si cut enim probantur tyrones & agonistæ in certamine, ita & nos probari necesse est, vt nobisipsis & aliis quales sumus innotescamus. Vnde per Sapientem dicitur: Vasa figuli probat fornax, homines verò receptibiles in camino humiliationis,

Ecl. 27.

humiliationis: & non solum probamur, sed etiam expurgamur, quanuis illud probari purgari sit.

¶ Hinc scriptum legimus, reliquisse dominum in terra promissionis, Chananaeorum gentes quasdam, ut erudiret in eis *1ud. 3. Homines raelē. Sic & modo diuina dispensatione nobiscum agitur, ut zizania & triticum simul crescant, ad electorum utique eruditionem, sicut B. Augustinus ait, dicens: Nemo putet homines malos esse otiosos in hoc mundo, & nihil boni de his agere deum. Omnis malus ideo uiuit, aut ut corrigatur, aut ut bonus per eum exerceatur.*

¶ Rursus quum Salomon cepisset derelinquere dominum & mulierum alienigenarum amore iam senex infatuatus & deprauatus idola coleret, mox ei qui ante semper securus in summa pace regnauerat, aduersarios dominus suscitauit, ut vel illis stimulantibus, delicti sui cognitione resipisceret. Itidem nobis propter peccata nostra euenire dubium non est, dicente propheta: Quid est Israel quod in terra inimicorum es? Si in via dei ambulasses, habitasses utique in pace super terram. *Exeplū salomone 3. Reg. 11. Baruch. 3.*

¶ Contra uero per Salomonem dicitur: Quum placuerint viae hominis deo, inimicos quoque eius conuertet ad pacem. Tales autem aduersarii ad exercitium nobis suscitati, aut in uiam redire compellunt, aut purgant, aut certe ne torpeamus inertia, nos exercent. *Pro. 3. & 16. In quo sunt mali bonis.*

¶ Quarta gemituum causa est, uicinitas inferorum. Verfamur enim inter superos & inferos, multo tamen inferis uiciniores, quam superis. Quum ergo plenum atque perfectum sit gaudium beatorum, damnatorum uero siue inferorum sit calamitas sempiterna, nullius omnino spei solatio mitigata, nos horum intermedij, cum utriusque non nihil participamus, uidelicet interdum gaudij refrigerio cum superis, & frequenter pressuris calamitatum cum inferis. Quonia uero istis uiciniores sumus quam illis, quis miretur si cum uicinioribus istis amplius quam cum illis (qui tanto interuallo a nobis distinguuntur) participamus? Itaque quia talis est huius mundi, & omnium mortalium conditio, æquanimiter est toleranda. Alioqui (ut Boetius ait.) Impatientia sortem exacerbabit, quam permutare non possis. Non indignatur nauta de uolentia fluctuum marino- *Quarta Inferis uiciniores quam superis. Boetius similia.*

DOMINICA QVARTA

marinorum. Nec agricola de molestia pluuiarum & grandinis, & cæteris cæli iniquioris iniuriis. Quæ ergo tu indignaris quisquis es ô homo, & miraris si non omnia tibi cedunt ad vota?

Quinta ¶ Quinta gemituum & afflictionum nostrarum causa est salutis nostræ incitamentum. Nam sicut dicit beatus Gregorius, Mala quæ nos hîc premunt, ad deum ire compellunt.

Mich. 2. Hinc Michæas propheta ait: Surgite & ite, quia non habetis hîc requiem. Rursum Ieremias: Habitauit, inquit, inter gentes, nec inuenit requiem. Ideo autem hîc deus omnia nobis vult esse mixta amaritudinibus, vt alia quæratur facultas, cuius dulcedo non fallit: rursus vt homo se nouerit exulem esse in hoc mundo, alibi verò perpetuò mansurum adscriptum ciuem.

Exo. 12. ¶ In cuius rei typo, Dei populum de Aegypto ad promissam hereditatem egressum urgebant Aegyptij, quo minus in Aegypto remorarentur. Sic nihilo secius, seculi mala (vbi dum superbit impius incenditur pauper) mundi huius fastidium, & patriæ cælestis nobis promissæ desiderium pariunt. In mundo, inquit, pressuram habebitis. Vbi

Ioan. 16. sicut auis ad volatum, ita & homo nascitur ad laborem.

Iob. 5. Natus enim de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis.

¶ Circa secundum principale dicit:

Non solum illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes, & ipsi si intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei, expectantes redemptionem corporis nostri.

maiorum ¶ Vt leuius feramus passiones huius temporis, proponit nobis exemplum & patientiam maiorum, videlicet Apostolorum Christi. In quorum persona hîc loquitur dicens: Non solum autem illa. Quasi dicat: Non modò communis humana mortalitas ingemiscit sub pondere presentium malorum, sed & nos ipsi Apostoli habentes primitias spiritus, id est, qui spiritum consolatorem accepimus,

ter seueranda. & tempore prius, & cæteris abundantius, & iam gustu spirituali nosse cœpimus quàm suauis est dominus, quorum conuersatio in cælis est, ingemiscimus. Q. d. Aded nulla est creaturâ quæ doloribus & gemitibus vacet, vt etiam nos ipsi qui summa à spiritu sancto & electa atque præcipua

præcipua dona, utique primitias spiritus accepimus, intra nos gemamus. Paulus enim in tertium cœlum raptus fuerat. Petrus in monte sancto diuinam preguſtauerat ſuauiſſimam. Quibus tamen primitiis ſpiritus, quibus cōſolationibus diuinis nō obſtantibus, & ipſi, inquit, intra nos gemimus: hoc eſt, cum gemitu deſideramus adoptionem filiorū, hoc eſt, adoptionis iam factæ reuelationē. De qua beatus Ioannes (vt ſuprà memorauimus) dixit: Iam filij dei ſumus, ſcilicet per fidem, ſed nondum apparuit: quum autē apparuerit, ſimiles ei erimus, videlicet, nullo bono egentes, ſed prorsus votorum noſtrorum compotes.

¶ Hanc talem adoptionis reuelationem intra nos gemimus, expectantes redemptionem, id eſt, glorificationem corporis noſtri, vt etiā ipſum corpus beneficiū adoptionis accipiat, vt ex omni parte filij dei eſſe manifeſtemur. Hæc enim adoptio quæ iam facta eſt in iis qui crediderūt, ſpiritu tantū, non etiā corpore facta eſt. Nondum quippe corpus reformatum eſt in illam cœleſtem inuitationē, ſicut ſpiritus iam mutatus eſt reconciliatione fidei ab erroribus conuerſus ad deum. Ergo etiam hi qui crediderunt expectant adhuc adoptionem corporis, quam corporis redemptionē eſſe dixit, vt videlicet ipſum corpus redimatur à mortalitate, quod prius redemptū fuit à peccato, de qua corporis redemptione idem Apoſtolus ait: Qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora veſtra propter inhabitantem ſpiritum eius in vobis.

¶ Quia igitur corporis glorificatio nobis promittitur, nequaquam de cætero vereamur pro Chriſto corruptibile hoc corpus exponere. Sicut huius mundi potentiū miniſtri non dubitant veſtem hyemalem groſſam & vilē, vſu quotidiano antequam veniat læta Paſchæ feſtiuitas deterrere, ſciētes domini morem, quòd Paſchali tempore, veſtem illis ad æſtium tēporis vſum largiturus ſit meliorem. Et utique hyems propter ſui aſperitatem, mortalem hæc vitam, æſtium verò tempus fructibus opulentum, vitam æternam & beatam, non incongruè ſignificat. Veſtis noſtra hyemalis corpus eſt quod corrumpitur. Veſtis autem ad æſtium temporis vſum idem noſtrū corpus eſt quum induerit incorruptionem.

2. Cor. 11.

Matt. 17

1. Ioan. 3.

Redemptio
corporis
noſtri.

Roma. 8.

ſimile.

veſtis du-
plex, æſ-
tium &
Hyema-
lis.

DOMI-

DOMINICA QUINTA
post Pentecosten.

i. Petr. 3.

In fide autem omnes vnanimis.

In hac lectione beatus Petrus duo tradit documēta. Primò, ostendens qualiter se debent habere fideles quod bonum est. Secundò, qualiter se debēt habere sustinendo quod malum & iniquum est, ibi: Non reddentes malum pro malo,

¶ Circa primum aduertendum est, quòd ante initium huius lectionis tradiderat documenta quibusdā peculiariora.

Documētum peculiare seruorum.

Famini.

Mariti.

Concordia in fide qui necessaria.

Act. 4.

Nam seruos docens prēmiserat: Serui subditi estote in omni timore dominis Non tantum bonis & modestis, sed etiā discolis. Similiter & mulieres informans dixerat: Mulieres subditæ sint viris suis, vt si qui non credunt verbo, per mulierum cōuersionem sine verbo lucrifiant, considerantes in timore sanctam conuersionem vestram. Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus, sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modesti spiritus, qui est in cōspectu dei locuples. Et post pauca viris: Viri, inquit, similiter cohabitantes secundū scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impartiētes honorem, tanquam cohæredibus gratiæ vitæ, vt non impediantur orationes vestræ. His documentis peculiaribus prēmisis, tradit in hac lectione generalia documenta omnibus opportuna, dicens: Omnes autem in fide vnanimis, tam liberi quàm serui, tam mulieres quàm viri, tã diuites quàm pauperes, tã generosi quàm plebeij, tã eruditi quàm indocti, tam iuuenes quàm senes, tam prelati quàm subditi. In fide omnes vnanimis estote, vt omnium vestrum in fide sit cor vnum & anima vna. Hanc vnitatem, siue vnanimitatē, operatur spiritus Christi qui vnanimis facit quos imbuat. Vnde & de sanctis Christi martyribus canit Ecclesia: Propter testamentum domini & leges paternas sancti dei perstiterunt in amore fraternitatis, quia vnus fuit semper spiritus in eis & vna fides. Quicumque ergo sunt Christi, vno spiritu, id est, spiritu vnitatis & concordie, &

conne.

cōnectuntur & aguntur. Qui autem spiritum Christi non habet, hic nō est eius. Sicut enim vnus corporis membra, vno viuunt & regūtur spiritu, ita & fideles vno charitatis sanctæ spiritu, inuicem & deo cohærent. Quoniam verò spiritus hic non datur nisi fide sancta vnitis, ideo vult nos omnes B. Petrus in fide esse vnanimos.

Simile.

¶ Vnde in Ezechiele scriptum est, quòd priusquam ossa arida quæ campum magnum implebant vitæ spiritu vegetarentur, necesse erat illa adinuicem coniungi, sicut ibidem dicitur: Accesserūt ossa ad ossa, vnumquodq; ad iuncturam suam. Hæc autem coniunctio (vt iam dictum est) per fidem efficitur. Omnes enim qui in eadem fide consentimus, corpus vnum cōstituimus. Ne autē vnitas hæc per sectas & schismata dissipetur, iubemur omnes in fide esse vnanimos: hoc est, de fide recta, idem omnes & sentientes & confitentis.

*Ezec. 37.
Ossa arida
qualiter
rursus
viuunt.*

¶ Ostendit autem consequenter huiusce vnitatis effectus & signa numero quinque, quum subdit:

*Vnanimi
tatis hu-
manæ si-
gna quin-*

Compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles.

¶ Vbi iam dictæ sanctæ vnitatis primum signum ponens:

que.

Compatientes, inquit, subaudiendum est, Estote: Hoc enim est membrorū vnus viui corporis proprium, vt vnus membri dolorem, membrum aliud sentiat & cōpatiatur, & membro laboranti (si ad sit facultas) succurrat. Quòd si membrum aliquod, membri dolentis cruciatus non sentiat, conuincitur proculdubio sensum perdidisse & obstupuisse, aut esse prorsus emortuum. Tale membrū nō fuit

*primum
cōpati do-
lentibus.*

Apostolus qui ait: Quis infirmatur & ego non infirmor?

*Exempla
piæ com-
passionis.*

Quis scandalizatur, & ego non vrer? Nec rursus ille

*2. Cor. 11
2. Reg. 18*

qui nequissimi filij, pariter & hostis, interitum lugens fie-

bat dicens: Absalon fili mi, fili mi Absalon. Quis mihi det

vt ego moriar pro te fili mi Absalon, Absalon fili mi? Ipse

etiam huius iam dictæ vnitatis in vno mystico corpore

Luc. 7.

princeps & author Christus, super lugente vidua matre,

imò non iam matre cuius vnicus filius mortuus ad sepul-

1. Ioan. 11.

chrum ferebatur, misericordia motus fuisse legitur. Rur-

sus ipse videns Mariam flentem, & plorantes Iudæos qui

erant cum ea (lugentibus amicum piè compassus, pariter

& huma-

DOMINICA QUINTA

& humanum aperiens affectum) & ipse lachrymatum est. Denique iam passioni vicinus, videns ciuitatem impiam in qua olim iustitia habitauerat, nunc autem homicide, *Luc. 16.* qua omnis sanguis iustus requirendus erat qui effusus fuerat super terram à sanguine Abel iusti vsque ad sanguinè filij dei, piè nihilominus etiam illi compassus, fleuit eius cecitatem, quòd non cognouisset tempus visitationis sue. *Esa. 19.* Desleuit pariter & illis sui homicidis ingruètes calamitates, & impiè subuersionem ciuitatis, excidiùmque scelerata gentis cum fletu prædicebat. *Mat. 23.*

¶ Secundò, prodit se Christiana concordia, in amore fraternitatis. Fraternitatis, inquit, amatores, subaudiendum est, estote. Vult enim vt non modò singulos fratrum amemus, sed multò magis vt amem⁹ ipsam fraternitatè. Hoc optantes atq; studentes, quatenus in recta Christi fide fideiũ fraternitas, & numero & merito semper augetur, & non quærat vnusquisq; quod sibi soli vtile est, sed quod multis. Pluris enim est totum corpus, quàm singula membra. Id ipsum sanè fecit Christus dominus, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta, non quærens quæ sua erant, sed quæ nostræ sunt salutis, dum ea quæ ipse nõ rapuerat exoluès, vnus pro omnibus mori dignatus est. Itaque & vos, inquit, estote fraternitatis amatores, nõ soliuagi (vt ferus singularis) cæteris inuidentes, tantùm vosmetipsos amantes & cõmoda priuata sectantes, sed fraternitatis amatores.

Simile.

¶ *Animaliũ* ¶ Columbarũ gregatim volant, & oues simul pascuntur. *quædã* so Vtrunq; animal innocuum, ouis & columba. Sed non sic *liuaga,* milui neque bubones, & cetera id genus aues rapaces, *quædam* liuagæ, & odiosæ. Nec etiã sic inter bestias, Lupi aut vulpes soliditatem sectantur, quibus ob prædæ studium, nec *gregalia.* inter se nec cum ceteris bene cõuenit. Huiuscemodi profectò sunt proprietarum voluptatũ amatores magis quàm dei, catholicæ vnitatis & Christianæ fraternitatis hostes, scissores vnitatis, pacis inimici, seminantes inter fratres discordiam, sectas & cõuenticula facientes, fabricatores peruerforum dogmatum, corporis Christi membra secantes, Christum dominum crucifigentium superâtes impietatem, nam ipsius illi tunicam incõsutilem nõ sciderunt, quod

In antho
res secta-
rum &
hæresum.

quod ij facere non verentur. Dispergunt enim quos ipse suo sanguine congregavit, quibus tanquam inconsutili & indiscisso vestimento amicitur. Lupi nempe sunt à diabolo in Christi gregem immixsi, filij tenebrarum, non cessantes in medio tritici superfeminare zizania, exitiales hostes Christianæ legis, quæ nõ nisi in vnanimitate & amore fraternitatis impletur.

¶ Tertio, manifestatur Christiana vnanimitas in effectu miserationis. Vnde tertio loco dicit: Misericordes, scilicet estote. Nec mirum quod misericordes esse iubet, quos esse præceperat fraternitatis amatores. Quis enim verus fraternitatis amator fratris inopiã, aut miseriam cõspicatus, illius vel saltè affectu nõ misereatur, & effectu subueniat si suppetat facultas? Quinimò misericordia motus, intelliget super egenum & pauperem, dignus utique quem in die mala liberet dominus. Misericordes sanè patris sui qui in cœlis est specimen præferunt, qui non frustra audierunt dicentem: Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est. Cuius patris ille se filium comprobavit, qui ait: Flebam quõdam super eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. Qui rursus & alio loco ait: Ab infantia mecum crevit miseratio, & de vtero matris me egressa est mecum. Si despexi, inquit, absque operimento pauperem, si non benedixerunt mihi in latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est. Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit. Si negavi, quod volebam, pauperibus. Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea. Dignus qui ob huiuscemodi in proximum misericordiam, & ipse tandè à domino misericordiam magnam consequeretur.

¶ Nimirum (ut beatus Ambrosius ait:) Summa Christianæ religionis in pietate est, quam qui sectatus fuerit, & si lubricum carnis patiatur, vapulabit quidem, sed non peribit. Quum Iudæi suis ieiuniis domino minimè gratificarentur, audierunt: Nonne hoc est ieiunium quod elegi? Disolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes. Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam. Nam beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Vbi beatus Augustinus:

ff Beatos

Schismatici & hæretici quales.

Tertium est misericordes esse.

*Luc. 6.
Iob misericors.
Iob. 30.
Iob. 31.*

*Esai. 32.
Matt. 5.*

DOMINICA QUINTA

Beatos dicit qui subueniunt miseris, quoniam ita eis repeditur, ut à miseria liberentur.

Quarta est modestia.

Non insolescas contra egenum Luc. 17.

¶ Quarto, probatur Christiana vnanimitas in modestia. Vnde post prædicta ait: Modesti, videlicet, ut is qui egeno subuenit fratri, contra illum non insolescat exprobrans quæ in illū beneficia collocavit, neve illū velut seruum se existimet suis beneficiis sibi deuinxisse. Quin potius modestiam seruans in spiritu humilitatis, meminerit se unū cum illo eiusdem corporis esse membrum, eiusdemq; pariter cum illo filium, & quum illi benefecerit, dicat, & verè confiteatur se seruum inutilem esse, fecisse se quod facere debebat. Timeat proinde ne fortè quātum debebat adhuc nō præstiterit, sicut Apostolus docet: Noli, inquit, altum sapere, sed time. Vnde etiam post prædicta, mira congruitate humilitas inducitur.

Rom. 12.

Quintum est humilitas.

Matt. 6. Ofec. 8.

¶ Subdit enim quinto loco dicens, Humiles, subaudiendum est, estote, ut nec de bonis à deo receptis, nec de beneficiis in fratrem pauperē collocatis, vllatenus vos extollatis, aut ut ab hominibus benefaciētes videamini, vestra bona opera siue elemosynas faciatis, ne mercedem non habeatis apud patrem vestrum qui in cælis est. Hoc etenim facientes, semināt ventum, & turbinem metent. ¶ Circa secundum, videlicet qualiter se debeant habere fideles in sufferēdo quod malum, seu iniquum est, consequenter dicit:

Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto.

Quatuor retributionum modi.

Causis multis nō esse reddendum malū pro malo.

¶ Non, inquit, reddentes malum pro malo in opere, nec maledictum pro maledicto, in verbis. Factis enim & verbis contingit illatas iniurias vindicare. Quocirca aduertendum est, qd reddere malum pro bono diabolicum est, reddere bonum pro malo diuinū, reddere bonū pro bono, humanum, reddere malū pro malo beluinum, seu ferinum est. Elige cuiam horum velis cōformari. Dicit ergo: Non reddentes malum pro malo. Hoc enim (ut iam dictum est) ferarum & mordacium bestiarum est.

¶ Proinde malum pro malo tu ne reddas, quum ob plura, tum ne illi improbo similis efficiaris, qui mala tibi irrogauit, cuius utique mores improbos detestaris. Tur

ne

ne te ipsum decertando verbis aut factis dehonestes & dedecores. Tum ne illum ad audendum in te maiora prouoces, & malum tuum repugnando adaugeas. Tum ne hominum contemptum & odium incurras, qui si te viderint illi repugnantem, & malum reddentem pro malo, & te & illum iridebunt, & detestabuntur, & tanquam duos gallos compugnantes ipsi otiosi spectabunt. Tum ne miseratorem nullum habeas, qui illata tibi mala indoleat tecum. Qui enim illius misereatur qui tamen ab alio iniqua patitur, sese tamen de illo totis viribus vindicare contendit? Tum denique ne te ipsum grauiori damno afficias, quam te ille potuisset afficere, videlicet si tete grauius in vindicta studio quam ab illo turbatus fueras, ipse perturbes. Tum demum, ne gloria conscientiae tuae te ipsum spolies, & patientiae corona constituas indignum. Sed quid facias aduerte.

Sequitur enim:

Sed e contrario benedicentes.

¶ *Tantum absit, inquit, ut reddatis maledictum pro maledicto, quinimò, Benedicite, inquit dominus, maledictibus vobis. Maledictus certe Apostolico iudicio, ab Ecclesia cœtu pellendus, & euitandus est. Nam Corinthiis scribens, ait: Si is qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledic^o, aut ebriofus, aut rapax, cum eiusmodi nec cibum sumere. Caue ergo ne maledictum reddendo pro maledicto, maledictus effectus, Ecclesiae sanctae communione constitueris te indignum.*

N. V. esse maledictum.

1. Cor. 3.

¶ *Proin te & illud te considerare oportet, quod maledictum in quempiam sine causa prolatum in suum auctorem iuste recidit, iuxta illud: Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadet, & qui fodit foueam, incidet in eam, & qui statuit lapidem proximo suo, offendet in eo, & qui laqueum alij ponit, peribit in illo. Hinc rursus in prouerbis Salomon ait: Sicut avis ad alta transuolans, & passer quolibet vadens, sic maledictum frustra prolatum in quempiam superueniet. Sed in quem iustius quam in suum auctorem? Proinde vir multum iurans replebitur iniquitate, & non discedet a domo eius plaga. Benedicite ergo & nolte maledicere, ut & propria damna vitetis, & etiam*

Eccle. 27

Prou. 26.

Eccle. 23

ff ij ne vobis

DOMINICA QUINTA

ne vobis vicissim maledicatur, & fiat equa retributio Denique ne benedictione cœlesti vosmetipsos faciatis indignos, sed econtrariò benedicite. Sequitur:

Quia in hoc vocati estis, vt benedictionem hæreditate possideatis.

Matt. 25 ¶ Quum videlicet audietis dicentem: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à cōstitutione mundi, & hæc est benedictio à dextera dei, de qua per

Proc. 3. Salomonem dicitur: Longitudo dierum in dextera eius. Quam benedictionem omni desiderio dignissimam suis filiis ecclesia mater conciliat, instanter hos monens, quatenus patri cibos offerant quibus libenter vescitur, vt officio gratificati, benedictionem illius obtinere mereantur. Offerant igitur in animo contrito & in spiritu humilitatis peccatorum suorum confessionem, quasi hædorū carnes quas Rebecca matris consilio Iacob intulit ad patrem; &

Ut adsequaris benedictionem.
Gene. 27. obtinuit reuocabilem ipsius benedictionem. Pergens (inquit illa) ad gregem, affer quæ dixi. Qui nimirū gregem multitudinem designat peccatorum, defectuum & vitiorum. Hæc est enim voluntas dei, vt peccatorum nostrorum humilem confessionem offerentes, ipsius misericordiam cōsequamur. Non enim vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Iste est cibus quo libèter vescitur pater cœlestis, quem pro illius assequenda benedictione iugiter ad illum inferre debemus.

Esaï quæ liter benedictionem amisit.
Gene. 25. ¶ Hanc benedictionem amisit Esaï, qui non patrem, sed magis seipsum voraci auiditate pascere sollicitus, primogenita sua vendebat. Et sicut scriptum est, accepto pane & lētis edulio comedit, & bibit, & abiit, paruipendens quòd primogenita vendidisset. En morior, inquit, & quid mihi proderunt primogenita? Nō aduertens, quòd paternæ benedictioni vnà cum iure primogenituræ renūtiabat. Erat autem ipse vir gnarus venādi, & cultor terræ, illos utique designās, qui neglecto cœlo, imò & semetipsis, terram colunt, & non nisi terrena lucra venantur. Non domi consistētes vt Iacob, vt sanctæ matris ecclesiæ præceptis & cōfiliis erudiantur, sed foras vagabundi sunt, protinus se perire existimātes, si non mox carnis suæ desiderijs & cæteris animi sui cupiditatibus satisfacientes, se pascāt & oblectent.

leſent, paruipendentes quod ait Apoſtolus: Si ſecundum *Roma. 8.*
 carnē vixeritis, moriemini. Sed non ideo, inquit, ad Chri-
 ſti fidem vocati eſtis, vt ſecundum carnem viuētes dei be-
 nedictionem amittatis, ſed econtrario vt benedictionem
 hæreditate poſſideatis. Hæreditate, inquam, non ad tem-
 pus hæc veſtra ſit poſſeſſio, quæ vos diuites efficiat. Nam *Prou. 10.*
 benedictio dei diuites facit, ſicut de viro ſancto Satan ad
 dominum loquens ait: Operibus manuum eius benedixi- *1ob. 1.*
 ſti, & poſſeſſio eius creuit in terra.

¶ Itaque quum ad benedictionis perceptionem vocati ſi-
 mus, valde nobis cauendum eſt, ne aliis maledicendo, di-
 uina pariter & humana nos benedictione faciamus indi-
 gnos. Sed deo pariter & hominibus benedicamus, illi gra-
 tias agētes, iſtis bene volētes & bona eis optātes æterna.

HOMILIA ALTERA.

Qui enim vult vitā diligere & videre dies bonos, coerceat *1. Petr. 3.*
 linguā ſuam à malo, & labia ſua ne loquātur dolum.

¶ In præcedētibus oſtendit beatus Petrus qualiter fideles
 ſe habere debent, & faciendo quod bonum eſt, & ſuſti-
 nendo quod malum eſt. Hic conſequenter docet quid fa-
 cere debeant, vt ſclicitatem poſthac & vitam confequā-
 tur æternam, dicens: Qui enim vult vitam diligere. Au-
 thoritate Pſalmiſtæ ea quæ ſuperius dixerat, cōfirmat. Præ-
 miſerat enim dicens: Non reddētes malum pro malo, nec
 maledictum pro maledicto, ſed econtrario benedicētes:
 quia in hoc vocati eſtis vt benedictionem hæreditate
 poſſideatis. Quibus opportunè adaptat præſens ſcriptu-
 ræ teſtimonium, dicens: Qui enim vult vitam diligere,
 beatam ſcilicet & æternā, & videre dies bonos, ſcilicet in
 futuro. Nam in præſenti dies mali ſunt, iuxta quod pa-
 triarcha Iacob ſtans ante Pharaonem, de ætate ſua inter-
 rogatus reſpōdit, dicēs: Dies peregrinatiōis meæ parui & *Gene. 47*
 mali, centum & triginta annorum ſunt. Idcirco autē dies *cur dies*
 huius vitæ noſtræ mali eſſe dicuntur, quia multa nobis af *mali dicō*
 ferunt incommoda dicente domino: Sufficit diei malitia *tur.*
 ſua. Vnde & vir ſanctus ait: Homo natus de muliere bre- *Matt. 6.*
 ui viuens tempore, repletur multis miſeriis. Proinde dies *1ob. 14.*
 illis mali ſunt, qui iis malè vtuntur. Dies autem vitæ cœle-
 ſtis

DOMINICA QUINTA

stis ideo boni vocantur, quod omne bonum afferant beatis.

Pfal. Sed fortasse quis dicat: Quomodo illic mihi dies in numero plurali asseris, quum de die aternitatis scriptum sit: Melior est dies vna in atriis tuis super millia? Ad quod respondetur, quod non erit ibi successio temporis nec lucis & tenebrarum vicissitudo, & ideo neque dies neque nox, sed sol iustitiae qui nescit occasum semper ibi lucebit. Vnde & *Apo. 21.* illic erit quasi vna dies, sui perpetuitate lucens indeficenter, secundum quod in Apocalypsi scriptum est: Et ciuitas non eget sole, neque ut luna luceat in ea. Nam claritas dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus. Dicuntur autem ibi dies esse pluraliter, propter multipliciter gaudiorum & luminum illic ineffabili gloria resplendentium. Fulgebunt enim iusti sicut sol in regno patris eorum. Quos dies bonos quisquis illic videre, & vitam illam possidere cupit, coerceat linguam suam a malo. Vbi duo notantur. Vnum est salutaris exhortatio. Alterum est, pie viuentibus consolatio, ibi: Quia oculi domini.

*Lingua
eius coer-
cenda.*

Circa primum dicit: Qui enim vult vitam diligere, & videre dies bonos. Vbi nos monet beatus Petrus primo ne male loquamur, dicens: Coerceat linguam suam a malo, & labia sua ne loquantur dolum. Coercenda enim est lingua ne laedat, vel ipsum loquentem, vel eum de quo loquitur, vel ipsum certe cui loquitur. Multos enim laedit lingua nisi coerceatur a malo. Vnde scriptum est: Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic sicut per linguam. Hinc rursus B. Iacobus: Vniuersitas, inquit, iniquitatis lingua, quia per eam feruntur cuncta facinora, aut concinnantur, ut latrocinia, stupra homicidia, proditioes, schismata: aut patrantur, ut periuria, falsa testimonia, detractiones & conuitia: aut defenduntur, dum impurus quisque excusando scelus quod admisit, simulat bonum quod non fecit.

*Eccle. 28.
Iacob. 3.
Vniuersi-
tas iniqui-
tatis lin-
gua.*

*Manus co-
erceda ab
opere ma-
lo.*

*Galat. 6.
Apo. 14*

Secundo, docet ne male agamus, quum dicit: Declinet a malo, is scilicet qui vult vitam diligere, & videre dies bonos. Quae enim seminauerit homo, haec & metet, sicut in Apocalypsi scriptum est: Opera illorum sequuntur illos. Vnde fit ut in operibus manuum suarum comprehendantur peccator, ut reddatur ei secundum opera sua, sicut scriptum est:

prum est: Vidi eos qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, & metuunt eos, flante deo periisse, & spiritu oris eius consumptos esse. Vnde & in Prouerbiis Salomon ait: Qui seminat iniquitatem, metet mala. Et alibi dicitur: Fili, non semines mala in sulcis iniustitiæ, & non metes ea in septuplum.

1ob. 4^oProu. 22°

¶ Tertio hortatur nos benefaciendo pacem querere, quod dicit: Et faciat bonum. Inquirat pacem & sequatur eam. Inquirenda est pax per iustitiam & paciẽtiam. Iste enim duæ virtutes, duæ sunt ad pacem viæ. Vnde per Esaiam de iustitia dicitur: Erit opus iustitiæ pax. Nam sicut iniquitas & iniustitia via est ad perturbationes & bella, ita & per iustitiam pax habetur, siue sit pax cum deo, siue cum proximo, siue cum semetipso, quæ triplex pax per iniustitiam dissipatur. Porro iustitiæ duæ sunt partes, videlicet declinare à malo, & facere bonum, quæ hic nobis insinuantur quum dicitur: Declinet autem à malo, & faciat bonum, sic enim poterit homo possidere pacem etiam inter eos qui pacem oderunt, quod utique magnificum & gloriosum est. Et quia non modò iustitia ad pacis consequutionem, sed etiam patientia (vt diximus) opus est, ideo dominus ait: In paciẽtia vestra possidebitis animas vestras. Qui autem impatiens est sustinebit damnum. Damnum, videlicet propriæ pacis. Nò enim aduersariis resistendo, & reddendo malum pro malo sed fortiter & æquanimiter mala perferendo, potes tibi pacis virtutes vendicare.

Eccle. 22°

Pacem sic

querere.

Esa. 32°

Pax tri-

plex per

iustitiam

dissipatur

Lucæ. 21^oProu. 19°

¶ Ex prædictis concluditur, quòd sicut is qui malum pro malo nò reddit, neque maledictum pro maledicto, benedictionem hæreditate possidebit, sic econtrariò maledictionem hæreditabit, quicumque reddit malum pro malo, aut maledictum pro maledicto. Proinde qui non coercet linguam suam à malo, & labia sua ne loquatur dolum, nò declinat à malo, nec facit bonum, nò inquit pacem, nec sequitur eam, iste utique & vitam æternam & bonos illos dies perdit, & malum omne sine fine videbit.

¶ Circa secundum principale dicit;

Quia oculi domini super iustos, & aures eius in preces eorum, vultus autem domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum.

DOMINICA QUINTA

*Piè viuē-
tibus cōso-
latio.*

¶ Hic prosequitur secundum, quod est piè viuētibz cōsolatio, dicens: Quia oculi domini. Quia superius malum pro malo reddere ueruerat, imò & maledicētibus docuit esse benedicendum, opportunè satis prophético testimonio confirmat superna inspectione, & bonos semper uideri & malos, ut meminerimus & nostram patientiā qua toleramus onerosos, & beneuolentiam nostram qua persequentibus etiam bona optamus, aeterno prāmio remunerandam. Siquidem gratia dei & misericordia est in sancto eius, & respectus in electos illius.

Sap. 4.

*Oculos do-
mini sup
vigilare
iustis.*
Exod 3.
simile.

¶ Vultus autem domini super facientes mala, ut nouerimus nostros persequutores nisi resipuerint, aeterno plectendos esse supplicio. Si uerò pœnituerit, nos quoque pro ipsorum salute quam illis optabam⁹ & precabamur, charitatis nostræ prāmium à domino recepturos, quæ omnia sacræ scripturæ testimonijs & exemplis astruuntur.

*Exemplū
in B. An-
thonio.*

Nam oculos domini iustis superuigilare, tum per hoc patet quod in Exodo dicente domino scriptum est: Vidi afflictionem populi mei qui est in Aegypto, & clamorem eorum audiui, propter duritiam eorum qui præsunt operibus, & nunc descendi ut liberem eum de manibus Aegyptiorū. Et vnde rursus in Psalmo dicitur: In via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos. Vtique ut tuē sim virtutis & testis & prāmiator: veluti si rex aliquis super militem fortiter dimicantem vigilantius oculum intēdat sicut in beato Anthonio factum fuisse beatus Athanasius testatur. Is enim quum violentos & horribiles dæmonum insultus & cruciatus inuicta fide fortissimè pertulisset, tum (inquit) vox de cælo ad beatum Anthonium facta est, dicens: Certamen tuum præsens aspexi. Quoniam ergo viriliter dimicasti, faciam te in toto orbe nominari.

Tere. 20.
1. Cor. 4.
Apoc. 2.

¶ Videt itaque quæ hic geruntur vniuersa ut testis, ut iudex, ut retributor. Ego, inquiens, sum iudex & testis. Et laus erit unicuiq; à deo. Vnde & in Apocalypsi dicit: Scio opera tua & laborem, & patientiam tuam. Sanè hoc inter huius vitę pressuras fidelibus quo solentur relictum est, quòd dominus nouit & iniuriam inferentem, & hanc sustinentem. Quia sanguinem seruorum suorum vlciscetur,

Deu. 32.

tur,

tur, & vindictam retribuet in hostes illorum. Porro sanctis *LUC. 21.*
suis & electis nec capillus de capite peribit,

¶ Denique non modò oculi dei sunt super iustos, sed etià *Deum at*
aures ei⁹ in preces eorum. Desiderium quippe pauperum *tendere ad*
exaudiuit dominus. Vnde & per Esaiam dicit: Antequam *hac duo.*
clament ego exaudiam, adhuc illis loquentibus ego audi- *Esa. 65.*
am. Certè quum Semei ore canino oblatrans maledicta *2. Re. 26.*
iacularetur in Dauid quum fugeret ipse à facie filij sui Ab-
salonis, ascendens cliuum oliuarum, & quidam ex proce-
ribus, qui incedebant ad latus regis, non ferens regis in-
iurias diceret: Quare maledicit canis hic moriturus domi-
no meo regi? ac subinde inferret: Vadam, inquit, & am- *David*
putabo caput eius, ait rex Dauid: Dimitte eum vt male *maledicta*
dicat, Dominus enim præcepit ei, vt malediceret. Dimitte *pertulit*
ergo eum si fortè respiciat afflictionem, meam & reddat *patiēter.*
mihi dominus bonum pro maledictione hac hodierna.
Quod & factum est. Audiuit, inquit, Dominus & miser-
tus est mihi. Audiuit vtique contumelias & opprobria
coniecta in me, audiuit & orationem meam, & misertus
est mihi.

¶ Non dissimiliter confusus in domino Ezechias rex Iuda *4. Re. 19.*
misit ad Esaiam prophetam, vt precaretur dominum pro *Audiisse*
populo ab hostibus obsesso in ciuitate, & nò modico ter- *dominum*
rore percusso propter verba Rabsacis, quibus, & regem & *blasphē-*
deum blasphemauerat, dicens: Si fortè audiat dominus *mias Rab-*
deus tuus vniuersa verba Rabsacis, quem misit rex Assy- *facis &*
riorum dominus suus, vt exprobraret deum viuentem. Ita *ultum*
que audiuit dominus & furorem blasphemantium, & cla- *fuisse.*
mantium ad se pias preces & causam suam & populi sui
terribili mox districtione iudicauit. Nam mittens ange- *Esa. 57.*
lum suum, interfecit nocte vna in exercitu blasphemii re-
gis centum & octoginta quinque millia virorū. Ecce quæ-
admodum attentæ sunt aures domini, non modò ad pre-
ces iustorum, sed etiam ad calumnias & maledicta impio-
rum. Vnde & amicis Iob loquutus est dicens: Non estis lo-
quuti coram me rectum sicut seruus meus Iob.

¶ Proinde sicut intentæ sunt aures domini vt omnia audi-
ant, sic etiam aperti sunt oculi eius vt in omni loco con-
templentur, & bonos & malos. Bonos enim respicit vt li-
beret

*Iob. 42.**Prou. 15.**Malos**quomodo**respicit at**deus.*

DOMINICA QUINTA

Eccle. 5.
Deut. 32.
Exod. 14.
 beret & attollat, impios & malos, vt deprimat & perdat: In peccatores nempe, respicit ira Dei. Hinc enim Moyses ait: Vidit dominus, & ad iracundiam concitatus est. Et vnde rursus in Exodo legimus: Quia respexit dominus super castra Aegyptiorum, & interfecit exercitum eorum, & subuertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Nam vultus domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum. Itaque ne in perpeffione malorum deficiat homo fidelis per pusillanimitatem, subdit:

Et quis est qui vobis noceat, si boni amulatores fueritis?

¶ Hoc dicit, ne fideles qui variis persequutionibus & perfuris expositi erant, per animi pusillanimitatem deficerent. quod Non frangamini a virtutis proposito, perinconstantiam & pusillanimitatem deiectioni, quia si fueritis veri amulatores boni, id est, virtutis, malorum persequutiones & odia non poterunt vobis nocere, nec afferent detrimentum, sed potius ad virtutis augmentum proficient. Siue ergo verba contumeliosa vobis inferant, siue rerum damna, siue tormenta corporis, non nocent, sed vestrae exercent patientiae virtutem, quatenus iuxta eiusdem B. Petri sententiam probatio vestrae fidei multo pretiosior sit auro, quod per ignem probatur. Sicut enim vas rubiginosum cofricatione splendet, & ignis ventorum flatu ardet vehementius, ita & electi si quas contraxerant culparum maculas, prauorum hominum persequutione mundantur. Quin & ignis diuini amoris in eis persequutionum flatu vires ampliores acquirit. Quis ergo, inquit, vobis nocebit, si fueritis veri amatores boni? Quinimò hæc omnia palmam patientiae æquanimiter tolerantibus adferunt.

Persequutores piis prodesse. 2. Pet. 1. similia.

Malis pro priâ noce re malitiâ Dan. 3. Fornax babilonis

¶ Contrariò verò qui mala vobis inferunt, ipsi sibi nocent quam plurimum: quemadmodum significatum fuit quando angelus domini descendens cum dei seruis in fornacem, fecit medium fornacis ventum roris flantem. Flamma verò quam excussit de fornace, incendit quos reperit iuxta fornacem de Chaldaeis, ministros regis, qui eam incendebant. Fornax, temporalium perpeffio malorum est, quæ diuino munere dei seruis in refrigerium vertitur. Vnde dicunt cum propheta: Trãsiimus per ignem & aquam, & eduxisti

eduxisti nos in refrigerium. Rex Babylonis diabolus est, princeps confusions. Is per suos ministros, videlicet homines peruersos, Dei seruos, affligere & vexare nō cessat. Sed fortis redemptor & saluator suorum, conuertit consilium impiorum super eos, seruos quidem suos eripiens & saluans, impios verò propriis consumens incendiis. Adculant enim sibi (quando dei seruis infesti sunt) mala longè grauiora his, quæ ipsi illis irrogare videntur.

Rex Babylonis.

¶ Quisquis autem huiuscemodi exercitationibus fractus à virtutis proposito deficit, is certè non eum qui perseque do exercuit, sed seipsum sibi qui hæc ferre recusauit, nocuisse probatur. Neque enim domus quam vir sapiens ædificauit, non ideo non cecidit, quia tempestatum violentias non pertulit, sed quia supra petram fundata conuelli nequiuit. Nec ea rursus quam vir stultus insipienter fabricauit, ideo cecidit, quia pulsata tétationibus fuit, sed quia super arenam posita malè fundata exitit. Vtranque enim æqualiter tempesta feriens pulsauit. Sed vni fundamenti firmitas coronam perseueratiæ obtinuit, alteram fragilis structura stultitia strauit. Sequitur:

Domus hæc cur non cadit Mat. 7.

Sed & si quid patimini propter iustitiam, beati.

¶ Quasi dicat: Non solum non nocent qui vobis bona facientibus mala irrogant, quinimò quum vos propter bona quæ execratur hostis insequitur, causam vobis maioris beatitudinis præstat, quòd (vt dictum est) vestra patientiæ vires exercet, dicente domino: Beati qui persecutionem patientur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Notanter autem dicit propter iustitiam. Nam vt B. Petrus alio loco dicit, iustam causam in passionibus suis fideles habere debent. Ait enim: Nemo vestrum patiatur vt homicida, aut fur, aut maledic⁹, aut alienorum appetitor. Si autem vt Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine. Non erubescat, inquit, quisquam vestrum, si vt Christianus Dei causa patiatur, quum sit magna gloria propter illum pati. Ait enim Beati eritis quum vos oderint homines, & separauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum tanquam malum propter filiū hominis: Gaudete in illa die & exultate, ecce enim merces vestra multa est in cælis. Hoc ipsum

Mat. 5.

1. Pet. 1. Pati propter deum gloriosum est.

Luc. 6.

DOMINICA QUINTA

Philipp. 1.
Act. 5. ipsum pati pro Christo magni muneris Apostolus reputas dicit: Vobis datum est, non solum ut in illum credatis, sed etiam ut pro ipso patiamini. Propter hoc ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniã digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliã pati. Nam quomodo aurum sub malleo & manu artificis dilatatur, extenditur, & in vas

Fideles in tribulatione aurum sunt sub malleo & manu artificis. decorum, preciosum & capax, tunctionibus & expolitione formatur, sic homo fidelis per tribulationum perpressionem & à vitiorum deformitate purgatur, & meritis decoratur ac virtutibus, & ut amplioris gratiæ capax sit, extenditur & dilatatur, sicut de seipso loquens propheta: In tribulatione, inquit, dilatasti mihi. Porro quisquis amplioris gratiæ in hac vita capax fuerit, is utique in futura vita abundantioris gloriæ beatitudinem obrinebit. Bene ergo dicit: Si

Iaco. 3. quid patimini propter iustitiam, beati Ecce (inquit beatus Iacobus) beatificamus eos qui sustinuerunt. Vnde quasi cõcludens ex prædictis, subdit:

Timorem autem eorum ne timueritis, ut non conturbemini.

Esa. 8.
Nõ homines sed deum esse timendum. Quod utique ex Esaia desumptum esse manifestum est, eo videlicet loco ubi scriptum est: Et timorem eius ne timeatis neque paueatis. Dominum exercituum ipsum sanctificate, ipse sit pauor vester, & ipse sit terror vester, & erit vobis in sanctificationem. Iuxta quẽ sensum & ipse Christus dicit:

Luc. 10. Dico autem vobis amicis meis, ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & post hoc non habent amplius quid faciant. Ostendam autem vobis quẽ timeatis. Timete eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timeate. Sequitur:

Dominum Christum sanctificate in cordibus vestris.

sanctificamus in cordibus nostris. Hoc est, illius sanctitatem & diuinam maiestatem cogitantes, in ipsum sperate cum omni fiducia, sciẽtes quia ipse no-uit pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem iudicij referuare cruciandos. Malos enim male perdet. Itaque

2. Pet. 2.
Mat. 21. Christum dominum sanctificate, & passionibus vestris ob amorem ipsius toleratis, sanctum sanctorum potestate glorificate, omnia quę patimini in ipsius gloriam referentes.

DOMI

DOMINICA SEXTA
post Pentecosten.

Vicunque baptizati sumus in christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Roma. 6.

¶ In hac lectione ostendit Apostolus, quod fideles post consequutam (sive per baptismi, sive per poenitentiae sacramentum) remissionem peccatorum, nequaquam debent in pristinis remanere delictis, aut illis se rursus inquinare, sed potius in nouitate vitae, per virtutis studium perseuerare. Et primo quidem hoc sublimiter docet. Secundum, id quod docuit similitudine confirmat. Primum facit a principio lectionis. Secundum, ibi: Si enim complantati.

¶ Circa primum duo facit. Primum docet, quod ad similitudinem Christi crucifixi & morientis debent, & ipsi fideles (quod Christi membra sunt) peccato mori, & a peccato profusus cessare. Secundum docet, quod ad imitationem sive similitudinem Christi resurgentis, & post resurrectionem immortali & noua vita uiuentis, & ipsi fideles debent in nouitate vitae ambulare, ibi: Quomodo Christus resurrexit a mortuis per gloriam patris.

¶ Circa primum ad pleniorum intellectum dicendorum est aduertendum, quod quidam pseudo-christiani, Apostoli praedicationem audiētes, antidotum vitae ad lethale virus sibi conuertebant. Nam quum ex ipsius doctrina audissent, illic abundare gratiam ubi delictum abundauerat, dicebant: Faciamus mala, ut veniant bona. Hoc est, Nil committere desinamus, ut in crescentem delicto accrescat & gratia. Obicit ergo sibi Apostolus quod peruersos homines sibi obicere non ignorabat, dicens: Quid ergo dicemus? Manebimus in peccato, ut gratia abundet? Sed citam quaestionis absolutionem ostendit, quum dicit: Absit, quod prohibentis est, idque Paulus in rebus solet absurdum per alios affirmatis usurpare. Et continuo rationem subiecit, mortuos dicēs peccato eos in quibus abundauit gratia, dicēs: Nam qui mortui sumus peccato, quomodo adhuc uiuemus in eo? Vult enim tam firmum esse baptizatum, tamque perfectum,

*Apostoli
praedicationem
ad
prauum
intellectum
fuisse
de-
tortam.*

*Responsio
Apostoli.*

*Mortui
peccato.*

DOMINICA SEXTA

fectum, quasi qui peccare non possit. Nam superueniente gratia dei per Christum, & in nobis per fidē regnāte, cœpimus viuere deo, mortui autē cœpimus esse peccato. Sicut enim deo viuere dicitur, qui secundū voluntatem dei viuit: ita & peccato viuere dicitur is qui secundum voluntatem peccati, id est, diaboli viuit.

¶ Dicit ergo Apostolus: Qui mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo? Non enim post acceptā remissionem peccatorum, redeundum est ad peccatum vt abundet gratia, sed potius per ipsam gratiā debemus esse peccato mortui & sepulti, & resurgere in vitę nouitatem, id est, in iustitiam, & post, in vitam æternā. Itaque vel hac maximē ratione nō est nobis ad peccatū denuō redeundum, quia in baptismo mortui sumus peccato per gratiā dei, vt iam nō dominetur nobis. Siquidem peccato mori, est à peccato & diaboli iugo liberari: quomodo ergo post rātum à deo acceptum beneficiū, adhuc viuemus in illo, & rursus vires aduersum nos hosti ministrabimus? Quū enim nobis hoc iam pręstiterit gratia vt moreremur peccato, quid aliud facimus si viuimus in eo, nisi vt gratiæ prorsus simus ingrati?

Exponitur verbū apostoli vbi abundauit delictum.

¶ Ergo quum ait gratiam abundare vbi delictum superabundauit, nequaquam peccatum suadet, sed gratiā dei cōmendat. Non enim peccātis merito, sed auxilio miserētis dei abundauit gratia vbi delictum abundauit. Sicut enim qui laudat beneficium medicinę, prodesse morbos nō dicit & vulnera, à quibus illa hominē sanat: imò quāto maioribus laudibus medicina prædicatur, tantò magis vituperātur vulnera & morbi, à quibus liberat quæ ita laudatur: sic nimirum prædicatio & laus gratiæ non commendatio, sed vituperatio est delictorum. Et sequitur initium lectionis:

An ignorati fratres, quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus?

¶ Nō ergo paruo constat quo à peccato abluti sumus, nec mediocri pēsi medicina est, qua morbus noster (qui vtiq; ad mortē est) curatur. Vnde Bern. Ex magnitudine remedij, periculi mei æstimo quantitātē. Filius dei iubetur occidi, vt preciosi sanguinis sui balsamo peccatorū meorū vulneri-

vulneribus medeatur. Qui ergo abluti sumus, qui mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuem⁹ in illo? Expoliatu me tunica mea, (illa vtiq; quę maculata est carnalis vita) quomodo induar illa? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Aedificau domū, quomodo spontaneus exuram illam? Salubriter à prudente medico alligata sunt ad sanitatē vulnera mea, quomodo temerarius resoluā facias vim medicaminis perditurus, & quæ iam sanari ceperūt, rursū illa recrudescere faciēs exasperabo? Quum ergo peccato & diabolo in baptismo iā mortui simus, hoc est à diabolo liberari, & à peccato abluti, pfectò nō ei debemus rursū viuere, vt necesse sit denuò mori. Dū enim

*Extra re-
ciduum
similitu-
dines.
Cant. 5.*

baptizamur, Christo cōmorimur. Et quidem hac ratione dicimur in Christo baptizari, videlicet, vel quia ipsi⁹ Christi institutione baptizamur, vel quia baptizamur ipsius operatione qui verē baptizat, & in spiritu sancto.

¶ Dicimur autem in morte ipsius baptizari, tum quia baptismus à Christi morte virtutē habet, & ipsius morte animarum nostrarum purificationem operatur. Tum quia ad similitudinem mortis Christi in baptismo peccato morimur, vt dictū est. Nam sicut ille semel mortuus est carne & semper viuuit, ita & nos semel mortui, siue per baptismum, siue per pœnitentiā (quæ veluti quoddā baptismus est, vtrobique enim is qui dilexit nos, lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo) semel, inquā, mortui malo, semper exinde viuamus bono. Sequitur:

*In Chrē-
sto cur ba-
ptizari
dicimur.
Ioan. 1.
Cur in
Christi
morte ba-
ptizari dī-
cimur.*

consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem.

¶ Quasi dicat: Hinc vtiq; in baptismo configuramur morienti Christo, quia etiam consepulti sumus cum illo, id est, ad similitudinem eius. Nos, inquā, ducti per baptismum in mortem, hoc est in peccatorum abolitionē. Quocirca notandum, quōd sicut Christus resurrecturus à morte, prius sepultus fuit, ita & nos spiritualiter resurrecturi ad vitæ sanctæ nouitatem, primū peccato mori, & Christo cōsepeliri necesse est. Rursus, sicut ipse passionis

*Christi
passio &
resurre-
ctio quid
docent.*

¶ Proinde

DOMINICA SEXTA

Ioan. 19.
christi se
pultura
nobis imi
tanda.
Cum aro
matib⁹ spi
ritualib⁹.

¶ Proinde ad similitudinem sepulturæ Christi, & nos mysticè sepeliri debemus. Sepultus autè fuit Christus cū aromatis, cum lintheaminibus, in sepulchro nouo, lapide superposito, & custodibus adhibitis, qui sepultū seruarent. Ad cuius imitationē & nos postq̄ spiritualiter crucifixi, & peccato mortui sumus per pœnitentiã, oportet in sepulchro pacis ab omni opere malo requiescere cū aromatis bonæ opinionis, quorum odore bono domus ecclesiæ repleatur, Quæ nimirū aromata animi virtutes sunt, fides scilicet, spes, charitas, tēperantia, prudentia, iustitia, fortitudo, humilitas, mansuetudo, misericordia, & similia, quæ tanquam aromata preciosa in domo dei (quæ est ecclesiæ) viuificum de se spargūt odorem. Nec sit tibi curæ, si Iudas quispiam hoc offendatur odore, si obloquatur, si murmuret, si bonum in mala conuertens contendat in electis ponere maculam. Tu sile tātūm, & dominus respōdebit pro te, qui & eò magis opus tuum cōmendabit, quo id inuidiæ liuor carpsit amplius.

Ioan. 12.

Eccle. 11.

cum lin-
theami-
nibus.

Ioan. 19.

Roma. 2.

¶ Secundò, spiritualiter sepeliri debemus cū lintheaminibus, seu sindone munda. Sic enim veris Iudæis, non litera sed spiritu, mos est sepeliri, id est, cum munditia cordis & innocentia vitæ. Siquidē honor & pax omni operanti bonum. Et quomodo lintheamen labore multo & arte cōficitur, sic & tu (vt perfrui sancta pace, quasi molli lintheamine vndique possis inuolui atque mulceri) id enitere, quatenus operibus piis, & per sanctam pacem hinc prouenientem, tam tibi ipsi quàm deo, & proximo concilieris.

Sepul-
chro nouo
2. Cor. 4.

Mēs qua-
literreno
natur.

Mat. 25.

¶ Tertio, in sepulchro nouo, id est, corde, non solum munda dato per pœnitentiam, sed etiam proposito melioris vitæ renouato, te sepeliri necesse est. Is enim qui interior homo noster est, renouatur de die in diē, sicut ait Propheta: Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Nec mirum est, si is qui ad morem aquilæ visu pollet interiori de die in diem renouetur. Nam quoniam illud bonum facit, quod intelligit, venit ad bonum quod prius non intelligebat. Etenim intellectus bonus omnibus faciētibus eum, & seruus qui super modico fidelis inuenitur, constituitur super multa.

¶ Quòd autem Christi sepulchrum lapideum fuit, constantiam nostram & fortitudinem significat. Lapis enim

non

non facile cedit. Sic & tu, vti decet Christi militem fortē,
 loco ne cedas, sicut per Salomonem dicitur: Si spiritus po
 testatem habentis super te ascenderit, tu locum tuum ne
 dimiseris. Cuius causam alio loco assignans dicit: Sicut
 auis transmigrans de nido suo, sic vir qui derelinquit locū
 suum.

Eccle. 10.

Prou. 27.

¶ Quarto, lapis superpositus erat sepulchro claudens il-
 lud, egressum prohibēs pariter & ingressum. Lapis hic qui
 magnus erat & magni ponderis, nō incōgruē dei timorē
 designat, qui humano cordi superpositus, custodit illud &
 claudit, prohibens ingressum concupiscentiarū & sugge-
 stionum malignarum, comprimens nihilominus humane
 præsumptionis audaciam, ne per iactantiam vel arrogan-
 tiam egrediamur, ea videlicet temerariē ad vanam gloriā
 ostentādo, quæ in authorē omnium bonorū referēda ac-
 cepimus. Scriptum quippe est: Per timorem domini, decli-
 nat omnis à malo. Vnde & qui sine timore est, nō poterit
 iustificari. Hoc lapide pressus seruabatur, qui ait: Semper
 enim quasi tumentes super me fluctus, timui deum, & pō-
 dus eius ferre nō potui. Hoc ait vir simplex, & rectus, ac
 timens deum, & recedēs à malo, cui similis in terra alter
 non erat. Qui & ipse rursus alio loco ait: Verebar omnia
 opera mea, sciens quia non parceres delinquenti.

Lapide su
perposito.Hic lapis
mentem
premat.

Prou. 16.

Eccle. 1.

Iob. 31.

Iob. 9.

Circūspe-

ctio ani-

mæ custos

2. cor. 11

Ephes. 3.

¶ Quinto debet adhiberi spiritualiter sepulto custodia
 sollicitę circūspectiois, ne circūueniatur à Satana, & Ie-
 sum, id est, salutē amittat. Ipse etiam hostis noster, non
 modò patenter nos impugnat, sed & ex insidiis atque la-
 tenter transfigurās se in angelū lucis, sub specie boni pe-
 riculosius tentans. Quamobrem circumspectos vndique
 nos esse necesse est, ne quis tollat à nobis Iesum, qui per
 fidē habitat in cordibus nostris, ne ve seducamur ab adu-
 lantibus, vel ne malè suadētibus acquiescamus. Vnde per
 Salomonem dicitur: Fili mi, si te lactauerint peccatores,
 ne acquiescas eis. Si dixerint, veni nobiscum, insidiamur
 sanguini, abscondamus tendiculas contra infontem fru-
 stra. Et post pauca: Omnem, inquiunt, preciosam substan-
 tiam reperiemus, implebimus domos nostras spoliis, for-
 tem mitte nobiscum, marsupium vnum sit omniū nostrū.
 Fili mi, ne ambules cum eis. Pedes enim illorum in ma-
 gg lum

Prou. 1.

cauendū

à seducto

ribus.

DOMINICA SEXTA

& electionem faciamus. Hoc etenim refluere est, & post spirituales resurrectionem in nouitate vitæ ambulare.

HOMILIA ALTERA.

Roma. 6.

SI enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus.

¶ Postquam docuit Apostolus, quod post acceptam remissionem peccatorum, nemo debet ad pristina peccata redire, sed potius qui per baptismum Christo commortui & consepulti sunt (vt dictum est) debent cum resurgente à mortuis, & ipsi à peccatis resurgere, & exinde in sancta vitæ nouitate ambulare. Hic consequenter, quod illic docuit veneranda similitudine confirmat, ostendens quod ad imitationem & similitudinē Christi crucifixi, & morientis, debent & ipsi fideles peccato mori, & à peccatis cessare, dicens: Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius. Si, pro quia ponitur, quasi dicat: Quia cōplantati sumus similitudini mortis eius. Ostendit Christi mortem quandam mysticè plantā esse, cui nos nunc vult esse complantatos, & ex succo radicis eius viuere, quæ radix succrescens producat ramos iustitiæ, & afferat fructus vitæ. Quod si vis de scripturis agnoscere quæ sit ista planta cui cōplantati esse debemus, & cuius generis arbor, audi quid de Christo sub nomine sapientiæ scribitur: Lignum vitæ est his qui apprehenderint eam, & qui tenuerit eam, beatus. Christus ergo dei virtus & dei sapiētia, ipse est arbor vitæ, cui cōplātari debemus, & nouo quodā atq; amabili dono, mors illius nobis arbor vitæ efficitur. Omnis planta hyemis tempore moritur, refluorem verò, quasi resurrectionem tempore veris futuram expectat. Si ergo & nos in Christi morte complantati sumus in hyeme seculi huius, id est, præsentis vitæ tempore, etiam ad futurum ver inueniemur fructus iustitiæ ex ipsius radice proferentes.

Prov. 3.

1. Cor. 1.

Simile.

Christi
caro resurrectione
florens
fructum
attulit.

¶ Quum ergo dicit, si complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus, palam est eum loqui de fidelibus ad similitudinē arboris euulsæ de terra mala, & in terram bonam trāspostæ, ac si dicat: Per Christi mortem sumus euulsi de peccato, tanquam de terra mala, & plātati in gratia tanquam in terra bona, vt fructum

ctum qui permaneat afferamus. Nam & domini corpus quum esset in terra sepulturæ mandatum fructum protulit, quum per resurrectionem ad vitam immortalem rursus germinauit. Fructū proinde protulit multitudinis credentium, de quo ipse ait: Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solū manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Sed hoc ad rem attinere dignoscitur, quod ille in terra sepultus, nos in aqua baptismi illi sumus consepulti. Ille corpore mortuus, nos mortui peccato. Propterea nō dixit, quod complantati facti sumus morti eius, sed similitudini mortis eius, ideōq; & resurrectionis participes erimus, & vitę illius sempiternę hæredes, & hoc si bonis operibus à peccati vetustate nos prius resurrexisse probemus: vt sicut ipse deposita vetustate, à morte nouus resurrexit, ita & nos in nouitate vitę ambulemus. Tūc enim similitudini resurrectionis suę configuramur, si mortis suę similitudini prius fuerimus complantati, vt in salutari lauacro omnia peccata deponentes, postmodum non peccemus. Nam hæc similitudo mortis, præstabit similitudinē resurrectionis, vt in nouitate vitę ambulemus.

¶ Considerandum proinde est, quod pulchra congruitate mors illa qua peccatis per Christi gratiā mortui sumus, & vita qua nunc in iustitia, & post æternaliter cum Christo victuri sumus in Christi morte, & resurrectione figurata sunt. Mors etenim Christi & resurrectio, non tantum res, sed etiam sacramēta sunt. Quicquid enim gestum est in Christi cruce, in sepultura, in resurrectione eius, in cōfessu etiam ad dexteram patris: ita gestum est, vt his rebus non tantum dictis, sed etiam gestis, mysticē configuraretur vita Christiana. Attende ergo, singula quę facta sunt in his prædictis, & qualiter ex eis fidelium vita informetur. Christus qui vixerat homo vetus, hoc est in vetustate à primo homine contracta, nō secundum culpā, sed tantum secundum pœnam, famem, scilicet & sitim & huiusmodi, hoc modo vetustatem ipsam finiuit & deposuit, vt crucis dolores sustinēs, sic haberet mēbra in cruce distenta, & cōfixa, ne ad priores actus mouerētur, à quibus etiā sepultus quicquid, humanis subtractus aspectibus. Per

gg ij hoc

Ioh. 12.

*Christi
hac myste
ria quid
nos docet.*

DOMINICA SEXTA

hoc nimirum insinuans, & exigens à nobis, quatenus peccatorum nostrorum vetustate deposita, mēbra nostra continentia atque iustitiae clavis ad eò confixa habeamus, vt nequaquam vltra ad priora mala redeamus. A quibus ita quiescendum nobis est, vt nec eorum visio, nec memoria habeatur, & sic ad bona resurgentes in nouitate vitę ambulemus de virtute in virtutem ascendētes, quousque in terra viuentiū, Deū, sicuti est, videamus. In cruce ergo dolor est tolerantium, in sepulchro requies absolutorum. In resurrectione vita iustorū, in ascensione profectus perfectorum, in consensu ad dexteram gloria beatorum.

Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruat corpus peccati, vt vltra non seruiamus peccato.

Vetus homo noster quid sit.

¶ Hic asserit nos simul cum Christo spiritualiter crucifixos esse, vt destruat corpus peccati, vt vltra non seruiamus peccato. Vbi vetus homo noster intelligendus est vita prior, quam duximus in peccatis, cuius finem & interitū facimus, vbi in Christi crucifixi fide à peccatis nostris respiscimus. Nam per veram compunctionem in eadem fide ita destruitur corpus peccati, vt membra nostra quę seruibant peccato, vltra ei non seruiant sed deo. Per hoc ergo quod ait, quia vetus homo noster simul crucifixus est per lauacrum salutare cum Christo, te crucifixum intellige, qui per gratiam membrum de corpore eius factus es. Et ille quidem innoxium corpus appendit, vt noxium suspendas à vitiis.

Vt destruat corpus peccati.

¶ Potes autē & sic accipere, vt vetus homo noster hoc ipsum nostrū mortale corpus sit, quod ad malum procliuē est. Vt destruat corpus peccati, id est, vt corpus nostrum à seruitute peccati vindicetur, & fiat mancipatum iustitię, quod solebat esse peccati. Omnis enim qui facit peccatū, seruus est peccati: vt vltra nō seruiamus peccato, quę seruitus est omnium vilissima, miserrima, prorsus inutilis & summē dānosa. Seruietis, inquit Propheta, diis alienis in terra nō vestra qui nō dabunt vobis requiem die & nocte.

Gala. i.

Qui verò sunt Christi, hac seruitute cōtemptra, & ipsi carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.

¶ Quod autem per huiusmodi veteris hominis crucifixionē, & offensa diuina placari, & gratiæ cōlestis pluuia sterili-

sterilitatem mentis nostræ (vt ad salutem fructificet) irrigatura, possit obtineri, figuraliter ostēditur in Regum historia. Vbi scriptum est, quòd quum fames esset in diebus Dauid annis trib⁹ iugiter, & ipse desuper cōsuluisset oraculum domini, responsum accepit, accidisse hoc propter peccatum Saul, qui cōtra fas & iusiurandum occiderat Gabaonitas. Gabaonitæ, aduenæ erāt de gente Chananaeorū quos olim Iosue sub iureiurando acceperat fœderatos. Hi ad ritum Israëlita gentis transierant, deputati verò erāt in ministerium, vt ligna caderēt in vsū perpetui ignis in altari domini. Dixit ergo Dauid ad Gabaonitas: Quid faciam vobis, & quòd erit vestri piaculum? At illi petierunt sibi dari septem viros de stirpe Saul, vt crucifigerēt eos in mōte corā domino. Quòd quum factum esset, mox cœlū dedit pluuiā, & terra dedit fructum suū, & fames cessauit.

¶ Siccitas hæc atque sterilitas, cœlestis gratiæ defectus est. Quòd autem hæc calamitas triennialis esse memoratur, defectum fidei, spei, charitatisq; portēdit. Hæc enim sicut à dei gratia in nos proficiscuntur, & conseruantur: ita etiā deficiente gratiā, paulatim & ipsa deficiunt. Sed vt hæc ariditas irriguo gratiæ cœlestis fœcundetur, carnem cum vitiis & concupiscentiis crucifigere necesse est.

¶ Quoniam verò vitia capitalia quæ spiritualiter crucifigēda sunt, septenario numero distinguūtur, rectè septem viri de stirpe Saul, crucibus singulis affiguntur. Saul autem qui per inobediētiā diuina præcepta præuaricatus, dominum dereliquerat, non incongruè hominem quēlibet impiū, diuinæque legis cōtemptorem, oppressorēque pauperum designat. Gabaonitæ autē humiles & subiecti erāt iuxta nominis significationē. Interpretatur quippe, vallis tristitiæ, id est, humiles atque lugentes, quales nos vult esse qui ait: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Et iterū: Beati qui lugetis, quia cōsolabimini. Proinde omnis valis, id est, mens humilis implebitur. Siquidem humilibus dat gratiam. Hinc enim valles abundabunt frumento. Gabaonitorum erat ligna cadere ad nutrimentum ignis in altari Dei (vt dictum est) qui ignis iugis atque perpetuus erat, dicēte domino: Ignis in altari meo semper ardebit. Quo nimirum illud significatum est, quòd indeficiens

2. Re. 21.
Sterilitas
terre pro
pter pec-
catū Saul
Iosue. 9.
Viri. 7. de
stirpe Sa-
ul crucifi-
xi.

sterilitas
moraliter

Septē vi-
tia capita
lia desi-
gnata.

Gabaoni-
tæ.

Mat. 11.

Luc. 6.

Luc. 3.

I. Pet. 5.

Psal.

Ignis in

altari

quid.

Leui. 6.

DOMINICA SEXTA

Luc. 12. charitas in cordibus fidelium perpetuò flagrare debet, ite-
dem dicente domino. Ignem veni mittere in terram, &
quid volo nisi ut ardeat? Hunc autem ignem quid magis
conseruat quàm cinis humilitatis? quid efficacius nutrit
quàm luctus pi⁹ & tristitia sancta, & abdicatio huius secu-
li gaudiorum?

Superbia crucifigitur. ¶ Cæterum ut cuique .7. capitalium vitiorum sua crux tri-
buatur, aduertam^s. Primò, quòd superbiæ crux humilitas
est. Tribus autè clavis superbia crucifigitur, & in vera mè-
tis humilitate mortificatur. Clavi isti considerationes attè-
tæ mètis sunt Quarù prima est, còsideratio propriæ vilita-
tis. Altera est, còsideratio alienæ probitatis & sanctitatis.
Reliqua est, consideratio diuinæ seueritatis. His considera-
tionibus improbitas superbiæ confusa mortificatur.

Auaritia sic crucifigitur. ¶ Auaritiæ crux largitas est. Crucifigitur autem auaritia
per tria. Primum est, malè acquiritorù restitutio. Secundù,
proprietarù facultatum propter deum in pauperes erogatio
Tertium est, bonorum in cælo promissorum appetitio.

Luxuria sic crucifigitur. ¶ Luxuriæ crux est castitas. Hæc crucifigitur per tria. Vnù
est, carnis castigatio. Alterù est, periculosæ societatis & op-
portunitatis ruinosæ vitatio. Reliquum est, sollicita cordis
custoditio.

Inuidia crucifigitur. ¶ Inuidiæ crux est charitas. Crucifigitur autè triplici con-
sideratione. Quarù prima est, q^d sui ipsius est grauer affli-
ctiua. Secunda, quòd est sui conatus perditiva. Non enim
nocet ei in què tēdit, sed sibi ipsi. Tertia, quòd est diabolo
assimilatiua. Cuius inuidia mors intrauit in orbē terrarù

Sapient. 2. Gula crucifigitur. ¶ Gulae crux frugalitas est. Crucifigitur autem & ipsa tri-
plici consideratione. Prima, quia corpus corrumpit & de-
bilitat. Secunda, quia substantiam temporalem dilapidat.
Tertia, quòd hominem vilem reddit & dehonestat.

Ira sic crucifigitur. ¶ Iræ crux māsuetudo est, & ipsa similiter triplici còside-
ratione crucifixa destruitur. Prima est, quòd deū grauiet
offendit. Id enim quòd deus sibi reseruat inuadit, vindictā
videlicet quā iniquè sibi vsurpat reclamāte domino & di-
cēte: Mea est ultio, & ego retribuam. Deum proinde è suo
habitu, id est, humana mēte ppellit, cuius nō in iracū-
diæ furore, sed in pace sancta, locus est. Secunda considera-
tio est, quia suū possessorē acerbo cruciatu ledit, sicut per

Leuit. 32. psal. Sapiētem

Sapientem dicitur. Zelus & iracūdia minuūt dies. Rursus humana mētis statū subuertendo consilium impedit. Denique in malum propriū pertinacius impingit, cum grādi malo suo cōtra stimulum calcitrando. Tertia est, quia dimissa proficit multū & expedit. Scimus enim q̄ si iram remittēdo dimiserimus proximis, quę in nos cōmiserūt peccata, dimittet & nobis pater cœlestis peccata nostra, Poterimus quippe dominū secūdū cautionis suę vinculū cōuenire, q̄ nobis peccata dimittat. Ait enim: Dimittite, & dimittemini. Et qua mēsurā mēsi fueritis, remetietur vobis.

¶ **Acediē crux est sancta diligentia, & ipsa triplici cōsideratione crucifixa mortificatur.** Quis enim hanc à se non prorsus excutiat, Primò, si cōsideret temporis breuitatem. Secundò, euasæ per instātiā sanctę operationis & bonorū laborum pœnæ futuræ acerbitatē. Tertiò remuneratōis magnitudinem & æternitatem. Ecce septem vitia capitalia, singula suis propriis crucibus, & suis clauis, crucifixa.

Si enim nosmetipsos: hoc est, vitia nostra diiudicemus, non vtique iudicaremur, Quod quia non facimus prohibentur nobis de cœlo stille pluiarum, & terra quam calcamus ferrea, & cœlum desuper æneum nobis est.

Luc. 6.

Mat. 7.

Accedia

crucifig-

tur.

2. Cor. 11.

Ioan. 3.

Deut. 28.

¶ Denique, si hoc quod dictum est modo, vetus homo noster crucifixus esset, vtique destrueretur corpus peccati, id est, congeries ipsa omnium nostrorū peccatorū, quę peccata, quasi lapides quidam, parietem inter deum & nos cōstituant, qui abscondit faciem eius à nobis. Ad quem parietem oculos nostrę mentis conuertentes (quomodo Ezechias fecit) flere debemus. Quem nihilominus parietem in Ezechiele fodere iubemur, vt peccatorum abominatōnes cernentes, has iustis fletibus, & humili confessione coram deo diluamus, & in futurum nosmetipsos illis nullatenus accommodantes, exhibeamus nos mortuos peccatis. Vnde subdit Apostolus, dicens:

Esa. 59.

Esa. 38.

Exec. 8.

peccatorū

parietem

fodere.

Qui enim mortuus est, iustificatus est à peccato.

¶ Per similitudinem loquitur. Quasi dicat: Qui corporaliter mortuus est, iustificatus est. Non enim vltra qui iam mortuus est, peccare vnquam poterit. Siquidem nec membra sua, nec sensus peccato deinceps potest accommodare, sic & vos, inquit, qui peccato mortui, & Christo domino commortui

DOMINICA SEXTA

cōmortui spiritualiter, & cōsepulti estis, in omne futurum tēpus à peccato iustificati, & immunes remanere debetis, nequaquam sēsus aut membra vestra ad peccādū vlt̄rà accommodātes. Quū aut̄, aut auaritiæ, aut luxurię, aut cuiusuis vitij sens̄, mētes vestras pulsauerit, cōtinuò mortuos vos peccato reminiscētes negetis omnino cōsensum. Sic enim opitulāte deo fiet, vt sensu peccati, (quū illud à vobis profl̄ alienū arbitrati fueritis) corda vestra nō cōtaminentur. Verè fœlix atque beat̄, qui sic est peccato demortū, sicut in Apocalyp̄si scriptū est: Beati mortui qui ī domino moriuntur. Nam pretiosa est in cōspectu domini mors sanctorum eius. Siquidē (vt iam dictum est) hęc mors nihil est aliud quā mortuum esse peccato, & vsque ad eò carnis concupiscentias & secularia desideria perdomuisse vt ea non magis quā si mortuus esses, sentias. Hęc mortem sibi vir sanctus exoptans de iis qui illam fœliciter cōsecuti sunt dicit: Ibi impij cessauerunt à tumultu, & ibi quieuerūt fessi robore, & quondam victi pariter sine molestia. Non audierunt vocem exactoris, id est, rētoris. Et vtiq̄ qui hoc modo mortui sunt propter Christum, victuri cum illo sunt, prout subdit consequenter dicens:

Si autē mortui sumus cum Christo, credimus, quia simul etiam uiuentis cum illo.

¶ Q. d. Si commortui Christo fuerimus, id est, afsimilati morti eius, quomodo dictū est, præter prædicta & hoc habebimus cōmodi, quia uiuemus cum eo in aeterna vita. Eamus ergo & moriamur cū eo. Qualiter autē ad hęc mortē procedatur, habes in expositione epistolæ dominicæ secūde post Pascha. Dicit igitur: Si mortui sumus cū Christo, credimus, (nec vana fides) quia simul etiā uiuemus cū illo: uiuemus inquā, & tali vita, quali uiuit ipse. Vnde sequitur.

Scientes quòd Christus resurgens ex mortuis, iam non moriunt mors illi vlt̄rà non dominabitur. Quòd enim mortuus est peccato, mortuus est semel: quòd autem uiuit, uiuit deo. Ita & vos, existimate vos mortuos quidem esse peccato, uiuētes autem deo, in Christo Iesu domino nostro.

¶ Videretur fortasse hoc loco Apostolus longiori oratione prouectus, quod tamen non ita se habet: Superius namque disseruit, oportere nos semper peccato esse demortuos

Mors spiritualis
magnæ pe-
re cupiēda

Apoc. 4.

Iob. 3.

Ioan. 11.

tuos, nunc verò vt in nobis ipsis vitæ spiritualis habēda sit resurrectio. Nam si Christo per baptismum commortui sumus, credimus nos & vitæ ipsius nouitate resurrectionem spiritualem, & tādē etiam corporalem assequi posse, nobis perpetuò affuturam. Nam Christus, inquit, resurgens ex mortuis, iam non moritur per dissolutionem animæ & corporis. Quòd enim mortuus est peccato, id est, propter mundi peccatū tollēdum, mortu⁹ est semel, tametsi peccato nō esset obnoxius. Quòd autē uiuit, uiuit deo, id est diuinæ potentia: vel uiuit deo. i. ad similitudinem dei patris, quia sicut nec patris vita, ita nec vita Christi, vllam omnino recipit diminutionem. In dei nanque & patris virtute, vitam agit perpetuam. Et quoniam non iteratò moriturus est Christus, nec ipsi quidem per baptismū peccato mori iteratò poterimus, quia Christus non potest pro nobis denuò crucifigi, sicut dicit ad Hebræos: impossibile est eos qui semel sunt illuminati, &c. quibus non pœnitentiam negat sed iterationem baptismi diffusetur. Quòd autem subiecit Ita & vos, existimate vos mortuos quidē esse peccato, hoc est, Cogitate vos mortuos esse peccato. Res enim de qua sermo est in cogitatione consistit, quia huiusmodi mors non in effectu, sed in cogitatione habenda est.

Quòd autem uiuit uiuit deo.

Heb. 6. Iteratione baptismi paul⁹ diffusetur

¶ Qui enim cogitat vel existimat apud semetipsum mortuum se esse peccato: Verbi gratia (vt iam suprā tactum est) si concupiscentia mulieris trahat, si argenti, si auri, si prædij cupiditas pulset, & ponat in in corde suo quòd mortuus sit cum Christo, & de morte cogitet, in ipso extinguitur continuò concupiscentia, & effugatur peccatū. Et quia non sat est pulso habitatore immundo, si domus mentis mundata & ornata, vacans permaneat: ideo quum præmississet, existimate vos mortuos quidem esse peccato, mox adiecit: Viuentes autē deo in Christo Iesu domino nostro. Operatio enim vitam probat, quasi dicat: Non velim vos peccato mortuos, in vitæ nouitatē ad oriū resurrexisse, sed vt exinde uiuatis deo, uidelicet in sapiētia, in pace, in iustitia, in sanctificatione, quæ omnia Christus est. In his ergo uiuite deo: hoc est, in Christo. Nec vlla nobis relinquitur excusatio, quin de cætero sic uiuamus, quoniā si peccato demortui permanserimus, resurrectionem eius vitæ quæ secundū

Existimate se mortuum peccato.

DOMINICA SEPTIMA

secūdam deum est in Christo Iesu, illius ope adipifcemur. Qui enim vel mortuos suscitauit, longe magis & viuos in vita seruabit.

DOMINICA SEPTIMA
post Pentecosten.

Rom. 6.

*V*nam dico propter infirmitatē carnis vestre.

¶ In hac lectione Apostolus Primò tradit rationabilem & sanctā exhortationem. Secundò, ponit huiusce exhortationis rationem. Primum facit à principio lectionis.

Secundum, ibi: Quum enim serui essetis peccati. Circa primum dicit: Humanum dico propter infirmitatē carnis vestre. Vbi duo facit. Primò ponit clementiæ suæ temperamentum. Secundò, subiungit ipsum rationale hortamentum, ibi. Sicut enim exhibuistis.

*Apostoli
clementia
in precipi
endo.*

¶ Circa primum dicit: Humanum dico, quia nondum ad plenum potestis audire diuinū, propter infirmitatem carnis vestre. Quum enim in præcedentibus docuisset non esse peccandum, hęc consequenter docet quid deinceps sit agendum, scilicet vt seruiatur iustitiæ, vnde se nemo potest excusare, quum sit nemo, qui (si velit) non possit bene operari, saltem voluntate. Et ne religio Christiana aspera nimis, aut importabilis cuiquam videatur, & ob id ab ea fugiatur, humanum quiddam & leue præcepit, vt videlicet ea mēsurā seruiam^{ur} deo, qua pri^o peccato famulabamur. Humanum, inquit, dico. Ac si prudens medicus sciens infirmum plusculum teneriorem, in initio curationis leuioribus fomentis vtatur.

*Apo. Paulus quasi
prudēs me
dicit.*

¶ Ita Apostolus (vtique prudens medicus animarū) sciens durius imperanti difficilius obaudiri, simul & humanam noscēs fragilitatem humanitate temperat iussionē, quasi dicat: Id quod vobis faciendū indico, exiguum aliquid & tenue est, & vestre cōueniens infirmitati. Nam & si longe magis sit deo quā peccatis inseruiendum (quippe quum hic salutis meritum, illic damnationis & mortis stipendiū sit) quum maiora, inquit, iubere deberem, si vos ferre possētis, tamen propter infirmitatem carnis vestre, saltē parē

ei quam delicto exhibuistis, nunc deo præstate seruitutē.

¶ Est autem quadrifaria carnis infirmitas. Prima est, infirmitas nature, quia videlicet infirmus est homo ad subsistendum, de qua scriptū est: Homo infirmus, & exigui temporis. Et iterū: Spiritus quidem promptus est, caro autē infirma. Hæc carnis innatam infirmitatē & fragilitatem repentinus plerunque probat interitus. Vnde Boëtius: Quid (si corpus spectes) imbecillius homine reperire queas, quos sæpe muscularum vel morsus, vel in secreta queque reptantium, necat introitus? Profectò vitro & fictili vase fragilior & infirmior homo est, hæc enim cura seruari possunt, homo nequaquam. Hanc infirmitatem considerabat qui ait: Ventus est vita mea. Infirmus etiā est homo ad bene agendū, iuxta id quod alio loco ait Apostolus: Velle quidem mihi adiacet, perficere autem non inuenio. Infirmus etiam est ad sustinendum, sicut vir sanctus ait: Quæ est fortitudo mea ut sustineā, & quis finis meus ut patienter agam? Nec enim fortitudo lapidū fortitudo mea, nec caro mea cæna est. Hac sua infirmitate cōsiderata Propheeta precatur, dicens: Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me. Quin potius, miserere mei Domine, quoniam infirmus sum.

¶ Secunda est infirmitas culpæ, de qua dominus per Ezechielem ad pastores loquēs dicit: Lac comedebatis, & lanis operiebamini. Sequitur: Quod infirmū fuit non consolidastis, & quod egrotum nō sanastis, quod contractum erat, non alligastis. Huic nostræ curandæ infirmitati, Dei filius de cælo se medicum venisse testatur, medicum sanè omnibus malè habentibus opportunum. Cuius dignationem pariter & sanandi modum Apostolus demirans, exclamat: Ut quid enim Christus quum adhuc infirmi essemus secundū tempus pro impiis mortuus est? Hæc est illa infirmitas pessima, quam Salomon vidit sub sole.

¶ Hinc regi Ioram per epistolam denuntiavit Helias, dicens: Tu autem ægrotabis pessimo languore vteri. Vnde postea scribitur: Mortuus est in infirmitate pessima. Mala nempe, imò pessima illa vteri infirmitas est, quā propheticus sermo deplangit, dicens: Venter meum doleo, venter meum doleo. Vermis enim illic assiduè rodens nascitur,

Quadrifaria hominis infirmitas. Sapien. 9. Matt. 26. Boëtius.

Iob. 7. Roma. 7.

Iob. 6.

Psal.

Infirmitas culpæ. Ezech. 34. Matt. 9.

Roma. 5.

Eccle. 5.

2. Par. 11.

Ierem. 4.

DOMINICA SEPTIMA

- scitur, propter deuoratos fructus nondū maturos, illicitas scilicet voluptates carnis, & seculi hui⁹ gaudia vana. Qui vermīs, nisi per pœnitentiæ salutaris amaritudinem nunc extinguitur, non morietur in æternum, dicente Propheta: Vermis eorū non morietur, & ignis eorum nō extinguetur. Et quia hæc infirmitas ad mortem est, corporis quidē frequenter, animæ verò semper, ideo summo studio semper vitanda est, sicut admonet Sapiens quum dicit: Quasi rumphea bis acuta omnis iniquitas plagē illius (id est, damnationis perpetuæ) non est sanitas.
- Esai. vii.* ¶ Et rectē quidem peccatum infirmitas animæ dicitur, quia sicut corporis infirmitas ex inæqualitate & distemperantia humorum nascitur, ita peccatū ex distemperantia rationis & operum, & inordinatis humanæ mentis cupiditatibus generatur. Vnde & de hoc vitiorum morbo, corruptissimum quendam denotans Satyricus ait:
- Eccle. 28.* Ecce iterum Crispinus adest mihi sæpe vocandus
Ad partes, monstrum nulla virtute redemptum
A vitiis, æger, solaque libidine fortis.
- Infirmi-
tasa
nima
peccatum
recte di-
citur.*
- Iuuenalis*
- Ierem. 10* ¶ Dicat cum Ieremia quisquis hac infirmitate laborat: Ve mihi super contritione mea, pessima plaga mea. At verò quoniam plerique diuina correptione ab huiusmodi morbo sanantur, post pauca idem Propheta de precādo subiunxit: Corripe me domine, veruntamen in iudicio & non in furore tuo, ne fortē ad nihilum redigas me. In iudicio, videlicet misericordiæ tuæ dulcedine tēperato, ne fortē iustitiæ districtio obruat figmenti tui fragilitatem.
- Ibidem.*
- Quata se
cum infir-
mitas affe-
rat inco-
moda mo-
raliter.*
- Thren. 4* ¶ Notandum proinde est, quòd sicut corporis infirmitas efficit dolorem, destruit appetitū, immutat colorem, impedit operationem, disponit ad mortem: ita & peccatum affligit & cruciat animam sibi malè consciam, appetitum & gustum cœlestis verbi & piorum exercitiorū destruit, & immutat, & depellit colorem conuersationis honestæ, sicut in Threnis Propheta deplangit, dicens: Quomodo obscuratū est aurum, mutatus est color optimus? Impedit nihilominus infirmitas hæc operationem meritoria. Si quidem in nocte, id est, in tenebris delictorū, absente radio solis iustitiæ, nemo potest operari cibum illū qui non perit, sed permanet in vitam æternam. Rursus quum quis-
- Ioan. 9.*
- quis

quis in peccato est, seruus sit peccati & diaboli, qui p̄est peccatis, seruus autem non potest contra sui domini voluntatem, nulla ratione maligni spiritus captiuus suis permittunt beneficiēdi facultatem, nisi fortè dei gratia opitulāte, sese denuò vendicent in libertatem, & dicant cum Propheta: Distrumpamus vincula eorum, & proiciamus à nobis iugum ipsorum. Deniq; infirmitas hæc disponit ad interitum & perditionem, mortem videlicet pessimā. Stipendia nanque peccati, mors. Itaque nimis inspiens est, quisquis sibi conscius huiuscemodi infirmitatis, negligit p̄nitētiæ medicinam. Hinc sapiens: Fili mi, inquit, in tua infirmitate ne despicias te metipsum, sed ora dominum, & ipse curabit te.

*peccati
seruus nō
potest cō-
tra domi-
ni sui vo-
luntatem.*

Eccle. 38.

¶ Tertia est infirmitas consuetudinis prauę, de qua intelligi potest, quod in Threnis scriptū est: Infirmata est virtus mea, dedit me dominus in manu de qua nō potero surgere. Nam (vt beatus Gregorius ait) difficilè surgit, quę moles prauę consuetudinis premit.

*Thren. 1.
Infirmitas
cōsuetudinis
malę.*

¶ Et hæc est pedum, id est, affectionum infirmitas. De Asa rege scriptū est: Aegrotauit Asa dolore pedum vehemētissimo, & nec in infirmitate sua quęsiuit dominū, sed magis in medicorum arte cōsilius est. Medici isti in quos tota peccatricis animę substantia sine assequutione salutis erogatur, maligni spiritus sunt, quorum funesta medēdi ars, est astutia, & dolis animas deducere in interitū gehennę. Porro pharmaca, quę huiuscemodi infirmis suis subministrant, voluptates sunt carnis.

*2. Par. 16
Asa pedū
morbo laborans.
Medici
fraudulēti.*

¶ In hos medicos, tota substantia tunc erogatur, quando peccator homo & corporis sui vires & mentis, itēmq; facultates rei temporalis, & gratuita dei dona vniuersa, carnis suę voluptatibus, secundum diabolicę fraudis suadelam, insumit & impēdit. Nec tamē in infirmitate sua hæc peccator dominum querit. Nam quo prauę cōsuetudinis inorbus inualefcit amplius, eo magis seducta mens ab aucthore salutis alienatur. Quām sit autē difficile ab hac infirmitate ad spiritualē sanitatē denuò redire, Ieremias ostēdit quum dicit: Si potest Aethiops mutare pellem suā, & pardus varietates suas, & vos poteritis benefacere, quū didiceritis malū. Quis enim id quod ei quasi cōnaturale factum

*Substantia
malę erogata.*

Ierem. 13.

ctum est relinquat? Omnibus autem in ore est, consuetudinem, alteram esse naturam.

*Infirmi-
tas tēpo-
ralis pœ-
næ.*

*1. Ioh. 11.
2. Mac. 9.
Pœna do-
cētē homo
Iese cogno-
scit.*

*corpore-
lis infir-
mitas vti-
lis.*

2. Cor. 12

Eccle. 31.

*Dolores
quosdam
emendat,
quosdam
non.*

*4. Reg. 1.
Ochozias
per pœnā
peior.*

*In infir-
mitate
sua demo-
nē cōsulu-
it.*

¶ Quarta est infirmitas temporalis pœnæ, de qua illud non absurdè potest accipi, quod per medicum vitæ dictū est: Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei. Plerique etenim qui in corporis sanitate & prosperitate huius seculi deū non agnoscunt, infirmitatum doloribus subacti, & suam vilitatem, & diuinæ maiestatis potentiā

agnoscētes, glorificant dominum. Quod planè exemplo Antiochi regis ostenditur. Hūc enim quum post innumera flagitia, & blasphemias in deum dirus viscerum dolor apprehendisset, etiam deo vindice dum properaret curru delapsus, grauius allisus est. Tū is qui sibi videbatur etiā fluctibus maris imperare, & montium altitudines in statera appēdere, supra humanū modum superbia repletus, manifestam dei virtutem in semetipso contestans cœpit ex graui superbia deductus, ad agnitionem sui venire, diuina admonitus plaga, ita vt tādē diceret: Iustū est sub-

ditum esse deo, & mortalem non paria deo sentire. Quia ergo huiuscemodi infirmitas, hominē in dei & sui cognitionem deducit, meritò confitemur, quia infirmitas hæc nō est ad mortem, dicente Apostolo, & de his quæ in semetipso fuerat expertus cōtestante: Quum infirmor, tūc potens sum. Per hanc enim infirmitatem, caro quæ est ho-

stis animæ debilitatur. Per hanc denique à peccandi libidine cohibetur, sicut per Sapiētem dicitur: Infirmitas grauis, sobriam facit animam.

¶ Sed inter hæc considerandum est, quòd licet plerique per huiusmodi corporis infirmitates ad melioris vitæ frugem reducantur, nōnulli tamen per eas frustra cōmoniti, à deo magis elongātur, sicut de Ochozia rege Israel scri-

ptum legimus. Is enim quum cecidisset per cancellos cœnaculi sui quod habebat in Samaria, & ægrotaret, misit nuntios dicens ad eos: Ite consulite Beelzebub deum Accaron, utrū viuere queam de infirmitate mea hac. Qui-

bus diuino iussu occurrens Helias, ait: Nunquid non est deus in Israel vt eatis ad consulendum Beelzebub Deum Accaron? Quamobrem hæc dicit dominus: De lectulo super quem ascendisti non descendes, sed morte morieris.

Iste

Iste nō ad exorandum dominum, sed ad cōsulendum dāmonibus in infirmitate sua conuersus est, & periit.

¶ Sed non sic ille fecit qui infirmitatum angustiis pressus ait: Verba mea dolore sunt plena, quia sagittę domini in me sunt, quarū indignatio ebibit spiritū meū, & terrores domini militant contra me. Sagittę domini infirmitatum dolores, vel alię quęlibet temporales pœnę sunt, quę in electis dei spiritū elationis ebibūt. Terrores autem eius, cōminationes malorum sunt perpetuorum, qui tunc contra mortalium cupiditates militāt, quando eos à peccatis futurorum malorum cōtemplatione cōpescunt. Propter has, inquā, multiphasias mortalium infirmitates bene ait Apōsto. Humanū dico propter infirmitatē carnis vestrę.

10b. 6.

¶ Circa secundum, quod est rationabile Apōstoli hortamentum, sequitur:

Sicut enim exhibuistis membra uestra seruire immunditię, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra uestra seruire iustitię in sanctificationem.

¶ Humanum incutit pudorem, dum id solū exposcit, vt hoc saltē dependeat iustitię, quod prius iniquitati & immunditię detulerant. Quid tam humanum, tam leue, & quod nulla carnis infirmitas possit excusare? Multo enim amplius & multo propensius honorāda iustitia est, quā peccatis inseruiendū. Si ergo, inquit, humanē & clementer agō, eadē postulo, similia requiro. Dudum requirebāt pedes vestri ebrietates, & lupanaria, nūc currant ad ecclesiam. Protendebāt prius manus vt aliena raperent, nūc vt largiatur propria, extendātur ad inopes. Oculi iam circūspiciant pauperes, debiles, egenos, ad miserandū. Aures delectabātur auditu vano, vel bonorum derogationibus, nunc conuertantur ad audiendum verbum dei, & explanationem legis, & ad capiendam sapientię disciplinā. Lingua quę conuitiis & maledictis & turpiloquiis aduersata est, conuertatur nunc ad benedicendum deum in omni tempore, veritatem loquatur cum proximo suo. Sed quid opus est hęc per singula prosequi, quum etiam vnius cuius que membri ministeriū quod exhibuit homovitiis, aptare virtutibus debeat, & actum quem exhibuit immunditię, nunc ad sanctitatem & castitatem conuertere?

*Membra
que vitis
seruiebāt
nunc iusti
tię deseruiant.*

hh

¶ Rursus

*Seruire
immundi-
tia &
iniquita-
ti.*

Apo. vii.

¶ Rursus quum vos totos, inquit, ei iure debeatis qui vos creauit & redemit, tamē propter infirmitatem carnis vestrę humaniter dico, quia (sicut pręmittitur) hoc humanū est, vt sicut exhibuistis, id est, voluntate libera duce, pręparatis membra vestra (quę vtique si vultis vestri iuris sunt) seruire immunditię carnis, id est, luxurię quę corpus inquinat, & iniquitati mentis, quę tamen si non maculet corpus, animā tamen coinquinat, vel iniquitati, id est, auaritię & iniustitię, ad iniquitatem scilicet augendam, iuxta illud: Qui in sordibus est, sordescat adhuc, (quandoquidē nequitia non coërcita, in peius semper excrescit, & finis alterius sceleris, gradus sit futuri) ita & nunc, quum à peccato liberati estis, exhibete membra vestra seruire iustitię in vestri sanctificationem. Ac si dicat: Sicut vos tunc nullus timor coëgit ad peccandū, sed libidō vos voluptasque peccati duxit: sic & modō ad iustē viuendū, non vos supplicij metus vrgeat, sed delectatio & amor iustitię ducat: quum tamē plus debeat amari iustitia, quā tunc concupita fuit iniquitas, vt scilicet pro iustitia toleret homo dolores, & cōtemnat omnia, etiā mortem. Suauior enim & delectabilior est iustitia quā iniquitas, & ideo magis amanda. Attamen nō dicit Apostolus plus, sed sicut. Si ergo non plus seruitur iustitię, saltem tantum ei seruiatur, quantum tunc iniquitati seruebatur.

*Immundi-
tia & ini-
quitas.*

Prou. 30

¶ Porro non ociosē dixit, immunditię & iniquitati, vt vniuersa carnis vitia sub immunditię nomine cōprehendat, quę ppter obscœnitatē sui, propriis nominibus singulatim proferri non debent, sub iniquitatis verō vocabulo, concludat quicquid contra deum vel proximum à nobis iniquē geritur. Igitur hęc duo vel pręcipua vitia, videlicet cupiditas atque voluptas hoc loco suggillatur, de quibus quod per Salomonem dicitur intelligi potest: Sanguisugę duę sunt filię, dicētes: Affer, affer. Vbi diaboli crudelitas quę damnatarum animarum suppliciis satiari non potest, sanguisugę nomine exprimitur, cuius hęc duo vitia quę duę filię inexplēbiles sunt.

*Luxuria
quid velit
Eccle. 23*

¶ Harum altera, scilicet voluptas, semper cupit epulari, luxuriari, otari, iocari, nec satiatur. Nam vt per Sapientē dictum est, homini fornicario omnis panis dulcis, nec fatigabitur

gabitur transgrediens vsque in finem. Et vnde rursus per prophetam dicitur: Comedent & nō saturabuntur: fornicati sunt & non cessauerunt.

Osce. 4.

¶ Altera verò dictæ sanguisugæ filia, scilicet cupiditas, semper sitit, non iustitiam, sed aurum, argentum, & possessiones terrenas, quibus tamen nec ipsa saturari potest. Auarus enim nō implebitur pecunia. Has suas filias diabolus offert & prostituit vniuersis, vt per eas multam sibi affinitatem & stirpem acquirat numerosam. Cum prima nempe detestabili connubio copulantur quicumque voluptatum amatores sunt magis quàm dei, cum reliqua, auari. Nonnulli verò ducunt vtranque, qui quicquid rapaci avaritia turpiter congesserint, id omne per luxuriam turpius disperguant, bigami profectò miserimi, duabus his diaboli filiabus insatiabiliter ardentibus, facere satis nequaquam valentes. Quorum figuram Lamech gessisse videtur, qui bigamiam primus introduxit, sed non impunè, quum (vt auctores tradunt) assiduè grauius à duabus suis vxoribus affligeretur.

*Auaritie
quid valit
Eccle. 5.
Filiæ dia-
boli prosti-
tute.
2. Tim. 3.*

*Bigami
detestabi-
les.*

*Gene. 4.
Lamech
bigamus.*

*Lex dia-
boli cō-
nubij.*

Iuuenalis

¶ Onerosa proinde est lex huius infœlicis connubij, quia difficillimum est, voluptati pariter & cupiditati parere, pugnantia quippe iubent.

Voluptas enim otiosi, Cupiditas imperat negotiari.

Ista præcipit acquirere & retinere, illa effundere.

Ista ventrem medio castigat iniquo.

Illavult distendi epulis, cōiuiis, & ebrietatibus saginari.

¶ Quòd si nemo potest duobus dominis seruire, profectò nec peccator is suis quas sibi spōte elegit detestabilibus duabus dominabus, de qua vtiq; molestissima atq; importuna vitiorū istorū exactione, egregiè quidã sapiens ait:

Matt. 6.

Mane piger stertis, surge inquit avaritia, eia

Persius.

Surge, negas, instat, surge, inquit, non queo, surge.

En quid agam? rogitas? en saperdam aduehe ponto,

*Auaritia
præcipit.*

Castoreum, stuppas, hebenum, thus, lubrica coa.

Tolle recens primus piper, è sitiente camelo,

Verte aliquid, iura, sed Iuppiter audiet, heu heu

Vare regustatum digito terebrare salinum,

Contentus perages, si viuere cum Ioue tendis.

¶ Et hæc quidem avaritiæ sunt hortamenta, acres stimuli,

hh ij insio

*Quid in-
beat luxu-
ria.
Persius.* iusio vehemens, exactio importuna. Cōtra verò quid vo-
luptas siue luxuria mander attende, clamat enim ad eum
qui auaritiæ seruire pergebat,

Insane quò ruis? quò?

Tun' mare transilias: tibi torta canabe fulto
Cœna sit in transtro? veientanumque rubellum

Exhalet vapida læsum pice sessilis obba?

Quid petis vt nummi quos hic quincunce modeste

Nutrieras, peragant auido sudore deunces?

Indulge genio, carpamus dulcia, nostrum est

Quod viuus, cinis & manes & fabula fies.

En quid agis? duplici in diuersum scinderis hamo.

Hancine an hanc, sequeris, subeas alternus oportet

Ancipiti obsequio dominas, altern^o oberres. Hęc ille.

¶ Sed si impossibile est harum alteri facere satis, quanto
impossibilius vtrique? quandoquidem (vt dictum est) re-
pugnantia iubere noscantur.

*Exod. 5.
Præfeli
operum
pharao-
nis.*

¶ Certè quum opprimerentur ab Aegyptiis in seruitute

luti & lateris filij Israel, instabant eis operum præfecti di-
centes: Complete opus vestrum quotidie vt facere sole-

batis, quorum præfectorum typo maligni spiritus designan-

tur, importunè & acribus stimulis peccatoribus instātes,

quatenus & si opere peccata consueta iam perficere, gra-

te, vel inopia, vel causa quauis alia obstante, non possunt,

ea saltem consensu & voluntate peragere non omittant.

Hinc proinde factum est (inquit scriptura) vt dispergerē-

tur filij Israel per omnem Aegyptum ad quærendum pa-

leas. Ista dispersio, distractio mentis est, quærentium illa,

quibus cupiditatibus & cōcupiscentiis suis obsecudent.

Rursum & hac ratione onerosa est dicti cōnubij cōditio,

quòd quisquis ei implicitus fuerit, is suis ipsius non habet

potestatem. Quauis enim quid sit agendum videat, cupi-

ditate tamen aut voluptate reuocante, ad agendū quæ vi-

derat non conualescit. Dicat sanè: Vxorem duxi, ideo non

possum venire.

¶ Dissolui proinde non potest connubium istud nisi per

mortem, mortē vti que Christi domini nostri preciosam,

per quā ab hac misera seruitute si volumus liberamur, vel

certè per illā dissoluitur mortē, qua mortificantes spiritu

facta

*Huius cō-
nubij gra-
uitas.*

Luc. 14.

Roma. 8.

facta carnis vitā cōsequimur & liberamur, de qua morte per prophetā dicitur: Propter te mortificamur tota die. Potest autē per semetipsum homo huiuscemodi perniciosissimæ seruitutis iugum subire, sed non nisi opitulante deo illud effugere. Est enim homo spiritus vadens & nō rediēs. *Esa. 28.* Vadens, scilicet in peccati ruinam, & hoc quidē à se habet vt vadat & cadat, & capiatur & illaqueetur, sed à se nequaquam habet vt redeat & resurgat. Vnde & per Salomonē de iis, qui se vel illicitę voluptati, vel auaritię cupiditati, *Prou. 2.* addixerunt, dicitur: Omnes qui ingrediuntur ad eam, non reuertentur, neque apprehendent semitas vitæ.

¶ Postremò & illud circa dicti matrimonij legē est aduertendum, q̄ dictarū suarū filiarū dotem vniuersam diabolus requiret vsque ad nouissimū quadrantē, dicente scriptura, Quantū se glorificauit & in deliciis fuit, tātū date ei tormentū & luctum. Voluptas breuis & vilis euanescit, & calamitas nō abitura succedet, nec enim quū dormierint mortis somnū, quicquā inuenient viri diuitiarū in manib⁹ suis. Fallacibus etiā diuitiis sempiterna succedet egestas & calamitas perpetua voluptati. Propter quod nos cautos reddens Sapiēs ait: Datus insipiētis nō erit utilis tibi, oculi enim eius septemplexes sunt. Pauca dabit, & multa impprabit. Insiptens iste, diabolus est, cui per Prophetam dicitur; Perdidisti sapiētiam in decore tuo huius datus breuis peccati voluptas est, quę nequaquam tibi utilis erit, quia pauca dabit & multa impprabit. Id enim intendit, vt transitoria carnis voluptas æternis suppliciis compēsetur. ¶ Itaq; fallaces peccatorum illecebras quasi retia diaboli aut quasi lethale virus fugientes, sicut exhibuistis mēbra vestra seruire immūditia & iniquitati ad iniquitatem, ita & nunc exhibete membra vestra seruire iustitię in sanctificationem. Sicut & in præcedentibus ait: Nō exhibeatis mēbra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos deo, tanquam ex mortuis viuentes. Et id omni virtute cōtendite, vt cōtinēter & sanctē pro pristina illa immūditia, quod reliquū vobis est vitæ degatis: præsertim quum per illam peruersissimam & miserrimam seruitutē nil sitis aliud assequuti quàm iniquationem, vt per istam vestrarū animarum sanctificationem consequi possitis.

DOMINICA SEPTIMA
HOMILIA ALTERA.

Roma. 6

*Libertas
culpabilis
& serui-
tus lauda-
bilis.*

Quum enim serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. ¶ In præcedētibus Apostolus tradidit sanctam & rationabilem exhortationem, hic eiusdē exhortationis assignat rationem, dicens: Quum enim serui essetis peccati. Quasi dicat: Ideo deberis exhibere mēbra vestra seruire iustitiæ, vt nec iustitiæ liberi, nec serui sitis peccati: hoc est, sicut tunc fuistis in nullo prorsus iustitiæ seruiētes, ita & nunc liberi estote ab omni peccato. Quum enim liber à deo est, seruus peccati est.

¶ Notandum est & libertatem quandam esse malam, & quandam commendabilem esse seruitutem, prout hīc patenter Apostolus ostendit. Nam liberum esse iustitiæ, crimen est, iustitiæ verò seruum esse, laudabile est. Liberi à iustitiā non sunt nisi arbitrio voluntatis. Liberi autem non sunt à peccato, nisi gratia saluatoris. Vnde etiam liberorū à iustitiā dixit, à peccato autem nō liberos, sed liberatos, ne sibi hoc tribuerent. Sed peccati seruitutem altius cōsideremus. Scriptum est: Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Vnde & ante huius lectionis initium dictum est: An nescitis quia cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obedistis, siue peccati ad mortē, siue obeditionis ad iustitiā? Fuistis aliquādo serui peccati, Obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in qua traditi estis, liberati autem à peccato, serui facti estis iustitiæ.

*peccati
seruitus
spōtanea.
1. Mac. 1.*

¶ Et hæc, quidem peccati seruitus, quanuis miserrima, spōtanea tamen est. Nam diabolus neminem iugo seruitutis astrictum possidet, nisi qui se prius peccatorum are vendiderit. Vnde & de quibusdā scriptum est: Venundati sumus vt facerent malum.

*peccati
seruitus
sterilis.*

¶ Ostendit autē Apost. huiuscemodi peccati seruitutem, sterile esse, & infructuosam, erubescibile et ignominiosā, mortiferā & exitiosam. Sterilitatē eius insinuat, quum dicit: Quū serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. Ac si dicat: Quū in prauitate & nequitia versabamini, utiq; eratis à iustitiā soluti, steriles & liberi seu dimissi & ab ea prorsus alienati. Sed hæc libertas oī humana seruitute abiectior ab omni fructu iustitiæ sterilis est. Solū enim ad peccādū liber

liber est, quisquis peccati seruus est. Sed hac libertate qua veluti freneticus nullo disciplinæ vinculo salubriter retentus in propriam festinat homo perditionē, quid seruilis, quid pniciosus est? An non præstaret salubriter esse vincitū?

¶ Sicut enim vincula necessaria sunt, tam frenetico quam grauitè vulnerato, illi vt seruetur, isti vt sanetur, dolio nihilominus vino vel oleo repleto, ne dissoluatur & effundatur quod intus erat, sic necessaria sunt iustitiæ vincula, & ad praua inclinato quasi frenetico, & à peccato resipiscenti, & sanitatis cupido quasi vulnerato, & nihilominus homini iā virtuoso & bono, & dei gratia repleto. Audi filii mi (inquit Sapiens) & accipe consilium intellectus, & ne abiicias consilium meum. Iniice pedē tuum in compedes illius, scilicet sapientiæ, vel iustitiæ, de cuius fructu subsequutus adiecit: In nouissimis enim inuenies requiē in ea, & conuertetur tibi in oblectationē. Et erunt tibi cōpedes eius in oblectationem fortitudinis & bases virtutis, & torques illius in stolam gloriæ. Decor enim vitæ est in illa, & vincula illius alligatura salutaris. Nō enim tibi pro libertate reputabitur, aut pro decore, si aperta & putria vulnera geras, nullo profus alligata medicamine. Nec rursus seruuile putabitur aut indecorū, torque preciosa ornatū esse, vel cathena esse aurea circūdatū, quū hæc poti⁹ ad gloriā sint. Sic profectō nec ignominiosū est, sed gloriosum atq; decorum seruum esse iustitiæ, & cœlestiū præceptorū vinculis ligatū. Verū extremo dedecori est iustitiæ liberū esse & seruuū peccati. Hæc enim seruitus (vt dictū est) omnino sterilis est & infructuosa. Vnde subdit Apostolus, dicens:

Quæ ergo fructū habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis?

¶ Quum interrogatiuè hoc dicit, ostendit peccati seruitutem fuisse penitus infructuosam. Et vtique nullus fructus est in ea re de qua per pœnitentiam homini erubescendum est. Quadriformis autem varietas (vt hic ait Sedulius) in omni iniquitate atque iustitia videtur inesse. Semen, videlicet arbor, fructus, finis. Semen est bona vel mala cogitatio, arbor, bona vel mala voluntas, fructus, opera iustitiæ vel iniquitatis, iustificatio vel immunditia. Finis verò est mors, seu vita æterna. Confundantur ergo scilicet ab operibus suis pessimis (ait propheta) & reuertantur

hh iij erube

similia.

Nōnullos præstat esse vincitos quàm solitos.

Eccle. 6.

similia.

similia.

Moraliter

semen, arbor, fructus.

Nota.

DOMINICA SEPTIMA

*Seruitus
peccati
sterilis.*

Ioan. 9.

Luc. 13.

Iuc. 3.

Sap. 3.

Mat. 16.

similia.

*Peccati
seruitus i.
gnominio-
sa.*

Eccle. 4.

*De seipso
peccator
hec cōsi-
deret.*

Gene. 16.

*Agar in
in solitu-
dine inter
rogatur.*

erubescant salubriter ad pœnitentiã, & conuertantur valde velociter. Qui rursus imprecatur, dicens: Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum domine. Sed feruorum peccati sterilitatem consideremus, qui non sunt operati cibum, qui permanet in vitam æternam, vtique arbores steriles nec dignæ quæ terram occupent, ad quarum radices iam securis posita est, qui serò fatetur errorem, & labores suos inutiles deplangunt, dicentes: Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, ambulauimus vias difficiles, viam autem domini ignorauimus. Non enim serui fuerunt iustitiæ, sed iustitiæ liberi. Quamobrem etsi mūdum vniuersum laboribus suis lucrificissent, nihil prodesse potest æternæ salutis iacturam passis. Vt verbi gratia: Si quis piscando & nocte & interdiu nihil aliud quàm vilem maris algam retibus conclusisset, aut si venator quispiã laborioso discursu, & multo clamore nihil nisi muscas cœpisset aut cicadas, vtriusque labor vanus censeretur. Non secus & iis cōtingit qui labore sterili iniquitati seruerūt, & mundanæ vaniti.

¶ Secundò dicit hanc seruitutem esse erubescendam, in quibus, inquiens, nūc erubescitis. Nunc, videlicet quū ad sanam mentē redistis, de illis erubescitis quæ tūc scelere perpetrastis. Et quidni erubescat homo seruus iniquitatis qui testimonio propriæ conscientiæ non modò destitutus, sed etiam redargutus & conuictus est? Dicit Sapiens: Est confusio adducens gloriam. Hæc confusio est animi perturbatio peccata propria respicientis, & responsione horrentis, & horrore erubescens, & erubescendo se corrigētis. Nec ociosè Apostolus eorum priora mala commemorat, sed vt ipsi illa agnoscentes detestentur.

¶ Debet enim considerare peccator, vnde venerit, vbi sit, & quò vadit. Vnde quum Agar ancilla Sarai fugisset, sederetq; in solitudine in via Sur (quod interpretatum angustia dicitur) apparens ei angelus domini ait: Agar ancilla Sarai vnde, venis & quò vadis? Quumq; illa respondēs diceret: A facie dominæ meæ ego fugi. Ait ei angelus: Reuertere ad dominam tuam, & humiliare sub manib; ei;. Agar quum serua esset, fuga libertatē quærebat, quā inuenire hoc modo non potuit. Commonita nempe suæ conditionis,

ditionis, ad dominam redire, & sub illius imperio se humiliare iubetur.

¶ Hæc anima peccatricis figuram gessit, quæ à dei voluntate (cui debebat esse subiecta) per inobedientiam discedens, errat in solitudine, Dei gratia destituta, & multis sese periculis, ac spiritualium ferarum dentibus exponens, incassum fuga quærit libertatem, id est, pressi vitii animi refrigerium, ac malè sibi consciæ mentis qualemcunque consolationè. Sed iubetur reminisci vnde venerit & quò vadat. Super quo beatus Bernardus ait: Còsidera peccator vnde venis & erubescè, vbi es, & ingemisce, quò vadis & contremisce. Erubescè de præteritis culpis, ingemisce in præsentibus calamitatibus & periculis, còtremisce de imminente tibi iusto iudicio dei, & suppliciis quæ tibi propter peccata debentur. Agnoscat anima peccatrix se esse seruum, redeat per pœnitentiam, & per obedientiam sub dei lege sese humiliet. Non enim per fugam à iustitia, & à dei iustissima voluntate libertas obtinetur: imò qui vult esse liber iustitiæ, mox peccati seruus efficitur seruitutem non euadens, sed incurrens. Errat igitur in solitudine, in inaquoso, & viam ciuitatis habitaculi reperire non valet, quia qui seruitutem fugit iustitiæ, meritò in seruitutè diaboli venit, quæ (vt dictum est) infructuosa est & erubescèda. Tertio dicit peccati seruitutem esse mortiferam & exitiosam, quum post prædicta subneçit:

Nam finis illorum mors est.

¶ Finem dicit exitum vitæ & actuū, cui aut mors aut vita succedit. Sed huic fini qui peccati terminat seruitutè, mors succedit. Peccator enim à morte ad mortem transit.

¶ Sed aduertendum est iuxta sententiam Apostoli in hac lectione, duo ex cõmisso peccato homini superesse. Vnum est erubescèntia, de qua dictum est: Et hæc vnde nascitur, nisi ex detrimento proprij honoris? Nam sicut honor & gloria est omni operanti bonum, ita econtrariò, ignominia & erubescèntia est omni operanti malum, id est, peccatū. Nec vlla homini maior ignominia, quàm peccare. Hinc cõmune est male facientibus de facto suo erubescere. Vnde & protoparentes mox vt dei præceptum in paradyso præuaricati sunt, erubuerunt.

¶ Alterum

*Incassum
fuga pec-
cator quæ-
rit liberta-
tem.*

*Per fugã
hanc pesti-
ma serui-
tus incur-
ritur.
Peccati
seruitutè
esse mortif-
eram.*

*Ex peccã-
to proueni-
re ignomi-
niam &
mortem.
Romã. 2.*

Gene. 3.

DOMINICA OCTAVA

Rom. 5. ¶ Alterum quod è peccato nascitur, est mors. Propter peccatum enim mors intrauit in mundum, & ideo peccatū stigmulū mortis appellatur. Frequenter etiam peccatū mortis immaturæ causa est peccanti. Vnde scriptum est: Impij sublari sunt ante temp⁹ suum. Et rursū alio loco: Ne impiè agas multum, & noli esse stult⁹, ne moriaris in tempore non tuo. Finis ergo illorum (nimirū peccatorum) mors est, videlicet corporibus frequenter, animab⁹ semper. Nā anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Et licet, inquit, diuino munere peculiari huiuscemodi mortem euaseritis, nihilominus tamen pudor seu erubescencia perutilis in vobis relicta est, quippe quos præteritorum nunc pudeat delictorum. De illis nempe nunc erubescitis. Et quidem hæc duo, scilicet erubescencia, & mors ex peccato nascuntur, ex seruitute verò iustitiæ duo his contraria proueniunt videlicet sanctificatio in præsentī, & vita æterna in futuro. Vnde subditur.

Nunc verò liberati à peccato, serui autem facti deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam.

Vltimus noster fructus ¶ Sicut fructus est vltimum quod ex arbore speratur, sic præmium vitæ æternæ, (quod ex gratia dei & rectis operibus expectatur) vltimus fructus noster est, cuius gratia & creati à deo, & ad fidem vocati sum⁹. Elegi vos, inquit, vt eatis & fructū afferatis, & fructus vester maneat .i. sit, vobis ad vtilitatem. Siquidem ipse bonorum nostrorum non indiget. Bona enim arbor, fructus bonos facit. Ait ergo: *Ioā. 15.* Nunc verò liberati à peccato, iuxta ipsius domini sententiam dicentis: Si māseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatē, & veritas liberabit vos. Et post pauca: Si filius, inquit, vos liberauerit, verè liberi eritis, scilicet à peccato. Non enim nisi per Christi gratiā à peccato liberamur. Sequitur:

¶ Serui autem facti deo, qui tunc dei & iustitiæ liberi fuistis, sed nunc (vt dictum est) à peccato liberati, habetis in præsentī vita fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam in futuro. Vltimus enim fructus qui ex vobis proueniet, quod serui facti estis deo, & quod exhibuistis membra vestra seruire iustitiæ, erit in futuro vita æterna. Sed ne quis putet eodem iustitiæ libramine reddi

reddi nobis à deo pro seruitute iustitiæ vitæ æternam, quo mors æterna reddenda est iis qui se exhibuerunt seruire imunditiæ & iniquitati, (quum nequaquam possint opera nostra æternæ vitæ præmiis adæquari) subdit:

stipendia enim peccati mors, gratia autem dei vita æterna, in christo iesu domino nostro.

¶ Quasi dicat, Verè finis illorum mors est tanquam stipendium, & retributio digna quæ peccatis iure debetur. Stipendium enim est pecunia, quæ à principe militibus pro com-
meatu depeditur. Habet enim diabolus qui rex est sup oēs filios superbiæ milites suos, quorum stipendium mors est, examine iusto illis debita, & suo reddenda tēpore. Sed nō simili æquitate debetur iustitiæ nostræ vita æterna, (vt dictum est) sed ex gratia datur illa non ex debito iustitiæ. Ac si dicat Apostolus: Non enim laboribus vestris æternā vitam cōmeruistis, sed illa sola gratia datur. Et hoc Christo Iesu domino nostro, id est, per Christum Iesum mediator-
rem nostrum.

*Stipendii
quid sit.*

¶ Ex his attēde, quòd Apost. de remuneratione peccati loquens, stipendium nominat. De remuneratione verò loquens electorum, dixit gratia dei. Quoniā qui diabolo militant, propriam mercedem accipiunt, quasi stipendiū tenebrarum principi militatibus debitum, vt intelligas mortē ob peccatum homini nō immeritò illatā, sed suis meritis debitam. Stipendia enim, vt dictum est, laboribus militum debentur. Itaque stipendium mortis pro opere diabolicæ militiæ debitum, redditur, nō datur. Gratia verò nisi detur gratis, gratia esse non potest.

*Nō equa
li merito
hac datur*

¶ Vnde intelligendum est etiam ipsa hominis bona merita esse dona dei, quibus dum vita æterna redditur, quid aliud quā gratia pro gratia donatur? Nam & ipsa merita ex gratia sunt. Et hinc est quòd non ait: Stipendia iustitiæ vitæ æternæ, sed gratia dei vita æterna, id est, per solā dei gratiam datur vita æterna (vt iam dictum est) vt intelligam⁹ deum, ad æternam vitam pro sua nos miseratione perducere, non nostris meritis. Quod enim potest esse hominis meritum ante gratiam, quum omne meritum nostrum efficiat ipsa gratia? Itaque quicquid habes meriti, præuentrix gratia donat. Nil Deus in nobis, præter sua dona
coronat

*Merita no
stra esse
dona dei.*

DOMINICA OCTAVA

coronat. Vnde vita æterna quæ à deo meritis nostris præcedentibus redditur (quia eadem merita quibus redditur, non à nobis sunt, sed in nobis facta sunt per gratiam) rectè & ipsa gratia nuncupatur, quia gratis datur. Confitemur enim ideo vitam æternam gratiam vocari, quia his meritis redditur quæ gratia contulit homini. Vnde scriptum est: De plenitudine gratiæ Christi nos omnes accepisse, gratiam pro gratia, id est, pro eis meritis quæ contulit gratia. Ipsa enim opera quibus (vt iam sæpe dictum est) vita æterna redditur, ad dei gratiam pertinere noscuntur, iuxta quod ipse ait: Sine me nihil potestis facere. Accipimus ergo gratiam pro gratia, i. gratiam glorificationis pro gratia iustificationis. Id est, nunc homo mortalis, & alterum è duobus tibi quodlibet prudenter eligito, videlicet aut seruire immunditiæ & iniquitati, vt pro stipendio mortem recipias, aut seruire iustitiæ in tui sanctificationem, vt per dei gratiam accipias vitam æternam.

*Ioan. 1.
Gratiam
nos acci-
pere pro
gratia.
Ioan. 15.*

DOMINICA OCTAVA post Pentecosten.

Rom. 8.

Ratres debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus.

¶ In hac lectione Apost. duo facit. Primò, tradit salubre documentum. Secundò, designat inde proueniens spirituale commodum seu emolumentum. Primum facit à principio lectionis. Secundum, ibi: *Quicumque enim spiritu dei aguntur.*

¶ Circa primum, dicit: *Ergo fratres debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus.* Quod vtique ex præcedentibus concludens dixit: Præmiserat enim: *Si spiritus ei⁹ qui suscitauit Iesum à mortuis habitat in vobis, qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, suscitabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum eius in vobis.* Quasi dicat: *Ne perturbemini animo, quia corpore mortales estis, habetis enim spiritum eius qui Christum suscitauit à mortuis, scilicet spiritum dei, qui sicut illum suscitauit: ita planè & vos suscitabit, & vita donabit æterna, & hoc propter inhabitantem spiritum eius in vobis.* Non dixit

dixit, qui inhabitauit, sed propter inhabitantem spiritum eius in vobis, utpote qui vobiscum vsq; in finem sit permanens. Nec dubium quin vos deus ad suas nuptias sit admissurus, si suum in vobis spiritum inesse perspexerit. Si verò sui spiritus vos viderit esse emunes, omnino disperdet, etiã si prius per suã gratiam à peccatis ad iustitiã, à mortuis reuocauerit ad vitam. Mortificate igitur corpus hoc vestrum, ut spiritus dei in vobis habitet, ut ob huius gratiam & vitæ donum accipiatis.

¶ Ergo fratres debitores sumus non carni, ut secundum carnem viuamus, quia non propter carnem & carnalem vitã reformabimur ad vitam beatam, sed propter spiritum Christi inhabitãtem in nobis. Quamobrem & eidem spiritui nos esse obnoxios fatemur. Nam propter ipsius gratiam, dei in nos beneficia cõferuntur. Et ne putes Apostolum omnem carnis nostræ curã nobis adimere voluisse, quum dixisset nos debitores carni nõ esse, subiecit, ut secundum carnem viuamus. Non enim propterea fecit nos deus ad imaginem suam, ut carnis seruitio essemus obnoxij, sed potius ut creatori suo anima deseruiēs, ipsa seruitio ac ministerio carnis vtatur. Nõ ergo negat curam carnis habendam in necessariis, sed in concupiscentiis, sicut alio loco dicit: Curam carnis ne feceritis in desideriis. Interdicit enim nobis omne studium quod carni impeditur inducens ad peccatum.

Cur non carni, sed spiritui debitores sumus. Quã carnis curã a post. no bis ademit

Rom. 13.

¶ Ille autem secundum carnem viuere dicitur, qui carnis voluptates vitæ præfert æternæ, & eam animæ dominam cõstituit. Alioqui carni necessaria ministrare debemus, ut iam dictum est. Caro enim nostra dei creatura est, quam quasi egrotum aliquem nobis cõmendatum gubernare & seruare debemus, cui noxia cupienti deneganda sunt, & vtilia horrenti, vel fastidienti sunt ingerenda, vel inuito. Vnde per Sapientẽ dicitur: Cibaria, & virga & onus asino, panis & disciplina, & opus seruo. Corpus nostrum asinus est. Sicut autem virga & opus & pabulum asino debentur, ut humanis vtilitatibus deseruiat, ita & corpori nostro vitus, ne deficiat: virga, ne lasciuiat: & opus, ne torpeat ocio debetur. Quisquis enim hunc asinum suum ociosum lasciuire permittit, sentiet illum contra se calcaneũ leuare,

corp^o nostrũ qualiter gubernare debemus.

Eccle. 33. corpus nostrũ asino cõparatur.

DOMINICA OCTAVA

Prou. 29. re, iuxta quod per Salomonem dicitur: Qui delicatè nutrit seruum suum ab adolescentia sua, inueniet illum contumacè. Propter quod Apostolus: Castigo, inquit, corpus meum, & in seruitutem redigo, ne fortè quum aliis prædicauerim ipse reprobus efficiat.

1. cor. 9. ¶ Est autem caro ratione multiplici spiritui subiuganda. Primò, ne aduersus spiritum concupiscentiis malis proteruiat. Datum nempe est à deo corpus spiritui rationali, sicut equus sessori. Equi eorum, inquit Esaias, caro. Turpe autem est equiti, si equum cui sedet coërcere & gubernare nesciens, in terram abiectus ab eo conculcetur. Eques Pharao vnà cum curribus & equitibus suis descendit in profundum quasi lapis. Tunc autem secundum tropologiam rex Aegypti eques in profundum demergitur, quādo spiritus rationalis carnis concupiscentiis addictus, & nunc in profundum vitiorum, & post in gehennam deuoluitur.

Esai. 31.
Exod. 15.

Ne spiritū seducat. ¶ Secundò, ne ipsa caro spiritū seducat si carnem ille sequatur, quomodo cæcus canem sequens ducem in lutum vadit, si ductor suus aut cadauer illic quod appetit aspiciat. Proinde si sapiens quispiam cum stulto faciens iter, quum sciat & cognoscat qua in via sibi insidia tendantur, stulto tamen acquiescat, viam illam nempe amcenā, sed hostium insidiis periculosam suadenti incidat in latrones, quis non illi succenseat si se vel spoliatum vel raptum ad supplicia, plorauerit? Quis miserebitur incarnatori percusso à serpente (ait Sapiens) & omnibus qui

Similia.

Eccle. 12. appropiant bestiis? Sic, inquit, & qui comitatur cum viro iniquo, & obuolutus est in peccatis suis. Agit nimirum bestia quod sibi proprium est, agit similiter & caro.

Serpens suggestit mulieri.
Gene. 3. Serpens in paradiso suggestit mulieri, vt cælestis disciplinæ mandatum præteriret, itidem illa viro. Illa serpenti consenserat, iste consentit mulieri, vterque diuinum præuaricatus est mandatum, acquiescendo malè suadenti. Quinque præuaricationis suæ culpam, vir mulieri, & serpenti mulier imputaret, vana & culpāda vtriusque fuit excusatio.

vt spiritū caro subseruiat. ¶ Tertio, debet spiritui caro esse subiecta, vt spiritui rationali subseruiat: caro enim velut ancilla in obsequium ani-

mæ rationalis, quasi dominæ suæ, data est. Et quis nesciat quàm sit præpoterum & iniquum, ancillam extolli & imperare, dominã verò subiectam ancillari? Certè quum fuisse Agar à facie domine suæ Sarai & erraret in solitudine, audiuit angelum domini sibi dicentem: Agar ancilla Sarai, vnde venis & quò vadis? Reuertere ad dominam tuam, & humiliare sub manu eius.

¶ Quartò, vt caro non solùm animæ subseruiat, sed etiam vt à se commissa luat, sicut per Esaiam dicitur: Erunt caepientes eos qui se cœperant, & subiicient exactores suos. Quum enim sibi animam caro frequenter subiecerit, æquum est vt & ipsa animæ subiiciatur. Et quum illicitis sepe numero caro vacauerit voluptatibus, iustum est vt spiritui subiecta, pro eo quod aduersus spiritum cõcupierit, pœnas luat.

¶ Quintò, vt spiritui fructificet. Est quippe caro nostra quasi terra, quæ diligenter exculta spiritui fructũ ferre debet, sicut per Prophetã dicitur: Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructũ suum. Sed diuersum plerisque cõtingit, quibus proprij corporis terra quum impinguata & preioliis culta vestibus fuerit, spinas & tribulos germinat. Propter quod in sudore vultus nostri hanc per pœnitentiã expurgare, & bonis operibus quasi semine bono cõferere debemus, quatenus inde metamus suo tẽpore messem vitæ æternæ. De qua cultura per Sapietẽm dicitur: Qui operatur terram suam saturabitur panibus, qui autem sectatur ocium, stultissimus est. Ei nempe nil aliud terra sua quàm spinas & tribulos, id est, opera & desideria mala (quibus pungitur conscientia) germinabit.

¶ Sextò, vt hæc nostra caro per imitationis similitudinem carni Christi conformis fiat. Membra nempe caput sequi debet. Vnde & qui sunt Christi, carnem suam crucifigere debent cum vitis & concupiscentis. Ergo debitores sumus, inquit, non carni, vt secundum carnem viuamus. Ad maiora natus sum (ait quidam sapiens) quàm vt sim corporis mei mancipium.

¶ Hinc & Boëtius: Quis non abiiciat vilissimæ fragilissimæque rei corporis seruitiũ? Est profectò caro nostra domus ruinosa, quæ quantumuis resarciatur, conseruari non potest.

Simila.
Gene. 16.
Agar errabuuda.

Vt caro admissa sua luat.
Esa. 14.

Vt spiritui fructificet.

Gene. 3.
10an. 6.

Prou. 21.

Vt carni christi conformis fiat.
Seneca.

*Carnē ne
glecto spi-
ritu curā
tium ini-
quitas.*

potest. Proinde sicut peruersē facit & præposterē, qui duos infirmātes habens filios, quorum alterum (si curam adhibeat) seruari posse superstitem nō ignorat, neglectū mori permittit: alterum verò necessariò periturū superuacua cura incassum fouet, sic & ille debitū peruertit rerum ordinem, qui neglecta salute spiritus perpetim victuri, corruptibilem, & perituram carnem intentissimis studiis assiduè colit frustra.

¶ Sed nec minus peruersē agit quàm ille, cui cum regis filius minor annis vnà cum mancipio commēdatus sit, regis domini sui filio contempto & inopia pereūte, seruum eius colit. Quid ipse respōdebit patri filium suæ fidei commēdatum requirenti? Huiuscemodi similitudinibus humana peruersitas suggillata inexcusabilis esse cōuicitur. Si esurit caro, si sitit, si alget, si fatigata laboribus fuerit, si infirmatur, mox illi summa cura subuenitur, reficitur, colitur & custoditur. Nec tamē per hęc mors effugitur, tametsi interdum differatur. Animā verò non morituram, si studio cōsimili miser homo foueret, immortalitatis premia posset adipisci, cuius tamē curam carnalibus suis delitiis & voluptatibus (quæ tandem illi in tormenta vertentur) longe posthabere probatur.

¶ Duo proinde subiungit Apostolus in lectione, propter quæ secundū carnem viuere nō debemus. Vnum est, euasio mali. Alterum est, cōsequutio boni, ibi: Si autem spiritu facta carnis mortificaueritis.

¶ Circa primum dicit:

*Gala. 6.
Secundū
carnem vi-
uentes pe-
rituri.*

Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini.
¶ Nihil verius, quàm nos si secundum carnem vixerimus, morituros æterni morte supplicij. Adam enim præuaricās vendidit se peccato, carni deputatus. Itaque nemo fallat inani spe semetipsum, quę enim seminauerit homo hęc & metet. Quoniā qui seminat in carne sua, de carne metet corruptionem, sicut in diuite epulone probatum est, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendēdē. Is enim quòd secundū carnem vixit in hoc seculo, mortem non morituram in gehennę flammis & inopiam sempiternam, inuenit.

Luc. 16.

¶ Aduerte, quòd licet Apostolus hoc loco per mortem quàm

(quam secundum carnem viuētibus denunciat) gehennæ supplicium intelligat, nihilominus tamē alio loco vitam quę in hoc seculo prauis facinoribus cōtaminata degitur, mortem appellauit, vbi ait: Vidua in delitiis viuens, mortua est. Et iterum alibi: Vos quum essetis mortui delictis, cōiuuificauit vos cum illo, donās vobis omnia delicta. Et ista vocatur mors culpę, sicut & illa gehennę. De secundo, propter quod secundū carnem viuere non debemus, quod videlicet est consequutio boni, subdit dicens:

Si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis.

1. Tim. 5.
colos. 2.

¶ Hoc est, (vt Sedulius exponit) Si spiritualibus actionib⁹ carnis opera subieceritis, uiuetis. Notandū est tamen nō substantiam carnis, sed carnis opera cōdemnari. Mortificat autem quis opera carnis hoc modo. Verbi gratia: Charitas est fructus spiritus, odiū verò actus carni. Odiū igitur per charitatē mortificatur & extinguitur. Similiter gaudiū, fructus est spiritus: tristitia verò huius seculi quę mortē operatur, carnis est actus. Hęc ergo extinguitur, si sit in nobis gaudium spiritus. Pax, fructus est spiritus: discordia & discordia, carnis est. Sed certum est discordiam mortificari per pacem. Et similiter cętera vitia virtutibus contrariis mortificantur.

Spiritu facta carnis mortificare quid sit.
2. Cor. 7.

¶ Nec tamen omnia corporis opera Apostolus iubet esse mortificanda, sed praua tantū. Non enim vult nos destruere visum & auditū, qui naturales sunt corporis actiones, sed horū abusum. De qua mortificatione alibi dicit: Quasi morientes & ecce viuimus. Vnde & propheta ait: Propter te mortificamur tota die. Beati sanē huiuscemodi mortui qui in domino, id est, ppter domini dei sui amorē sic moriūtur, quum ex eorum persona dicat Apostolus: Si mortui sumus cū Christo, credimus quia simul etiā viuemus cum illo. Magnum autem & cūctis desideratum mortalibus proponitur istius mortificationis prāmium, quod vtiq; est ipsa vita, qua nihil est desiderabilius, sicut ecōuerso omnium terribilium terribilissimum est mors. Et sicut duplex est mors, scilicet culpę & gehennę (vt supra dictum est) quam incurrunt qui viuunt secundum carnem, ita & ecōtrariō qui spiritu facta carnis mortificant, duplici vita donantur, vita scilicet gratię in presenti, &

2. Cor. 6.
Psal.
Apoc. 14.

Roma. 6.

Duplici vita quę donabūtur.

DOMINICA OCTAVA

vita gloriæ in futuro.

¶ Nec ociosè dixit spiritu, quum non nisi spiritu vitia carnis (vt dictum est) superentur. Caro enim non nisi ea quæ sibi sunt delectabilia concupiscit, nec vllatenus ad cœlestia aut spiritualia bona, vel cognoscenda, vel desideranda consurgit. Quod si quæras quo spiritu, num dei scilicet an nostro facta carnis mortificentur, profectò tam de dei spiritu quàm nostro quod dictum est intelligitur. Non tamè spiritu nostro preualemus facta carnis mortificare, nisi spiritu dei qui per regenerationis & adoptionis gratiâ collatus est nobis, cooperante. Nihil enim nisi quod natum est ex deo, vincit mundum. Id enim spiritus est. Sicut & quod natum est ex carne caro est. Igitur vt hic viuamus in sanctitate & iustitia, & in futuro in gloria, hoc interim sit opus nostrum in hac vita, videlicet facta carnis spiritu mortificare, sicque assiduè virtutis studio ipsas cõcupiscẽtias terere & exterminare.

Quo spiritu facta carnis mortificantur.

1. Ioan. 5.

Ioan. 3.

HOMILIA ALTERA.

Roma. 8.

Q *Uicunque enim spiritu dei aguntur, hi sunt filij dei.*

¶ In hac lectionis parte ostèdit Apost. quid cõsequantur vtilitatis qui secundum suam doctrinam spiritu facta carnis mortificant, videlicet filios esse dei. Aguntur nempe spiritu dei. Aliter enim facta carnis non mortificarent. Quicumque autem spiritu dei aguntur, hi sunt filij dei. Aguntur, inquit, non suo spiritu, non legem minante, præcipiente vel promittente, sed spiritu dei. Sunt enim nõ serui, sed filij ex dilectione & liberè seruientes.

Agitur spiritu dei.

Agitur & regi differrunt.

¶ Nec ait, reguntur, sed aguntur, vt magnum gratiæ denotet effectum. Plus enim est agi quàm regi. Agi enim aliquid dicimus, quasi vix aliquid agentem. Regi verò, iam aliquid à se agentem. Ideo tamen regitur, vt rectè agat. Sed qui agitur, vix aliquid agere intelligitur. Vt ergo multum præstitisse gratia saluatoris intelligatur, dixit aguntur. Non quod nihil agant, sed quia impetu quodam gratiæ cœlestis aguntur siue impelluntur, intantum vt (sicut dictū est) vix agant. Verbi gratia: Quum naus aliqua expanso velo vi ventorum agitur, vix aliquid agere putatur nauclerus. Non tamen nihil agit, ipsum enim velum aut flatibus

Similitudo probatur. ar. gratiæ cooperari.

flatibus expansum tenet. Quod si contraxerit, non agitur nauis sicut prius agebatur, quia aure flatum cōtracto iam sinu non recipit. Sic nimirum & homo qui agitur spiritu dei, & si vix quippiam agere putetur, non tamen omnino nihil agit (vt iam dictū est) quia arbitrij libertatem, bonæ voluntatis & sanctorum desideriorum sinum, cœlesti gratiæ pandit. Quem si eadem sui arbitrij libertate contraxerit, non iam in ipsum spirabit spiritus dei. Itaque filij dei sunt quicumque spiritu dei aguntur. Et tantò efficitur quis filius bonus, quāto datur ei à patre quo agatur spiritus bonus. Porrò huiuscemodi filij dei virtute spiritus quo fortes sunt & quo aguntur, carnis auersantur voluptates, concupiscentiæ eius repugnāt, delictiāsque labentes cōtemnunt & proterūt. Quos Apostolus quū superius dixisset victuros, nunc eos viuere nō quacunque vita, sed vita filiorum Dei pronuntiat, eo quòd spiritu dei aguntur.

*Filij dei
quid
agant.*

¶ Nec dixit esse filios dei quicumque spiritum receperūt, sed qui spiritu aguntur. Nam licet in sacro baptismi lauacro spiritum acceperis, & per adoptionis gratiam fueris filius dei effectus, spiritū verò nō fueris ducem sequutus, incurristi pculdubio omniū huiuscemodi iacturā donorum. Omnes enim in baptismo spiritū accipimus, duci autem per totam vitam hoc spiritu & agi, supplici precē deprecemur, dicentes domino: Spiritus tuus bonus deducat me in terram rectam. Et iterum: Ne proicias me à facie tua, & spiritum sanctum tuum ne auferas à me: ne forte me spiritus malus seducat, sicut illos seducit qui post carnem in immunditiā concupiscentiā ambulāt, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuentes introducere, blasphemantes.

*Psal.
Idem.*

2. Petr. 2

¶ Certè quum recessisset à Saul spiritus domini, mox illū spiritus malus occupās exagitabat. Hic enim vbi inuenerit mentem spiritu dei vacuam, mox illuc (quasi in domum vacantem) intrans eam sibi coaptat & adsimilat. Quum autem sit ipse & malus & immundus, confestim hanc immunditiā & malitiā coinquinat, & suo quodammodo tingit colore, suo regit impulsu, vt carnis illecebras irretita sequatur per viam latam quæ ducit ad perditionem. Comedamus, inquit, & bibamus, cras enim moriemur. Et

*saul cur
arrepiti-
tius.*

I. Reg. 16

Luc. 11.

Diabolus

mentē si-

bi adsimi-

lat.

DOMINICA OCTAVA

Matt. 7.

Esa. 22.

Eccle. 3.

Sapient. 2.

Esa. 40.

Carnales

homines

fœnum te

ctorum.

Matt. 6.

Prov. 30.

Osee. 4.

Gene. 8.

Diabolus

coruus

quare.

Num. 32.

Rubē &

Gad &

Manasse

quorum

sint typ^o.

iterū: Quid habet homo amplius de vniuerso labore suo: Venite ergo & fruamur bonis quę sunt, & vtamur creatura tanquā in iuuentute celeriter. Vno precioso & vnguētis nos impleamus, & nō prætereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis antequā marcescant. Et vtique marcescēt. Nam omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni. Hoc fœnum hodie est, & cras in clibanum mittitur. Fœnū vtique rectorum, quod quia in alto & in arido nascitur, priusquā euellatur, per mortem, iam exaruit per culpam & gratię priuationem. De quo non implebit manum suam qui metet, & sinum suum qui manipulos colliget. Huius fœni diabolus manipulos ad comburendū colligit, nec tamē manū implet, aut sinū. Infernus enim nunquā dicit sufficit. Quid interim his miseris miserius à quibus recessit spiritus dei? Vē illis, inquit dominus, quum recessero ab eis. Idēdē verō ab eis spiritus domini recessit, quia caro sunt: imō quia cadauer sunt, spiritus autē domini quasi columba super cadauer non requiescit.

¶ Porro coruus cadauerib⁹ solet insidere. Coruus, inquā, niger, obscurus, importunus, rapax, cuius vox cras, cras, diabolus est, princeps tenebrarum, suasor omnis impuritatis & iniustitię, seductor peccantium, semper illis respiciētię dilationem suggerēs, crastinum nuntiat. Et quum non nisi tempus pręsens in nostra situm sit potestate, vt illo vtamur ad salutem, hoc terere docet in vanis, futurū fraudulentē promittens, quod nequaquam nostrę conceditur facultati.

¶ Huiuscemodi carnales & vanos homines bene figurantur tribus Ruben & Gad, & Manasse dimidia, qui (sicut in Numeris scriptū est) videntes terrā citra Iordanē, alendis aptam esse pecoribus, quę ipsi multa habebāt, accesserunt ad Moysen petentes illam sibi dari in possessionem, terrę promissionis renūtiantes. Siquidem carnales homines quōd pecorinis abundēt desideriis, (pecorum etenim omnis ad explendam corporis voluptatem festinat intentio) promisso regno cœlesti renūtiātes, terrena cœlestibus, & caduca pręferunt sempiternis. Hi nequaquam inter diuinā adoptionis filios censentur, quia licet per baptismi gratiā filiorū nomē gerāt, alieni tamen à patēris moribus

moribus & degeneres inueniuntur. De aquila dicitur quod *Aquila vt*
 sue sobolis ignauiam deprehendit si solis claritate infirmo *sobolem*
 visu non valet sustinere, à contrario ipsius experitur inge- *probat.*
 nuitatem. Vnde & de senibus impudicis scriptum est, quod *Danie. 3.*
 auerterunt oculos suos ne viderent cælum, & ne recor-
 darentur iudiciorum iustorum. Et vnde rursus per Pro-
 phetam de quibusdam dicitur: Oculos suos statuerunt de-
 clinare in terram, quo minus scilicet iustitiæ solem intue-
 antur. Sanè pater ipse cœlestis huiuscemodi degeneres si-
 lios per Prophetam inculcat, dicens:

¶ Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt *Filij dege-*
 & claudicauerunt à semitis suis. Vbi primùm exprimitur *neres &*
 eorum denominatio quum dicitur filij, nomine videlicet *reprobi.*
 filij, non hæreditatis cõsequutione, de quibus per Esaiam
 ipse proclamatur: Audite cœli, & auribus percipe terra: Fi- *Esa. 1.*
 lios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Cogno-
 uit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui, Is-
 rael autem me non cognouit, & populus meus non intel-
 lexit. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini
 nequã, filiis sceleratis. Horum vni iam apud inferos ardẽ
 ti expresso adhuc filij nomine dicitur: Recordare fili quia *Luc. 16.*
 recepisti bona in vita tua.

¶ Secundò, designatur eorundem reprobatio, quum dici- *Peccato-*
 tur, Alieni. Alieni quippe facti sunt à deo patre, alieni ab *res vt alie*
 ecclesia matre, alieni à semetipsis, & aliena concupiscunt *ni facti*
 & sectantur. Siquidem patris sui qui in cœlis est & mores *sunt.*
 (vt dictum est) auersantur & leges. Matris ecclesiæ doctri-
 nam & monita contemnunt, salutem suam negligunt &
 obliuiscuntur, ea solum quæ vana & à se aliena sunt se-
 ctantes. Quibus bene per Prophetam dicitur: Filij homi- *Esa. 28.*
 num (non iam filij dei) vsquequo graui corde, vt quid dili-
 gitis vanitatem & quæritis mendacium? Qui vanitatem
 pro veritate amplectimini, qui ponitis mendacium spem
 vestram.

¶ Tertio, designatur in præmissis Prophetæ verbis eorum
 præuaticatio, quum dicitur: Mentiti sunt mihi. Quum enim
 fidei iussoria sponsione in baptismi sacramento diabolo re-
 nuntiauerint & omnibus pompis eius, huius suæ sponsio-
 nis, vel immemores, vel cõtemptores effecti, mentiuntur.

Peccator Mentitur autem peccator deo non solum simulatis verbis
omnis me sed multo magis operibus illis repetitis, quæ à se propria
dax. sponione pœnitens abdicauerat, promittens se illa non
psal. repetiturum.

In pecca- ¶ Quarto designatur in eorum delictis perseueratio, qui
tis inuete dicitur: Filij alieni inueterati sunt, vt eorum cuilibet men
rascere. tō dici possit: Inueterate dierum malorum. Homo nempe
danie. 13. vetustate corruptus deficit, nō modò in corporis sensibus
 visu scilicet, auditu, gustu, olfactu, & tactu, sed & in ince
 su pedum, & manuum operatione, quæ latius exposita ha
 bes dominica. 19.

Clandica ¶ Vltimò, designatur in præmissis verbis, perseuerantium
re à semi- in peccatis æterna damnatio, quum dicitur: Et claudicaue
tis suis. runt à semitis suis. Quid autem est à semitis suis claudica
 re, nisi prauis operib⁹ & pessima peccati cōsuetudine, per
 desideria sancta non vltra respicere? Hinc de inueterato
 quodam in suis vitis per quendam sapiētem dicitur.

versus. At stupet hic vitio, & fibris increuit opimum
 Pingue, caret culpa, nescit qui perdat, & alto
 Demersus, summa rursus non bullit in vnda.
 Stupere, est rerum sensum non habere.

¶ Quisquis ergo stupet vitio, vti sibi videtur, etiam culpa
 caret, floccipedens damnum virtutis. Is imo demersus est
 non vltra per suorum cognitionem delictorū, & respicē
Similitu- tiam ascensurus. Hoc est, claudicare à semitis suis. Scrip
do pecca- tū est enim: Cæcus & claud⁹ nō intrabunt in templum, vt
toris obdu delictet gloriæ cœlestis, nisi prius à domino videndi atque
rati. gradiendi munus acceperint, videlicet spiritum vitæ, qui
2. Reg. 3. renouati, roboratīque facta carnis mortificantes, transe
 in numerum filiorum dei, filiorum, inquam, non seruorum
 secundum quod consequenter subdit Apostolus:

*Non enim accepistis spiritum seruitutis in timore, sed
 accepistis spiritum adoptionis filiorum dei, in quo clamamus, Abba
 pater.*

Exod. 4. ¶ Ne fortè iudæi vendicandam sibi putent hanc filiatio
Fily à ser nem, quodd de eorum populo dominus loquens ait: Filius
uis disse- meus primogenitus Israël, ostendit Apostolus quantum
runt. interfit inter nostram & illorum adoptionem, quum rece
 perint illi spiritum seruitutis in timore, (timere enim ser
 uorum

uorum est) nos autem spiritū filiorum, quorum est amare patrem. Hinc illis in lege sæpenumero dictum audis: Ego dominus, leges meas custodite: ego dominus, si quo minus gladius deuorabit vos. Et vnde rursum Apostolus: Irritam inquit, quis faciens legem Moyſi duobus aut tribus testibus moritur. *Leuit. 1.* *Heb. 10.*

¶ Similia proinde qualia seruis promissa sunt illis præmia, Verbi gratia: Possessio terræ, securitas ab hostibus, requies à seruitute, saturitas & abundantia, & similia. Licet ergo filij dicerentur, tamen loco seruorum habiti sunt. Nos verò pro ingenuis ducimur & liberis. Quippe quibus & cœlestia præmia proponuntur & cœli regnum. Neque enim tormentis vel lapidibus obruimur, neque huiusmodi pœnis afficimur à lege euangelica, vel ab Ecclesiæ prælatis. Sat est si pro graui delicto è Christi mensa repellimur, & omnia quæ nobis præcipiuntur, solo perficiuntur amore. Finis enim præcepti, charitas. Et in duobus de charitate dei & proximi mandatis, tota lex pendet & propheta. Breuis est ergo differentia legis & Euangelij timor & amor. Iudæi qui charitatis opera voluntate nolebant, timoris vindictæ necessitate coguntur. Nos verò omnia voluntariè operemur, vt probemus nos esse filios. Fatendum tamen est nonnullos sub illa lege & gente fuisse, qui liberorum ad morem ducebantur amore potius, quàm timore, & esse similiter in Ecclesia credentium plerosque qui non amore sed timore coërcentur. Sed sicut illi ad tēpus gratiæ spectabant, tametsi essent sub lege: ita isti ad tempus legis pertinent, licet esse sub gratia Euangelij videantur.

¶ Ait ergo: Non enim accistis spiritum seruitutis iterum in timore. Quum audis spiritū seruitutis & spiritum adoptionis, non putes diuersum esse spiritum quum sit vnus atque idem spiritus, ipse videlicet spiritus sanctus. Quod insinuat Apostolus, quum dicit iterum: Idem enim est spiritus, sed propter opera diuersa, dissimiliter appellatur. *Exod. 14.* *Idem spiritus timoris & amoris.*
 Aegyptiis etenim spiritus iræ dicitur, quibus aqua spiritu diuisa nocuit, filiis autem Israël non iræ, sed amoris spiritus fuit, quibus per eundem ipsum spiritum aqua diuisa profuit. Similiter quoq; spiritus timoris dicitur Iudæis, & *idem*

DOMINICA OCTAVA

idem ipse spiritus adoptionis est credentibus. Eodē quippe spiritu quo lex in tabulis lapideis descripta est, etiam charitas diffundit in cordibus nostris. Tabulis illis lapideis timor vicinus, imò annexus est. Nondum enim illi gratiam intelligebant, de sua infirmitate & peccatis per legem convicti. Gratia autē & veritas per Iesum Christum facta est. Et datus est credentibus spiritus libertatis, per quem gratia & regeneratio in vitam æternam fidelibus donatur, vt per dilectionem operemur non per timorem, non formidando pœnam, sed amando iustitiam. Vnde est ergo dilectio, nisi vnde est & fides, id est, à spiritu sancto?

Rom. 5.

1. Ioan. 1.

Timor duplex.

¶ Duo autem sunt timores à spiritu sancto qui hic insinuat. Vnus, qui est in perfecta charitate, scilicet timor castus siue filialis. Hic non formidat pœnam, sed ex amore reueretur patrem, timens eius offensam, cuius amat gratiam. Alter, qui non est in charitate & vocatur seruilis. Seruit enim formidine pœnæ, & hic timor pœnam habet pro obiecto, non gratiam paternam. De illo timore, scilicet filiali scriptum est: Timor domini sanctus permanet in seculum seculi. De isto autem: Timor non est in charitate, perfecta autem charitas foras mittit timorem. Hoc timore etsi bonum fiat, non tamē bene. Nemo enim inuit⁹ benefacit, etsi bonum est quod facit. Et quos hic timor coërcet à scelere, audiores plerunque reddit ad scelus. Nec iustitiæ amicus est, imò hostis, qui sola pœnarum formidine tenetur iustitiæ subiectus. Sed nō satis est ad salutē deum timere vt dominum, sed amare oportet vt patrem. Siquidem duo hæc à nobis requirit, timorem, scilicet & amorē, sicut per Malachiam dicit: Si ego domin⁹, vbi timor me⁹, & si ego pater vester, vbi amor meus?

Ioan. 4.
Solo timore pœnæ bonum non fit.

Malach. 1.

Duo genera seruorum.

¶ Sed aduerte duo genera esse seruorum. Primū est, eorū qui duntaxat timent pœnam, nec iustitiam amant, nec in talibus seruis complacet deo. Alterum est, eorū qui & pœnam timēt & amāt iustitiam. Illorum (vt dictum est) timor seruilis est, istorum verò dicitur timor initialis. Et hunc timorem requirit à nobis dominus, vbi per prophetam (vt præmissum est) loquitur: Si ego dominus vester, vbi timor meus? Denique quia de timoribus nunc sermo est, sciendū est, præter naturalem timorem, qui in omnibus est, alios esse

Timor naturalis.

¶ Sed aduerte duo genera esse seruorum. Primū est, eorū qui duntaxat timent pœnam, nec iustitiam amant, nec in talibus seruis complacet deo. Alterum est, eorū qui & pœnam timēt & amāt iustitiam. Illorum (vt dictum est) timor seruilis est, istorum verò dicitur timor initialis. Et hunc timorem requirit à nobis dominus, vbi per prophetam (vt præmissum est) loquitur: Si ego dominus vester, vbi timor meus? Denique quia de timoribus nunc sermo est, sciendū est, præter naturalem timorem, qui in omnibus est, alios esse

esse timores, videlicet, Mundanum, qui malus est, nec est à deo, quo plerique à studio virtutis & cultu iustitiæ retrahuntur, magis seculi huius trāsitoria mala, quàm supplicia sempiterna metuēt. Item seruilē, qui bonus est, & sed non sufficiens ad salutem, vt dictum est. Et Initialem, qui bonus est, & sufficiens. Et Castum siue filialem, qui bonus est & perficiēs. Porro de eo qui seruilis est hīc agitur vbi dicitur: Non enim accepistis spiritū seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum.

¶ Quid autem in nobis efficiat ille spiritus adoptionis, ostendit quum dicit: In quo clamamus, Abba pater. Nos inquit, liberi ē Iudæis & Gentibus electi, & collecti in vnā fidem, in vnam gratiam, in vnam iustitiam, quę ex fide est, non ingrati de tanta gratia, intēse clamamus, patrem misericordiarum & deum totius consolationis agnoscentes. Clamor iste cordis est, non labiorum, intus sonat in auribus dei, quomodo olim Susanna clauso ore, labiis immotis clamabat, & flens suspexit in cælum, erat enim cor eius fiduciam habens in domino. E Iudæis conuersi clamāt Abba, ex Gentibus autem conuersi, pater. Abba enim Hebraica vox est, pater, Latina similiter & Græca, & idem omnino significat, sed propter mysterium vtrāque posuit, vt ostendat adoptionis filios, tam de Iudæis quàm de Gentibus collectos, vno & eodem spiritu patrem qui in cælis est agnoscere & inuocare. Vnde & Marcus memorat dominum in sua passione, propter sacramentum, vtrāque vocem exclamasse. Ipse enim fecit vtraque vnū in semetipso (quasi angulari lapide) duos coniungens populos, vt esset vnus grex, & vnus pastor, Itaque non otiosè diuersarum linguarum verba posuit idem significantia, propter vniuersum populum qui de Gentibus & Iudæis in vnitatem fidei vocatus est. Nec mirum est quòd in hoc spiritu clamamus. Abba pater. Sequitur enim:

Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quòd sumus filij dei.

¶ Ecce quid efficiat in nobis spiritus adoptionis. Recognofcere nempe facit spiritum nostrum, quòd consequuti remissionem peccatorum & bene agentes sumus filij dei. Vnde ad Galatas scribens ait: Quoniam autem estis filij dei

Clamor mentis.

Dan. 13.

Quid hæ voces Abba pater prætendat

Mar. 14.

Ephes. 2.

Ioan. 10.

dei Galat. 4.

DOMINICA OCTAVA

- dei, misit deus spiritum filij sui in corda vestra clamātem
 1. Ioan. 3. Abba pater. Videte ergo (ait Ioannes) qualem charitatem
 dedit nobis deus, vt filij dei nominemur & simus. Tantū
 superest, vt huius patris cœlestis imaginem portare stude
 1. Cor. 15. amus, sicut portauimus imaginem terreni. Præstat spiritus
 adoptionis amorem & fiduciam talem homini ad deum,
 vt ad illum clamet ea fiducia qua & paruuli in necessita-
 te qualibet recurrentes ad suum patrem, vel patri blandi-
 entes & arridentes clamant, Abba. Siquidem vt dictum
 est) Abba Hebræa vox est, & à paruulis quum patrem ap-
 pellant solet vsurpari.

Paruulo-
rum vox
ad patrē,
Abba.

¶ Sicut igitur prophetiæ spiritum nouimus inesse ei qui ea
 prædixit futura quæ rerum veritate complentur, ita & a-
 doptionis spiritum ille noscitur accepisse, qui ipsius instin-
 ctu deum dicitur patrem. Est quippe hoc vnum inter cæ-
 tera spiritus sancti donum, quod testimonium reddit spi-
 ritui nostro, quod sumus filij dei. Non enim Abba illud
 sine alterius assertionem pronuntiamus, sed ipse spiritus san-
 ctus per gratiam nos instruxit, vt ita precando loquamur:
 Abba pater. Nec id tamē adhuc in nos satis præmij visum
 patri, quod nos in filios adoptauit, nisi etiam & hæredes
 suos constituat. Vnde subdit:

*Si autem filij, & hæredes: hæredes quidem dei, cohæredes autē
 rer spi- Christi.*

tum hære ¶ Quum constet nos omnes filios hæredes esse, arguit nos
des. & filios esse & hæredes. Et quoniam non omnes ingērium
rerum hereditatem adipiscuntur, ostendit nos grandes
quosdam futuros hæredes, quippe qui dei sumus hæredes.
Rursus etiam etsi dei hæredes fuerint plerique, dubitari
posse videtur in quibus bonis nos suos hæredes constitu-
at. Vnde & illud, inquit, sumus assequuti, vt Christi simus
cohæredes effecti. Et quidem hæc magna est gratia, vt i-
bi sit adoptatus, vbi est vnicus. Volo, inquit, ille, vt vbi
ego sum, ibi sit & minister meus. Ipse enim est pri-
mogenitus in multis fratribus. Nec confunditur eos vo-
care fratres, quibus dedit potestatem filios dei fieri. Siqui-
dem ipsius interuentu adoptamur à patre, qui ad hoc par-
ticeps factus est nostræ humanitatis & humilitatis, vt
nos suæ diuinitatis & gloriæ, faciat esse consortes. Hoc

Ioan. 12.
Rom. 8.
Heb. 2.
Ioan. 1.

vnum

vnum nobis cura sit, ne tanti patris offensam incurrentes illa nos hereditate constituamus indignos.

DOMINICA NONA
post Pentecosten.

Ratres, non sumus concupiscentes malorum.

¶ Ne forte plus æquo fidentiores simus, propter dei in nos munificentiam, electionem, scilicet, vocationem, benedictionem adoptionem, redemptionem, sanctificationem: & cætera huiusmodi dona, quæ largâ

1. Cor. 10

erga nos Dei præferunt munificentiam & gratiam, idcirco nos Apostolus in hac lectione aliorum exemplo, & cautos reddit & sobrios.

¶ Quocirca considerandum est, quòd sicut beneficia in Iudæos à deo collata figura fuerunt eorum bonorum, quæ per Christi gratiam credentium populus accepit, ita & illis ob ingratitude culpam inflicta mala, ingratis Christianis reposita supplicia præsignant. Illi erant (vt beati Hieronymi verbis vtamur) quos præ cæteris gentibus deus ab initio dilexit & fouit. Ipsos de Aegypto in signis & virtutibus mirabiliter liberauit, qui mare rubrum sicco pertransierunt pede, quum inimicos eorum grauissimi fluctus inuoluerent. Ipsi dominus quasi filiis, cæleste pabulum annis quadraginta ministravit, quum plueret eis manna in deserto, eos die noctuque in colūna nubis ignisque præcessit, vt eis in inuio viam ostenderet. Illi soli digni habiti sunt dei legem accipere, & vocem dei loquentis audire, eiusque cognoscere voluntatem, in qua lege eis promissus erat Christus.

Iudæorū nos supplicia docent

¶ Verum, quo largiora in eos erant dei beneficia, tanto grauioris se reos criminis constituerunt his omnibus ingrati. Nam illis pedibus, quibus siccum mare transierunt, mox ante idola saltauerunt. Et ipso ore quo paulò antè domino cantauerant, simulachra sibi fieri poposcerunt. Illis item oculis quibus venerando deum in famigante & ignito monte conspexerant, simulachra intuebantur. Manna quoque illis fastidio fuit, & semper in deserto

Mira Iudæorū in gratitudo

contra

DOMINICA NONA

contra dominum murmurabunt, ad Aegyptum vnde eos valida manu dominus eiecerat, redire cupientes. Sed dignam ingratitude suæ vicem receperunt. Prostrati sunt enim in deserto.

¶ Hæc autem, inquit Apostolus, in figura facta sunt nostri. Non dicit dicta vel scripta, sed facta. Non enim propter ipsos tantum hæc facta sunt, sed propter nos, & propter correctionem nostram. Illæ enim pœnæ, vt dictum est, figura erant earum quæ nobis debentur pœnarum, si dei in nos gratiæ fuerimus ingrati. Itaque attendente mente pensemus, quàm graues illæ pœnæ erunt, quarum figura tantum illorum pœnæ fuerunt. Sicut enim illos donorum acceptorum magnitudine excedimus, sic & pœnis maioribus afficiemur, si nec illorum exemplo correcti, delinquentes deum offendimus. Proinde sicut in bonis multo meli⁹ est id quod per figuram præsignatur quàm ipsa figura, (verbi gratia) regnum cælestis terra promissionis longe præstantius est, ita & in malis longè peius illud malum est, quod significatur, quàm figura significans. Gehenna enim grauior est omni temporali pœna quatumlibet atroci. Siquidem omnes reliquæ pœnæ gehenna mitiores sunt. Ideoq; & ipsa sollicitius (si quid sapiamus) est vitanda. Ait ergo, Non simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierunt. quasi dicat: Nos illorum supplicii eruditi, si nolumus incidere in grauiora, nõ simus concupitores malorum sicut illi fuerunt, propter quod & grauibus malis affecti sunt. Quum dicit, concupiscentes malorum, omne malignitatis genus expressit. Ab ipsa enim concupiscentia, vitium quoduis emanat. Quid autem illi concupierunt, Apostolus in sequentibus per species patefacit. Concupierunt, ait propheta, concupiscentiam in deserto, Manna fastidientes, carnes flagitabant. In mente habebant cibos Aegypti, porrum & cæpas, & ollas carniū. Exauditi sunt autè & dimissi secundum desideria cordis eorum. Petierunt, inquit, & venit coturnix. Sed quid? Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira dei ascendit super eos, & occidit pingues eorum. Hoc est, in concupitis carni suæ delitiis impinguatos (quomodo vituli vel porci pingues mactantur) morte percussit. Et ira dei, inquit, ascendit super eos, videlicet pœna ignis, vt per hoc significaretur

*Graua
malos christi-
anos
manere
supplicia.*

NUM. 17.

*Carnis de-
litiæ sup-
pliciiis con-
pensandæ*

mo-

momentaneas carnis delicias, gehennæ incēdiis compen-
 sandas. Vnde diues ille qui purpura quondā & bysso indu-
 tus, quotidie splēdidē, epulabatur, iam apud inferos eiu-
 lans, exclamat: Crucior in hac flamma. Ergo vā vobis di-
 uitibus, qui habetis consolationem vestram. Vā vobis qui
 saturati estis, quia esuriētis. Vē vobis qui ridetis nūc, quia
 plorabitis & flebitis. Hinc rursus in Apocalypsi scriptum
 est: Quātum se glorificauit & in delitiis fuit, tantum date
 ei tormentum & luctum. Ad illorum nihilominus simili-
 tudinem, plerique in via pœnitentiæ constituti præterita-
 rum carnis suæ memores voluptatū, iugum Christi suauē
 detrectāt, importabile caussantes onus quod leue est, car-
 nales semper delicias flagitantes. Non tamen concupiscē-
 tię sensus ad culpam imputatur, si non adsit & consensus.
 Quin potius ipse cōcupiscentiæ sensus exercendæ virtu-
 tis materiam præbet, secundum illorum delictum, in quo
 concupiscentiis suis morem gerentes offenderūt deum,
 idololatria fuit. Vnde consequenter dicit:

*Neque idololatræ efficiamini sicut quidam ex ipsis, quemadmo-
 dum scriptum est: sedit populus manducare & bibere, & surrexe-
 runt ludere.*

¶ Choreis nanque circa vitulum conflatilem constitutis
 in propatulo tripudiātes ludebant. Deuenerant autem ad
 hāc insaniam, hac ratione. Quum tardaret Moyses & mo-
 ram faceret in mōte cum domino, dicebāt ad Aaron: Fac
 nobis deos qui nos præcedāt. Moyse enim huic qui eduxit
 nos de terra Aegypti nescimus quid acciderit. Vbi figurā
 Christi Moyses exprēssit, qui populum suum de potestate
 diaboli quasi Aegyptia seruitute liberauit, & traducit ad
 regni cœlestis hereditatem. Ipse ascendit in cœlum, vt ap-
 pareat vultui dei pro nobis. Siquidem peregrè profectus
 est. Abiit enim in regionem longinquam accipere sibi re-
 gnum & reuerti. Quōd si ad morem illorum dixerit inter-
 rim seruus malus in corde suo: Morā facit Dominus me
 venire, & cœperit percutere seruos & ancillas, & edere,
 & bibere, & inebriari, veniet dominus serui illius in die
 qua nō sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum, partē-
 que eius cum insideliis ponet. Dicit enim insipiens in
 corde suo, non est deus. Et iterum: Dixerunt, non vide-
 bit

Luc. 16.

Luc. 7.

Apoc. 18.
 Recidua
 tiū ingra-
 titudo.

Exod. 32

Exod. 32.
 Moyses in
 monte vt
 christi
 typū ex-
 pressit.

Hebr. 9.
 Luc. 19.

Luc. 12.

DOMINICA NONA

Tit. 1.
Absente
Christo
idola con-
stituant.
osee. 8.
Exod. 31.

bit dominus. Sed & si fateantur se nosse deum, factis verò negent, quid illis prodest? Vivunt enim & faciunt, quasi nescirent Christum iudicem esse venturum. Hi sanè argentum suum & aurum fecerunt sibi idola dicentes intra se: Hi sunt dii tui, qui ab omni inopia liberatū. fœlicem reddunt & securum. His idolis animas suas dictim victimas offerre non cessant, his ludunt, his gaudent, his fidem accommodant, in his præcipuè spem cōstituunt. Et quī fieri posset, vt non etiam hos præcipua charitate suos colant deos, quibus nil charius est?

¶ Tertium illius gentis crimen erat fornicatio cum mulieribus alienigenis, Madianitis scilicet, quæ eos ad festa sacrificia sua inuitauerunt, & per hoc tādē ad nefarios pellexere complexus, secūdem quod Balaam ipsarum regi Balaac consuluerat. Vnde consequenter subiecit Apollolus, dicens:

Num. 25.

Neque fornicemur sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt in vna die vigintitria millia.

¶ Post idololatriæ atque prophanæ comestationis culpas fornicationis peccatum (quod ab ipsa ventris ingluvie proficisci solet) mox sequutū est. Præmiserat enim: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. Sed extrema gaudij luctus occupauit. Mox enim prophanorum gaudium & impudicum atque incestum ludum, animaduersione condigna diuinitus vltum fuisse testatur, dicens: & ceciderunt in vna die vigintitria millia. De hac clade in Numeris legimus, vbi etiam Dominum præcepisse Moyse constat, quatenus cunctos principes (quorum intererat populum arcere à crimine) cōtra solem suspenderet in patibulis, vt auertatur, inquit, furor meus ab eis. Præter hoc in principum nece piaculum, vsque ad eod in populum præuaticatorem vltio defecit, vt (sicut iam dictum est) in vna die caderent vigintitria millia. Nullo nempe tempore obscœnam luxuriæ voluptatem inultam deus reliquit, sed iustis hanc semper coërcet suppliciis, sicut in diluuiο patuit, item in subuersione Sodomorum, & istorum interemptione, & huius nostri temporis exemplis quotidianis. Morbis enim incurabilibus & lepra deterioribus, peccatum hoc Deus vltor insequitur.

Prou. 14.
In luxu-
ria pecca-
tū vltio.

Principes
ob pecca-
tū populi
puniri.

Luxuriæ
peccatum
nūquam
inultum.
Gene. 6.
Gene. 19

Verum

Verùm in futuro quantum in delitiis & delictis illicitif- que offenderint voluptatibus, tantum (vt paulò antè dictum est) dabitur illis tormentorum & luctus. Vbi momē tanear quæ trāsierunt voluptates, perpetuis suppliciis cō- pensabuntur.

Apoca. 18

¶ Quartum illius populi delictum erat, quòd deum tenta- uerunt. Vnde ait Propheta: Et tentauerunt deum in cordi- bus suis vt peterent escas animabus suis, & malè loquuti sunt de Deo, dicentes & diffidentes: Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto? In Exodo scriptum legi- mus filios Israel castrametatos fuisse in Raphidim, vbi non erat aqua, quamobrem iurgati contra Moysen, dicē- tes: Cur fecisti nos exire de Aegypto, vt occideres nos & liberos nostros ac iumenta siti? Clamauit ergo Moyses ad dominum, dicens: Quid faciam populo huic? Adhuc paululum & lapidabit me. Postea verò quàm dederat domi- nus aquam de petra, vocauit Moyses nomen loci illius

Quomodo
tentauerūt
deum.

Exod. 17

Tentatio, propter iurgium filiorum Israel, & quia tenta- uerant Dominum, dicentes: Est ne Deus in nobis, an nō? Volebāt enim signis palàm experiri potentiam Dei, quam iam dudum ex tantis signis & prodigijs in Aegypto, & ru- bro mari cognouisse debuerant. Itaque propter hanc per- fidiam misit in eos Dominus serpentes ignitos, pestem exitialem, lethale virus, quo non parua nefandæ pars gentis efflabant animas. Igitur dictam eorum culpam, & subsequutam cladem Apostolus commemorans, conse- quenter dicit:

Ibidem.

Num. 21

Non tentemus Christum sicut quidam eorum tentauerunt, & à serpentibus perierunt.

¶ Tentantes Deum, tentauerunt & Christum secundum ipsius diuinitatem, secundum quam erat etiam tempore illo, imò & ante secula. Christus enim verus Deus & patri cōternus & consubstantialis est, de quo Apostolus ad Hebræos scribens ait: Christus Iesus heri & hodie, ipse & ante secula. De hac serpentum pœna in Numeris scri- ptum habes.

Hebr. 13

Num. 21

¶ Est autem tentare deum, de deo diffidere, de ipsius ope mente perfida desperare, per signū aut portentū aliquod de potētia dei velle sumere experimētū, quomodo illi qui

Tentare
deum.

Christo

DOMINICA NONA

Mat. 12. Christo domino nostro dixerūt: Magister, volumus à te signum videre. *Luc. 11.* Item qui tentātes signum quærebāt. Signa, *Mat. 12.* inquit, nostra non vidimus, iam non est propheta, & nos non cognoscet amplius. Generatio mala & adultera est, quæ signum quærit, non vt ex signis respiscat in melius aut credat, sed quomodo Herodes sola curiositate sperabat signum aliquod ab eo videre fieri. Qui enim scripturas nō audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit credent. Non tamen iam virtutum signa, sed operum merita ecclesia requirit, quæ ab initio sui per attestatiōem signorum sufficienter radicata consistit.

*Sic pereūt
tētores
dei.*

Esa. 63.

*Impij pul-
uis sunt.*

Eccle. 1.

Jerem. 2.

Eccle. 10.

*Murmu-
rauerunt
cōtra do-
minum.*

Num. 21

Exod. 17

Num. 13

1. Petr. 5.

¶ A serpentibus autem pereunt filij diffidentia, tentatores dei, impij vniuersi. Puluis sunt enim quem proiicit vētus à facie terræ. Scriptum verò est: Serpenti puluis panis eius. Est autem puluis aridus, sterilis, incōpactus, nec suis cohærens partibus, à vento facilè mobilis & dispergendus, in lutum cito per admixtionem aquæ densabilis, copiosus & vilis. Quæ omnia de prauis & impiis hominibus verificantur. Aridi etenim sunt, quòd gratiæ carent humore. Steriles ab opere bono. Incompacti, nec sibi, nec cæteris bene cohærentes per dilectionem & pacem. Mobiles & inconstantes per diabolicam suadelam & tentationem. In lutum citò condensabiles, defluentes per delicias in luxuriæ corruptionem. Copiosi propter innumeram multitudinem. Stultorum enim infinitus est numerus. Viles per turpitudinis repetitionē, iuxta illud: Quàm vilis facta es nimis iterans vias tuas. Huiuscemodi igitur diuinæ legis transgressores vniuersi à serpentibus pereūt, quia qui dissipat sepem (scilicet diuinæ legis) mordebit eum coluber.

¶ Quintum populi illius peccatum erat murmuratio contra deum. Est autem murmuratio, querela irrationabilis de iis quæ ferēda sunt patienter, qualis erat illorum querela contra dominum, tum propter laborem itineris, tum propter defectum aquæ, carniū & similiū, tum propter prætesam difficultatem hæreditatem promissam obtinēdi, quum territi essent propter illa quæ ab exploratoribus nuntiabantur. Siquidem ex perfidia & diffidentia de deo, hæc eorum murmuratio processit. Huiuscemodi diffidentia

tia grauisimè offēditur deus, quum sit illi cura de nobis, & præteritorum tot beneficiorum exhibitio, fiduciam in futurum à nobis iure deponcat. Iurauit itaque in ira sua dominus, quòd nullus eorum qui numerati fuerant exeutes de Aegypto, & murmurauerant contra deum, promissam patribus assequeretur hereditatē. Itaque eorum supplicio nos ab huiuscemodi perfidia Apostolus absterres, consequenter dicit:

*Num. 14
Ira dei in
diffidēs*

Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.

¶ Nullus ergo fidelium murmuret in tribulationibus pro Christo. Nam illi murmurantes perierunt ab exterminatore, hoc est (secundum Sedulum) ab angelo percutiente eos in extremis castris per ignē. Cui plagæ succurrit Aaron cum thuribulo offerens pro eis, quando stetit inter mortuos & uiuētes. Hinc per Psalmistam dicitur: Misit in eos iram indignationis suę, tribulationem & iram & indignationem, immisiones per angelos malos. Murmurantibus autem mala omnia duplo superueniunt, iuxta quod Boëtius ait: Impatiētia sortem exacerbabis, quam permutare nō possis. Cōtrāque, beata fors omnis æquanimitate tolerantis. Itaq; ne murmuraueritis, inquit, nihil viriliter ferre valētes, ac distitantes: Quando aduenient bona, & mala cessabunt? Sed patientes estote fratres: ait beatus Iacobus, vsque ad aduētum domini. Ecce agricola expectat preciosum fructum terrę patienter ferēs, donec accipiat temporaneum & serotinum. Patiētes igitur estote & vos, & cōfirmate corda uestra, quoniam aduentus domini appropinquauit. Nolite ingemiscere fratres in alterutrum, vt nō iudicemini. Ecce iudex ante ianuam assistit. Exemplum accipere fratres exit⁹ mali, laboris, & patiētię prophetas, qui loquuti sunt in nomine domini. Ecce beatificamus eos, qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis, & finem domini vidistis.

Num. 16

*Murmurantium
mala grauantur.*

Iacobi. 5

¶ Porro, murmurare contingit & contra deum, per displicentiam & superbiā: & contra prælatum, per inobedientiam: & contra proximum, per inuidiam. Grauius autem offēditur deus, quum ipse ab inspiētibus de administratione suę Reipub. reprehēditur & diiudicatur, quum nihil

kk

iustus

DOMINICA NONA

iustius vtiliusque esse possit eo quod ab ipsius sapientissima atque decentissima dispositione procedit. Siquidem artifex quispiam egregius & peritiae singularis, indignè fert opus à se factum ab illo diudicari & argui, qui suae artis imperitus & rudis est. Vnde est illud: Ne tutor ultra credidam. De mundi regimine & dispositione vniuersi, nos sumus ignari. Nouit dominus & quid nobis, & quid suae Reipublicae conueniat. Hoc vnum sciat homo diuinorum operum temerarius trutinor, quòd quicquid ab illo fit, optimè iuxta & iustissimè fit, licet singulorum quæ geruntur ratio, mortales lateat. Nos autem decet sine murmuratione diuinum arbitrium comitari. Malus miles est, qui imperatorem sequitur gemens.

Ab his grauius deus offēditur.

Ob hæc murmuratur contra deū.

Iob. 5.

Sapi. 1.

¶ Murmuratur autem ab insipientibus contra deum, varias ob causas. Tum quia cuique secundum suam voluntatem, siue tempestas, siue temperies non datur. Tum quia prosperitas & aduersitas huius seculi iuxta merita (vt videtur ipsis) non distribuuntur. Tum quòd se vel plerosque siue carnis infirmitatibus, siue quibuslibet talibus molestiis, plus æquo putant fatigari. Tum vel hac maximè ratione quidam superbi pauperes deū accusant, quia terrena bona inter ipsos & diuites inæquali sorte diuisit. Quæ omnia murmura & querelæ indignè & insipienter ex superbia & contēptu procedunt, quia nihil in terra fit sine causa, & omnino indignū est, vt mortalis & peccator homo diuinorum operum sibi vindicare censuram præsumat, aut eorum sibi velit reddi rationem. Custodite ergo vos, inquit Sapiens, à murmuratione quæ nihil prodest, & à detractatione parcite linguæ, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit, & tumultus murmurationum non abscondetur. Itaque ab hoc scelere Apostolus nos cohibens. Neque murmuraueritis, inquit, sicut quidam eorum murmurauerunt, ne ad eorum exemplum & ipsi malè pereatis. Vnde subdit:

Hæc autem omnia in figura contingebant illis, scripta sunt autem ad correctionem nostram, in quos fines seculorum denumerant.

Illorum nos erudiri supplicis

¶ Quasi dicat: Propter peccata sua hæc illis contigerunt, sed propter correptionem nostram scripta sunt, vt illorum suppli-

suppliciis efficiamur cautiore, & ne consimili peccato, damnationem consimilem incidamus. In figura enim cōtigerunt illis, vt illorum temporalibus pœnis, sempiterni gehennæ cruciatus figurarentur, & vt eisdem illorum pœnis iniquitatem nostrā deo iudice districtè, vel hic, vel in futuro plectendam agnosceremus. Rursus vt per illorum supplicia quæ ob culpas nostris culpis similes exoluerūt, cōuicti & correcti, ad pœnitentiam delicti induceremur. Denique vt nos gloriæ præmium si fuerimus obtemperātes, aut certè grauiorem quàm illi pœnā, si fuerimus dei legibus rebelles, nō dubitemus nos promereri. Siquidem eo grauiora nos supplicia manent, quo beneficiis sumus maioribus donati. Quin etiā & finē nobis Apostolus imminere ostendit, quum dicit: In quos fines seculorum deuenērūt, vt non momentanea aut temporalia, sed sempiterna asserat esse tormenta, quæ post mundi cōsummationem nos exceptura sint. Iam enim dei illud iudicium non tardat quandoquidem hæc nostra breuis vita festinet ad mortē, sed & seculo huic iam finis immineat, iuxta quod beatus Ioannes dicit: Charissimi, nouissima hora est, id est, ætas mundi vltima, ideòque & tot præcedentiū exemplis sæculorum magis corrigi debemus.

I. Ioan. 2.

HOMILIA SECUNDA.

I. Cor. 10

Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat.

Postquam nos Apostolus in præcedentibus aliorum exemplo cautos reddidit, hic cōsequenter duo facit. Primò enim docet nos vitare præsumptionē & superbiam. Secundò, docet nos collocare nostrā in deo fiduciam, ibi: Tentatio, vos non apprehendat.

Galat. 6.

¶ Circa primum dicit: Itaque qui se. Vbi vnumquēq; nostrū de seipso præsumere vetat, ne se putet aliquid esse quū nihil sit. Quasi dicat: Iudæi quondā etsi beneficiis dei cumulati fuerint, nihilominus tamen perierunt, quomobrem corū cōsideratione, qui se existimat stare per fidem rectā & opera bona, videat ne cadat, & hoc à se. A deo enim habet vt stet, quicumq; stat, à se autē habet vt cadat, quicumq; cadit. Existimāt se quidā stare, qui propter scientiæ donū superbiētes, & præsumētes supra suā mēsurā de seipsis, pletrūq; vel in errores, vel in opera mala iusto dei iudicio ca-

Stare spi
ritualiter
& cadere
quomodo
contingit

DOMINICA NONA

- dere permittuntur. Qui, quoniam errorem suum obstante superbia non agnoscut, quum iam prolapsi iaceant, stare se credunt. Quidam verò ipsa rei veritate stant: quibus dicitur: Fide statis. Stāt victores, victi prostrati iacent & conculantur. Sed quid in nobis vincit mundum, nisi fides nostra qua & stare nos Apostolus testatur? Hęc est fides viuā, quę per charitatem operatur. Nihilominus tamen & huic cauēdum est à casu. Siquidem hęc nostra in fide stabilitas necdū aded cōfirmata in nobis est, quin possit ruere. Adhuc enim ī prelio decertam⁹: vnde nec gloriari debet accinctus vt discinctus. Nā etsi spiritus proptus est, caro tamē infirma. Et ideo qui se existimat stare, videat ne cadat.
- cadere* ¶ Cōtingit cadere hominem, vel impulsū violenter, vel fraudulēter irretitū, vel currentem vehemēter, vel incedentem negligenter, vel descendentē præcipitanter. Similiter cōtingit hominē à salute sua spiritualiter per peccatum cadere. Vno modo, per diaboli tentationem, quasi violēter impulsū, sicut in casu Dauid & Petri & aliorum multorū patuit. Impulsus, inquit, euersus sum vt caderē. Munimen aduersus hunc casum in futurū ostendit, quum subdit: Fortitudo mea & laus mea dominus. Et iterum: Diligam te domine fortitudo mea, Dominus firmamentum meum & refugium meum & liberator meus. Si te ille errorum euerfor impellat vt cadas, apprehēde petram firmam, columnā stabilem, quę portat omnia, id est, dei virtutem, & dei sapiētiam dominum Iesum Christum, qui & vniuersos compellans dicit: Vigilate & orate, ne intretis in tentationē. Itaque oratione & fiducia illū apprehēde, & dic: Cōserua me domine, quoniam speraui in te. Porro, discipuli quoniam vigilare & orare iussi somno victi, neque vigilabant, neque orabant, impulsī à tentatione, Christum relinquentes, grauiter ceciderunt.
- Auaritia* ¶ Secundo cōtingit hominem spiritualiter cadere per illaqueationem auaritię irretitū fraudulenter. Vnde scriptum est: Abscondita est in terra pedica eius, & decipula illius super semiram. Pedica, laqueus pedum est. Moraliter autem pedes animę, cordis affectiones sunt, qui tunc pedica in terra abscondita illaqueantur, quādo terrenarū rerum amore, qui volunt diuites fieri, incidūt in tentationem

2. Cor. 11

1. 10. vl.

Gala. 5.

3. Re. 20.

Matt. 26

cadere

contingit

quinque

modis.

2. Reg. 11

Luc. 22.

Vt non

cadas.

1. Cor. 1.

Matt. 26

Auaritia

pedica est.

Iob. 18.

nem

nem & in laqueum diaboli, & desideria multa, inutilia & nociua quæ mergunt hominem in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum, cupiditas est, quæ quidam appetentes, errauerunt à fide & inseruerunt se doloribus multis. Cadunt igitur in laqueos diaboli, qui diuites fieri volūt, haud secus ac feres, quæ pedibus suis per artem venatoris irretiuntur & capiuntur. Arripere sibi morsu irretitū laqueo pedem lupus dicitur, vt vel pedis damno effugiat. Vnde si pes tuus (inquit dominus) scandalizat te, abscinde eum & proiice abs te. Quamobrem tu quisquis es, qui nocitura tenes, quauis sint chara, relinque. In periculo naufragij negociator etiā preciosæ mercis iactū facere pro sua salute non dubitat. Nec id mireris. Quid enim prodest homini, si vniuersum mundū lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Stultus est, qui quascunque res suas præfert sibi. Solet vbi laqueus absconditur & esca iactari. Et hæc quidē videtur & appetitur. Laqueus autem nec attēditur, nec cauetur, tanta mentes hominum habet cæca cupiditas. Frustra autē iacitur rete ante oculos pennatorum. Oculos quippe sapientes habent, quibus vident laqueum: habent & pennas, quibus auolantes, periculum effugiunt. Oculus siquidem illis cognitio veritatis est: pennæ, dei amor & cœlestia desideria sunt.

¶ Tertiò contingit cadere currentem vehemēter, & propter sui cursus præcipitē celeritatē minùs sibi prospiciat. Hic casus neophitorum est, & omnium qui præmaturè ad dignitatum gradus promouentur. Quorum festinatam promotionē cauens Apostolus de episcoporum institutione Timotheū informans, ait: Nō neophitū, subaudi, ad dignitatem promouebis. Cuius mox causam adiiciens, subdit: Ne fortè in superbiam elatus incidat in iudiciū diaboli, nēpe dum hinc sibi placet, sicut & diabolus sibi placuit, quādo præsumpsit & superbiuit, & putet se aliquid esse quum nihil sit. Multos enim præpropere promotio à virtutū iam incipiente profectu deiecit. Dicit Plinius, quòd animalia quæ citò generant, etiā citò senescunt: sed & plantam arboris pomiferæ ante diem fructificantem, videmus citò deficere. Contrà verò sub metaphora ligni de iusto scriptum est. Et erit tanquam lignum quòd plantatū est secus

1. Tim. 6.

Qualiter
cadunt
auari.

Matt. 18

Simile.

Matt. 19

Laqueus
& esca.

Prou. 1.

1. Tim. 3.

Simile.

DOMINICA NONA

decursus aquarū, quod fructum suum dabit in tēpore suo.
¶ Hoc modo nonnulli ex seculo de nouo conuersi, propter insuetę deuotionis gratiam non semper eis pro arbitrio ad futuram, arbitrantur se iam sanctitatis culmen apprehendisse. Vnde etiam, permittente deo, plerunque cadunt, quia non senserunt humiliter, sed ambulauerunt in mirabilibus super se.

*Tepiditas
disponit
ad casum
Apoc. 3.
Gene. 19.
Ioan. 18.*

¶ Quarto, contingit cadere incedentem negligenter, & hic est casus torpentium atque tepidorum, qui nec calidi nec frigidi sunt, sed tepidi & deficientes à studio virtutis, & à proposito sanctitatis. Hi ad ea quę propter deum reliquerant, denuò cōuersi, cum vxore Loth retrospectentes durefcunt in lapides, vt & de ipsis illud verificetur, Abierunt retrorsum & ceciderunt in terram. Hi stellę sunt de cęlo cadentes, quippe qui à cęlesti cōuersatione ad hæc sint terrena dilapsi.

I. Petr. 1.

¶ Quinto, contingit cadere per descensum, aut in lubrico incedentem. Et hic casus eorū est qui post carnem in immunditię cōcupiscentia ambulant. Nā sicut is qui ad virtutem contendit, rectē comparatur ad superiora iter faciēti: ita & qui carnaliter viuit & vitiosē, similis est ei qui aut in lubrico incedit, aut per descensum, qui vtique nūc cautē ambulet, ruinę proximus est, eo quòd aut inter homines carnales conuersatur, aut quia carnali vitio per occasionē quamlibet, siue à loco, siue à tempore, siue à persona, se facit affinem, quasi sponte ruinam quęritās. Vnde & per Prophetam dicitur: Lubricauerunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum, appropinquauit finis nostrę. Hęc sunt plateę deliciarū in quibus plurimi obligati sunt & ceciderunt, de quibus rursus scriptū est: Factus est decursus eorum malus. Et post pauca: Idcirco via eorum erit quasi lubricum in tenebris, impellentur enim & corruent in ea. Et rursus alio loco idem propheta hos ipsos deplangēs dicit: Seduxerūt te & preualuerūt aduersum te viri pacifici tui, demerserūt te in cœno, & in lubrico pedes tuos.

*Ambulat
per viam
declinē.
Thren. 4
Ierem. 32
Iere. 28.*

¶ Circa secundum principale dicit:

Tentatio vos non apprehendat nisi humana.

¶ Hic Apostolus docet in deo collocandam esse nostram fiduciam. Prius tamen quid ipse fidelibus optet ostendit, dicens:

dicens: Tentatio vos non apprehēdat nisi humana. Quia enim superius dixerat, qui se existimat stare, videat ne cadat, & tentatio plerosque ad casum deducat, ideo nunc oprando dicit: Tentatio vos non apprehendat nisi humana id est, exigua quædam & mediocris. Humanum enim Paulus vbique tenuē quippiam & exile appellat. Vel illa tentatio humana dicitur, quæ ad culpas duntaxat veniales, (sine quibus hæc vita non viuitur) adducit. Proinde tentatio humana dici potest primus cuiuslibet vitij, siue inuidiæ, *Tentatio* scilicet, siue iracundiæ, vel luxuriæ motus, qui ad mortalem culpam idcirco homini non imputatur, quòd huius *humana* quæ sit. cemedi animi motibus non tangi seu affici in nostra potestate non est. Optandum autem & satagēdum nobis est, vt huiuscemodi tentatio rationabilem spiritum in cōsensum non seducat.

¶ Humana nihilominus tentatio est, interdum fortasse aliter sapere quàm sese res habeat, cū bono animo tamē, etsi suam sententiam fortasse nimis amet. Verūm vsque ad cōdensas sectas & schismata pro suæ assertionis defensione *Tentatio* vel vsque ad hæresis sacrilegium prosilire, planè diabolica *diabolica.* præsumptio est. In nullo autem vnquam aliter sapere quàm sese res habeat, angelica perfectio est. Rursus humana tentatio est, quū quis irritatur in fratrem studio corrigendi, plus tamē quàm postulat Christiana tranquillitas. Itaque quia natura homines sumus, spe verò angeli, quib⁹ æquabimur in resurrectione, si modo nō est in nobis angelica perfectio, saltem diabolica præsumptio non sit in nobis. An verò quoniam tentatio est vita hominis super terram, ne infirmitatis nostræ perturbemur angustiis, mox *101.7.* Apostolus nos consolatur attestās imbecillitati nostrę diuinam adfore defensionem & prouidentiam, quatenus in illo omnem fiduciã collocātes, in omni necessitate oculos nostros dirigamus ad eum, dicens:

Fidelis autem deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione etiam prouentum, vt possitis sustinere. *Tentatio*

¶ Quasi dicat, nostram volens in deum erigere fiduciam. Ego quidem vobis opto vt tentatio vos non apprehendat nisi humana, sed deus est fidelis & verus in promissis, qui *nis tempo* *re fidendū* *deo.*

DOMINICA NONA

se semper suorum electorum protectorem fore promisit. Ipse enim pollicitus est, dicens de vnoquoque qui fiduciam in ipso collocavit: Quoniam in me speravit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognovit nomen meum. Clamavit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum. Et rursus in

Mat. 11. Euang. Venite inquit, ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Et iterum ad discipulos graui

Mat. 14. maris periculo perturbatos. Habete fiduciam: ego sum. Ite

Mat. vlt. rum alibi: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque

ad consummationem seculi. Nullatenus ergo fieri potest vt ipse patiatur vos pro se tribulatos tētari, supra id quod potestis ferre, qui se pollicitus est sui nominis causa tribulatis ad futurum. Licet enim multæ sint tribulationes iustorum, tamen de omnibus his liberat eos dominus. Quia

Diabolū nihil posse nisi permit- tente deo. Job. 1. vel hos cadere non sinit, vel lapsos erigit à casu, faciēs cū tentatione puentum, id est, virtutis augmentum. Qui enim diabolo dat tentandi facultatem, illam vtrique limitibus certis restringit, sicut in tentatione Iob patuit, de quo ad tentationum certamen à satana expetito dominus ipse ad tentatorem ait: Ecce omnia quæ habet, in manu tua sunt, tantum in eum ne extendas manum tuam. At vbi vir iustus & patiens in primo certamine victor euasit, & rursus ad acriorem luctam peteretur, ad hostem ipsius à domino dicitur: Ecce in manu tua est, verūtamē animam illius serua.

Diabolus bestia ferocis sed cætenata. Sic enim crudelem omnium bonorum hostem, quasi ferocem bestiam catenis adligatam, potentia diuina coëruit, vt ipsius rabiosa nocendi cupiditas, certis limitibus arctaretur, ne violentius quàm sustinere possimus fragilitatem nostram impugnet. Nequaquam ergo vos, inquit ille qui fidelis est, & nouit figmentum nostrum, patietur ultra vires tentari: sed inuadentem vos tentationē efficiet æqua proportione vestris viribus respondere. Quin omnis tentatio nostras exuperat vires, si non tulerit opem deus: imò, quod maius est, faciet cum tentatione prouentum, vt illa in nostram vertatur vtilitatem & gloriam, quum fuerit superata: sicut patuit in Abraham, in Iob, in Ioseph, in Thobia, & tandem in martyribus Christi, quos omnes

Tentationem in bonum cedere tentatis. Gene. 22. Gen. 36. Tho. 2.

eo glo

eo gloriores tentatio effecit, quo fuit ipsa vehemētor
 Per hanc electos suos dominus tāquam aurum in fornace
 probauit, & inuenit eos dignos se. Disponit autem fortio-
 ribus certamina fortiora, & leuiora infirmis, sicut B. Sixt⁹
 ad pafsionis agonē vadēs, dixit archileuita suo beato Lau-
 rentio: Nos quasi senes leuioris pugne cursum recipimus,
 te autem quasi iuuenem manet gloriosior de tyranno triū-
 phus. Et vnde rursus Boetius ait:

*Sap. 3.
 secundum
 cuiusque
 virtutem
 tetationē
 dispersari.*

¶ Deus quū ex alta prouidētia suæ specula inspicit, quid
 vnicuique cōueniat, agnoscit: & quod cōuenire nouit, ac
 comodat. Est, inquit, verbi gratia, aliquis animi viribus
 infirm⁹, cui si quid eueniat aduersi, fortasse desinet colere
 innocentiam, per quam non potuit retinere fortunam. Est
 alius cunctis virtutibus absolutus, sanctusque, ac deo pro-
 ximus, hunc cōvinci quibuslibet aduersis nefas prouidētia
 iudicat, adeo vt ne corporeis quidem morbis agitari sinat.
 Aliis mixta quædam pro animorum qualitate distribuit.
 Quosdam remordet, ne longa fœlicitate luxurient. Alios
 duris agitari sinit, vt virtutes animi, patientiæ exercitatio
 ne confirmet. Et quidem hæc omnia, vt faciat cum tenta-
 tione prouentum. Qui enim, vt dictum est, tribuit tentan-
 ti facultatem, & ipse dat tentatis suam misericordiā, vt nō
 succumbant in lucta, sed vincant. Vincunt in hoc certami-
 ne præsertim per virtutem humilitatis (quæ Christi paruu-
 los custodit in omni tribulatione) vt non crepent in forna-
 ce, in quibus non est ventus superbiæ. Fiduciam ergo ha-
 beant in domino, quicumque in tetationis certamine sunt
 constituti. Nam ipse subministrat occasionem pugne qui
 largitor est patientiæ & coronæ.

DOMINICA DECIMA post Pentecosten

*Eratres, scitis quoniam quum gentes essetis ad
 simulachra muta prout ducebamini euntes.* 1. Cor. 12.

¶ In hac lectione tria notat Apost. circa
 gratiam spiritus sancti considerāda. Pri-
 mum est gratiæ necessitas. Secundum est
 gratiæ multiformitas. Tertium est, origi-
 nis gratiæ indiuisa ynitas. Primum facit
 à principio

DOMINICA DECIMA

à principio lectionis. Secundum, ibi: diuisiones gratiarum sunt. Tertium ibi: hæc autem omnia.

¶ Circa primū aduerte quòd Apostolus de spiritualibus charismatis seu donis quæ à deo sanctæ ecclesiæ conferuntur, in hac lectione loquuturus, quasi dicendorum titulum præmisit, dicens: De spiritualibus autem nolo vos ignorare fratres, id est, de donis spiritus sancti volo vos scire quod veritas habet, ne forsan illa dona ministris ecclesiæ per errorem adscribentes, & spiritui sancto contumeliam faciatis, & sublata inter vos pace, schismata suscitentur dū de vestræ fidei ministris cōtētiōsè vos iacitantes ynum alteri præferre contenditis, dicentes: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollos, ego verò Cepha, ego autem Christi. Quinimò spiritum sanctum vnicum & singularem omnium spiritualium donorum fontem esse agnoscatis.

Gratia gratū faciens.

¶ Notandum est autem nō parum interesse inter gratiam quæ gratum faciens dicitur, & eam quæ dicitur gratis data. Siquidem gratia gratum faciens secundum communem descriptionē, est forma spiritualis, sine nostris meritis à deo nobis data, gratum deo faciens habentem, & opus eius bonum reddens. Et non modò moraliter bonum, quomodo gentium philosophi qui dei gratiam ignorabant, faciebant opera quæ in genere suo moraliter bona erant, sed non bonū coram deo, & vsq; ad eò bonū, quòd æterna fœlicitate remunerandum. Porro gratia gratis data, quodlibet donū est à deo homini gratis concessum, naturæ facultatem excedēs, quo vnus alteri ad salutem cooperatur. Et licet per huiuscemodi donum homo non iustificetur, tamen ad gratiam gratum facientem disponitur, quale est donum linguarum, gratia sanitatū, prophetia, discretio spirituum, & cætera huiusmodi de quibus in sequentibus dicitur per singula.

Gratia gratis data.

¶ Probatur autem necessaria esse homini gratiam gratum facientem. Tum quòd sine illa seducitur, Tum quòd ipsius sequēs instinctum, nemo per peccatum labitur. Tum quòd sine illa nemo bene operatur.

Gratia necessaria propter tria.

Gratia ex pertes vnde de seducitur.

¶ Primum, videlicet quòd sine gratia homo seducitur, ostēdit quum dicit: Scitis quia quum gentes essetis, ad simulachra muta prout ducebamini euntes. Scitis, inquit, vt experti, quia quum essetis sine dei notitia, à dei gratia alieni eratis.

eratis euntes (quo verbo afsiduitatem designat) ad simula-
 chra muta, cui impietati ratio repugnat. Relicti enim era-
 tis à magisterio gratiæ, ideóque eratis euntes prout duce-
 bamini, videlicet à magistris mēdacibus, arusp̄icib⁹, philo-
 sophis, item à dæmonibus, à propria concupiscentia, quæ
 semper ad malum prona est. Ducebamini, inquit, & sedu-
 cebamini ad simulachra muta pro diis colēda & adorāda
 quod absurdū prorsus & nimis indignū est, vt pro deo co-
 lat homo opera manum suarū. Sed iusto dei iudicio exigē
 tibus vestris peccatis traditi eratis in reprobū sensum, vt
 faceretur ea quæ non conueniunt. In iis enim qui pereunt
 opertum est Euāgelium nostrum, in quibus deus huius se-
 culi excæcauit mentes infidelium, vt non fulgeat illis illu-
 minatio gloriæ Euāgelij Christi. Est enim homo gratia dei
 destitutus, sicut gubernator in tempestate amisso clauo, si
 cut sedēs equo indomito sine freno, & sicut miles amissis
 armis in bello.

Rom. 1.
1. cor. 4.

Homo
gratia de-
stitutus ad
simulatur

¶ Prout ducebamini, inquit, eūtes, scilicet in vestram per-
 ditionem, in omnem & corporis & spiritus coinquinatio-
 nem: quo modo si cæcus pro duce canem habens, ducatur
 ab illo in foueam vel in lutum. Aut si ouis à lupo capta, in
 syluam lanianda trahatur. Tales, inquit, eratis, quando in
 vestris erroribus dei gratiam ignorātes seducebamini. Nō
 autem otiosē spiritualia illis traditurus priorē illorum cō-
 uersationem commemorat, vt qui tūc similes facti essent
 his quæ colebant, nunc per spiritualia dei dona ad dei ima-
 ginem reformatur.

similia.

¶ Secūdum, scilicet quòd instinctū gratiæ sequēdo nemo
 in peccatum dilabitur, ostēdit Apostolus quum subiungit:

*1 de o notum vobis facio, quòd nemo in spiritu dei loquens dicit
 anathema Iesu.*

¶ Quia fortasse impij quidam & peruersi per spiritum dia-
 boli dixerant, anathema Iesu, id est, ipsi domino Iesu: Ac si
 dixisset, si aliquis dixerit anathema Iesu, non spiritu dei
 sed diabolico spiritu loquitur. Anathema perditio siue de-
 testatio interpretatur. Quisquis, inquit, gratiæ cœlestis in-
 stinctu gubernatur, ille nec mente, nec lingua, nec opere
 quicquam peragit quo Christi nomen inhonoretur. Qua-
 si dicat: Hinc scitis quòd spiritus malus vos reuocatos à
 bono

DOMINICA DECIMA

bono duxit ad tam irrationabile malum quod est idololatria. Ideo, inquit, id est, per hoc facile vobis notum facio, quod per spiritum Dei abstinetur à malo, & fit bonum. Quod si contrarium quippiam homo aut faciat aut loquatur, utique in spiritu Dei id ipsum egerit, ut dictum est: A fructibus eorum cognoscetis eos. Pseudodocetorem deprehēdis, si de Iesu male loquatur, sicut per Apostolum Ioan. nem dicitur.

Mat. 7.
Pseudo do
ctorem de
prehendis
1. Ioan. 4.

Ibidem.

¶ Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex deo sint, quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum. In hoc cognoscitur spiritus Dei. Omnis spiritus, qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est. Et omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est. Et hic est antichristus, id est, Christo contrapositus. Vbi & de falsis doctoribus subdit: Ipsi de mundo sunt, & ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit. Nos ex Deo sumus: Qui nouit deum, audit nos. Qui non est ex deo, non audit nos. In hoc cognoscimus spiritum veritatis, & spiritum erroris. Nemo igitur in spiritu dei loquens, dicit anathema, id est, blasphemiam in Christum, nec verbo sicut Arrius, dicens Christum esse puram creaturam, non deum, nec patri con substantialem, sed minorem patre: nec opere, prout faciunt qui fatentur se nosse deum, factis autem negant. Nullatenus tamen compellitur per dei gratiam humani arbitrij libertas, vel bonum facere, vel nihil mali posse facere: potest enim ex proprio defectu in peccatum labi, sed quia gratia instinctu facere malum non potest.

Tit. 1.

¶ Tertium, videlicet quod sine dei gratia nemo bene operatur, consequenter ostendit Apostolus dicens:

Et nemo potest dicere dominus iesus, nisi in spiritu sancto.

Gratia ca
rens, non
verè dicit
se seruum
Iesu.

¶ Nisi enim verè Iesus sit eius Dominus, non potest ququam veraciter dicere, Dominus Iesus, interiori videlicet recognitione, verbo & opere se Iesu in seruum consignando, & illum sibi in Dominum eligendo & agnoscendo, nisi in spiritu sancto, id est, in dono spiritus sancti. Nemo ergo potest verè dicere. Dominus meus est Iesus, & ego illius seruus sum, ita ut mentis suae conceptum sono vocis enuntiet, nisi in spiritu sancto. Nec enim Christi seruus homo, nec Christus huius serui Dominus esse potest

potest, sine spiritu sancto ipsum inhabitare, & dirigente, & attestante.

¶ Quum autem dæmones Iesum dominum esse constentur & nominant, hoc utique coacti faciunt, nō spontanei. Nequaquam id vltro facturi, nisi forte vt per hoc decipiant. Et quanuis plerique dicant Christo, Domine, domine: qui tamen nō intrabunt in regnum cœlorum, & per consequens in spiritu sancto id minimè dicant: Vtique ob hoc reprobantur, quòd solis labiis dominum honorâtes, corde longè absint ab illo. Sed (vt dictū est) factō & tota cordis attestatiōe nemo Iesum dominum suum esse cōfiteatur, nec se Iesu seruum, nisi in spiritu sancto, à quo est omne verum.

Luc. 4.

Matt. 7.

Esa. 29.

¶ Circa secundum principale dicit:

Diuisiones verò gratiarum sunt: idem autem spiritus. Et diuisiones ministratiōnū sunt: idem autem dominus. Et diuisiones operationum sunt: idem verò deus, qui operatur omnia in omnibus.

¶ Hic tractat Apосто. de gratiæ multiformitate, & generaliter loquitur de gratiis, quæ gratis datæ dicuntur, quæ tunc à deo dabantur propter ecclesiæ ædificatiōem & cōmunem vtilitatem, & vt essent signa inhabitantis spiritus sancti, qui in sacro baptismi lauacro fidelibus dabatur. Itaque præostenso fonte gratiarum vbi dixit: Nemo potest dicere dominus Iesus, nisi in spiritu sancto: cōsequenter assignat ipsas gratias diuisas, & hoc quidem primum in genere (vt dictum est) pōst in specie, vbi dicit: Alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ.

¶ Circa primum dicit: Diuisiones gratiarum sunt, tametsi ab vno spiritu quasi fonte vno procedant. Non ergo minor desperet, neque superbiat qui maior esse videtur. Corripit enim hoc loco eos, qui inter se altercabantur ob gratiam munerum spiritus sancti, quasi dicat: Quid tu doles, quod minori sis munere donatus, qui non tantum accepisti, quantum alius quispiam? Non enim id tibi ex debito soluitur, sed gratia est, & donum spiritus, quin potius gratias egeris, cui cum nequaquam pro meritis sit ille obnoxius, aliquid tamen gratiæ est impartitus. Insuper agnosce eundem esse dominū, qui in alium cui inuideras id beneficij contulerit, & te donis suis dignatus est. Neque enim tu ab

Gratiæ multiformitas.

DOMINICA DECIMA

tu ab angelo aliquo, ille à deo accepit, sed vnus & idē in-
est vtrique spiritus, quanuis aliis & aliis signis in te & in
alio spiritus ille se prodat.

*Diversi in
Ecclesia
gradus vn-
de.*

*Persona-
rū trini-
tas.*

*Opera tri-
nitatis
indiuisa.*

¶ Possunt autem diuersarum gratiarū appellatione etiam
diuersi in Ecclesiæ Hierarchia gradus & ordines intelligi.
Quorum & si distincta sunt officia, trium tamē in vna dei-
tate personarum (id est, patris & filij & spiritus sancti) in-
discretē vnum opus sunt, quarum trinitatem personarum
ab Apostolo expressam hic esse intellige. Ait enim: Diui-
siones gratiarum sunt, idem autē spiritus, gratiæ munera
tribuens spiritui sancto. Et diuisiones ministracionū sunt,
idem autē dominus, personam filij domini appellatione
designās. Et diuisiones operationū sunt, idem verò deus,
qui operatur omnia in omnibus, vbi meminit patris. Et
quanuis horum sint opera indiuisa, tamen per appropria-
tionem quandam singulis singula tribuuntur.

¶ Per administrationes autem seu ministeria, Ecclesiasti-
corum ordinum munia intelliguntur, in Episcopis, Pres-
byteris, Diaconib⁹, Subdiaconib⁹, Accolytis, Lectoribus
& similibus quę spiritus sancti instituto Ecclesiam dei co-
decorāt. Quoniā verò plerique bonorum operum gloriā
illustrantur, qui tamen non sunt aliquo gradu ecclesiasti-
co sublimati, & id nihilominus dei munus est descendē
à patre luminum, Ideo dicit: Diuisiones operationū sunt,
idē verò deus. Videmus enim in ecclesia catholica alios
atque alios variis à deo dotatos esse operibus sanctis, vbi
vnusquisque proprium donum habet à deo, vnus quidem
sic, aliū verò sic: nec enim omnia possum⁹ omnes, vt ne-
mo superbiat, videt enim se vnusquisque non omnia pos-
se, neque proximum contemnat, in quo venerandū agno-
scit quod in se minimē accepit. Si enim humilis es, & a-
mas vnitatem, tibi habet quisquis in illa aliquid habet.
Tolle inuidiam, & tuum est quod habeo. Liuos separat,
charitas iungit. Sicut enim in humano corpore oculus so-
lus videt, sed non sibi soli, sic & in ecclesia id quod quilibet
habet, non sibi soli vendicandum, sed aliis communi-
candum accepit.

1. Cor. 7.

¶ Aduerte etiam Apostolum præpostero ordine personarum
in diuinis posuisse, vt ostendat æqualitatem & non esse
illius

illi
las
vt
ad
ti
qu
Ap
¶ H
qu
& q
cep
cōf
& i
nen
tem
pac
tem
Ap
mo
¶ H
qui
fap
ritu
eni
nis,
fap
Ap
rum
affe
liur
abf
tu p
rus
¶ Sc
& n
Ab
por

illius

illic prius aut posterius, maius aut minus, sed personas illas coæternas sibi esse & coæquales. Et quia cōdecens est ut quam quisque à deo accepit gratiam, illam in alterum administret ut bonus & fidelis dispēsator multiformis gratiæ dei, ne talentum domini sui redarguatur abscondisse, *1. Pet. 4. Mat. 24.* quum sibi soli nemo sit natus, idcirco subdit cōsequenter Apostolus, dicens:

Vnicuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem.

¶ Hæc manifestatio spiritus gratia gratis data est, & donū quodlibet quo se manifestat spiritus, potius ad utilitatem & ædificationem ecclesiæ, quàm illius qui donum hoc accepit, quia etiã & minor qui est in ecclesiã, prodest. Vnde cōsiderandum est quodd deus quum sit natura incorporea, & incommutabiliter viua, æterna stabilitate in seipso manens, totus adest rebus omnibus, & singulis totus. Hi autem in quibus ipse habitat, pro sua hūc quisque habet capacitatis diueritate, alij ampli⁹, alij minus, quos ipse sibi templum electum gratiæ suæ bonitatis ædificat. De quibus *Deū pro sua capacitate quisque accipit.* Apostolus per partes exequitur, dicens:

Alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum.

¶ Hic agit de diuisione gratiarum in specie, dicens: Alij quidem per spiritum, inquit, non per meritū datur sermo sapientiæ. Alij autem sermo scientiæ secundū eundem spiritum. Distingue inter sapientiam & scientiam. Sapientia enim est in cōtemplatione æternorum. Et quid est in æternis, nisi deus cuius solius incommutabilis est natura? Hæc sapientiam B. Euangelista Ioannes est sortitus, itidem & Apost. ipse Paulus. Hi enim diuinarum & altissimarū rerum cognitionē sunt assequuti, quod & de Moyse beatus asserit Augustinus. Scientia verò est in actione temporalium, sicut in Iob scriptū est: Ecce pietas ipsa est sapiētia, abstinere autem à malis scientia est. Pietatem pro dei cultu posuit, quæ Græcè Theosebia dicitur. Et quis alius verus dei cultus est, quàm amor dei & cognitio eius? *Sapiētia & scientia differūt.*

¶ Scientiã verò quã esse dixit abstinere à malis, est de rebus & moribus & agibilibus humanis diuinit⁹ esse instructū. Abstinere, inquit, à malis, scientia est. In rebus etenim temporalibus mala & pericula multa sunt, inter quæ cautè & prudenter *Scientia.*

Similia. prudenter conuersari spiritus docet. Proinde cui datur sapientia, is quasi sol est: cui scientia, quasi luna in huius seculi nocte lucēs. Hi verò quibus cetera datur, stellæ sunt. Hęc enim in huius seculi nocte nobis vsui sunt, sicut scriptum est: Fecit luminaria magna, solem in potestate diei, lunam & stellas in potestatem noctis. Aduertendum est autem, quòd nō simpliciter ait: Alij datur sapientia, alij scientia: sed ait, sermo sapiētię, & sermo scientię: quia à deo nō modò sapientia, id est, de diuinis rebus intelligētia, & scientia de humanis datur, sed etiam earum sermo & facultas quædam spiritualis confertur, qua dei arcana ac recòdita ac etiam de agibilibus & rebus humanis doctrinam ad dei gloriam & aliorum vtilitatē possit homo aliis impartiri. Sequitur:

Alteri fides in eodem spiritu Alij gratia sanitarū in vno spiritu. Alij operatio virtutum.

Luc. 21. ¶ Alteri fides, hoc est, constantia fidei datur, vel sermo de fide. Vnde Apostolis à domino dictum est: Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri. Et in Actis Apostolorum scriptum est, quòd omnes qui erant in cōcilio, non poterant resistere sapientiæ & spiritui, qui in B. Stephano loquebatur. Vnde patet q̄ etiam fides inter dei dona computatur. Non ergo sola fides cum charitate à deo in nobis est, sed etiam fides ipsa sine charitate. Potest etiam fidei nomine, gratia signorum intelligi, quæ vel montes transferre sufficiat: operatio quippe miraculorum, eò q̄ fidei attribuitur, fidei nomine appellatur. Sequitur:

Gratia sanitarū. ¶ Alij gratia sanitarum, hoc est, vt sanare quauis ægritudinem queat: quam gratiam olim non modò Apostoli & martyres, sed & credētium plerique habuerūt, sicut in gestis sanctorum Laurentij, Sebastiani, Ciriaci, & aliorum multorum legimus. De sancto Tyburtio legitur, q̄ orationem Dominicam & symbolum super quendam ex alto lapsum & grauiter collisum legens, ipsum restituit sanitati. Vnde beatus Iacobus: Oratio fidei, inquit, saluabit infirmum. Hinc iam fallacia dæmonum superstitiosæ criminatio- nes vnde.

Sequitur:

¶ Alij

¶ Alij operatio virtutum. Cui donum hoc à deo cōcessum est, is potis est peruicaces & inobedientes tormentis afficere, sicut Elymam magum Paulus cæcauit, & Ananiam & uxorem eius sustulit Petrus. Et in concilio Niceno sanctus quidam cōfessor expers literarum, loquacem & insuperabilem dialecticum Arrianę factionis hoc dono spiritus fecit obmutescere, quem etiam ab erroribus ad fidem rectam conuertit. Sequitur:

Alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum

¶ Alij, inquit, datur prophetia, vt veraciter futura prospiciat & prædicat, vel rerum longè positarum notitiam habeat, vel cordiũ secreta rimetur. Alij discretio spirituum, qui internoscendi vim habeat, quis fidelium sit spiritua-
lis, quis spiritu careat, quis Propheta verax, quisve seductor, quonam spiritu bono an malo quid dicatur, quia & dæmon ipse potest cum intentione fallendi bona dicere. Hoc dono præditus beatus Petrus Apostolus ait Simoni: Non est tibi pars neque sors in sermone isto, quoniam in felle amaritudinis & in obligatione iniquitatis video te esse. Sequitur:

¶ Alij genera linguarũ. Hoc donum in ecclesia primitiua plerisque cōuersis ad Christum conferebatur. Necessariũ quippe tunc erat, vt hoc in gentibus diuersarum linguarum fides propagaretur. Et hæc gratia apud Corinthios magni pensũ habebatur, quòd primum fuisset per spiritũ sanctũ Apostolis tradita, & propter hoc aliis gratiis putabatur esse præstãtiõ, quum tamen esset inferior. Nã excellentior est gratia doctrinæ, & variis loquendi linguis donum, longè antecedit donum id de quo subdit:

¶ Alij interpretatio sermonũ, hoc est cognitio sensus eorum quæ proferẽda sunt. Nonnulli enim donum linguarũ habebant, qui non habebant interpretandorum gratiam sermonum. Donum hoc diuinitus collatum fuit Ioseph, qui nouerat interpretari. Possunt etiam per sermonũ interpretationes, allegoricæ pronuntiationes intelligi, quæ tam in euangeliiis quàm in prophetis reperiuntur, quæ per hoc spiritus sancti donum elucidantur.

¶ Circa tertium principale dicit:

*Operatio
virtutũ.
Act. 13.
Act. 5.*

*Propheta.
Discretio
spirituũ.*

Act. 3.

*Gratia
linguarũ.*

*Interpre-
tatio ser-
monum.
Gen 40:*

DOMINICA DECIMA

Hæc autem omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult.

Deū operari omnia in omnibus.

¶ Hic ostēditur originis omnium gratiarum indiuisa vnitas. Hęc omnia, inquit, & si diuersa sint & multa, operatur vnus atque idem spiritus sanctus, qui cū patre & filio substantialiter vnus de⁹ est, qui ne diuersus (quia diuersa sunt dona) ac varius aliqua successione temporis, vel sui mutatione putaretur, signāter ab Apost. hoc additum est, atque idem spiritus. Superius dixit tres operari, hic spiritum sanctum agere profitetur. Nam quia vnus nature atque substantię sunt, quod operatur vnus, tres operatur. Cooperator enim patris & filij spiritus sanctus est. Idcirco prouidē dixit, vnus atque idem spiritus, ne tot putentur quot sunt opera. Inseparabilis enim est operatio trinitatis extra se: ita vt quum operatio patris dicitur, non eam sine filio & spiritu sancto intelligatur operari. Et quum dicitur operatio spiritus sancti, non sine patre fiat & filio.

Gentilium error.

¶ Tollit hic Aposto. tres errores. Primus erat quorundā gentilium singulis numinibus, siue diis singulas operationes suas tribuerim. Vt verbi gratia: Marti successum bellorum, Veneri carnalium voluptatum & amorum, Neptuno vim maris, Mercurio successum negotiorū, Minercue sapiētię ac studiorū, Vulcano vim ignis, Cereri frugū, Baccho vinorum, Iunoni gloriam regnorum, Lucinæ facilitatem partuum, Apollini præscita futurorum. Singulis præterea rerū speciebus, singulis item è terra nascētib; singula numina deos vel deas præesse finxerunt: Verbi gratia, Fœno, fœnonā: pōmis deam pomonam, vilissimis etiā rebus & operibus vilissimis numina dederunt, vt cloacis deam cloacinam, quę omnia diabolica atq; sacrilega cō-

Deū etiā singula curare probatur.

menta cōfutat Apost. quum dicit: Hęc autem omnia operatur vnus atque idem spiritus.

*1. Petr. 5.
3. Reg. 17
Dani. 14
Eiusd. 5.
Sapient. 1.*

¶ Secundus error erat eorum, qui asserēbant deū non habere cognitionem rerum nisi in genere duntaxat, nec singula nosse: quos redarguit Aposto. quum dicit: Diuidens singulis. Ipsi enim cura est de nobis non solum in genere, sed etiā in specie, imò & in singulari. Paruit tum in Helio, tum in Daniele, tum in tribus pueris in fornacem ardentem cōiectis, tum in Paulo Heremita, & aliis multis, quorum

rum cōstat deū singularem curam habuisse. Nam si deus singula non nosset, in cogitationibus impij non foret interrogatio. Non interrogaret iustum & impium, non redderet vnique secundū opera sua, nec esset necesse homines de omni verbo ocioso quod loquuti fuerint, in dei iudicio reddere rationem.

*Matt. 16
Matt. 12*

¶ Tertius error est, quorundā attribuētium diuersitatem, nō modō donorum, sed etiam euentuum fato, siue cōstellationi, siue hominis ipsius natiuitati. Et hunc errorem submouet Apostolus, quum dicit: Diuidens singulis prout vult. Vult autem non secundum fatum, quod nihil est, quia nec à constellatione aliqua, nec à natiuitatis nostræ hora diuina voluntas vllatenus arctatur: sed diuidit dona sua prout vult, vtpote deus, qui solus nouit quid singulis conueniat, & gratis dat, non ad meritum. Vnde nec minori dolendum est de alterius maiori dono, nec maiori su perbiēdum aduersus minorem, quum ipse nihil nisi quod à deo gratis accepit, habeat. Quid habes, inquit, quod nō accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?

*Fatum ni
hil homi-
ni cōferre*

1. Cor. 3.

DOMINICA VNDECIMA post Pentecosten.

Notum vobis facio fratres, euāgelium quod prædicauī vobis.

1. Cor. 15.

¶ In hac lectione Apost. Primō cōmendat doctrinam euangelicam in communi. Secundō, ostendit ea quæ nos oportet credere, & sentire de resurrectione Christi. Primū facit à principio lectionis. Secundum, ibi: Tradidi enim vobis imprimis.

¶ Circa primum dicit: Notum vobis facio fratres. Ac si dicat: Nihil vobis vel nouum vel peregrinum prædico, sed id quod vobis est cognitum euāgelium Christi repeto, & ad memoriā reduco. Vbi primum fraterna illos appellatione & mitigat simul & cōmonefacit, memores reddens vnde id fraternitatis acceperint nomen. Ostendit autem Euangelicæ doctrinæ excellentiam ex multis.

¶ Primō, ex denuntiatione multiplicis cōsolationis: euāgelium

DOMINICA XI

*Euāgeli-
cæ doctri-
na excel-
lentiā.*

*Isa. 61.
Luc. 4.*

gelium quippe annuntiationē bonam latino sermone si-
gnificat, & hoc utiq; per excellētiā. Bona enim innumera
pretendit & memorat, quibus ob filij dei incarnationem,
passionem, resurrectionē, ascensionēque in cœlum par-
tim nunc fruimur, partim nobis promissa & reposita sunt
in futurum. Vnde in Esaia scriptum, & ipso Christo teste
in se cōpletum est: Spiritus domini super me, eo quòd vn-
xerit me, ad annunciandum mansuetis misit me, ut mede-
rer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgētiā,
& clausis apertionē, & prædicarem annum placibilem do-
mino, & diem ultionis deo nostro, & cōsolarer omnes lu-
gentes, ut ponerem fortitudinem lugentibus Sion, & da-
rem eis coronā pro cinere, oleū gaudiij pro luctu, & pal-
lium laudis pro spiritu mœroris. Vbi multimoda consola-
tio per euāgeliū nobis denūtiata describitur. Venit enim
ad nos de cœlo dei filius Euāgelicæ gratiæ mediator. Ven-
nit, inquā, captiuos detentōsque apud inferos dei electos
liberare. Quod innuit propheta in præmissis, quū ex Chri-
sti persona loquens dicit se à deo missum & vnctum spi-
ritu dei, ut clausis apertionem prædicaret. Venit reos ab-
soluere, vnde dictum est, captiuis, scilicet per peccatū, in-
dulgentiam, subaudis, veni nuntiare. Venit pauperes bea-
tificare. Euangelizare, inquit, pauperibus misit me. Sic en-
nim in Euangelio Luca scriptum habes: Venit infirmos
sanare, ut mederer, inquit, cōtritis corde. Vnde & in euāg.
dicit: Ecce perficio sanitates, scilicet corporum, hodie &
cras, & tertia die cōsummor. Et rursus, quum peccatores
recipiendo se medicum animi morbis sanandis ostende-
ret, idque ferrent ægrè Pharisei ait: Non est opus valen-
tibus medico, sed malè habētibus. Non enim veni voca-
re iustos, sed peccatores. Et quia hac sanitate per ipsum
cōferenda digni nō sunt, nisi qui morbum suum agnosce-
tes deplangunt, ait se. mederi non quibuslibet, sed contri-
tis corde. Venit proinde lugentes consolari, ut consola-
rer, inquit, omnes lugentes, ut darem oleum pro luctu,
& pallium laudis pro spiritu mœroris. Vnde & in Euan-
gelio dicit beatos esse qui lugent, quoniam ipsi consola-
buntur. Et rursus alio loco: Amē amē dico vobis, inquit,
quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit,

Luc. 4.

Luc. 13.

Matt. 9.

*Matt. 3.
10an. 16.*

vos

vos verò contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Venit humiles exaltare. Ut darem, inquit, coronam pro cinere. Cinere autem quid humilius, quid sublimius corona? Hinc ait in Euangelio: Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. Et rursus ipsa domini mater in cantico suo quo dominum magnificat ait: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Erūt quippe nouissimi primi, & primi nouissimi. Venit & inimicos nostros tam inuisibiles quàm visibiles, videlicet homines prauos & impios humiliare & coercere. Vnde hinc dicit. Ut prædicarem diem ultionis deo nostro. Vnde & in euangelio ait: Deus non faciet vindictam electorum suorum, clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Dico vobis quia cito faciet vindictam illorū. Et si seruus malus cœperit percutere seruos & ancillas, veniet dominus serui illius & diuidet eum, partemque eius cum infidelibus ponet. Demum venit nobis patris summi gratiam conciliare, Ut prædicarē, inquit, annum placabilem domino.

*Luc. 18.**Luc. 1.**Mat. 26.**Luc. 18.**Luca. 12.*

¶ Secundò, sancti Euangelij excellentiam atque dignitatem ostendit Apostolus ex eius prædicatoribus, qui fuerunt Apostoli Christi, quorū Paulus ipse vnus erat. Euangelium, inquit, quod prædicaui vobis. Fuerunt autem Apostoli viri summi, legatione per mundum pro dei filio fungentes, ad hoc ipsum à domino ex cunctis mortalibus selecti, spiritu sancto repleti, omnium gentium loquentes linguis, amici dei, duces exercitus Christi, Iudices seculi, quibus dictum est à domino: Non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Vnde & per Paulum dicitur: An experimētum quæritis eius qui in me loquitur Christus?

*Euangelij
precones
primi, quibus
& quales**Mat. 10.**2. Cor. 13.*

¶ Horum & prædicatio recepta, & testimonio creditum est à mundo plures ob causas, quæ illis summam auctoritatem adiecerunt. Videlicet, primò propter miraculorum virtutem & efficaciam, quam illis Christus largitus est dicens: Euntes prædicate dicentes, quia appropinquabit regnum cœlorum. Infirmos curate, mortuos suscite leprosos mundate, demones eiicite. Et alio loco: Ecce, inquit, dedi vobis potestatem calcædi supra serpentes & scorpiones

*Apostolis
quare cre
ditum est
à mundo
Luc. 10.*

Mar. vii. & supra omnē virtutē inimici. De cuius exequutione potestatis beatus Marcus ait: Illi autem profecti prædicauerunt vbiq̄e domino cooperāte, & sermonem cōfirmante sequētibus signis. Signis, inquam, omnem creaturæ virtutem excedētibus, & possibilibus soli deo, quibus testimonis quæ credibilia facta sunt nimis, suæ veracis prædicationis mundo fidē faciebāt. Acceperunt nihilominus potestatem etiā super animas, dicēte ad illos domino: Quorum remiseritis peccata, remittūtur eis: & quorū retinueritis, retenta sunt. Ecce quā grandis Apostolorū auctoritas, quæ illis tam supra hominū corpora quā animas collata est. Secūdo, propter vitæ ipsorum integritatem, puritatemque atq; innocentiam, à quibus prorsus aberat auaritia, ambitus vani honoris, deliciarū voluptatūque carnis cōcupiscentia, & vendicatio mundanæ potestatis. Faciebāt ipsi quæ aliis facienda prædicabant, vulneribus suis & sanguine euangelicam doctrinam, fidēque in Christum cōfirmantes. Tertio, propter eorum in persecutio-

Ioan. 20.

Vitæ apostolorū irreprehensibilis integritas.

ne cōstantiam & patiētiam. Nullatenus enim vanum aut confictum id videri potuit penes rectē æstimantes, gratia cuius sine vlla cunctatione quæcunque supplicia, & etiā ipsam mortem prompta voluntate subibant. Vnde ait B. Hieron. Si cuiquam Apostoli credantur iocando loquuti, credantur & iocando mortui. Sed ioci non sunt, vbi supplicia intercedunt. Tertio, euangelicam excellentiam ostēdit Apostolus ex auditoribus, qui concordī consensu doctrinam Euangelicam per orbem terrarū vnanimiter receperunt. Vnde subdit in lectione, dicens:

Quod & accepistis.

Euangelicam veritatem cōfirmat credentium multitudine.

¶ Quippe quod non modò verbis, sed magis operibus & miraculis traditum accepissent. Idcirco autem eos accepisse euangelium commemorat, vt persuadeat non aliter illud quod accepissent seruare, quā si eorū fidei esset aliud quid ad modum depositi commendatum. Quod & accepistis, inquit, per fidem videlicet id verum esse credēdo, cui deus per tot signa & prodigia adstipulatus est. Nam sicut olim deus per signa atque portēta Pharaone percusso, populum suum de Aegypto liberauit, ita & nunc per innumera miracula & virtutes, principe tenebrarum deuicto, percusso

perculo & alligato, humanū genus ab idololatriæ & igno-
rationis dei tenebris eripuit.

¶ Quòd si euangelicæ veritatis hostis miracula cuncta ne-
gauerit, tunc vnum nobis superest miraculorum omnium
maximum, quòd videlicet tam ardua & inaudita, omnem
que humanum sensum excedentia, sine vllius attestazione
miraculi concordī fide per orbem terrarum recepta sunt,
non modò à simplicibus & rudibus, sed etiam à sapienti-
bus & potentibus huius mundi.

¶ Nec his obstat quòd spurcissima Mahumeti lex sine vl-
lis miraculis sit à multitudine recepta, quum tamen sit fal-
sa & vana, & sic etiam potuisse legem Euangelicam reci-
pi sine vllius attestazione miraculi, ac per hoc non modò
non grāde, sed penitus nullum esset in huiusmodi legis si-
ne miraculis susceptione miraculum, quia ille primū vi ar-
morum rudis populi multitudinem sibi subiugauit, cui &
legem dedit sacrilegam & spurcam, quæ in præsentī vita
hominibus permittit, & in vita futura p̄mittit illa ad quæ
caro & sanguis maximè prona sunt, delicias scilicet, & car-
nis voluptates. Ad hæc enim humanum gen^o peccato pri-
mi parentis corruptum sua sponte ruit.

¶ Non sic Christiana fides armorum vi credituris obiecta
est. Nec ea promittit ad quæ sensus & cogitatio humani
cordis prona sunt, sed potius ad illa nos inducit, à quibus
humanus sensus vel maximè abhorret, cuiusmodi sunt
mundi contemptus, spontanea crux, asperitas vitæ, abdic-
tio voluptatum, fuga transitorij honoris, voluntaria pau-
peritas, inimicorum dilectio, & similia. Vnde nequaquam à
sapientibus & potentibus huius mundi & carnaliam volu-
ptatum amatoribus fuisset recepta, nisi per signa & prodi-
gia, Dei vtiq; testimonia, quæ (vt dictum est) credibilia
facta sunt nimis, fuisset confirmata. Non enim potest fal-
sum aliquid diuinę assertioni subesse, sicut quidam sanct^o
ait: Fidenter dixerim, si in hac nostra fide error est, Domi-
ne à te decepti sumus, quum hæc tantis sint miraculis con-
firmata, quòd ea nisi à te fieri non potuissent.

¶ Quartò, commendatur euangelium Christi ex fructibus
suis, quorum hic duos assignat Apost. Vnus est, quòd homi-
nem eleuat ab imis ad cœlestia. Alter est, post hanc vitā
gloria

*fide ratio
confirmat*

*Mahume
ti lex cur
sine mira-
culis recep-
ta.*

*Christia-
nam fidē
à deo esse.*

*Rich. de
S. Viēt.
euangel.
doctrinæ
fruct^o duo-
plex.*

gloria & beatitudo sempiterna, Ibi: Per quod & saluamini
De primo dicit:

In quo & statis.

2. cor. 1. ¶ Iuxta quod alibi dicit: Fide statis. Vbi notandū est, quod
Quatuor
modis stāt
fideles.
Mat. 16. ¶ Christi fideles stant perseuerātia, stant cœlesti fiducia, stant
victoria, stant propoliti sancti firmitate siue cōstantia. Sta-
tis, inquit, huiuscemodi constantia, quasi arbores firmiter
radicatae, fructum bonum afferentes, quos tempestatū vē-
torumq; vis quantumlibet vrgeat, minimè prostermit. Nec
mirum, quia nec portę inferi (iuxta Christi promissum) ad
uersus eius ecclesiā praualebunt.

Quatuor
modis ca-
dere con-
tingit. ¶ Verūm sicut per ea quæ dicta sunt, fideles moraliter sta-
re dicuntur, ita & per eorum contraria cadere probantur.
Cadunt enim inconstantes, leues, studia permutantes, ani-
mōque nutantes, qui voluntatē suam (quasi radicem) nec-
dum in bono firmauerunt. Cadunt ante finem à bono in-
choato deficientes, quibus insultatur à dicentibus, Hic ho-

Luc. 14.
Desperan-
tēs quomo-
do cadunt
simile. ¶ mo cœpit ædificare, & non potuit consummare. Cadunt
proinde desperantes & diffidentes de misericordia dei, si-
miles eis qui quum habeant quod apprehendāt & cui tan-
quam rei fixæ innitantur, vecordes tamen & ignaui præci-
pitio desperationis sponte se dedunt, illis non dissimiles
qui quum hostilem vim possent si vellent propellere, inte-
gri adhuc arma proiiciunt, pereuntq;ue. Cadunt denique à
peccato superati, abstracti videlicet & illecti à suis cōcu-
piscentiis, qui si voluissent, potuissent vtique victores eu-
fisse. Sicut ipsi Cain à domino dicitur: Subter te erit appe-
titus tuus, & tu dominaberis illius. Vnde nec audiēdi sunt
qui declinātes in verba malitiæ ad excusandas excusatio-
nes in peccatis, dicunt se non posse cauere peccatum, for-
nicationem videlicet, rixam, contentionem, mendacium
maledictum, periurium, fraudem, & similia.

Enange-
liū adfer-
re salutē. ¶ De secundo effectū seu fructu euangelicę doctrinę, qui
est post hanc vitam beatitudo sempiterna, dicit:

Per quod & saluamini.

Mar. vlt ¶ Scriptum quippe est: Qui crediderit & baptizatus fuerit
saluus erit, qui vetò non crediderit condemnabitur. Nec
Act. 4. datum est aliud nomen sub cœlo hominibus in quo oport-
Matth. 1. teat nos saluos fieri. Saluat igitur Christi euāgelium rece-
dentes

dentes à malo. Ipse, inquit angelus, saluum faciet populū ^{10an.3.} suum à peccatis eorū. Misit enim pater filiū suum in mun ^{1bidem.} dum, non vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ^{Ioan.1.} ipsum. Nam sic deus dilexit mundum, vt filium suum vni. ^{Rom.6.} genitum daret, vt omnis qui credit in eum nō pereat, sed habeat vitam æternam. Saluat igitur Christi euangeliū à malo, omnium vtiq; malorū pessimo, id est peccato, & cōfert bonum summum scilicet, æternum. Dedit enim potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius, q̄ si filij & hæredes. Hæc autē duo, scilicet à malo liberari, & summo perfrui bono, veram hominis salutem perficiunt.

¶ Ad hoc tamen quòd per Christi euangelium saluemur, duo requiruntur. Vñum est, quòd eo modo teneatur euangeliū & credatur quo ab apostolis prædicatum est & traditum, vt videlicet fideles in credendo non innitantur rationibus humanis propter illas credentes, aliàs non credituri, sed diuinæ autoritatis veritati dūtaxat, quæ in miraculis effulsit, ideo subdit Apostolus:

Qua ratione prædicauerim vobis, si tenetis.

¶ Quasi dicat: Non humana ratione prædicatio mea processit, vt quasi vobis aliquid humanitus inuentum aut cōfictum prædicassem, sed id quidem à deo reuelatum ipse accepi, & ego tradidi & prædicavi vobis, sicut & alio loco ^{Gal.1.} ait: Placuit ei qui me segregauit ex vtero matris meæ, vt reuelaret per me filium suum in gentibus.

¶ Possunt autē & hæc apostoli verba quibus ait: *Qua ratione prædicauerim vobis si tenetis*, ad ea quæ immediatè ^{Euāgeliiū incorruptū esse tenendum.} præmiserat referri, vbi ait: Per quod, scilicet euāgeliiū & saluamini, & hoc si illud tenetis ea ratione qua vobis id prædicauerim, id est, si fidem quā tradidi vobis sanam, & Christi euangeliū incorruptū, immutatūq; prout à me audistis retinetis. Quod propter pseudoapostolos ait: qui Christi euangeliū suis adinventionibus corruppebant, sicut apud Galat. acciderat. Quibus Apost. scribens ait: ^{Galat.1.} Miror q̄ sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocauit in gratiā Christi in aliud euangeliū, quod non est aliud, nisi sunt aliqui qui vos conturbant, & volunt conuertere euangeliū Christi. Sed licet nos, aut angel^o de cælo euāgelizet præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit.

Quis.

DOMINICA XI

Quisquis itaque fructum fidei, videlicet æternam salutem voluerit adipisci, credat, inquit, necesse est deo in euangelio per nos loquenti. Credat autem sine vlla hæsitatione, sciens deum plura posse, quàm nos humana ratione comprehendere, exemplo patris fidei nostræ Abrahamæ, qui non est infirmatus in fide, quum id illi promitteret deus quod humana ratione videbatur impossibile.

Rom. 4.

¶ Alterum, quod requiritur ad hoc quòd per euangelium saluemur, est quòd fides nostra quam per Euangelium in Christum habemus, non sit inanis & otiosa ab operibus bonis, sed per charitatè operetur, alioqui mortua reputabitur, vnde subdit:

Nisi frustra credidistis.

Corrupti
prauitate
fidem.

1. Tim. 1.
simile.

¶ Hoc est, Nisi vanè & incassum sitis Christianum nomen sortiti. Ille enim reputatur frustra credidisse, qui fidem suam nõ satagit bonis operibus exornare. Nam huius fides paulatim obscurabitur & tandem euanesct. Non enim cum reprobis moribus & mala conscientia, poterit diu consistere fides sana & incorrupta: imò sicut alibi dicit, bonam conscientiam quidam à se repellentes, circa fidem naufragauerunt. In vanum & frustra ager excultus & seminatus est, qui suo cultori fructum non affert vllum. Dei autem agriculturam fideles esse idem Apostolus perhibet, à quibus ipse fructum operis boni temporibus suis requirit.

1. Cor. 1.

¶ Circa secundum principale dicit:

Tradidi enim vobis in primis quod ego accepi, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas.

Resurre-
ctio fidei
caput.

¶ Hic ea tradit quæ nos oportet scire & credere de Christo, videlicet mortem ipsius, sepulturam, resurrectionem, apparitionem. Circa quæ est aduertendum, quòd resurrectio Christi præterita & ad illius imitationem resurrectio omnium nostrum futura, fidei nostræ præcipuum caput est. Nam si resurrectionis possibilitas tollatur, tollitur utique & Christum ipsum resurrexisse. Quòd si non resurrexit, omnis nostra fides euertitur sublata Christi resurrectionis veritate. Itaque quia de resurrectione dogma cæteris est præstâtius, in primis, inquit, hoc ipsum tradidi vobis, nempe quod totius fidei est fundamentum. Accepi, inquit, & ego illud à Christo. Vnde sicut ego illud quod accepi credo, & teneo,

teneo, ita & vos tenere debetis & credere, & eo impēsius *christi* quòd omnium primum id acceperitis. Quoniam Christus *mysteria* mortuus est secundum scripturas. Nō enim pro sua neces- *scripturis* sitate mortuus est, sed pro peccatis nostris, inquit. Et hoc *fuisse* dico secundum scripturas veteris testamēti. Vnde & de *tiata*.

dominus ipse loquens ait: Necessē est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moyſi & Prophetis & Psalmis de me. *Luc. vlt.*

Scripturæ enim veter. test. futurā Christi mortem præ-
tiauērūt. Vnde Esaias ait: Sicut ouis ad occisionē ducetur. *Esa. 53.*

Et iterum: Propter scelus populi mei percussus eum. Et rursum ait: Disciplina pacis nostræ super eum, cuius liuore sa-
nati sumus. Et iterum: Vulneratus est, inquit, propter pec-
cata nostra, attritus propter scelera nostra. Et vnde rursū
ex ipsius Domini persona Psal. ait: Foderunt manus meas *Psal.*

& pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea. Et dede-
runt, inquit, in escam meam fel, & in siti mea potauerunt
me aceto. Et iterum: Diuiserunt sibi vestimenta mea, & su-
per vestē meā miserūt sortem. Quæ omnia in ipsius mor-
te adimpleta esse Euangelistæ testantur. Sequitur de secū-
do, scilicet sepultura.

Et quia sepultus est.

¶ Ut veritas mortis suæ probaretur. Et quia non potuit se-
peliri nisi corpus verum, patet eum verum corpus habuisse *Christi se*
se. Nec adiecit ad hunc articulū, secundum scripturas, si- *pelitio.*
cut ad præcedentem quum sepulchrum liquidum cunctis
existat. Sequitur:

Et quia resurrexit tertia die secundum scripturas.

¶ Si dicas: Vbi confirmant scripturæ Christum tertia die
resurrexisse? Ex Ionæ certè figura, & ante id tempus ex *Ionæ. 2.*
Isaac, qui triduo salutem sit assequutus, nec demum oc- *Gene. 22.*
cisus, ita vt viuens sit matri redditus. Item ex Psal. dicen-
te: Non derelinques animam meā in inferno. Et in Osee *Osee. 6.*
scriptum est: Ipse cœpit & sanabit nos, scilicet per vulnera
& mortem suam. sequitur, Viuificabit nos post duos dies
in die tertia suscitabit nos. In Christi nēpe resurrectione
& nos spe resurreximus. sequitur: Et viuemus in conspectu
eius, sciemus, sequemurque vt cognoscamus Domi-
num. Quo ad apparitionem verò resurgentis subdit,
dicens: *Et*

DOMINICA XI.

Luc. 24.

Cur petro
primū ap
paruit.

Mar. 16.

Mat. 16

Luc. 22.

Et quia visus est cepha.

¶ Id est, Petro, vt Lucas testatur. In primis ponit quod ceteris dignius est fide, tametsi Euangelium asserat Christum primò Maria apparuisse. Sed ex viris Petro primum est visus, vt potè qui ceteros discipulos anteiret. Oportuit enim vt qui prior fuerat Christum confessus, prior spectaret & resurgentem. Et quia eum negasset negati prius apparuit, vt ostenderet eum ob id nequaquam fuisse reiectum, suā nobis per hoc clementiam demonstrans, & consolationē nobis, spemque adiiciens. Sequitur:

Et post hoc undecim. Deinde visus est plusquam quingentis fratribus simul, ex quibus multi manent vsque adhuc, quidam autem dormierunt.

Ioan. 20

Testes inducit dominicæ resurrectionis.

¶ Undecim discipulis apparuit die octaua post suam resurrectionem Thoma præsentem, sicut Ioannes scribit. Alia apparitio qua plusquam quingentis fratribus apparuit, facta fuit (vt creditur) in Galilæa. Deinde post scripturæ testimonia, & homines testes adducit, tum Apostolos, tum summæ autoritatis alios & integros viros numero supra quingētos, ex quibus inquit, habeo nonnullos testes superstites, quosdam verò vita iam functos. Quum autē dicit dormierunt, initium resurrectionis proposuit. Sicut enim qui dormit, ita & qui vita excessit surrecturus est. Sequitur:

Deinde visus est Iacobo.

Hieron.

¶ Is frater domini dictus est, & primus fuit Hierosolymorum Episcopus. Hæc apparitio asseritur à nonnullis ipsa die dominicæ resurrectionis facta. Vouerat enim non comesturum se panem donec videret Christum à mortuis resurrexisse. Sequitur:

Deinde Apostolis omnibus. Nouissimè autem omnium tantam abortiuo, visus est & mihi.

Mar. vii.
Apostoli
humilitas

¶ In die suæ ascensionis omnibus Apostolis visus est dominus, Marco teste. Quum autem postremò apparitionem sibi factam describit Apost. miram humilitatem verba sua præ se ferunt. Qua humilitate prudenter hoc loco vtitur, quippe magnum aliquid de se dicturus, id scilicet, magis omnibus laboraui, id cauet maxime, ne velut insolenti iactabundòque fortasse fides abrogetur. Vocat autem se Apost. magna sui humiliatone abortiuum. Abortiuum enim

enim dicitur aut quod extra debitū tempus nascitur, aut *Abortiuū*
 quod cū violentia de vtero educitur, aut quod nō produ- *quare se*
 citur ad legitimam quātitatem. Quæ tria de se humiliter *dicit Paulus.*
 sentit Apost. Ceteri enim Apostoli antè missionem spiri-
 tus sancti vocati, & quodammodo spiritualiter Deo nati
 sunt, quasi tempore legitimo, ipse autem post. Alij proin-
 de Apostoli ad Christum spontanea deuotione conuersi
 sunt, ipse autem quasi violenter in ipso actu persecutio-
 nis fidei, virtute diuina prostratus, & excæcatus, & sic ad
 fidem perductus est. Postremò, quia non reputat se ad cę-
 terorum Apostolorum perfectionem peruenisse, vnde &
 submissè de seipso sentiens dicit:

*Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus voca-
 ri Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei.*

¶ Sententiam in se tulit Apost. dicens: Ego sum minimus *i. Tim. I.*
 Apostolorum, id est, vltimus vocatione, non tamen re ve- *Errata*
 ra minimus dignitate, imò nec cæteris minor, ne dicam *sua Paulus*
 cęteris maior, qui plus cęteris omnibus laboraui. Qui nō *quare cõ-*
 sum dignus, inquit, vocari Apostol. si mea pristina merita *memorat.*
 pensentur, quoniã persecutus sum Ecclesiam dei. Firmū
 & validum testimonium est ab inimico, quale testimoniū
 Apost. Pauli fuit, qui ante conuersionem fuerat persecu-
 tor, & blasphemus, & contumeliosus.

¶ Porro de pristinis suis erratis mentionem facit, à qui-
 bus tamen per dei gratiã omnino liberatus fuit, vt osten-
 dat quantis à Deo donis sit præuentus, simul vnà diuinæ
 clementiæ gloriã cū sui vituperio fideliter prædicans, ni-
 hilominus autem & nos commonescit, vt ad humilitatis
 cõseruationem & diuinæ erga nos munificentiæ dona, &
 præterita iuuentutis nostrę delicta & ignorantias, remini-
 scamur.

¶ Sed quur errata sua cõmemorat producturus se testem
 Dominicę resurrectionis? Certè vt fides ei maior adhibea-
 tur. Nō enim alienis parceret cõmissis qui explicat pro-
 pria. Rursus ne videatur suam propriã gloriã quærere,
 ex eo q̄ de Christi resurrectione fert testimonium. Quur
 autem dicit se non esse dignum vocari Apost. quum tamē
 seipsū Apost. Iesu Christi cõsueuerat nominare? Ad hoc
 vtique respondet, dicens:

DOMINICA XII.

gratia autem Dei sum id quod sum.

*Pauli hu
militas.*

¶ Quia non suis meritis, sed dei gratia non modò æqua-
tus est cæteris Apostolis, sed etiã plus omnibus illis labo-
ravit (vt dictum est) Peccata quidem sibi adscribit, diuine
verò gratiæ officia & virtutes, Deo dans gloriam non sibi.
Et rectè quidem gratiam cõmemorat. Primum etenim so-
la gratia, sua dona nobis cõmunicat deus, quum non pre-
cedant merita à nobis nisi mala. Sed per gratiam incipiunt
nostra merita bona, libero arbitrio gratiæ acquiescete &
cooperante, vnde subdit dicens:

Et gratia eius in me vacua non fuit.

¶ Non otiosam in se fuisse dei gratiã testatur, quia & pro-
pter hoc quòd persequutor fuit Ecclesiæ, postmodù plus
omnibus laboravit, non tamen dicit. Pro diuinæ gratiæ di-
gnitate me gessi, vel in dei gratia iuxta quod condignum
est meipsum exercui, sed dei gratia in me otiosa non fuit,
ait, omnia bona dei gratiæ tribuens, sibi nihil.

DOMINICA DVODECIMA
post Pentecosten.

2. COR. 3.

*Patres, fiduciam talem habemus per Christum
ad Deum.*

¶ In hac lectione ostendit Apost. Primum,
in quo sit collocanda humana fiducia.
Secundò, à quo sit homini ad bene ope-
randum facultas & sufficientia. Tertio,
quãta sit ministrorũ noui testa. dignitas
& gloria. Primum insinuat quum dicit: Fiduciã talem ha-
bemus per Christum ad deum. Secundum, ibi: Non quòd
sufficiẽtes simus cogitare aliquid. Tertium, ibi: Qui & ido-
neos nos fecit.

*Epistolis
cõmẽda-
titis non
egret Apo-
stolus.*

¶ Circa primum pro pleniori dicendorũ intelligentia ad-
uertentum est, qd Apost. Paulus occasione falsorum Apo-
stolorũ dixit in præcedentibus se nõ egere aliorum cõm-
mẽdatitiis epistolis pro sui cõmẽdatione ad Corinthios.
nec rursus Corinthiorũ epistolis ad alios, quas secum ad
sui cõmẽdationem quocunq; liberè deferret, vt ex his
& nomẽ sibi & laudem apud externos compararet, sicut fa-
ciebant fictitij Apostoli. Quoniam, inquit, epistola nostra

vos estis scripta in cordib^s nostris, quæ scitur & legitur ab omnibus hominibus. Q. d. Quod epistolæ in meâ cōmendationem egissent & laudem, id ipsum per vos agitis. Nā quum ab aliis vel spectamur, vel audimur, vel quocunque proficiscimur, vos circumferimus, quippe quos cordi habemus inscriptos, & vestras virtutes omnibus propalamus. Quum, inquam, epistolæ loco vos habeam, qui me vestris virtutibus apud alios cōmendatis, & laudibus summis effertis, nullas alias à vobis exegerim literas, vt me nesciētibus innotescam. Sed neque aliorum ad vos cōmendatione indigeo, quum sim vobis cognitus, & vos mihi sic animo sitis inscripti, vt excidere nullo pacto possitis. Ad manifestādum igitur ceteris sui Apostolatus dignitatem, hæc satis virium habere videbuntur, magistro nempe discipuli virtus decori est.

¶ Ne autem Corinthiorum cōuersionem videretur Apostolus ascripsisse sibi (quum illā operata sit virtus Christi) post præmissa subiungit, dicens: Manifestati quoniā epistola estis Christi. Nimirum quia Christi mādata & leges apud vos ipsos tanquā apud aliqua literarum monimenta & manent & conseruantur. Et quia illorū conuersioni cooperando Apostolus prædicationis suæ ministerium exhibuerat, subdit dicēs: Ministrata à nobis & scripta, nō atramento, sed spiritu dei viui, nō in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Q. d. Et si vestræ fidei deus principalis sit author, nos tamē ministri. Quemadmodum enim Moses olim minister erat legis, sic & nos ad fidem vulgādam & prædicandā ministerio fungimur. Et vt ille tabulas, ita & nos corda vestra inscribimus. Et quum lex atramento fuerit inscripta, in vobis euāgelium spiritu est exaratum. Quantū igitur differt ab atramēto spiritus, & cor ipsum à lapide, tantū distat nouum testamentum à veteri. Ex mox post hæc sequitur lectionis initium: Fiduciam autem talem habemus per Christum ad deum.

¶ Ne iactantiā aliquam fortasse præferre videretur, quod dixerat eos esse suā epistolam à se ministerialiter descriptam in tabulis cordis carnalibus, nec se egere eorum cōmendatiis epistolis ad alios, ait: Fiduciā hoc dicendi nō referimus ad nos, sed ad deū, in quo per Christum habemus

*Pauli fiducia
vide.*

mus

nus fiduciam, & in quo omnis nostra sita est gloria Quod utique dicit, vt ostendat veteris testamenti ministros non hanc habuisse fiduciam ad deum, quia minor fuit eorum administratio. Nos autem, inquit, noui testamenti ministri, fiduciam talem habemus (vt dictum est) nihil nostræ virtuti adscribentes, nec nosmetipsos, sed Christum commendâtes. Non enim propriis meritis fidere debemus, id enim est osculari manum suâ, quod est impietas maxima, & abnegatio cōtra deum altissimum. Is etenim quod dei est (scilicet gloriam eius) sibi vindicare nō veretur, ac si diceret in corde suo, Non est Deus. Quum tamen non ex operibus iustitię quę fecimus nos, sed secundū suâ misericordiã saluos nos fecerit. Porro ī mediatore nostro Christo (qui est in dextera dei, qui & interpellat pro nobis, qui pontifex factus in æternum, aduocatus noster est apud patrem) in ipso inquam, & per ipsum, apud patrem nostra fiducia & spes salutis collocata cōsistit. Itidē & sancta mater ecclesia ostēdit, quæ vbique preces suas per Christum deo commendat, & concludit.

Meritis propriis fidendum non esse.

Iob. 31.

Psal.

Tit. 1.

Fiducia nostra in Christo.

Fiducia triplex.

Iob. 40.

¶ Reperitur autem in literis sacris fiducia triplex, videlicet diabolica, humana, & diuina. De primâ scriptū habes in Iob, vbi de diabolo dominus loquitur, dicens: Absorbet fluium & non mirabitur, & habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius. Vbi per fluium antè Christi aduentum humani generis fluxus designatur. Qui fluius à diabolo absorberi dicitur, quod tunc quotquot ab Adam quasi à fonte huius fluminis descenderant, ad inferos defluebant. Por Iordanem verò cuius aquas ipse mundi redemptor suo sacro cōtactu sacrauit, bene credētium populus intelligitur, quos in os suū, id est, in perditionis barathrum influere, infatigabilis ille homicida confidit. Non tamen propter hoc nobis de salute desperandum est, quia bene faciēdo ipsius fiduciam eludimus, irritam illius fiduciam & cassam facientes.

Esai. 30.

¶ De secunda, scilicet fiducia humana scriptum est: Vae filij desertores dicit dominus, vt faceretis consilium & non ex me. Et post pauca: Qui ambulatis vt descēdatis in Aegyptum, & os meum non interrogastis, sperantes auxiliū in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in vmbra Aegypti.

Aegypti. Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confefsione, & fiducia vmbrae Aegypti in ignominiam. Aegypti nomine seculum hoc, per fortitudinē verò Pharaonis vana mortalium hominum opitulatio designatur. Sed vae vobis o filij desertores, qui domino incòsulto atque derelicto, in vanis rebus spem vestram constituistis. Vae, inquit, filij desertores. Si miles desertor vltimo plectendus supplicio legibus venit, quātò magis ipsius imperatoris filij desertores?

*Fiducia
in vmbra
Aegypti.*

¶ Quòd si quæras quinam sunt huiuscemodi desertores inconsulto domino descendentes in Aegyptum, habentes fiduciam in vmbra Aegypti? Hi profectò qui delectantur & fiduciam habent in honoribus vanis, & seculi huius dignitatibus, in diuitiis & thesauris, in amicis mortalibus, in potentibus huius mundi, in altutia & dolis, in potètia seculari, in fortitudine viriù, in sanitate corporis, in forma & pulchritudine, aut similibus. De quibus scriptum est: Sicut tela araneæ fiducia eius. Talis erat fiducia illi de quo in Euāgelio dominus loquitur, dicens: Hominis cuiusdā diuitis vberes fructus ager attulit, & cogitabat intra se, dicens: Quid faciam quòd non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam. Destruam horrea meā & maiora faciam, & illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea, & dicā animæ meæ: Anima, habes multa bona posita in annos, requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autē illi deus: Stulte, hac nocte animā tuam repetēt à te, quæ autem parasti cuius erunt? Sic est qui thesaurizat sibi, & non est in deum diues. Huic fuit vmbra Aegypti in ignominiam. Promittebat enim sibi lōgævitatē, securitatem, saturitatem, & requiem à labore. Sed deceptus est miser, & mentita est iniquitas sibi. Accepit enim vitæ breuitatem, sollicitudinē, inopiam sempiternam, irrequietum gehennæ laborē. Sciens autem & spontaneus huiuscemodi vanus homo decipitur. Habet qui eiusmodi est, Moysen & prophetas, audiat illos.

Iob. 8.

*Luc. 12.
Spes sal-
lax.*

*Vmbra
Aegypti
in ignomi-
niam.*

¶ Sed quia dei legem audire non vult, audiet aliquando vel inuitus de se per Prophetā iudicium dei: Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suū, & à domino recedit cor eius. Erit enim quasi mirificè

m m in de-

DOMINICA XII

in deserto, & non videbit quum venerit bonū. Vbi sub similitudine miricæ amatoris huius mundi qualitas describitur. Erit, inquit, quasi miricæ in deserto. Quid sit miricæ, palam est. Est autē copiosa, brevis, sterilis, tantū ad scoparum materiem, & pōit ad nutrimentū ignis accommoda.

Amatores huius seculi miricæ cur cōparantur.
Eccle. 1.

Quæ omnia reprobis, & in huius seculi vanitate locatibus fiduciam rectē conueniunt. Copiosi sunt enim, quia stultorū infinitus est numerus. Steriles, quia bonorum operū & fructuum iustitię feraces non sunt. Breues, ad cœlestia nullatenus se per desyderia sancta subleuātes, in terrenis rebus depressi semper. Et quemadmodū ad materiē scoparum vtiles sunt miricæ, sic etiam (vt beatus Augustinus ait) nemo putet homines malos in hoc mundo esse ociosos, & de illis nihil boni facere deum. Nam omnis malus ideo viuit, aut vt corrigatur, aut vt per eū bonus exerceatur. Quum autem scopa vltu pertrita fuerit, pabulum igni deputatur. Vnde & de impijs dei electos in hac vita exercitantibus sub nomine Assur per Esaïam dicitur: Vt Assur virga furoris domini, & baculus ipse est. Filio autē castigato, virgam pater abiicit in ignem.

Esa. 10.

*Ierem. 17
Fiduciā habens in domino comparatur.*

¶ Tertia est fiducia diuina, de qua per Ieremiam dicitur: Benedictus homo qui cōfidit in domino, & erit dominus fiducia eius. Quis autem fructus fiduciam hanc sequatur, ostendit quum subdit: Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorē mittit radices suas, & non timebit quum venerit æstus. Et erit folium eius viride, & in tempore siccitatis nō erit sollicitum, nec aliquādo desinet facere fructum. Hinc & per Psalmistā dicitur: In domino confido, quomodo dicitis animā meā, Transmigrā in montem sicut passer? Superbi enim & vani homines (vt passer leuis) à domino qualibet occasione recedētes ad alta transmigrant, ambulātes in mirabilibus super se. Sed si exaltatus fueris, inquit, vt aquila, & inter sydera posueris nidum tuum, inde detrahā te, dicit dominus. Dilcat ergo fidelis quisque in deo confidere. Hæc enim fiducia sola saluare potest, sicut cuidam per Ieremiam à domino dicitur: Erit tibi anima tua in salutē, quia in me habuisti fiduciam.

Abdia. 1.

Ierem. 30

¶ Confidendum autem est in domino, præsertim de tribus.

bus. Primò, de necessariorum ad vitam rerum prouisione, quam ipse dicat: Scit enim pater, quia his omnibus indigetis. Nōne anima plus est, quàm esca, & corp^o, plus quàm vestimentū? Et utique qui tibi dedit quod maius est, quod minus est, & ad illius prius dati maioris cōseruationē necessarium, quomodo negabit? Secūdo, de peccatorum remissione, sicut beatus Iōānes ait: Scribo vobis: filioli, quia remittuntur vobis peccata vestra per nomē eius. Ipse enim dei filius nō modò noster apud patrem aduocatus est, sed & propitiatio p̄ peccatis nostris. Habemus quippe remissionem peccatorum in sanguine ipsius. Tertio, de gloriæ celestis assequutione, sicut per Apostolum dicitur: Habemus fiduciam in introitum sanctorum per sanguinem ipsius, quam initiauit nobis viam nouā. Hinc ipse dominus ait: Vado parare vobis locum. Et si abiero & preparauero vobis locum, iterum venio, & assumam vos ad meipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis.

¶ Circa secundum principale dicit:

Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex deo est.

¶ Hic ostendit à quo sit humana sufficientia ab bene operandum, dicens: Non quod sufficientes simus, quasi dicat: Et si supradictā fiduciam habeamus per Christum ad deū, non tamen quippiam etiā minimum nobis adscribendum est, quum non simus sufficientes cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis. Cogitare autē minus est, quàm dicere vel facere. Si ergo quod minimū est, in actibus humanis sine deo non possumus, profectò nec id quod est maius. A nobis, inquit, quasi ex nobis, ac si dicat: Et si aliquid agā per arbitrij libertatem, non tamen id ex me est, quia liberum arbitrium non sufficit ad boni operis productionem, nisi

*Et lib. ar.
& gratia
adjeri-
tur.*

cooperetur ei deus: Et sic liberū hominis arbitriū asserit, quum dicit à nobis (nisi enim liberum arbitrium aliquid posset, nequaquā à nobis dixisset, sed potius hoc dixisset quod aliquid cogitare omnino non possumus) & nihilominus gratiam dei commendat, quum dicit: Quasi ex nobis. Ac si dicat:

¶ Concesserim equidē nos aliquid posse, vel cogitare, vel loqui, vel etiā facere: sed hoc non quasi à nobis, id est, ex

m m ij parte

*Hec 3.
nos à deo
consequi
turos spe-
ramus.*

Matt. 6.

1. Ioan. 2.

Ephes. 1.

Heb. 10.

Ioan. 14.

parte nostra, & quasi ex nobis procedat, quum omne nostrum posse ex deo sit, & dei gratia sit, & nihil omnino à nobis habeamus, quum & ipsum hoc nostrum arbitrium etiam dei dono possideamus, quod tamen à se (vt dictum est) in opus bonum minimè progreditur, si non illi Deus cooperetur. Nō ergo est volentis (scilicet suum velle) neque currentis (est ipse cursus) sed dei miserentis, qui operatur in nobis, & velle & perficere pro bona volūate. Ac si dicat: Deus est qui ad bonā voluntatem nos promptiores facit, vt bona velimus, & eiusmodi promptitudinē animi ad finem deducit. Operatur itaque in nobis deus & voluntatem, hoc est, suggerit vt quę bona sunt cupiamus, & nostrā hanc optimam auget cupiditatē, incenditque vt fiat feruētior, operatur etiam perficere bonum quod ipso authore voluerimus. Et hoc ipsum operatur in nobis deo nō pro nostris meritis, quę à nobis nulla penitus sunt, sed potius pro bona sua volūate. Est enim nobis ad rectē viuendū opem laturus, etsi nullius alterius rei gratia, ob id saltē, quia sic velit. Nos ergo volumus, sed deus operatur in nobis velle. Nos operamur, sed deo operatur in nobis, etiam ipsum operari. Hoc nobis expedit & credere, & dicere, quia pium est & verum, vt sit humilis cōfessio, & totum detur deo. Per proprium enim arbitrium nisi à gratia dei iuuetur, nec ipsa bona volūtas esse potest in homine.

Roma. 9.
Philip. 2

Gratia
& li. ar.
simul operantur.

Bonā voluntatē à deo esse.

Isa. 26.

Ioan. 15.

Error geminus circa lib. arb. tollitur.

1. Cor. 4.

Error Pelagij.

¶ Asserit igitur Apostolus bonam volūtatē nobis à deo suppeditari, quemadmodū & nostra bona opera dona ipsius sunt. Nō liberum nobis arbitrium demens, sed volēs vt gratiæ deo per nos semper agantur, & omnia in ipsum referantur, à quo sunt profecta. Vnde per Esaiam dicitur: Omnia enim opera nostra operat⁹ es domine. Et ipse dominus: Sine me, inquit, nihil potestis facere.

¶ Proinde per hoc quod hic ait Apostolus, Nō quod sufficientes simus, duplex submouetur error. Vnus est, illorum qui asserunt liberum arbitriū nihil agere in opere meritorio, sed id esse totū à deo. Quod si verum esset, non foret ex opere bono laus homini à deo, nec vllaten⁹ illi ad meritū gloriæ imputaretur. Alter est error Pelagij dicentis, initium quidem boni operis esse à nobis, consummationem verò à deo. Error iste tollitur per hoc quod hic dicitur:

citur: Quia nō sumus sufficientes nec cogitare quidē ali-
quid, quum & in ipsa cogitatione Deus operetur. Initium
igitur operis boni ex parte nostra est, ipsa cogitatio, ad
quam tamen deus cōcurrat necesse est, quum ipse sit pri-
ma causā, cuius motio seu virtus omnia mouēs ad opera
sibi cōuenientia, fortiter, suauiterque disponit omnia, mo-
uens illa ad suos fines cōsequendos, secundū conditionē
naturę ipsorum. Vnde illa quę sunt libera voluntatis, ad
actus suos liberē mouet, alia autē non liberē sed natura-
liter, quorum videlicet non est ad hoc vel ad oppositum
eius, ad cōsensum vel dissensum, affirmationē vel nega-
tionē libera electio, sed poti⁹ ad aliquid certū natura im-
petus, ita quod non possint ad ipsum non moueri.

¶ Circa tertium principale dicit:

*Qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti, non litera,
sed spiritu: litera enim occidit, spiritus autem uiuificat.*

¶ Hic ostendit quanta sit ministrorum noui testamenti di-
gnitas & gloria, per hoc quod Apostolatus sui dignitatem
cōmendans, non modō pseudoapostolis (qui carnales le-
gis obseruationes prædicabant) se præfert, sed etiam ipsi
Moyſi ministro legis, dicens: Sufficiētia nostra ex deo est,
qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti. Ido-
neos, inquā, id est, perfectos scientia & vita quales illi nō
sunt. Noui, inquā, testamenti, non existentis tantū in li-
tera docente, sed in spiritu adiuuante. Nō enim lex uetus
spiritum cōferebat ut noua. Nec literę inquit, tantū nobis
credite sunt, ut quondā Moyſi, sed & spiritus ipse concessus.
Siquidē impositione manuum, Apostoli spiritum sanctum
credētibz largiebātur. Ideo autē fecit nos idoneos
ministros noui test. non litera, sed spiritu, quia litera sine
spiritu occidit. Vbi (secundū beatum Augustinum) nō aliā
uult intelligi literā, quā ipsū decalogum in illis dua-
bus tabulis scriptū. Ideo uerō hæc litera occidit, quia facit
sciēter peccare & addit præuarcationem. Nam ubi non
est lex, nec præuarcatio, & incitat ad ea quę uetita sunt.
Vnde & peccati uirtus, lex dicta est, quando quidem au-
get eius noxiam delectationem per seuerā prohibitionē.
Dicitur etiam propter hoc litera legis occidere: nam si
quem deprehendat delinquentem, non secus afficit mor-
tem, quā

Sapiē. 8.

*Quedā li-
bere qua-
dā natu-
raliter à
deo moue-
ri.*

*Ministro-
rum noui te-
stamenti
gloria.*

Act. 8.

*Litera oc-
cidēs qua
fit.*

*Roma. 4.
1. Cor. 13.*

Num. 15. re, quàm sabbatho ligna colligentem affecit.

¶ Spiritus sanctus autem quantiscunque criminibus hominè astrictū exceperit, baptismi lauacro & iustum reddit, & mortuum peccato viuificat. Proinde, quòd litera occidere & spiritus viuificare dictus est, sic potest intelligi, quòd orta euangelij luce, lex vetus ad literam ceremonialiter seruata, blasphema atque mortifera est, venturū significans Christum, qui venit. Spiritus autem, id est, spiritualis & mysticus legis intellectus à spiritu sancto reuelatus viuificat, eo quòd nobis salutem nostram Christum demonstrat.

¶ Non tamen ex iis quæ dicta sunt consequens est legem esse malā, quæ vsque adò utilis atq; necessaria est faciēti vt nisi quis eā fecerit, vitam habere nō possit: sed quia prohibens peccatum, nō viuificat hominē, sed concupiscētiā auget, & quia bonū mandatum habet tantū in litera demonstrante, non in spiritu adiuuante. Quod mandatum si fiat timore pœnæ tantū, non, amore iustitiæ, seruiliter fit, nō liberè, ideoque nec fit. Nō enim esse fructus bonus potest, qui de radice charitatis non surgit. Si verò fides adsit, quæ per dilectionē operatur, liberè ac delectabiliter lex impletur: quod nequaquā literæ sed spiritus donū est. Quū enim adest viuificans spiritus, hoc ipsum intus scriptū facit diligere, quod foris scriptū lex faciebat timeri. Nec tamen propter hoc reprehēditur lex, sicut nec reprehēditur scientia

1. cor. 8.

quū dicitur: Scientia inflat, charitas autem ædificat. ita in quā, nec lex ipsa reprehēditur (vt dictum est) quū dicitur occidere, scilicet sine charitate quæ cū charitate prodest. Pleraque enim sunt quibusdam noxia, licet non sint mala, sicut de sciētia dictū est, quæ inflat, nō sui vitio, sed sine charitate hanc habentis. Ait enim Apost. Scimus quia omnes scientiā habemus, & tunc adiungit: Scientia inflat. Vt quid ergo habebat ipse quo inflaretur, nisi quia cū charitate non solū non inflat scientia, sed etiā firmat: ita & lex cū gratia, iam non eo modo lex & litera appellatur, sicut per se ipsam quum occidit abundante delictio, sed potius in bono confirmat. Itaque lex etiā nō viuificet absque gratia: in hoc etiā præter cætera utilis est, quum iubet quod sine gratia impleri nō potest, quod indicat homini quoniam infirmus est, vt agnita infirmitate quærat gratiā. Lex ergo ducit ad

Lex si solum timore seruetur. o. al. 5.

Lex etiā sine gratia utilis est. Nota. Rom. 5.

cit ad fidem, fides impettat spiritum, quo diffunditur charitas in cordibus credentium, quæ charitas implet legem. Et licet spiritu absente, voluntas hominis à cupiditatibus superetur: nihilominus tamen liberum arbitrium ad bonum & ad malum faciendum fatemur nos habere. Sed hoc interest, quòd in facièdo malum, volùtas nostra libera est, ad bonù autè, non: nisi ab illo fuerit liberata qui ait: Si fili-

Ioan. 8.

Quòd si ministratio mortis literis deformata, in lapidibus fuit in gloria, ita vt non possent intendere filij Israel in faciem Moysi, propter gloriam vultus eius quæ euacuatur: quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria.

¶ Patefacta superius noui & veteris testamenti differentia (nam alterum spiritu, alterum atramento cõscriptum est: & insculptù lapidibus illud, hoc verò cordibus: itè que ex altero mors, vita ex altero comparatur) nunc ostendit longè maiorem esse Euangelij gloriam, quàm fuerit legis. Lex quippe vetus sensibilem quandam nacta est gloriam, Moysi videlicet faciem fulgetiorem: noua verò eam gloriam adeptã est, quæ mente cõcipitur, quam modò nulli licet sensibiliter intueri.

Testamētī
no & vet.
differētia

¶ Arguens itaque à minori ad maius, probat nouæ legis & ministrorum eius longè maiorem esse gloriam, vt dictũ est, quàm fuerit gloria Moysi aut legis eius, dicens: Si lex Moysi quæ descripta est in lapidibus & mortis ministrata fuit, quia præuaricantes morte afficiebat, nec suis seruato-ribus vitam cõferebat aternam si inquam hæc ipsa lex in tanta fuit gloria, vt non possent filij Israël intendere in faciem Moysi propter gloriam vultus eius (glorificata enim erat facies Moysi ex cõsortio sermonis dei) quæ tamè gloria euacuatur, hoc est, vacua & inanis effecta est, & finem nacta, quomodo nõ magis lex noua quæ est ministra spiritus, qui vitã præbet, longè maiore habebit gloriã, quã lex illa vetusta? Ergo nouæ legis ministerium, quod cõmissum

Maiorem
esset Euan-
gelij glori-
am quam
legis.

Exo. 34.

est Apostolis, multo amplius erit in gloria & veneratione & honore, vnde & confirmando subdit:

Nam si ministratio damnationis in gloria est, multo magis abundat ministratio iustitiæ in gloria.

Ratio gloria. no. test. supra ve

¶ Verè, inquit, erit in gloria sempiterna, quia spiritus qui in illa datur, confert iustitiam. Quod autem assumpserat à minori probat dicens: Nam si ministratio damnationis, id est, vetus testamentum, est in gloria ipsi Moyse (vt dictum est) multo magis ministerium iustitiæ, id est, nouum testamentum per quod datur spiritus (per quem est iustitia & consummatio virtutum) abundat in gloria, id est, dat abundantem gloriam ministris & suis obseruatoribus? Vel ideo magis est in gloria & laude quàm testamētum vetus, quoniam magis elucet dei gloria. Quāuis enim iuste damnet quod agebatur sub lege, tamē ad laudem suam magis proficit si indulget vt possit se reus corrigere, (quod vtique per gratiam in nouo testamento præstatur) quàm si mortificatione seuera reum percutiens perdat.

Gloria vult^o Moysi quid portendit.

Ioan. 5. Exod. 34. 2. Cor. 3.

Moyse velatus in diebus loquitur.

Mat. 27.

¶ Potest autem & per gloriā vultus Moyse spiritualis & mysticus legis intellectus designari. Non enim potuerunt Iudæi nec possunt intendere in hanc gloriam, quia spirituales legis intelligentiam non assequuntur. Christum enim in lege noluerunt agnoscere, quem lex ipsa multis modis prænuntiat. De me, ait Christus, ille (scilicet Moyse) scripsit. Ergo gloria legis Christus est. Sed Moyse loquiturus ad illos ponebat velamen super faciem suam. Lex enim velata Iudæis loquitur. Nam, vt Apostolus ait, vsque hodie dum legitur Moyse (scilicet Iudæis) velamen est positum super cor eorum. Quum autem conuersi fuerint ad Christum, auferetur velamen. Nobis verò sine velamine loquitur Moyse, obscuritate legis per Christum nobis reuelata. In cuius rei signum in Christi morte velum templi, quo secreti^o illud aditum à reliqua templi parte secretabatur, discissum est.

Vnde Sedulius:

Illud ouans templum maioris culmina templi
Procubuisse videns, ritu plangentis alumni,
Saucia discisso nudauit pectora velo,
Interiora sui populis arcana futuris

Iam referenda docens, quia lex velamine Mofi
Tecta dia, Christo nobis veniente patefcit.

¶ Itaque veli fcifio in domini morte, Mofaicae legis adū-
brationes per ipsum nobis patefcēdas, iamque patefcas
portendebat. Quod autem gloria vultus Moyfi euacuatur *Moyfes*
quid sibi vult, nisi quia finem habent figuræ, reuelata per *stellis,*
Christum veritate: Hinc etiam gloria Moyfi stellis non ab *Christus*
furdē comparatur in vespere lucem dantibus. Gloria ve- *soli compa*
rō Christi est sicut sol, qui exort^o mox lucē stellarū cōdit. *ratur.*
¶ Nec otiosum est quōd Moyfi manus leprosa, facies au- *Moyfi ma*
tem fuisse gloriosa describitur, quōd manus ignominiam *nus lepro.*
facies gloriam habebat, quam (vt dictum est) filij Israēl in *Exod. 4.*
tueri non possunt, sed Moyfes illis velatus loquitur, vt per
hoc designetur quōd ex operibus legis (que rectē per ma-
num intelliguntur) nemo iustificatur apud deum. Facies
autem eius, id est, spiritualis legis intellectus, gloriam ha-
bet, dum (vt dictum est) prænuntiat Christum.

DOMINICA XIII

post Pentecosten.

Rates, Abraha dūta sunt promissiones & se - Gal. 3.
mint eius.

¶ In hac lectione primō ostendit Aposto-
lus saluari hominem non per legem, sed
per fidem. Secundō, quæstioni latenter sub
ortæ satisfaciens assignat legis causam &
utilitatem. Primum facit à principio lectionis. Secundum,
ibi: Quid igitur lex?

¶ Priusquam ad primum procedatur. Aduertendum est ex
his quæ ante lectionis huius exordium præmisit, homi-
nem tria consequi per fidem in Christum, videlicet, Iusti-
ficationem, Benedictionem, Hæreditatem. Primum osten-
dit, quum dicit: Scriptum est, Credidit Abraham deo & re
putatum est illi ad iustitiam, quasi dicat: Non ex operibus *iustifica.*
legis, sed ex fide venturi mediatoris à deo sibi promissi *tio per fi-*
& ex suo semine nascituri, iustificatus fuit. Vnde subdit: *dē nō per*
Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt, hi sunt filij Abra. *legem.*
hæ, hoc est, qui per fidem in Christum, non per opera
legis

DOMINICA XIII

legis se credunt iustificari coram deo, hi sunt imitatores fidei Abrahamæ, & per eam iustificati.

¶ Secundum ostendit, quum dicit: Prouidens autem scriptura quia ex fide iustificat gentes deus, prænuñtiauit Abrahamæ, quia benedicentur in te omnes gētes. Igitur qui ex fi-

Benedicti de sunt, benedicentur cum fidei Abraham. Quam be-
o non per nectionem longo ante legem datam temporis interuallo
legem sed deus prænuñtiauit. Ergo non propter legem, sed propter
per fidem credentis Abrahamæ fidem. Eandem hanc Abrahamæ fidem qui fuerint imitati, Dei benedictionem per Christum cum il-

Rom. 10. lo assequentur, non hi qui se fidunt non per fidem, sed per legem iustificari. Vnde subdit: Quicumque enim ex operibus legis sunt, asserentes se per opera legis iustificari, & si ne illis salutem homini non esse, sub maledicto sunt: eo quòd suam iustitiam volentes statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti. Hæc autē Dei iustitia utique illa est, quæ est per fidem in Christum. Proinde quia sine Dei gratia, quæ per Christum confertur credentibus, legem illi adimplere nō possunt, sub maledicto sunt. Vnde subdit: Scriptum est enim: Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea. Quæ tamē illi non faciebant.

Deut. 27

Hæreditas per fidem non per legem

¶ Tertium, videlicet quòd per fidem homo assequitur æternæ beatitudinis hæreditatem, ostendit Apostolus, quum post prædicta paucis interpositis subiecit: Fratres (secundum hominem dico) tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit aut superordinat: hoc est, Testamentum ab homine factum firmum est, quia nemo illud spernit, ut dicat non valere, quum legitimè factum sit aut superordinat, ut aliter de rebus illis disponat: sed robur obtinet & auctoritatem apud omnes, quum fuerit morte testatoris firmatum. Quum autem nihil sit homo, respectu dei: nihilominus tamen hominis testamentum morte confirmatum, in quo de bonis suis ordinat filiis & amicis, immobile est & firmum (ut dictum est) quanto magis pollicitatio siue testamentum à deo Abrahamæ factum, quo illi benedictionem hæreditatēque, iureiurando interueniente sponndit, stabit firmum & implebitur. Nō propter legis obseruationem, quum tunc nondum lex data esset, sed propter

pter dei promissionem, & credentis fidem, etiam sine lege necesse est impleri, quæ pollicitus est deus Abrahamæ.

¶ Quum igitur ab humani facti simulatione probasset A- *Diuinæ*
postolus diuinas promissiones nos per legem, sed per fi- *promissio-*
dē debere firmari: continuò subiunxit, dicens: Abrahamæ dicte *nes stabi-*
sunt promissiones, scilicet à deo, & semini eius: & hoc uti *les mane-*
que ante datam legem (vt dictum est) quas promissiones *re.*
firmas & inconcussas manere & veritate adimpleri neces-
se est, tum superius posita humana ratione, tum maximè
propter interpositionem iurisdictionis, de quo scriptum est:
Per memetipsum iuravi, dicit dominus, quia fecisti hanc *Gene. 22.*
rem, & nõ pepercisti vnigenito tuo propter me, benedicā
tibi, multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, & velut
arenā quæ est in litore maris. Possidebit semē tuum por-
tas inimicorū suorū, & benedicetur in semine tuo omnes
gētes terræ. Tum denique ob dignitatē promittentis dei,
& Abrahamæ fidem promissionē suscipiētis omnino incōmu-
tabilis est pollicitatio. Dicit autē factas esse Abrahamæ pro-
missiones pluraliter, quòd frequēter eidē promissio facta
iterata est. Et semini ei⁹ inquit, id est, Christo. Nõ quòd ad
ipsum semen promissio facta sit, sed quòd ad eum pertine-
bat, vt in ipso impleretur & nõ in alio: & ideo vt sequitur:

*Non dicit in seminibus quasi in multis, sed quasi in vno: & se-
mini tuo, qui est christus.*

¶ Per Christum etenim promittebatur danda benedictio.
Non igitur nomine seminis, prolis Abrahamæ posteritas talis
designatur, quales Iudæi fuere & Israëlita secundū car-
nem, sed semini singulari numero protulit quod, est Chri-
stus. Vnde & ad Romanos scribens ait: Nõ autem omnes *Rom. 9.*
qui ex Israël sunt, hi sunt Israëlita: neque qui semen sunt
Abrahamæ, omnes filij. Et post pauca: Non qui filij carnis, hi
filij dei: sed qui filij sunt promissionis, estimantur in semine
Quomodo igitur testamentum hoc & has promissiones à
deo factas Abrahamæ & semini eius poterit lex irrita facere *Cōfirma-*
ne in Christo gētes benedicantur, sed potius in legis mā- *tio eorum*
datis? Id enim nihil aliud esset, quàm inanē & superuacua *quæ dicta*
imò mēdacem facere dei promissionem: quod absurdum *sunt.*
& indignum est. Etenim deus verax, omnis autem homo *Rom. 3.*
mendax. Vnde & per prophetam dicitur: Fidelis dominus
in omni-

in omnibus verbis suis. Proinde si (vt iam dictum est) ho-
minis legitimè factum testamentum nemo præsumit euer-
tere, vel adicere ad illud quippiam, siue demere, quis te-
stamentum à deo factum, præsumet huiuscemodi condi-
tionis adiectione restringere, videlicet vt nō aliter firmū
sit nisi lex ipsa (quæ diuini testamenti pollicitationibus or-
dinationibusque longo temporis interuallo posterior fu-
it) obseruetur? Itaq; quum fides ipsa, lege sit vetustior, & p-
pter fidei meritum testamenti pollicitatio sit Abrahæ diuini
facta, nullo pacto poterit lex irritum facere ipsum
testamentum. Vnde subditur:

*Hoc autem dico testamentum confirmatum à deo, quæ post qua-
dringentos & triginta annos facta est lex, non irritum facit ad eua-
cuandam promissionem.*

Rom. 4.

¶ Hoc est, lex quæ post quadringentos & triginta annos à
promissione Abrahæ facta, data est in monte Sina non e-
uacuat promissionem, quod tamen consequens esset si ex
lege esset homini iustitia, benedictio, & æternæ beatitudi-
nis hæreditas. Si enim, inquit Apost. qui ex lege hæredes
sunt, exinanita est fides, abolita est promissio, quasi dicat.
Si ob meritum susceptæ legis factum esse putas, vt in se-
mine Abrahæ quod est Christus, benedicerentur omnes ge-
tes, quum ante datam legem, per quadringentos & trigin-
ta annos promissio præcesserit, nōne mutabilem facit
deum, & immutationē promissi sui? Magna mutabilitas,
grâdis est mutatio, illud post tantos annos proponere pro
mercede futuri seruitij, quod prius cum iuramento gratis
promisit, præsertim quum sic promississe, dedisse fuerit. Et
quis vnquam homo fidelis & iustus illud quod dudum ser-
uico suo gratis dedit, postea facere vellet mercedem fu-
turi seruitij? quāto minus ergo deum taliter fecisse decui-
t? Hoc enim esset exinanire fidē, abolere promissionē, si
post tot annos patribus defunctis ita loqueretur ad filios,
dicens: Si audieritis vocem meam, & custodieritis pactū
meum, cōplebo promissiones meas, vt in semine Abrahæ
benedicantur omnes gentes, quod semē, Christus est. Nō
conueniret, non congrueret, imò indecens esset deo ve-
raci, qui sicut alia scriptura testatur, Semel loquitur & se-
cundò id ipsum non repetit.

Job. 33.

¶ Non

¶ Non ergo in promissione dictū est, quòd per legem esset benedictio, sed per semē. Nam si per legem est benedictio, frustra promissit semen, & id ipsum semen frustra venit. Rursus si per ipsam esset benedictio, Abraham, Isaac, & Iacob, & ceteri ante datam legē patres electi, Dei benedictione caruissent. Denique si lex sola non fides iustificat, non est iustificatus Abraham qui diu ante legem fuit, (vt dictum est) quod quia dicere nō possunt, fateri coguntur non legis operibus hominē iustificari, sed fide. Similiter & nos hinc intelligere cogimur, antiquos omnes qui iustificati sunt, ex ipsa fide iustificatos esse. Ex quibus omnibus patet, quòd lex promissionem non infirmat, quum legē ipsam præcesserit. Falsa enim esset promissio, si ad ipsius impletionem lex requireretur, & deus ipse, qui (nulla legis habita mentione) promissit, non verax, sed (quod nec cogitare quidem fas est) falsus inueniretur. Assertionem hanc suam confirmans Apost. consequenter dicit:

Nam si ex lege, iam non ex promissione. Abraham autem per repromissionem donauit Deus.

¶ Ac si dicat: Verè euacuaretur promissio, si ex operibus legis æternæ beatitudinis hæreditas conferretur, quia nō iam ex promissione. Abraham autē non per legem sed per repromissionē donauit deus, & ita promissio excluditur & frustratur Abraham, si lex benedictionem largitur, vitæque & iustitiæ facit hæredes. Et sic pollicitatio illa ad Abraham, vt dictum est, nullius erit momēti. Et ipsum dei iuramentum irritum erit. Hoc autem cōsequens destruit quum dicit, Abraham autem per repromissionem donauit deus, nulla de lege facta mētionē. Et nō est dubium quin constet dei promissio, quia donauit per repromissionem, id est, per fidem Christi venturi, sæpe repromissi.

¶ Verū vt nos reliquiæ gentium, lapides olim sine sensu & vita, operā Abraham factitando in ipsius filios suscitemur, ex naturali excisi oleastro & inserti in bonam oliuam, socij radicis & pinguedinis eius efficiamur, cōsequamurque promissiones quę factæ sunt ei & semini eius, id est, filiis eius, non carnalibus (qui sunt Ismael) sed spiritualibus qui significati sunt in Isaac, his videlicet qui mores patris imitantur, quales illi nō erāt quibus dictum est:

Si

*per legem
nō esse be-
nedictio-
nem.*

*Nullus ius-
tificatus
nisi per fi-
dem.*

*Hæredi-
tatē non
per legē,
sed per fi-
dem dari.*

Rom. 11.

Ioan. 8.

Si filij Abrahę estis, opera Abrahę facite, utique dei pollicitationibus reperiamur non indigni, patrem fidei nostre Abraham studeamus imitari. Proponitur autem ipse fidelibus vniuersis in multis imitandus.

*Abrahā
imitādus
in exēplo
sue fidei.
Philip. 2.*

¶ Primò, in exemplo suę fidei. Nam suo tēpore cęperunt homines ad idololatriam defluere, creaturā pro creatore sacrilega superstitione colentes, apud hunc autē vnus veri & solius dei fides & cultus permansit. Qui dum deum verum coluit & colendum prædicauit, in medio nationis prauę & peruersę tanquā cęleste quoddam luminare in hoc mundo refulsit. Et vt cōfessionis quoque corona illi non deesset, in ignem pro cultu & fide dei (vt Hebręi tradunt) à Chaldeis coniectus, deo se protegente exiuit illę.

Gene. 18

Gene. 15.

¶ Proinde fidem sanctę trinitatis & indiuiduę in deo vnitatis habuisse probatur, qui treis vidit, & vnū adorauit. Denique incarnationem Christi futuram manifestum est eum credidisse, quum ad ipsum omniū primum à deo de illa sit facta promissio. Quod utique inuiolabili testimonio ipsius incarnati dei confirmatur, qui ait: Abrahā pater vester exultauit vt videret diem meū, vidit & gauisus est. Postremò, credidit mūdo salutem per Christum cōferendam, quum illi dictum fuit, q̄ in semine suo benedicendę forent omnes gentes. Huic fidei tam præclarę respondet quasi merces ipsa dei benedictio, quę inter p̄missiones prima assignatur. Dictū enim est illi à domino: Magnificabo nomē tuum, erisq; benedictus. Benedicā benedicentibus tibi, & maledicentibus tibi maledicam. Ac si illi dixisset: Ad quęcunque manum miseris, eris in cunctis prosperē agens. Dignum quippe fuit, vt qui præ cęteris omnibus deū magnificauit & coluit, & ipse à domino præ ceteris magnificaretur, prout ad Samuelem loquens ait: Qui honorificant me, honorificabo eos.

Fides benedictionem meretur.

Gene. 12.

¶ Vt autē & ipsi fidem illius imitantes, accipiamus benedictionem à domino, aduertamus fidem nostram in deū, tribus ornamentis fulciri debere, quę sunt: Operatio, Dilectio, Impermutatio. Nā sine operibus, fides mortua est sine dilectione, ficta est: & sine impermutatione, incōstās & deficiens est. Vnde vir sanctus filium instituēs ait: Vitā illam deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant

I. Reg. 2.

*Abrahę
fidē imitari
volēt
triā ne-
cessariā.*

Iacob. 2.

Thob. 2.

Luc. 8.

tant

rant ab illo, non autē illis qui ad tempus credunt, & in tē-
pore tentationis recedūt. Quo magis autem in his tribus *Ephes. 5.*
fides nostra profecerit, eo magis erimus & Abrahæ con- *Benedi-*
formiores. Fides hæc benedictionem meretur. Siquidem *ctio dicit*
per fidem corda credētium inhabitat deus. Quis verò do-
mum quā ille inhabitat dubitet ab eo benedici? Benedici-
mur autē, vt fructificemus ad salutem, gratiūsq; ac virtuti-
bus ditemur. Vnde & de B. Job à satana dictum est domi-
no: Operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius *Iob. 1.*
creuit in terra. Et patriarcha Iacob cūm esset iam diues ef-
fectus diuinæ benedictionis virtute, etiam propter illum
auunculus ipsius Laban (cui ille seruebat) locupletat^{us} est.
Vnde ait ad illum Iacob: Priusquam venirem ad te, parum *Gene. 32.*
habuisti, benedixitque tibi deus ad introitum meum.

¶ Secundò, proponitur nobis imitandus Abraham in ex- *Imitand^o*
emplo suæ spei Habuit nempe spem firmam & inconcul- *Abrahā*
sam ad deum, nihil omnino de illius promissis (quantum- *in exēplo*
uis impossibilia videri possent) hæsitās. Sciuit enim fide- *sua spei.*
lem esse qui promisit. Vnde (vt Apostolus ait) cōtra spem *Roma. 4.*
in spem credidit, & non infirmatus est fide, nec consyde-
rauit corpus suum emortuum, quum iam serè centū esset
annorū, & emortuam vuluam Saræ in repromissione dei
nō hæsitauit diffidentia, sed cōfortatus est fide, dans glo-
riam deo, plenissimè sciens quia quæcunq; promisit deus,
potens est & facere.

¶ Huiuscemodi spei suæ aptè correspondet diuina prote- *Spes me-*
ctio, quæ secundū locum habet in promissione. Nam qui *retur pte-*
in solo deo omnē salutis suæ spem collocauerat, diuina se *ctionem.*
protectione per hoc dignum effecit. Protector enim est
omnium sperantiū in se. Vnde dictum est ad illum à domi-
no: Noli timere Abrahā, ego protector tuus sum, & mer- *Gene. 15.*
ces tua magna nimis. Nos autē vt spei suæ imitatores in-
ueniamur, totā fiduciam cōstituamus in domino, vt cum
illa fideli & pia possimus veraciter dicere: Domine mi, *Hest. 14.*
qui rex noster solus es, adiuua me solitariam, cuius præter
te auxiliator est nullus: quia spem in alium nunquam ha-
bui, præter in te deus Israel. Nec frustra quisquā aliquan-
do sperauit in domino, iuxta quod per Psalmistā de iusto
dominus loquitur, dicēs: Quoniā in me sperauit, liberabo
cum

DOMINICA XIII

eum, protegam eum quoniam cognouit nomē meum. Et rursus: Sperent in te, inquit, qui nouerūt te, quoniam non dereliquisti quærentes te domine.

*Tria hæc
sperem⁹.*

Ezech. 18

¶ Tria sunt autem quæ à deo nobis promissa indefessè sperare debemus. Primum est, peccatorū remissio. Secundū est, necessariorum ad vitam cōcessio. Tertium est, æternæ vitæ collatio. De primo per Ezechielem dicit: Si impius egerit pœnitentiā ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, omnium iniquitatū eius non recordabor. Nolo, inquit, mortem peccatoris, sed vt conuertatur & uiuat.

Deut. 29

Iuc. 1.

Tho. 4.

Matt. 6.

¶ De secundo dicit Propheta: Nō vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem. Ipse enim dominus dat etiam iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Sed quid iumenta & coruorum pullos memoremus, quum det escam omni carni? Oculi, inquit, omnium in te sperant domine, & tu das escam illorū in tempore opportuno. Ipse pauit populū suum filios Israel quadraginta annis in sterili deserto. Hoc vnū nobis curæ sit, vt seruiamus ei in sanctitate & iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris. Timete dominum (inquit Propheta) omnes sancti eius, quoniā non est inopia timētibus eum. Vnde & Thobias ad filium loquens ait: Noli timere fili, Pauperem quidem vitā gerimus, sed multa bona habebimus si timuerimus deū, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bene. Hinc & ipse domin⁹ ait: Primum quærite regnum dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiiciētur vobis. Nōne anima plus est quàm esca, & corpus plus quàm vestimētum. Scit enim pater vester quia his omnibus (alimentis scilicet, & indumentis) indigetis. Qui dedit animam, conferet alimoniam: & qui dedit corpus, dabit & indumentum.

Luc. 12.

Luc. 22.

¶ De tertio audi dominū ipsum dicentem: Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Item alio loco: Ego, inquit, dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Ex quibus omnibus patet, quod si cōstanter & syncerè in illum sperauerimus, erit ipse proculdubio protector noster in tempore tribulationis, & adiutor in opportunitatibus. Nec destituet in se piè sperā-

tem,

tem, quum nobis, vt in se speremus, ipse mādauerit. Itaq; spera in domino & fac bonitatem, & tunc iacta cogitatū tuum in domino, & ipse te enutriet.

Gene. 12.

*Abrahā
vt imitā-
dus in pe-
grina-
tione.*

Hebr. 11.

¶ Tertiò, imitādus est nobis Abraham in eo exemplo suę peregrinationis. Præcepit enim illi dominus, dicēs: Egre- dere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quā monstauero tibi. Qui sine vlla cunctatione confēltim paruit imperanti. Vnde & Apost. Hebręis scribens ait: Fide, qui vocatur Abraham obediuit in locum exire quem accepturus erat in hæreditatem, & exiit nesciens quò iret. Quum autem facta esset fames va- lida in terra, descendit Abraham in Aegyptum, vt peregrinaretur ibi. Propter huiuscemodi quam iubente domino suscepit peregrinationem, promisit deus se illi daturum terrā suę peregrinationis in possessionem. Semini tuo, in- quiens, dabo terram hęc. Et iterum apparens ei dominus ait illi: Leua oculos tuos in directum à loco in quo nunc es ad aquilonem & meridiem, ad orientem & occidentē, omnem terram quam cōspicis tibi dabo & semini tuo vs- que in sempiternum. Congrua profectò retributio, & quā diuinā decet reddere liberalitatem, vt qui terram suę na- tiuitatis propter deum reliquerat nesciens quò iret, reci- piat à deo terram longē meliorem.

Gene. 12.

Gene. 15.

Hebr. 11.

¶ Imitatores autem peregrinationis Abrahę etiam nunc sunt, qui in hoc mundo nō habentes manentē ciuitatem, sed inquirentes futurā, fatentur se peregrinos & aduenas esse super terrā. Vnde & ipsi apostolica exhortatione præ- moniti, se abstinere studēt à carnalibus desideriis quę mi- litāt aduersus animā, & desideriis operibúque piis, quasi pedibus nitentes & manibus, ad promissam viuentiū re- gionē indefessē cōtendunt, dicentes cum Propheta: Quid enim mihi est in cælo, & à te quid volui super terrā? Se- quitur: De^o cordis mei, & pars mea deus inaternū. Quòd si nos (quomodo dictum est) peregrinos & aduenas agno- uerimus, & in hoc mundo vixerimus vt peregrini, vtique deducet nos spiritus dei bonus in viam rectā, erit nobis cum in via, & custodiet nos, dabitq; panem ad vescendū, & vestē qua operiamur, & reducet nos cum salute in ter- ram nostram, id est, nobis Christi morte comparatam &

Petr. 2.

Psal.

Gene. 28

DOMINICA XIII

Dent. 10. promissam ſœlicitatem, vbi iam ſanctorum conciuēs adſcripti ſumus. Amat, inquit Moyses, Dominus peregrinũ, & dat ei victum atque veſtitum.

Abrahã imitãdus in obediẽtia. ¶ Quarto, imitandus eſt nobis Abraham in exemplo ſuæ obedientiæ, quam vtique dominus ad ſui fidelis ſerui gloriam & noſtram doctrinam multipliciter tentauit. Primò nempe obedientiam Abrahæ tentauit, dum imperauit ei

Gene. 12. terram, cognationem, domũque paternã derelinquere.

Gene. 17. Secũdò, in hoc quòd quum iam eſſet nonagintanouẽ an-

Gene. 22. norum, præcepit ei ſuæ carnis circuncifionem. Tertiò, in filij ſui Iſaac è libera vnigeniti immolatione. Horum mādatorum primum erat laborioſum & triſte: ſecundũ fuit doloroſum ſimul & periculoſum, tertiũ prorfus odioſum.

Quia verò tam anxie examinatus, fidelis in omnibus & obediens inuentus eſt: idcirco quod antè dominus ei ſimplici aſſertione promiſerat, interpoſito iuramento firmavit, dicens: Per memetipſum iurauit dicit dominus: quia fe-

Gene. 22. ciſti hanc rem, & non peperciſti filio tuo vnigenito propter me, & cætera quæ ſequuntur.

¶ Itaque ob huius obedientiæ gratiam, præſertim vbi filium immolare paratus erat, pollicitus eſt ei dominus ſeminis multiplicationẽ, vt qui vnũ deo obtulerat, innumera-

rer filij oblatiouẽ meruit ſe minimul tiplicatio nem. biles reciperet propter vnum. Quod & nunc in populi credentis multitudine completum eſſe manifeſtũ eſt, qui Abrahæ fidem ſectantes reputantur illi in ſemine. Potens

Matt. 3. eſt enim deus de lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ, quorũ plurimi propter deum opera Abrahæ factitantes, obliuiſcuntur populum ſuum & domum patris, & peregrinorũ ad morẽ viuere in hoc mundo ſpontẽ elegerunt. De quibus ipſe dominus ait: Omnis qui reliquerit domum, vel

Mat. 19. fratres aut ſorores, aut patrem, aut matrẽ, aut vxorẽ, aut filios, aut agros propter nomẽ meum, centuplũ accipiet, & vitam æternã poſsidebit. De ſeminis Abrahæ multiplicatione legimus illi dixiſſe dominũ, ſuſpice cœlum & nu-

Gene. 15. mera ſtellas ſi potes, ſic erit ſemẽ tuum. Denique propter hanc filij ſui immolationem de cõgruo meruit filij dei ex

Gene. 22. ſe generationem, vt ei qui filium ſuum vnigenitũ propter deum obtulerat, & deus ipſe filium ſuum ad ſalutẽ mundi de ipſius naſciturum ſemine promitteret.

¶ Nos autem obedientiam Abrahę sectaturi, accepimus à deo mandatum vt vitemus auaritiā, vt refrenemus carnis concupiscentiā, vt deo submittamus & offeramus nostram propriā voluntatem. Primū significatū est in terrę derelictione. Secundū in carnis circuncisione. Tertiū in vnici filij sui immolatione. Quę tria si Abrahę sectantes obedientiam fecerimus, multiplicabit etiam deus semē iustitię in nobis, & pro terrenis & carnalibus rebus quas ipsius amore reliquerimus, cęlestibus nos & spiritualib⁹ bonis & gaudiis locupletabit. Resignationem deniq; proprię voluntatis hac mercede cōpensabit, quòd transferet nos ab huius vitę seruitute calamitosa, in libertatem glorię filiorum dei, & implebit desiderium animarū nostrarū in sempiternum, quum voti compotes effectos omnium assequutione bonorū beatos effecerit. Quum ergo pro tam exiguis tam eximia repēdet quasi ex nostrorum bonorum operum semine (quę tamen non à nobis, sed à gratia dei sunt) salus æterna (quę Iesu nomine datur intel ligi) fœliciter nobis exorietur.

Roma. 8.

¶ Quintò, sectandus est nobis pater Abraham in munerū recusatione. De ipso quippe scriptū legimus, quòd quum à cæde regum opimis cum spoliis victor rediret, occurrit ei rex Sodomorum gratulabundus, quòd suos hostes ipse fudisset, dicens: Da mihi (nimirum ex omni præda) animas, cætera tolle tibi. Ipse respōdit: Leuo manum meam ad deum excelsum possessorem cœli & terrę, quòd à filo subtegminis vsque ad corrigiam calceamētū, non accipiā ex omnibus quę tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abraham. Quod equidem illi ad magnam gloriam reputatur: eò q̄ vix quisquam etiā iustus excutit manus suas ab omni munere. Munera nempe excæcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum. Qui ea propter deum contemnunt, ostendunt se expectare potiora, nēpe qui fœlicitatis eternę munera sint à Domino recepturi. Quod bene insinuat Esaias Propheta. Qui quum præmississet de iusto loquens: Qui excutit manus suas ab omni munere, hoc tādē adiccit: Iste in excelsis habitabit.

Imitand⁹

*Abrahā
in mune-
rū recusa-
tione.*

Gene. 14.

Esai. 33.

Deut. 16

¶ Vnde & Abrahę, qui munera oblata recusauerat, æternā deus promisit remunerationem, in benedictione & hereditate

DOMINICA XIII

diatē promissa figuratā. Qui enim de affluentia fluxarum rerum renuunt consolari, illis præsto est recordatio futurorū, & delectat promissæ spes æternitatis. Vnde & Abraham dictum est à domino: Ego merces tua magna nimis.

Gene. 15.

*Abrahā
munera
recusantē
qui imitē
tur.*

Thren. 3.

¶ Nos autem si in hoc exemplo sectatores eius esse cupimus, renuat necesse est in rebus terrenis consolari anima nostra, & in dei recordatione se studeat oblectare, dicens cum Propheta: Pars mea dominus dixit anima mea, propterea expectabo eum. Iustitiam nostram (si quæ est, & nostra dici debeat, quum illam in nobis gratia dei operetur) pro mercede temporali nequaquam vendamus, intētionē corrupta (dum putamur bene agere) in rem vanā & transitoriam respicientes, quin potius in rebus à nobis bene gestis soli deo placere cupiamus. Sed & hoc nobis cauendum est, ne per carnis solatia (tametsi in his finem nostrū non cōstituamus) depositum nostrum minuentes, fortasse tādē audiamus: Recordare quia recepisti bona in vita tua. Recipiūt enim pleriq; pro iis quæ rectē gerunt, in temporalibus bonis retributionem. Vnde & de rege Babylonis (qui diuinæ vltionis exequutor aduersus Tyrum hunc percusserat) ad prophetam dominus loquēs ait: Fili hominis, Nabuchodonosor Rex Babylonis seruire fecit exercitū suum seruitute magna aduersus Tyrum. Et post pauca subdit: dedi ei terrā Aegypti pro eo quòd laborauit mihi, ait dominus Deus.

Luc. 16.

*Quidā tē
poralibus
bonis re-
muneran-
tur.*

Exec. 29.

HOMILIA SECUNDA.

Galat. 2.

Quid igitur lex? vpropter transgressionem posita est, donec veniret semen cui repromiserat.

¶ Hic respondet Apost. tacitæ quæstioni quæ ex præcedentibus potuit suboriri, simul ostendens legis utilitatem. Quum enim fidem laudibus extulisset, ostendissetque eam vetustatē legem præcedere, nec ex lege esse iustitiam, nec benedictionem, nec consequutionem hæreditatis: sed hæc omnia per fidem obtineri, quæ & ante legem fuit in patribus. Possent ex his quæstio suboriri: Ad quid lex Moysei fuerit data, videtur enim frustra fuisse. Et hoc est quod interrogando dicit: Quid igitur lex? hoc est, Ad quid est utilis? Et respondet dicens: Propter transgressionem posita est. Vbi duplicem legis ostendit utilitatem.

Vna

Vna est, peccatorum punitio. Altera est, omnium sub peccato conclusio, ibi: Lex ergo.

¶ Circa primum dicit: Lex propter transgressionem posita est. In lege enim certis criminibus graues & certæ pœnæ taxatur, vt vel terrore pœnarū cohibeātur hi, quibus data erat lex vsque ad tempus Euāgelicę gratiæ, siue legis nouę, quæ hominem à peccato reuocat dei amore potius quàm terrore suppliciorū. Erat ergo lex illa data & propter trāsgressionem coërcendam seu reprimendā, vt quasi frenum esset Iudæis, à quo criminibus præsertim ab idolatria ad quam semper erant proni, cohiberentur.

¶ Alia proinde legis vtilitas erat, quia videlicet erudiebat populū sub timore dei, vt nō esset indignus accipere promissionē dei in tēporis plenitudine, id est, Christum. Propter huiuscemodi causas lex posita est. Sed quousq; duratura? Respondet: Donec veniret semē cui repromisit deus, id est, Christus, in quo complendę erāt promissiones dei, quōd scilicet in illo benedicerentur omnes Gentes. Non ergo in perpetuū, sed donec veniret Christus, lex tradita est. Ergo cōtra Christum facit qui reducit legē, facto suo prætendēs necdum per Christum benedictionem Gentibus obuēnisse. Consequenter Apostolus priusquam alteram datę legis causam ponat, digressionem faciens, ostēdit quomodo lex data est, dicens:

Ordinata per angelos in manu mediatoris.

¶ Nemo putet legem à deo non fuisse quum audit: Ordinata per angelos. Siquidē à deo data, & ministerio vel interuentu angelorū administrata est. Nam & tubas illas & tonitrua & signa reliqua angeli ministrabant. Vnde & in Actis Apostolorū de Moyse ministro legis beatus Stephanus dixisse memoratur: Hic est qui fuit in solitudine cum angelo qui loquebatur cum eo in monte Sina. Quia tamē in dei persona angelus cum illo loquebatur, ideo sæpenu mero deus & dominus appellatur.

¶ Nec vacat quōd legem ordinatā dicit, non datam. Nam aptē & ordinaliter data fuit inter legem naturę, & legem gratiæ. Cōuictus enim erat homo, q̄ lex naturæ, eum saluare non potuit, & ante tempus gratiæ similiter cōuincendus erat de lege scripta, quōd illam implere non valebat.

nn iij Vnde

Data legis causa vna.

Lex propter trāsgress.

Lex ad Christum vsque duratura.

Lex per angelos ordinata.

Lex quā apto tempore data.

Lege con-
nuncitur
hominis
infirmitas.
Vnde magno dei cōsilio factū est, vt post hominis lapsum nec lex ilico daretur, nec dei filius mitteretur. Nisi enim hominis superbia suarū viriū imbecillitatē pri⁹ experiretur, arbitrio suo sufficiētīā arrogaret, & legem diceret superuacūe datam. Proinde nisi prius eidē lex scripta daretur, per quā quid vel quantū posset experientia sui cognosceret, aduentum Christi putaret superuacuum. Nec ergo vel murmurādi vel detrahendi occasionem habere reliquit eum deus primū in sui arbitrij libertate tēpore legis naturę, vt sic vires suas agnosceret. Vbi quū deficeret, videns sibi liberū arbitrium minimē sufficere ad salutē, nec sic se humiliavit ad poscendā gratiam, sed superbē legem scriptam legi naturę adiunctam sibi putans sufficere clamabat. Non deest qui impleat, sed qui iubeat.

Lege mor-
bum inua-
luisse.
¶ Vt igitur etiam de legis scriptę insufficientia conuinceretur priusquā filium suum deus mitteret legem dedit, quę peccati morbum detexit, nō absumpsit. Qua data, inualuit morbus, aucta est infirmitas, non legis vitio sed naturę, & instantia eius qui tentat. Et ita tandem vtriusque legis insufficientia, & propria cognita infirmitate, miser clamauit ad medicum auxilium implorās, iuxta illud: Multiplicatę sunt infirmitates eorum, postea acceleraue-

Christus
gratia col-
lutor mul-
tipliciter
figurat⁹.
Luc. 19.
runt, scilicet ad medicum. Qui tandem veniens in forma serui, languidi vulnera sanauit. Hic est ille pius Samaritanus, qui derelictum à Sacerdote & Leuita spoliatum & vulneratum ac semiuivum, miseratus, infudit vulneribus eius oleum & vinum, & eis alligatis impositum iumento tulit, vbi eum commendaret sanandum.

4. Reg. 4 ¶ Sacerdos & leuita, lex & sacrificia, neminem ad salutē adduxerunt. Hic est Helisæus verus, qui quum frustra ad suscitandū à morte filium Sunamitidis baculū suum per seruum premisisset, tādē ipse venit, & mortuo sese coaptās à morte restituit rediuiuū. Hic est angelus ille in cui⁹ descēsu mouebatur aqua, & sanabatur vnus. Hic denique omnipotēs dei sermo, qui à regalib⁹ sedibus venit forma serui indutus, ab æqualitate paternę maiestatis ad patibulum crucis, de sede regali ad officinā peccati, de lumine cœli ad tenebras mūdi & inferni. Et veniens loquutus est pacem, dedit gratiā, p̄posuit misericordiā, promisit veniā.

¶ Itaque

¶ Itaque alto diuinitatis consilio, cōgruo tempore lex est *Lex Moy*
 ordinata per angelos, & hoc in manu mediatoris, hoc est *si sub Chra*
 Christi, vt lex ipsa sub Christi sit potestate, & stet quandiu *si potesta*
 velit, & ipsius abrogandæ habeat potestatem. Legis enim *te.*
 dominus ipse est. At enim: Dominus enim est filius homi
 nis etiam sabbathi. Eadem autem ratione qua sabbathi do
 minus est Christus, est totius legis. Qui quum sit Deus &
 homo, idone⁹ inter deum & homines est mediator, vtrius *Job. 9.*
 que naturæ consors & collega, potens vtrunque arguere
 & manum ponere in ambobus. Mediat autem inter deum
 & homines, dum eos qui à deo recesserant, per se reconci
 liat. Recesserant autem per peccatum, per quod à deo se
 parabatur, sed sanguine suo peccata nostra soluit, & se va
 dem pro nobis interponens, nos patri reconciliauit. Vnde
 subdit Apostolus:

mediator autem vnus non est, Deus autem vnus est.

¶ Inter duos Christus est mediator: Deū, scilicet, & homi
 nem, vt dictum est. Intercessit enim vtrinque pace cōposi
 ta & bello soluto, quod homines per peccatū aduersus deū
 susceperant. Ex eo nempe tēpore quo humanā sibi vniuit
 naturā, pacem cōfecit, inimicitia quæ ex carne peccati sub
 orta est mirum in modum tēperata. Quum ergo mediator
 ipse sit & diffidentiu conciliator, perspicuum est non legē
 hunc attulisse, sed gratiā & salutem. Nec vnus tantū Iu
 daici populi mediator est, qui populus legem habuit, sed
 etiam Gentium. Deus autem vnus est. Quasi dicat: Media
 tor non est vnus, sed tamen est vnus, id est, sufficiens ad re
 conciliandos omnes deo, quia ipse est deus, & ideo non a
 liud quasi necessarium ad salutem adiūgatur ei.

¶ Mediator iste arbiter est duorum populorum, illos & in
 ter se & cum deo concilians. Duos enim inter se discor
 des populos pacificauit, & in se vno lapide angulari ad v
 nius ecclesiæ cōstructionem, quasi duos parietes collegit *christus mediator duorū po pulorum.*
 Hinc numerū deorū & elementorum famulatū, inde ritus
 Mosaicæ legis tollēs, p quæ inter se dissidebāt, & sic pace
 composita vnus populus effecti sunt. Ipse est enim pax no
 stra, qui fecit vtraque vnum, duos populos cōdens in se, vt
 recōciliet ambos deo in vno corpore. Mediator ergo vni⁹
 non est, imò inter aliquos dissidētes necesse est sit medic⁹ *Ephes. 2.*

Nec esse potest mediator inter deum & deum, quia Deus vnus est: sed inter deum & hominem, inter hominem & hominem, vt dictum est.

Christus mediator est, in quantum homo.

Christus nos ducit in deum.

¶ Est autem mediator in quantum homo. Nam in quantum deus, non est mediator, sed æqualis patri, & idem quod pater, id est, cum patre vnus & idem deus. De^o etenim supra nos & nos infra illum, & multa interiacēt spatia, maximè peccati interuallū, quod lōgè nos à deo distinguit atque abiicit. Vt ergo à tāta distantia via nobis esset, qua venire possimus ad deū, accedit humanitas deitati, & fit vna persona, vt non sit semideus, quasi ex parte dei, deus: & ex hominis parte, homo: sed verus deus & homo verus, Dei & hominum idoneus mediator. Quòd si in sua naturali qualitate cum patre permanens, se non exinaniret formā serui accipiens, non esset dei & hominum mediator. Veniēs ergo primū in seipso humana diuinis sociauit per vtriūque naturæ vnionem in vna eadēque persona. Deinde omnes credentes deo patri recōciliauit, dum saluati sunt ab impietate superbix, quicunque humilitatem ipsius credendo dilexerunt, & diligendo sunt imitati.

¶ Circa secundum dicit:

Lex ergo aduersus promissa dei? Absit.

Data legis causa altera.

¶ Hic ponit Apost. secundā causā datæ legis, quæ est omnium hominum sub peccato conclusio, dicens: Lex ergo. Ac si interrogans dicat: Quandoquidem lex posita est propter transgressionem vel prohibendam, vel plectendam, est ergo aduersus promissa dei, vt non nisi per legē dei sponsio impleatur, aliter scilicet quàm illa facta sit Abrahæ, vbi nulla mētio legis interuenit. Respondet: Absit Nequaquam est inimica promissioni ipsa lex, sed magis hāc confirmat dum & sub figurarū velaminib⁹ & vaticiniis apertis, promissionis impletionē denūtiat. Absit igitur vt lex euacuare putetur promissionem dei, quasi per legē mereri possit pollicitationis impletio, & per eam esset iustificatio, benedictio & cōsequutio beatæ hæreditatis. Si enim lex præstare vitā, & id quod promissio spopōderat exhibere valeret vtiq; per legē promissio putaretur exclusa. Vnde subdit: *si enim data esset lex quæ posset viuificare, verè ex lege esset iustitia.*

¶ Tunc

¶ Tunc enim lex esset fide validior, hominēque & iustificaret & benedictionem ei impartiretur, si vitæ & salutis conferendæ potestatem haberet: nunc verò sic se habet, quòd morte potius afficit, quàm queat quempiam à peccato eximere. Quomodo igitur poterit lex fidem superare, quum fides ipsa per baptismi gratiam viuificandi vim habeat benedicendique & iustitiam atque hæreditatem impertiendi? Imò potius lex ipsa condemnat (vt dictum est) & sub peccato concludit. Vnde subdit:

Lex nõ potuit iustificare.

Sed conclusit scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.

¶ Per scripturam legem intelligit, quæ nequiuit hominem à peccato liberare, quin potius vitio naturæ corruptæ ad peccatum cooperabatur, vt homines sub peccato concluderentur, id est, vt eos deliquisse argueret & conuinceret. Notis enim per legem peccatis conclusi & conuicti sunt, vt se de peccato excusare non possent, sed quarant misericordiam per fidem in Christum, per quam datur repromissa vita, & æternæ scælicitatis hæreditas. Iudæis enim, quia peccata minus pernoscerēt, neque desiderio cõsequendæ repromissionis tenerētur, legē dedit, quæ illos & includeret, vrgeretque, & angeret magis redarguēdo, & peccatis ostēderet esse obnoxios, impleretque modū aliquem inuestigare, quo fieri posset vt veniã assequerētur, quam (sicut dictū est) fides in Christum suppeditat, qua & iustificamur & benedicimur. Et hoc est quod dicit: Conclusit scriptura omnia sub peccato. Clausit enī homines sub peccati dominio. Nam victi peccatis, cõcupiscētia & ipsius mādati trāsgressione, rei facti sunt: sicq; fit, vt lex oēs homīes sub peccato ostēdat esse cõclusos. Nō enim est lex data, vt peccata auferret, sed vt omnia sub peccato cõclusa esse ostēderet.

¶ Aduerte his simile illud esse, quod Romanis scribens idem Apostolus ait: Cõclusit deus omnia in incredulitate, vt omnium misereatur. Et iterum: Cassati sumus, inquit omnes sub peccato esse, sicut scriptum est: Non est iustus quisquam, non est intelligens, non est requirens deum. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. & cetera quæ sequuntur. Ac tandem adiecit: Vt omne os obstruatur, & subditus fiat

Scripturã omnis homines sub peccato cõclusisse.

Rom. 11.

Rom. 3.

DOMINICA XIII.

fiat omnis mundus deo, quia ex operibus legis non iustificatur omnis caro coram illo. Per legē enim, cognitio peccati. Nunc autem sine lege iustitia dei manifestata est testificata à lege & prophetis. Iustitia autem dei per fidem Iesu Christi in omnes & super omnes, qui credūt in eū. Quia ergo per fidem in Christum datur omnibus repromissa iustitia, benedictio & hæreditas: ideo subiecit post præmissa dicens: Ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus, & non ex operibus. Ideo autem sic deus disposuit ut homines agnita sua & legis infirmitate, accelerarēt ad gratiam, & credendo promissa consequerētur, Lex ergo data est, ut gratia quaereretur: gratia data est, ut lex impleretur. Nec tamen suo vitio (ut dictum est) nō implebatur lex, sed vitio corruptionis humanæ. Quod vitium & per legē demonstrandum, & per gratiam sanandum fuit.

DOMINICA XIII.

post Pentecosten.

Galat. 5.

Ratres, spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis.

¶ In hac lectione Apосто. primò dat exhortationem generalem. Secundò, distinguit operationem carnalem. Tertio, ostendit fructum spiritualem. Primum facit à principio lectionis. Secundum, ibi: Manifesta autem opera carnis. Tertium, ibi: Fructus autē spiritus.

¶ Circa primum tria facit. Primò, ponit ipsam generalem admonitionem. Secundò, assignat eius rationē, ibi: Caro enim concupiscit. Tertio, ostendit qualiter à iugo legis oblineas emancipationem, ibi: Quod si spiritu ducimini.

Spiritu
quare am
bulādum.

2. Cor. 13.

¶ Circa primū dicit: Dico autem in Christo: Spiritu ambulate. In Christo, inquam, quia Christi præco & legatione fungens pro Christo quod ab ipso accepi, vobis loquor. Vnde & alio loco dicit: An experimētum queritis ei⁹ qui in me loquitur Christus? Quid autem dicat aduertet: Spiritu, inquit, ambulate, & desideria carnis non perficietis. Ac

Rom. 4.

si dicat: Vos qui per baptismi sacramentum Christo incorporati, factis estis mēbra ipsius qui semel mortuus est propter

pter peccata nostra, & resurrexit propter iustificationē nostram, vos, inquam, qui Christum caput vestrum sequētes peccato mortui esse & iustitiæ viuere debetis, spiritu ambulate, hoc est spiritus instinctu & gratia opitulante in omni opere bono fructificātes, proficite. Ad hoc enim vos Christus sibi elegit, qui ait: Elegi vos & posui vos ut eatis & fructum afferatis, & fructus vester maneat. Verū tamen spiritu ambulate, inquit, & qui habet aures audiēdi audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Audiam, inquit propheta, quid loquatur in me dominus deus. Et Esaias ait: Mane erigit mihi aurem, ego autem non contradico, retrosum non abij. Et puer domini Samuel quum à domino semel atque iterum vocaretur, ait: Loquere domine, quia audit seruus tuus. Audiatur quisquis se dei seruum profiteretur, quid in se loquatur spiritus, & ipse sequatur instinctum. Non enim per se uolet spiritus hominis venire ad salutem, sed spiritu sancto illustratus & adiutus id potest.

Ioan. 15.

Audi quid loquatur spiritus.

Apoc. 2.

Esa. 50.

1. Reg. 3.

¶ Ambulandum autem est spiritu rationibus multis. Primò, ne carnis concupiscentiis seruiendo, pecoribus mutis ad similemur, quod utique rationalis creature dignitati nimis ignominiosum est, iuxta quod per prophetam dicitur: Homo quum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus & similis factus est illis. Nolite ergo fieri sicut equus & mulus quibus non intellectus.

Carnis desideria non este percipienda.

Psal.

Ibidem.

¶ Secundò, ne à via salutis aberrantes seducamur. Suadet enim carnalis cogitatio decliuē illā & spatiosam viam quæ ducit ad perditionē per quam ingrediuntur multi. Quam viam aduersus prophetam clamat ad dominum: Viam iniquitatis amoue à me. Et rursus: Vias tuas domine demonstra mihi & semitas tuas edoce me. Et quia desideriiis piis annuit dominus, quasi viam salutis mortalibus ostēdēs, dicit: Intrate per angustā portā. Et post pauca subdit: Quam angusta porta & arcta via est, quæ ducit ad vitam. Siquidē hæc via non per descensum decliuia petit, sed potius ab imis ad sublimia, à carnalibus ad spiritualia, à terrenis ad cœlestia, ab Aegypto ad promissam uiuentium terra ardua virtute cōscendit. De qua via per quendam sapientem cuidam dicitur:

Matth. 7.

Psal.

Mat. 7.

Et tibi quæ Samios diduxit littera ramos
Surgentem dextro monstrauit limite callem.

versus.

Porro

DOMINICA XIII.

¶ Porrò de figura literæ per Pythagoram Samium inuentæ alius quidam ait.

*Literapy
thagore.*

Litera Pythagoræ discrimine secta bicorni
Humanæ vitæ speciem præferre videtur.

¶ Huius enim literæ sinister ramus decliue petens, vitæ in delitiis carnis voluptuosam, dexter verò tēdens in altum, arduum virtutis iter prætendit. Itaque tu (vt quidam ait;) Quisquis amas mūdum, tibi prospice quò sit eundum:

Nam via qua vadis, via mortis, plenæque cladis.

Parabola

¶ Si sapiens aliquis viator & viarum peritus, stultum comitem per viam in mortis discrimen eūtem præsciens periculorum sequatur, is quum in latronum gladios inciderit, si hoc stulto imputauerit, contemnendus est, non audiendus, quippe qui & stulti sui ducis quem sponte sequutus est, insipientiam, & futura pericula prius ipse prænouerat.

¶ Tertio, spiritu ambulandum & carnis desideria conterenda sunt, ne mortem incurramus. Nam vt Apostolus ait: Si

Rom. 8.

secundum carnem vixeritis, moriemini. Finis enim vitæ

Galat. 6.

carnalis, mors est. Nam qui seminat in carne sua, de carne

Desideria

& metet corruptionem. Et aduerte quòd non ait: Desideria

carnis nō

habueritis (quum illa non habere & sentire, in nostra facultate non sit, vnde nec ad culpam nobis

habere su

corū sensus imputatur, qui vitari à nobis omnino non potest, sed consensus) sed non perficietis, inquit, hoc est: Ne-

pra vires

quaquā his liberè voluntatis cōsensum indulgebitis, quòd

humanas

vtique in arbitrio nostro situm est. Verbi gratia: Aues, ne

est.

super domū tuam comportent nidum, prohibere potes, vt

simile.

autem non præteruolēt, aut infideant interdū ad horā effi-

Iere. 4.

cere nō potes. Vnde dominus per Ieremiam: Vsquequo,

inquit, morabūtur in te cogitationes noxiæ? Non queritur quòd adueniāt, sed accusat morā. Quoad secundum dictæ

scilicet monitionis rationē cōsequenter dicit Apostolus:

caro enim concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. Hæc enim sibi inuicem aduersantur, vt non quæcun-

Caro &

¶ His Apostoli verbis præuè intellectis munire cōtēdunt errorem suum Manichæi dicentes ex duabus sibi contrariis substantiis hominem constare, corpore scilicet & ani-

spiritus

ma, corpūsque à diabolo, animā à deo esse. Quòd quidem

quid.

à veri-

Caro.

à veritate prorsus abhorret. Neq; enim de hominis substantia hæc Paulus disputat, sed carnales cogitationes carnem appellat, & mētis affectus qui in terrenis rebus versantur ad virtutem profecto desides atque torpentes, nequaquã corpus ipsum nomine carnis intelligēs. Nō enim corporis est velle aut nolle, aut cōcupiscere, sed meditantis animi. Sed ideo dicitur caro cōcupiscere, quia hoc secundū carnē agit anima, sicut auris dicitur audire & oculus videre, quum potius anima & per aures audiat, & videat per oculos. Nō enim nisi per animā potest caro concupiscere. Ideo autem dicitur caro aduersus spiritū concupiscere, quia anima carnali cōcupiscentia, rationis imperio reluctatur. Carnem itaque cōcupiscentem, carnalē delectationem dicit, quam à carne & de carne anima, id est, rationalis spiritus habet. Carnalis itaque cōcupiscentiæ causa nō est in anima sola, nec etiam in sola carne, sed ex utroque delectatio illa sentitur.

¶ Nemo igitur putet, quòd vllatenus sibi cōtraria sint aut aduersentur spiritus & caro, quæ tãta sunt affectione connexa, vt animæ corpus opituletur, nec minus inhæres anima corpus tutatur, & per vniuersa corporis mēbra innexa est ne illud deserat, sed terrestris cōtēplatio spirituali penitus aduersatur & spiritalis terrestris. Pravarū itaque & bonarum cogitationum ostendit discrepātiā, inter quas utiq; grauis est pugna, dum caro aduersus spiritū (eo intellectu quo dictū est) & spiritus aduersus carnem cōcupiscit. Quod maximè in bonis est manifestū, vbi spiritus adiuuat hominis infirmitatē. Videte quale bellum nobis deus decertandum proposuit, qualem rixam. Hoc utique intra teipsum sentis, quòd militia est vita hominis super terrā. Quod bellum deo tum spectatore, tum iudice, tum præmiū deferente geritur. In hac palestra athletæ dei tētantur, cuius certaminis exitus, vel vita, vel morte perpetua dignos constituit. Et quoniam istarum partium altera resistit alteri, quo min^o id quodlibet liberè perficiat: ideo dicit hæc duo sibi inuicem aduersari, vt nō quæcūque volumus, illa faciāmus. Neque bona, scilicet carne repugnāte, neque mala, retinente spiritu rationali diuinitus illustrato. In hac pugna concedendum est meliori, id est, spiritui

Carnē cōcupiscere aduersus spiritum.

Bellū intra hominē quale. Roma. 8.

*Iob. 7.
Bellū hoc spectante deo geritur.*

ritu, quo volumus bona, & si non omnia perficiamus.

¶ Quo ad tertium, scilicet qua ratione ab onere seu iugo legis obtineas emancipationem subdit, dicens:

Quòd si spiritu ducimini, non estis sub lege.

*Libertas
à lege.*

1. Tim. 1.

Simile.

*Sub lege
culpabili-
ter esse.*

¶ Nam qui nactus est spiritum quo prauas restringit cupiditates ab illis euadens liber, nec legis egebit consilio, nec illis erit subiectus. Qui enim non irascitur fratri, nec legis opus habet quæ homicidiū illi interdicit. Iusto enim non est lex posita, sed propter transgressores, homicidas, parricidas, adulteros, sceleratos, impios, posita est lex. Erat igitur aliquando lex loco spiritus, & suo tempore in pædagogi morem instruebat. Postquam verò quispiam eruditus euasit aut philosophus, iam pædagogus non eget. Sic & qui spiritu ducuntur, non sunt sub lege. Nam qui spiritum habent ducem, non errant.

¶ Sed quid est esse sub lege eo modo quem hic Apostolus damnat, insinuans quosdam culpabiliter esse sub lege? Ad quod respondetur, quòd tribus modis intelligi potest aliquem esse sub lege. Primo modo, legem habere & se intra limites legis non continere, nec ad legem usque ascendere sed subter eam remanere. Secundo modo sub lege esse, est, nesciendo gratiam, superba emulatione de se presumere. Tertio modo sub lege est, qui timore supplicij, quod lex minatur, non autem amore iustitiæ, ab opere malo se coercet, voluntate reus necdum liber, nec alienus à voluntate peccandi, quia vellet non esse quod timet, ut liber faceret quod desiderat. Manifestum est autem eum qui de spiritu ducitur, nullo istorum modorum esse sub lege, ut patet hos modos pertractanti.

¶ Circa secundum principale dicit:

Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitia, contentiones, emulationes, ira, rixa, dissensiones, sectæ, inuidia, homicidia, ebrietates, comestiones, & hu similia.

¶ Hic opera carnis speciatim distinguit, manifesta, inquit, sunt carnis opera. Quasi dicat: Si tete induleris operibus carnis statim enumerabis, scias profectò te non à spiritu, sed à carne duci. Carnalem enim hominem indicat manifestè, quæ sunt:

¶ Primum

¶ Primum, fornicatio, opus scilicet luxurie, & si uterque à cōiugij vinculo sit solutus. Corpus enim non fornicationi debetur, sed domino. An nescitis, inquit, quia corpora vestra templum sunt spiritus sancti? Si quis autem templū dei violauerit, disperdet illum deus. Fornicatores enim & adulteros iudicabit deus.

Fornicatio.

1. cor. 6.

Ibidem.

Heb. 13.

¶ Secundum, immunditia. Quo nomine, notat vitium cōtra naturam. Quanius & immunditiæ nomine, spurcicies carnalium desideriorum rectè possit intelligi.

Immunditia.

¶ Tertium, impudicitia. Hæc notat exteriorē inhonestatem in aspectu, gressu, tactu, nutibus, osculis, verbis, & cæteris huiusmodi peccatibus, quæ cordis impudiciam testatur.

Impudicitia.

¶ Quartam est luxuria. Generali nomine reliquas huius vitij species suis nominibus non expressas comprehendit, ut sunt, Adulterium, stuprum, raptus, incestus, sacrilegiū, & si quæ sunt alia huiusmodi.

Luxuria.

¶ Quintum inter opera carnis, est idolorum seruitus. Cæcata nempe à dei notitia per carnis luxuriã mens humana in idola facilè defluit, sicut patuit in Salomone. Vnde nobis documentū præbetur, quod si vsque ad eò præualuit libido carnis, ut sol hominū, sacrarium sapientiæ dei, deo amabilis, cultor pacis, structor templi, religiosissimus itē dei cultor Salomon ipse ad eò per amorem fœminarū potuit deprauari, ut deo relicto illarum deos falsos cultu & templis ædificatis adoraret: documentum, inquam, nobis hinc præbetur quãta possit huiusce libidinis insania, quãque sit infirma & fragilis etiã in sapientibus mortalis cōditio carnis. Quis ergo iam se ab hoc periculo tutū arbitrat, ut nō illum possit libido carnis præcipitare? Crede mihi (ait B. August.) Episcopis loquor: Vidi pestem illã deiicere Cedros Libani, de quorū ruina non magis quàm Hieronymi, vel Ambrosij formidabam.

Idolorum seruitus.

3. Reg. II.

Salomonis ruina quid docet.

¶ Sextum esse dicit, Veneficia, quæ ratione carnalis libidinis solent attentari exerceri que. Quo nomine etiã maleficia & sortilegia intelliguntur. Nonnulli enim interdum vsque ad eò libidine insaniant, ut nihil putent interesse siue per inferos, siue per superos modò desiderijs suis fiat satis. Quid nequius, ait Sapiens, quàm quod cogitauit caro & sanguis?

Veneficia

Eccle. 17.

¶ Septimum

Inimicitia.

2. Reg. 13

¶ Septimum, inimicitiaē perseuerantes & latentes in animo, quæ plerunq̄ occasione libidinum carnalium oboriuntur, sicut patuit in Absalon qui contra fratrem suum Amnon (quod violasset Thamar sororem suam) eouſque odium exarſit vt hūc tandē interfecerit. Huiusmodi odia inter riuales quàm maximè geruntur, & acerba quidem, tā inter fœminas pellices, quàm inter viros riuales. Quis autē enarrare sufficiat quāta mala, quæ clades, ex hoc seminario pullularūt, quot vrbes expugnatae atque deletæ, quot mortalium milia interempti, quot regiones afflictæ?

Contentiones.

1. Cor. 3.

Verba cōtētiosa te la rixæ prima esse.

Æmulationes.

¶ Octauum, contentiones, quæ verbis clamosis, violentis, & cōtumacibus peraguntur. Vnde & alio loco ait: Quum sit inter vos zelus & cōtentio, nōne carnales estis, & secundum hominem ambulatis? Siquidem prima & promptiora tela quibus inter se carnales homines depugnant, verba sunt. Hæc tuba rixæ, qua ad audendum maiora animus prouocatur.

¶ Nonum, æmulationes, quando scilicet plures ad idem tendūt, carnali, aut mundana cupiditate flagrātes, quales plerunq̄ reperiūtur, & inter luxuriæ carnis deditos, & inter auaritiæ sectatores, qui alterutrum in adeptione rei cōcupitæ contendunt animis ardentibus præuenire. Huiuscemodi æmulationes non minus etiam inter superbos gloriæ cupidos, imò & acerrimè propter honorum & fastuum ambitionem oboriūtur. Est tamen & recta quædam æmulationis species, quum videlicet bene agentem contendit aliquis imitari.

Iræ quid sint.

Iacobi. 4

¶ Decimum, iræ quæ sunt vehemētes & subitæ velut tempestates animorū æstuantium libidine se vindicādi. Quia enim carnalia hæc & temporalia bona curta sunt, nec sufficiunt immensis cupiditatibus plurimorum, & necesse sit alteri deperire quod acquiritur alteri, nimirū hinc iræ & furores mortalium mētes incendunt, iuxta quod B. Iacobus ait: Vnde bella & lites in vobis? Nōne ex cōcupiscētiis vestris quæ militant in membris vestris? Concupiscitis & non habetis, occiditis & zelatis, non potestis adipisci, litigatis & belligeratis, & non habetis.

Rixæ.

¶ Vndecimum, rixæ, quando videlicet homines carnales ex ira in verbera & mutua vulnere domestica seditione confur

conferunt, quæ rixæ ex supradictis operibus carnis ori-
ri consueverunt. Rixentur (inquit beatus Augustinus) im-
mites & dimicent pro terrenis & temporalibus rebus, bea-
ti autem mites quoniam ipsi possidebunt terram: non au-
tem rixantes, qui ob eas quas gerunt rixas plerunque ter-
ram amittunt, tam præsentem videlicet, quam futuram
in cælo hereditatem.

¶ **Duodecimum, dissensiones.** Quum iam in partes coale-
scunt, hi qui idem mordicus contendunt tenere & defen-
dere, sicut sæpenumero in illorum cõtumacia patuit, qui
firmè ad furorem vsque disputantes opinionum suarum in-
uicti defensores cupiunt apparere, Apostolicam interim par-
uipendentes institutionem, qua dicit: Obsecro vos fratres
per nomen domini nostri Iesu Christi, vt id ipsum dicatis
omnes, & nõ sint in vobis schismata, sitis autem perfecti
in eodem sensu & in eadem sententia. Et rursus alio loco:
Si quis, inquit, videtur cõtentioniosus esse, nos talem cõsue-
tudinem nõ habemus, nec Ecclesia Christi. Et iterum ali-
bi: Eandem charitatem habentes vnanimis, nihil per cõ-
tentionem neque per inanem gloriam faciendes, sed in hu-
militate superiores inuicem arbitrandes, nõ quæ sua sunt
singuli cõsiderantes, sed & ea quæ aliorum. Vnanimis &
humiles (non autem dissidentes neque eos qui faciunt
superbiam) habitare facit spiritus sanctus in domo, quia
non est dissensionis, sed pacis.

*Dissen-
siones.*

1. Cor. 1.

1. Cor. 11.

Philip. 2

¶ **Decimum tertium, sectæ.** Quum videlicet dissensiones
iam firmatæ sunt, tunc enim sectæ, schismata & hæreses se-
quuntur, quum iam quisque partem suam facere nititur for-
torem, trahens secum quos potest. Quod prænotans futu-
rum Apostolus Paulus in Actis dixisse memoratur: Ego
scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi ra-
paces in vos, non parcentes gregi. Et ex vobis ipsi exur-
gent viri loquentes peruersa, vt abducant discipulos post se.
Hos & B. Iudas Apostolus designauit, dicens: Hi sunt qui
segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes.

*1. Cor. 14
Sectæ.*

Act. 20.

Iuda. 1.

Inuidia.

¶ **Decimum quartum, inuidiæ,** quæ scilicet in animo sub-
oriuntur, quum quis de alterius bono tristatur, & de ipsius
malo gaudet, quæ nimirum inuidia mors anime est & æm-
ula charitatis. Tinea, est cor sibi malè consciuum assidue ro-
dens,

oo dens,

DOMINICA XIII

dens, quo tamen nullum malum aliud (vt dicitur) iustius est quod suum excruciet & excarnificet authorem: iuxta quod ait quidam,

Inuidia Siculi non inuenerunt tyranni

Tormentum maioris.

Homicidia. ¶ Decimum quintum, Homicidia, quæ plerumque vel ab inuidia vel à præcedentibus vitiis proficiscuntur. Et licet is qui inuidia laborat æmulum fortasse nõ occidat corporaliter, nihilominus tamẽ homicida est, quia per malitiam occidit homo animam suam.

Ebrietates. ¶ Decimum sextum, Ebrietates, quæ nimirum excessum & assiduitatem & studiũ designant. Non enim singulari numero dixisse sat esse putabat.

Comestiones. ¶ Decimum septimum, Comestiones, similiter exponatur, nisi quòd illic in potu, hic in cibo peccatur per superfluitatem, frequentiam, studium, lautitiam & similia. Aduertendũ est autem, quòd plura ex iis quæ numerata sunt in operibus carnis, nõ ad corpus seu carnẽ pertinent, sed vitia sunt mētis corrupte. Verbi gratia: Aemulatiões, Iræ, Inuidiæ, Dissensiones, Inimicitia. Ex quo patet illos errare qui dicunt omnia humanæ mentis vitia ex carne esse,

Error quorundam. & animæ accidere. Nam si vitia vniuersa carni tribuas, necesse est ab illis diabolus ipsum (quia carnẽ non habeat) esse emunem. Sed carnis nomine hominem totum Apost. significauit, qui quum secundum se, id est, secundum hominem non secundum spiritum viuit, cadit. Non enim habendo carnem, sed viuendo secundum hominem, factus est homo diabolo similis, quia & ille secundum se viuere voluit quando in veritate non stetit. Vt autem ab iis carnis operibus vel interminatione pœnæ nos absterreat, subdit:

Quæ prædico vobis sicut & prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum dei non consequentur.

Singulis peccatis dñatio- nẽ parari. ¶ Prædico, inquit, nũc ante iudicium dum locus est pœnitentiæ, sicut prædixi etiam ante hanc epistolam, quoniam qui talia agunt, à dei regno reprobantur. Ipsi nempe per hæc dei regno se fecerunt indignos. Nec ait: Qui hæc omnia fecerit, vel qui hæc vniuersa simul habuerit, sed qui talia agunt. Singula enim aguntur. Ergo singula eorum tollunt homini regnum dei. Quòd si in regno dei nunquam erunt,

erunt, vtique in æterno supplicio tenebuntur. Nullus enim locus inter regnum, & gehennam reliquus esse in perpetuum potest.

¶ Circa tertium principale dicit:

Fructus autem spiritus, est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.

*Fructus
spiritus
enumeratur.*

¶ Hic Apostolus describit fructus spiritus, id est, fructus illos quos affert spiritus noster, spiritus sancti sequens ducatum, dicens: Fructus autem spiritus, est charitas. Quasi dicat: Ea que iam superius enarraui opera carnis sunt, sed que sequuntur fructus sunt spiritus. Et rectè quidem illa carnis opera vocitauit, quia laboriosa, & factu graua. Bona verò idcirco fructus spiritus appellauit, quod non modò nostro indigent studio, sed etiam ope diuina que in illis præcipuè operatur, ac si nostra iter sit subministrare semen, & offerre voluntatem: diuini verò sit arbitrij, vt fructus sequatur. Ob id autem fructus dicit, quod propter se petenda sunt, ad similitudinè fructus ex arbore nati, qui cum suauitate percipitur. Ista enim & à spiritu sancto procedunt, & mentem delectant. Flos in arbore desideratur, nō quidem sui gratia, sed fructus. Fructus autem propter se: Reficit enim & delectat. Sic & hæc bona que hic enumerantur idcirco desideranda sunt, quod in illis humana mens & reficitur (vt iam dictum est) & delectatur. Horū itaque fructuum,

*Virtutes
animi
cur fructus dicuntur.*

¶ Primus Charitas scribitur, sicut & alio loco idem Apostolus ait: Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritū sanctum qui datus est nobis. Fructus ille ditat suos possessores, quomodo ditat temporaliter aurū. Vnde cuiusdam à domino in Apocalypsi dicitur: Suadeo tibi à me emere aurum ignitum & probatū, vt locuples fias. Pellit enim peccati inopiam, iuxta quod per Esaiam dicitur: Iste omnis fructus, vt deleatur peccatū eius. Insuper & perfectione legis ditat amantē. Nā & finis præcepti, charitas, & sola dilectione lex impletur. Quia ergo omnium virtutū radix & vita charitas est, eam inter fructus spiritus primo loco posuit, deinde cetera que ex hac radice generantur.

*Charitas.
Roma. 5.*

Apoca. 3.

Esai. 27.

1. Tim. 1.

Roma. 13

¶ Secundus est Gaudiū. Nam qui afficitur charitate, sem-

DOMINICA XIII

- Act. 5.* per latior est, etiã si dura patietur, sicut de Apostolis scriptum est: Ibant gaudetes à conspectu concilij, quoniã digni haberi sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Ille enim recte gaudet, qui bonũ diligit unde gaudet. Nec mirum est si ex charitate gaudiũ sequatur, quum illa semper sit fecũda gaudio & gaudium pariens. Non enim esse potest mater charitas sine gaudio, quod est ples illius. Quis enim amãs nõ gaudeat de præsentiã amati? Charitati autem præsens semper est de⁹, quẽ amore casto cõplectitur. Qui enim manet in charitate, in deo manet, & de⁹ in eo.
- Grego.* ¶ Tertius est Pax, sine qua verum haberi gaudium non potest. De qua & alio loco ait. Pax Christi exultet in cordibus vestris, id est, gaudere & exultare vos faciat. Siquidẽ perfectio gaudiij pax est, tam ea pax quæ requies est ab iis quæ forintecus illata perturbãt, quàm illa quæ est ab inquietudine & strepitu carnalium in corde cogitationũ & desideriorum mundanorum. Vbi enim mens perturbatur ab exterioribus impedimẽtis, & offendiculis, vel affligitur cõcupitæ rei quam consequi non potest desiderio, illuc gaudium verum esse non potest. Proinde pacem ex charitate proficisci certum est. Nam quis pacem habet cum aliquo veram, nisi illum diligat?
- 1. Ioan. 4.* ¶ Quartus est. Patientia, quæ sola ad obtinẽdam inter tot aduersa pacem via est. Profectò viam pacis nõ cognouerunt quicumque se vlciscendo & belligerãdo pacem animi quærũt. Nõ enim nisi in paciẽtia vestra (ait dominus) nõ autem in vltione seu vindicta, possidebitis animas vestras. Sed nec iste fructus spiritus sine charitate haberi potest, imò ab ea procedit. Palãm est enim quòd inter molestias & tædia quæ occurrunt, paciens esse nemo potest, si nõ is per charitatem, proximorum portet improbitatem.
- Pax. col. 3.* ¶ Quintus est Longanimitas, vt ex dilatione bonorũ quæ sperantur, humana mens nõ perturbetur. Nam carere bono desiderato, rationem mali habet. Spes enim quæ differtur affligit animam. Vnde & veteris testamenti patres cõmendantur, quòd fuerunt longanimes in spe. Itaque & ipsi cum lōganimitate expectemus à deo nobis promissa bona, vt agricolæ exemplo, qui expectat (vt beatus Iacobus ait) preciosum fructum terræ patienter ferens, donec accipiat
- Paciẽtia.*
- Luc. 21.*
- Longanimitas. Rom. 13.*
- Iacobi 5.*

accipiat temporaneum & serotinum. Sed & iste fructus ex charitate est. Nam quis longanimis perseveranter expectando, nisi ferueat diligendo?

¶ Sextus est bonitas, quæ est quædam animi dulcedo faciens hominem bene affici ad proximum in conuictu, quæ omnibus accepta est & grata, sicut econtrariò animi amaritudo, & sibi & aliis onerosa & odiosa est. Vnde Simoni mago ab apostolo Petro dictum est: Non est tibi pars neque fors in sermone isto, quoniam in felle amaritudinis & in obligatione iniquitatis video te esse, palàm asserens, qui eiusmodi sunt, nec Christi legem implere, nec vllam cum Christo habere partem. Ideo monet ad Hebræos scribens fideles cauere debere, ne qua radix amaritudinis sursum germinas impediatur, & per illam inquinentur multi. Et iste fructus sicut & ceteri à charitate progreditur. Nullus enim est bonus, nisi amando bonum efficiatur bonus.

¶ Septimus est Benignitas. Dicitur autem ille benignus, quem bonus amoris & beneuolentiæ ignis feruere facit ad beneficia in proximum collocanda. Et hanc etiam à charitate proficisci dubium non est. Quis enim est benignus, nisi illum diligit qui opitulatur?

¶ Octauus est Mansuetudo, quæ iras cohibet, quæ suasionem boni admittit. Mansuetus enim ille dicitur, qui nec implacabilis nec imperuasibilis est, sed est ducibilis, placabilis atque tractabilis. Nam mansuetus, quasi manu assuetus sonat. Sed & hic fructus à charitatis radice est. Nam quis mansuetus esse posset absque charitate?

¶ Nonus fructus spiritus est Fides, id est, fidelitas erga proximum, ut videlicet illi nullatenus inferatur nocumētum occultè, dolo vel fraude, verbo vel opere, & ut proximi danno (etiam ipso absente & nesciente) fideliter obuietur. Quòd si malueris hoc loco accipere fidem pro virtute Theologica, quam diffinit Apostolus esse substantiam sperandarum rerum, argumentum non apparentium, vel quocunque istorum modorum eam acceperis, certum est hæc inter fructus spiritus computari, & à charitate vel dei vel proximi proficisci. Nemo enim salubriter fidelis, nisi ea fide quæ per dilectionem operatur.

¶ Decimus est Modestia, qua tam in dictis quam in factis

*Bonitas.**Act. 2.**Heb. 12.**Benignitas.**Mansuetudo.**Quis mansuetus.**Fides.**Heb. 12.**Gal. 5.**Modestia*

DOMINICA XIII.

modus & mediocritas seruetur, prout cuiusque conditioni & statui, item loco, tempori, & officio congruit. Hæc cohibet insolentiam, fastum, arrogantiam, prodigalitatem, pompam, iactantiam, & similia: facitque ut cognoscat homo (sicut sapientium quidam ait):

versus.

Quid sumus, & quidnam victuri gignimur, ordo
 Quis datus, aut metæ quàm mollis flexus, & vndæ,
 Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
 Utile nummus habet, patris charisque propinquis,
 Quantum elargiri deceat, quem te deus esse
 Iussit, & humana qua parte locatus es in re
 Et rursus idem alibi ait:

Tecum habita, & noris quàm sit tibi curta supellex.

¶ Et hanc modestiam etiã ipsa gignit charitas. Nam quis vel coram illo vel aduersus illum insolescat, quem veraciter amat?

continentia quid importet.

¶ Undecimus est Continentia, qua nõ modo à superfluis escis & potibus, & incõcesso. Venereorum vsu, sed etiam ab omnib⁹ superfluis, in vestitu, victu, pöpa, iocis, verbis, & multò magis ab omni nequitia & iniquitate prorsus abstinetur. Qua cõtinentia interdum pœnitentiæ vel qualibet alia pia causa, semetipsum homo etiã à licitis coërcet. Et hæc etiã à charitate nascitur. Nõ enim se quisquã cõtinet ab eo vnde turpatur, nisi id diligeret vnde honestatur.

castitas.
 1. Thef. 4
 Lignum vitæ
 affertens fructus
 etus. 12.
 Apoc. 22.

¶ Duodecimus Castitas est, qua scilicet vnusquisque secundum leges statui vel conditioni suæ conuenientes vas suum possidet in sanctificatione & honore. His duodecim fructibus spiritus congruit, quod in Apocalypsi Ioannes ait: Ab vtraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim. Vbi per flumen baptismi sacramentum, per vtranque eius ripam vtranque populum, Iudaicum, scilicet & Gentilem ad sacrum baptismi lauarium (aquas vtrique viuificantes) concurrentem, non ab te possumus intelligere. Inter quos lignum vitæ Christus, per spiritum sanctum hos fructus adfert abundanter. Quoniã autem iis fructibus homo absolutè bon⁹ efficitur, idcirco nulla ei reliqua lex necessaria est. Vnde subdit:

Aduersus huiusmodi non est lex,

1. Tim. 1. ¶ Quæ iustis non est posita, sed iniustis & non subditis
 (vt alio

(vt alio loco ait) impiis & peccatoribus, sceleratis & contaminatis, patricidis & matricidis, homicidis, fornicariis, masculorū concubitoribus, plagiaris, mendacibus, & periuiris, & si quid aliud sanæ doctrinæ aduersatur. Istis & similibus aduersatur lex. Is autem qui præfatis spiritus fructibus potitur, nullius legis eget vel instructione vel admonitione. Nam legis scopum is consequutus est, cui vera veritas lex est. Quis, inquit, Boëtius, legē det amātibz? Maior lex amor est sibi. Calcaribus equi nō egent, qui sponte veloces sunt. Malis ergo dūtaxat & vitiosis posita est lex, bonis autem & piis, crux Christi. Vnde subdit:

Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitis & concupiscentiis.

¶ Non quod sibi mortē corporis inferant, vt per carnem intelligere velis ipsius carnis substantiam, sed cogitationis terrenas, & carnales (vt supra dictum est) quæ in eis non vigent, sed mortificatæ & crucifixæ sunt. Crucifigunt ergo qui Christi sunt carnem non solum cum vitis operum, sed etiam cum concupiscentiis desideriorum. Congruit enim deuotioni nostræ vt qui Christi passionū memores in his speramus, & ipsi nobis faciamus crucem reprimendam carnalium voluptatum. In qua quidem cruce hac vita durante præceptis iustitiæ fixi, Christoque confixi pendere debemus, exemplo eius qui pro nobis in cruce pependit.

Lex quibus ponitur.

Charitati lex posita non est.

Carnem crucifigere vitis quid sit.

DOMINICA XV

post Pentecosten.

Ratres, si spiritu viuimus, spiritu & ambulemus.

Galas.

¶ In hac lectione Apostolus credentium mores instituens, docet Primò, à proximo scandalo cauere. Secundò, docet lapso fratri, charitate fraterna subuenire. Tertio, proximorum improbitates & infirmitates supportare. Quarto, beneficentiæ communionem in proximū exercere. Quintò, in piis & bonis operibus constanter perseuerare. Primum facit ab initio. Secundum, ibi: Fratres, etsi præoccu. Tertium, ibi: Alter alterius onera. Quartū, ibi: Cōmunicet autē is. Quintū, ibi: bonū autem.

o o iij

¶ Circa

¶ Circa primū aduerte, quòd quum numerasset in præcedentibus fructus spiritus, id est, virtutes animi quas dei spiritus profert in nobis, aduersum quas nō est lex (quum eas lex nulla prohibeat, sed qui talib⁹ pollēt, supra legē sint) & adiecisset, qui autem sunt Christi carnem suā crucifixerunt: quum, inquā, hoc præmississet, cōtinuò subiunxit: Si autē spiritu viuimus, id est, quia spiritu viuimus, spiritu & ambulemus, hoc est, etiā secūdum instinctus spiritus, & nō secūdū carnis cōcupiscētias operemur. Spiritus est enim qui viuificat, caro non prodest quicquā. Proinde si secūdū carnē vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Spirit⁹ enim ad alta, caro semper ad ima tendit. Vnde talis est inter spirituales homines & carnales differētia, qualis est inter aues cœli & pisces maris. De quibus B. Ambrosius in hymno canit, dicens:

Magnæ deus potentæ,	Qui ex aquis ortum genus
Partim remittis gurgiti,	Partim leuas in aëra:
Demersa lymphis imprimēs,	Subuecta cœlis irrogans,
Vt stirpe vna prodita,	Diuersa rapiant loca

¶ Pisces enim & aues ab initio ex aquis produxit de⁹ quorum tamen etsi eadem est origo, longe tamen diuersa est habitatio, & ingenium differens. Nam pisces ima petunt, Aues se tollunt in sublime, nisi forsan illis alæ vel visco vel quouis appenso pondere impediuntur. Non secus humana mens, quæ sursum sunt & desiderare posset & querere (quod nimirum est spiritualiter in alta se leuare) nisi vel alligato sibi terrenarum rerum per auaritiā pondere vel visco luxuriæ captā teneatur. Sed assumptam similitudinem persequentes attendamus nōnullas esse aues in terra versantes, quæ pennarum beneficio (quòd inualidæ sunt) nequaquam ad alta præualēt effugere, & hæc quidē feris & aucupi sunt obnoxia. Quibus non dissimiles sunt auari, qui (vt ait Apost.) quoniam volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & in desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt hominem in interitum. Isti non spiritu, sed carnali sensu ducuntur. Non enim permanet spiritus dei in homine, qui nō nisi caro est, & qui (animalis homo quum sit) non percipit ea quæ sunt spiritus dei, sed potius stultitia sunt illi.

¶ Porro

Ioan. 9.
Rom. 8.

Aues et pi
sces mora
liser.

simile.

Aues in
terra ver
santes.

1. Tim. 6.

Gen. 6.

1. Cor. 2.

¶ Porro aues pro exemplo nobis proponens saluator dicit, eas neque ferere neque metere, neque congregare in horrea, & tamen patre nostrum coelestem pascere illas, & mox fiduciam nobis augens, adiecit: Quāto magis vos modicæ fidei, subaudi pascet pater? praesertim si ea quæ natura auium nobis spiritualiter imitando demonstrat, sectemur. Nouerunt enim auiculae celeri volatu accipitrem fugere, nouerunt & in alta nidum comportare, nouerunt volatu pastum quærere, nouerunt denique suauiter & delectabiliter canere. Ad quorum omnium imitationem spiritualiter viuientium hominum est, rei temporalis per auaritiam lucra non quærere, in horrea cupiditatis non congregare, iactare verò cogitatū suum in domino, quòd sibi famulantes enutriet. Eorum proinde est quasi à facie colubri peccatum fugere, apud altissimū ab omni pressura refugium habere, spem in alium quā in deum nescire, in cælis thesaurizare, cælestib⁹ diuinisq; meditationibus assiduè mentem reficere, in omnibus gratias agere, Deūque laudare.

Auim mores nobis imitandi.
Mat. 6.

eccl. 21.

¶ Sed longe diuersum ingenium piscium est. Forū est eorum nim à psequutore ad ima profugere, in aquis assiduè versari, spiritum extra aquas nullum trahere, sed aquas lambendo respirare, insidiari capiendis piscibus aliis, aut aliorum insidiis piscium obnoxios esse, hamo tandem vel reti bus capi, & captos tandem ad ignem deferri.

Carnales homines quasi pisces.

¶ Ita nimirum & hominum carnaliter viuientium est, ad ima & terrena, non autem ad deum in necessitate consurgere, atque in iis spem omnem collocare, in delitiis & voluptatibus carnis semper se velle oblectare, spiritum à supernis per operationem nō trahere, nec auram verbi cælestis vlatenus percipere, vt plerisque, tametsi non in omnibus piscibus natura est, vanitatum aquis (quæ sitire faciunt amplius) lambendo pasci, & sese in his oblectare, iniquitatem aut inferre, aut certè illatam agrè sustinere. Denique amore huius seculi quasi hamo, & peccatis quasi retibus à diabolo tandem capi, ac perpetuis gehennæ incendiis mancipari. Quia ergo hi veram solidamque perdidērunt, inanem quærunt gloriam, apparentem videlicet, non autem veraciter subsistentem, quod ab iis longe est qui

Carnalium hominum mores.

DOMINICA XV

qui viuunt spiritu. Vnde subdit:

Non enim efficiamur inanis gloriæ cupidi.

¶ Qualis est illorum gloria qui gloriantur in simulachris suis, quæ illis prodesse non possunt, iuxta quod per Moysen dominus loquitur, dicēs: Vbi sunt dij eorum in quibus habebant fiduciam, de quorum victimis comedebant adipem, & bibebant vinum libaminū? Surgant & opulentur vobis, & in necessitate vos protegant. Quin potius confundantur omnes qui adorant sculptilia, qui aurum suum & argentum fecerunt sibi idola, vel creaturam quamlibet prætulere creatori. Sunt enim quàm plurimi, qui non in deo, sed multitudine diuitiarum suorum gloriantur. Sed vsquequo peccatores Domine, vsquequo peccatores gloriantur? Gloriā, inquit, eorum in ignominiam commutabo. Nam qui de suis fœdis voluptatibus gloriatur, leproso similis est, qui scabiem suam sibi putat esse decorem. Qui quib⁹ sint similes. verò de huius mundi fluxis diuitiis extollitur, similis est victo cathenis & de iis suis vinculis glorianti. Is autem qui de vanis seculi honoribus & sublimitate loci securus & elatus subitis se reliquos despiciens inflatur, conferendus est furi, quem per scalæ gradus præcedēs carnifex ducit in altum, quatenus à sublimi deiectum gradu, innexo laqueo, crudeli miserum præfocet exemplo. Quis autem (nisi prorsus insaniat) ad suspendium ascendens de sua sublimitate gloriatur? Ait propheta: Eleuans allististi me. Et beatus Iob: Eleuasti me inquit, & quasi super ventum ponens elististi me validè. Hinc & per Apostolum inaniter glorianti dicitur: Vbi est gloriatio tua? Et rursus per Ieremiā Dominus dicit: Nō gloriatur sapiens in sapiētia sua, & non gloriatur diues in diuitiis suis, nec fortis in fortitudine sua: sed in hoc gloriatur qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego sum dominus qui facio misericordiam & iudicium & iustitiam in terra. Glorietur inquit Propheta, in laude tua. Veruntamen cæcæ auarorum huius seculi mentes, vanissimis sibi quæ dispensiosis rebus inflatæ reliquos superbè despiciunt, inuicem prouocant, inuicem inuident. Vnde subdit:

Inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.

¶ Quum nos monuisset spiritu ambulare, mox subiecit: Non

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes, probè sciètes, sicut de vestimèto *simile.*
tineam, & vermè è ligno, ita & de rebus bene gestis nasci *Vnde inanis gloria*
solere inanem gloriam, qua tumens cæca mortalitas prouocat & inuidet. Nam alterum prouocare consuevit ille, qui se nullius egere, qui cæteros omnes præire, omnesque se transcendisse iam putat, qui nullum sibi existimat confendum, qui viribus propriis fidens aliorum omnium despicit imbecillitatem. Huiusmodi fuisse scribitur Philistæus ille statura sublimis, qui lorica, galea, hasta clypeo, gladio & viribus suis fidens, exprobatat copiis Israël, prouocans superbè, si quis ex eorum castris auderet inire cum eo certamen, cuius superbiam deus per puerum pastorem humiliauit, qui ipsum vicit, prostrauit & interemit. *1. Re. 17.*

¶ Porro inuidere minoris est. Paruulum enim occidit inuidia. Nemo quippe miseris deiectisque, sed maioribus præstantioribusque se inuidet. Porro inuidia mater est mortis *Inuidia mater mortis.* quia mortem ipsa peperit, sicut scriptum est: Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Mater, inquam, est mortis, infernale virus, charitatem animæ vitam prorsus extinguens, quæ tanto acrioribus inardescit incendiis, quæto is cui inuidet successu meliore profecerit. Hinc vultus minax, toruus aspectus, pallor in facie, in labiis tremor, *Inuidia signa.* verba detractionis in absentia, in præsentia verba rabi-
da & effrenata conuitia, & manus ad inferendam vim parata.

¶ Circa secundum dicit:

fratres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, consideras temetipsum ne & tu tenteris.

¶ Hic docet proximo qui lapsus est fraterna charitate sub *Præoccupatū esse*
uenire. Si præoccupatus, inquam, fuerit homo. Præoccupatus, inquam, id est, præuentus à passione, à casu, ab igno-
rantia, ab homine seductore, vel à tentatore diabolo malorum omnium suggestore, præoccupatus, inquam, non autem malitia aut studiosa voluntate committens scelus. Is enim acrius increpari meretur. Proinde, quia homo est si præoccupatus, inquit, fuerit homo, non angelus, sed homo fragilis, si inquam, ipse in aliquo delicto præoccupatus fuerit,

fuerit, vos qui spirituales estis, etsi prælati, fratres tamē vos esse memineritis. Et quāuis spirituales, tamen id dei dono, non ex vobis estis. Hęc dicit, ne forsan inflatione irreprehensibilis vitæ, eum qui peccato circumuentus est, spernē dum putent & abiiciēdum. Quasi dicat: Nequaquam hoc faciatis, quin poti⁹ instruite huiusmodi, calamū quassatū non conterentes, & linum fumigans non extinguentes, quod cōfractum aut infirmum est in Christi grege non abiciētes, sed illud potius alligatione curate. In spiritu lenitatis. Ne finaliter nō patiatur se argui, sed defendere se incipiat ne turpis esse videatur. Ideo autē leniter instruite quia fratres estis, vos superiores.

*proximū
lapsū nō
esse spernē
dum.*

Esa. 41.

*Correctio
vris fratrem
hęc consi
deret.*

¶ Considerans temetipsum ne & tu tenteris. Opportunē quidem, ne forsan is qui alios in viam reduxerit, efferatur postmodum & insolescat, hortatur hunc Apostolus, vt se hominem esse ac labilem cōtempletur, & caueat ne & sua fragilitas tētetur, quod sanē humanum est, aut ne deo permittente propter suam elationem in delictum simile, vel graui⁹ cadat. Nihil enim sic inclinatur ad misericordiam, ac proprii periculi cogitatio. Et ita Apostolus non voluit eos deesse correptioni, nec tamen studere contētionem. Nec putet se aliquis instruere eum quem peccatē proteruē exagitat, irridētque, aut superbe tanquam insanabilem detēstatur. Sed in spiritu lenitatis, inquit.

*Correctio
vris fratrem
caueat à
tribus.*

¶ Caueat ergo fratrem correpturus à consimili vel grauiori defectu, à nimio impetu, à fratris contemptu. Nam etsi supernæ gratiæ præsidio delinquenti proximo similis fortasse non es, cogita si forsan aliquando fuisti, & illi miserrere, sicut & misereri tibi voluisti. Quod si non, agnosce tamen te hominem labilem & caducum esse, & in eadem vel grauiora peccata posse labi. Pertimesce iudicia dei, & illum quem modò despicias peccatorem, fortasse tādē aliquando tibi præferendum. A nimio impetu similiter est cauendum, ne non ex charitate, sed odio procedere delinquentis correctio videatur, & non modò in fratris reprehensione nihil proficias, sed exasperatum in odium tui, reddas ex prauo deteriorē. Maximè verò ab huiusmodi impetu, & vehementia in paruorum correctione delictorum est abstinendum, nec aggrauandum in
immensum

*A nimio
impetu.*

immensum est fratris peccatum, sed potius excusandū si fieri possit. Stultum enim est vt muscā interempturus securim arripias. A fratris etiā cōtemptu, vel ideo maximè est cauendum, ne contemni se aequanimiter non ferens, etiā ipse te contemnat, & reprehensionem tuam superbia tumentem & delinquentis contemptu acerbam prorsus abiiciat & contemnat.

¶ Circa tertium dicit:

Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem christi.

¶ In hoc membro tria docet. Primum, tam morum quàm corporis infirmitate laborantem proximum esse supportandū. Secundum, de semetipso submissè & humiliter sentiendum. Tertium, in alio nequaquam fore gloriandū. Secundū, ibi: Nā qui se existimat aliquid esse. Tertium, ibi: Opus autem suum.

¶ Circa primū dicit: Alter alterius onera portate, quia & tu ab aliis portandus es, nisi forsan tibi persuaseris quòd non es sicut ceteri hominum. Sed audi scripturam dicentem: Nō est homo iustus super terram qui faciat bonū & nō peccet. Quū igitur & tu peccato nō careas, & te oporteat ab aliis tolerari, & alios ipse feras oportet. Itaq; subuenite grauatis, inquit, quasi illorū sarcina sit & vestra, inuicem subsidiis & orationibus adiuuate, & sic adimplebitis legem Christi, qui omnium nostrū peccata portauit, qui & præcepit vt inuicem diligētes, alterutrorum improbitates & onera portemus. Nō vt aliorum peccatis cōsentiamus, aut quomodolibet eos foueamus in crimine, sed vt per charitatem proximorum, imperfectiones quas ab illis tollere non possumus, supportemus.

¶ Circa secundum, vbi docet vnumquēque de se humiliter & submissè sentire, dicit:

Nam qui se existimat aliquid esse quum nihil sit, ipse se seducit.

¶ Superborum est enim de semetipsis eximia, de aliis exigua cogitando nō nisi ægrè illos tolerare. Quum enim semulta obseruatione dignos credāt, quicquid in ipsos cōmittitur graue iudicāt, nec omnino tolerandū. In alios seueri iudices, sibi verò nihil non indulgentes. Qualis fuit ille ceterorū omnium despector & temerarius iudex, suarum verò laudū iactabūsus buccinator phariseus. Cōtra
quales

*Simile.
A fratris
contēptu.*

*Onera
ximorum
portanda
Eccle. 7.*

*Humili-
ter de se-
ipso sen-
tiendum.*

*In alios
severi sibi
indulget
omnia.*

quales hic dicitur: Qui se existimat aliquid esse quā nihil sit, ipse se seducit. Quasi dicat: Qui se cōparatione peccātis in sua mente putat aliquid magni esse, quum ex se nihil sit, nec quicquam boni possit, vel quum ipse nihil sit comparatus viro spiritali qui totum gratiæ tribuens, inter se & deum rectè diuidit. Hunc sanè etsi non seducunt laudatores, tamē ipse se seducit. Arguit Apostolus eū nullius esse momenti, qui alicuius se dixerit. Et quia potius se vult in illis quærere quos contemnit, quā in seipso, Ideo consequenter docet Apostolus non esse in alio gloriandum, dicens:

Opus autem suum probet vnusquisque, & sic in semetipso tantum habebit gloriā, & non in altero. Vnusquisque enim onus suum portabit.

*Opus suū
examinet
vnusquisque.*

¶ Ac si dicat: Quid vel perditè viuentium cōparatione, vel vanis adulantium laudibus decepti, vosipso extollitis? Examinet potius & diligēter exquirat vnusquisque res à se gestas. Probet, inquit, ne fortè has siue inanis gloriæ, siue simulationis, siue cuiusuis alterius humanæ occasionis gratia gesserit, & sic fiet, vt in aliorū laudibus non gloriatur. Falluntur enim qui adulatione deliniuntur, nō modò quia se putāt aliquid esse quum nihil sint, sed etiā quoniam aliena laude inaniter gloriātes, cōsciētias proprias virtutū & bene gestarum rerum præmio coram Deo defraudant. Minuit enim se probantis consciētiæ secretū, quoties ostendendo quis factum recipit famę pretium. Et quia istis proprię consciētiæ testimonium deest, ad aliorū de se testimonia cōfugiunt, dari sibi ab illis oleū postulant, quibus proprię lampades huius olei defectu extinguuntur. Sed laude aliena nemo iuari aut defendi potest ante deū, qui cordis inspector est. Quis enim vel sibiipsum sufficiat, vt sufficiens testimonium sua sibi reddat consciētia coram deo? Itaque opus suum p̄bet, hoc est, discutiat & probatum reddat vnusquisque, vt sic habeat oleum in lampade sua, id est, de rebus à se bene gestis in sua consciētia gaudium. Nec opus illi sit, vt oleum peccatoris impinguet caput suum. Probet etiam opus suum vnusquisque apud se illud examinando (vt dictum est) à semetipso discutiens sollicitè, & dicens:

Boetius.

*Gloriātiū
in alios
lampades
extinguuntur.*

¶ Quod

¶ Quod opus tuū? Quæ terra tua? Quò vadis? vel ex quo populo es tu? Quæ omnia Iona: volenti fugere à facie domini in Tharsis, quum in mari periclitaretur, sub interrogationis discussione proposita fuerūt. Hæc eadē tibi ipse propone. Et siquidē super his interrogata tibi bene respondet conscientia, gloriare, non in te quum nihil sis, nec in aliena laude, quæ vana est, sed in omnium authore bonorū deo, & suam ei redde gloriā, rectē cum illo diuidens, peccata tua tibi, ipsi gloriā boni operis quod per te operatus est tribuendo. Quod si feceris, nec in aliena laude quæstis gloriam, utique nec in vituperio contristaberis, quum (iuxta B. Augustini sententiam) nec damnare iniuria, nec coronare possit laus falsa. Quòd si cōscientia tua interrogata malè tibi responderit, nō proderūt vani laudatores, quia vnusquisque onus suum portabit, videlicet & ille laudator suum, & ipse tuum, & hoc in iusto dei iudicio, vbi Noë, Daniel, & Iob liberabunt animas suas, filium autem vel filiam non liberabunt. Vnde sapiēs quidam rectē monuit, dicēs: Ne te quæsiueris extra, sed tecū habita, & notis quā sit tibi curta supellex. Quòd autem superius dixit Apostolus: Alter alteri⁹ onera portate, nō ei repugnat quod hic dicitur: Vnusquisque onus suū portabit, quia ibi de supportatione fraternæ imperfectionis in hoc mundo, hic verò loquitur de retributione qua iustus iudex Deus post exactū huius vitæ cursum, reddet vnicuique secundū opera sua. Ne quis etiam putet aliquem alienis inquinari peccatis, vnusquisque, inquit, onus suum, nō alienū, portabit. Nam culpis alienis nemo inquinatur, nisi vel cōsentiendo, vel imitando, vel laudando, vel alio quouis modo alienas culpas fecerit suas.

HOMILIA ALTERA.

Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat in omnibus bonis. Galat. 6.

¶ In hac parte lectionis Apostolus duo facit. Primò, hortatur beneficentiæ communionem in proximum exercere. Secundò, in operibus piis indeficienter perseuerare, lbi: Bonum autem facientes.

¶ Circa primum dicit: Cōmunicet autē. Vbi, sicut dictum est, docet beneficentiæ cōmunionē in proximos collocare.

Et

IONA. I.
A IONA
quatuoꝛ
interrogā
tur.

In dei iudicio vnus
quisque
onus suū
portabit.
Ezec. 14
persus.

Et quoniam in primis benefaciendum est iis quibus ratione accepti beneficij quisquis debitor est, ideo dicit: Communicet is qui catechizatur verbo, id est, qui verbi prædicatione docetur, informaturque ad salutem, ei à quo recipit doctrinā salutarem, in omnibus bonis. Quum enim omnibus qui nobis benefaciunt debitores simus, maximè tamè his qui rei spiritualis nos fecerint participes, cuiusmodi est doctrina fidei quā à suis prædicatoribus recipiunt credètes. Itaque is qui instruitur verbo, communicet ei qui se instruit in omnib⁹ bonis, spiritualibus scilicet & temporalibus. Spiritualia sunt, dilectio, benevolentia, orationes, opera sancta. Tèporalia verò subsidia sunt, quæ in iis cōsistunt adminiculis, quibus necessitudo corporalis subleuatur in victu, vestitu, hospitio, aut quouis auxilio corporali, ad quæ suis prædicatoribus exhibenda tenètur, nempe qui accipiāt ab illis potiora. Vnde alio loco dicit:

*Quibus
imprimis
sit bene-
faciendū.*

*1. cor. 9.
Prædica-
tores su-
stentari
merētur.*

Dent. 55

Hebr. 13.

Luc. 10.

1. cor. 9.

*Christi in
stitutio.*

Matt. 10

*Euā. præ-
dicatores*

esse

pauperes

oportuit.

Si nos vobis spiritualia seminamus, magnū est si nos carnalia vestra metamus? Quis militat suis stipendiis vnquā? Quis plantat vineam, & de fructu eius nō edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis eius nō māducat? An & lex hoc nō dicit? Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os boui trituranti. Nunquid de bobus cura est deo? An propter nos utique hoc dicit? q. d. Certè sic. Sciāt præterea quòd hanc cōmunicationem retributio sequatur & præmium. Beneficentiæ nempe & cōmunionis hostiis promeretur deus. Id ipsum etiā instituit ipse dominus noster Christus dicens de illo qui in opus prædicationis destinatus est: Dignus est operarius mercede sua. Cuius etiā sententiæ sectator Apost. ait: Dominus ordinavit his qui Euangelium denuntiant, de Euangelio vivere.

¶ Proinde manifestum est ex ipso Euāgelio, quòd eos qui Euangelium annuntiant, hinc vitæ necessaria dominus habere voluit, qui prædicatoribus à se destinatis ait: Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, nō peram in via, neque duas tunicas, neque calceamēta, neque virgā. Dignus est enim operarius cibo suo.

¶ Voluit autem Euangelij prædicatores à terrenarū possessione rerum esse expeditos. Tum ne insolescerēt præceptores

ceptores sed humiles se præstarent, quando eorum ad vitam præsidio indigeret quos ipsi instruerent. Tum etiam, ut nulla temporalium rerum cura distracti, liberiori mente ad cæterorum utilitatem se totos doctrinæ salutaris studio accommodaret. Nam difficile est ut sit bonus doctor spiritualis, qui multa possidet. Diuisus est enim. Docendi verò studium hominem totum sibi requirit. Tum ut non ingrati essent in præceptorem discipuli. Tum ut consuescerent bene instituti auditores in omnes se tales exhibere. Tum ne inopes suam sortem erubescerent, quandoquidem & ipsi pari essent cum præceptoribus conditione.

¶ Nec id nouum esse dignoscitur, quum sic diuinæ legis instituto, vixerint olim sacerdotes & Leuitæ, sicut in Deuter. scriptum est, dicente domino: Non habebunt sacerdotes & Leuitæ & omnes qui de eadem tribu sunt, partem & hereditatem cum reliquo Israel: quia sacrificia domini & oblationes eius comedent, & nihil aliud accipiet de possessione fratrum suorum. Dominus enim ipse est hereditas eorum, sicut locutus est illis. Ex quibus patet, quod sacerdotes & Leuitæ (quorum utique fuit populum in dei lege docere) inter cæteras tribus possessionem non acceperunt, sed vitæ necessaria præscripto legis à populo habebant.

¶ Quin & ipsos gentilium Sacerdotes à republica fuisse nutritos testimonio sunt sacerdotes Aegypti, qui tempore famis sub Ioseph non fuerunt compulsivendere possessiones suas ut ceteri, eo quod statuta cibaria ex horreis publicis eis præstabantur, prout in libro Genesis scriptum est: Hæc itaque prisca tam diuina quam humana instituta Apostolus sequutus, Communicet, inquit, is qui instruitur verbo ei qui se instruit in omnibus bonis. Ergo & si non nisi solo verbo instruat, impartiri sibi meretur dictarum rerum communicationem.

¶ Potest autem Apostoli verbum & aliter intelligi, videlicet, ut is qui à prædicante instruitur, ipsi prædicatori in bonis quæ ipse facit per imitationem communicet. In bonis, inquam. Nam in malis (si quæ facit) doctorem nullatenus debet imitari, sed duntaxat in bonis quæ dicit & docet, ut lex illis dux sit, non homo. Hinc ipse Christus de doctoribus qui dicunt & non faciunt, ait: Omnia quæ-

Sacerdotes & Leuitas sortem in terram non acceperunt.
Deut. 14.

Genitium sacerdotum est publico alimentis fuisse.
Gen. 47

Matt. 23

DOMINICA XV

cunque dixerint vobis, seruate & facite, secundum verò opera corū nolite facere. Dicunt enim & nō faciunt. Qui ad forum rerum venalium vadit, & si illic multa & varia contempletur, illa tamen duntaxat emit quibus opus habet: ita & vos, quę illi vobis recta prædicauerint ex dei lege, seruate & facite. Nec magnopere vobis curę sit quales ij fuerint qui vos bene docent. Non enim interest vulnerato, siue à specioso, siue à deformi medico alligaturā accipiat salutarem.

¶ Prouidens autem Apostolus quosdam prætenfuros paupertatem, vt vel sic præceptum eludant, aut certè errata sua excusaturos cōparatione delinquentis doctoris, subdit, dicens:

Nolite errare, Deus non irridetur. Quę enim seminauerit homo, hæc & metet.

Deū fallere nemo potest.

¶ Nemo, inquit, se vanè excuset, quia deus nō potest falli, Qui enim scit corda vestra, non ignorat facultates. Excusatio verisimilis hominē placare potest, Deū fallere nō potest. Igitur siue impossibile tibi esse dixeris præceptoris documenta sequi, siue propter deum in illum & alios beneficentię & communionis tuę gratiam collocare, noveris te deum renes & corda scrutantem, fallere non posse. Vnde & Salomon ait: Si dixeris, vires nō suppetunt, qui inspector est cordis, ipse intelligit, & seruatorem animæ tuę nihil fallit, reddetq; homini iuxta opera sua. Proinde vel hac præcipua ratione instructores tuos tēporali subsidio leuare te decet, quia id omne quod ipsis impeditur, in ea quę sunt spiritus confertur. Et quum plerofque non pigeat bonam suarum facultatum partem in carnis cōmodum dependere, qui tamen de huiusmodi sumptibus non queruntur, multò magis æquum est vos in commodum & fomentum animę, facultates terrenas collocare. Nā quę seminauerit homo, hæc & metet, id est, horum mercedē recipiet. Sequitur:

Quoniam & qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem. Qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.

In carne semināt. Luc. 13.

¶ In carne sua seminat, qui carnalia vitia fouet, qui omnia quę facit, etiam & si bona esse videantur, ideo facit vt carnaliter

naliter & temporaliter ei bene sit, pecorum ad morē ocu- *crapula*
 los semper habens in terram, haud illi dissimilis quā alli *vitiū sug-*
 gauerat Satanas decem & octo annis, quę nō poterat om- *gillatur.*
 nino sursum aspicere, donec eam virtus dei Christus ere-
 xisset. Sed quisquis in carne sua seminat, colliget inde
 messem condignam, scilicet corruptionē. Caro enim deli-
 carē nutrita, & crapula voluptatibusque putrefacta faci-
 lius corrumpitur: sicut per Ethnicū quendam id ipsum cra-
 pulę vitium carpentem dicitur:

Quanta est gula quę sibi totos

Inuenalis

Ponit apros, animal propter conuiuia natum?

Pœna tamen præsens quum tu deponit amictus,

Turgidus, & crudum pauonem in balnea portes,

Hinc subitę mortes atque intektata senectus.

It noua nec tristis, per cunctas fabula mensas:

Ducitur iratis plaudendum funis amicis.

¶ Corrupt itaque carnem suā quisquis superuacuo cul-
 tu in ea seminat, iuxta quod per Sapientē dicitur: In mul-
 tis escis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vsque
 ad choleram. Et rursum: Propter crapulam multi obierūt:
 qui autem abstinens est, adiiciet vitam. Itaque optimū est
 gratia stabilire cor, nō escis, quę nō profuerunt ambulā-
 tibus in eis. Sanē esca ventri, & venter escis, Deus autem
 hunc & has destruet. Quis iam miretur hominē esse mor-
 ti obnoxium, qui mortibus tot animātium viuit? Metet ni-
 hilominus huiusmodi carnis suę cultor non modò sui
 corporis corruptionem, verum etiam temporalium suarū
 facultatum, quas turpiter exhaurit, dissipationē, obfusca-
 tionem, proinde honoris sui & famę, excæcationem ob-
 tusionēque intellectus, & confusionē præcipationēque
 consilij, ita vt similis fiat iumentis insipientibus qui-
 bus non est intellectus.

Eccle. 37

ibidem.

Hebr. 13.

1. Cor. 6.

Animan-

tium mor-

tibus ho-

mo viuit.

Dispen-

diagnōs.

¶ Quid autem ij metant qui luxurię voluptatibus diffloe- *Luxurię*
 re optimum cēsant, nisi corruptionem & multifarios cru- *dediti qd*
 ciatus? Nam vt Boëtius ait: Voluptatum appetentia ple- *metant.*
 na quidem est anxietatis, fatietas verò, pœnitentię. Tri-
 stes verò esse voluptatum exitus quisquis reminisci libi-
 dinū suarum volet, intelliget. Quantos illę morbos, quā
 intolerabiles dolores, quasi quendam fructum nequitię,
 pp ij fruen-

DOMINICA XV

fruentium solent referre corporibus? Quæ si beatos facere possunt, nihil causæ est quin pecudes quoque beata esse dicantur, quarum omnis ad implendâ corporalem laeticiam festinat intetio. Hæc ille. Nequaquam igitur huiusmodi corruptis carnis voluptatibus, hominis beatitudo, imò potius perniciēs reperitur. Quia (vt dictum est) nō manet in homine illo qui non nisi caro est, spiritus domini.

*Gene. 6.
cubile
diaboli.
Job. 4.*

¶ Quum autem ab homine discesserit spiritus dei, mox illum spiritus immundus ingreditur, nempe qui (sicut scriptum est) in umbra dormit, ubi videlicet sol iustitiæ, gratiæ suæ radiis non lucet, in secreto calami, hoc est in hypocritis & fictis peccatâque sua calatibus, sanctitate & virtute more calami vacuis, & contra vim tentationis fragilibus. Sequitur: In locis humentibus, id est, hominibus voluptate carnali desluentibus. Protegunt umbræ umbram eius, videlicet quando mali & carnales homines similia sibi peccata vel cooperiunt, vel excusant vel defendunt.

*porcorum
grex suffocatus in
aquis.*

¶ Hi proinde porci sunt, quos immundi spiritus ingredi permittuntur, in uasos autem atque possessos, mox in mare præcipitant. Per quod mare non absurdè vel remordentis amaritudo cōsciētix, vel desperationis barathrū, vel sempiternæ damnationis abyssus, intelligi potest. Itaque qui seminant in carne sua, de carne & metet corruptionem.

Simile.

Isa. 58.

Pecora nimirum impinguantur ad eadem. Nec ociosè dixit in carne sua. Nam nō in carne sed spiritu seminat, qui carnalium proximi necessitatum misertus frangit esuriētī panem suum, & egenos vagosque inducit in domum suā: qui vidēs nudum operit eum, & carnem suam in paupere non despicit. Is enim (vt dictum est) non in carne sua, sed aliena per proximi charitatem (atque per hoc in spiritu) seminat, de quo consequenter Apostolus ait:

*Seminare
in spiritu*

¶ Qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Hoc est, Qui non surda aure percipit quid in se spiritus dei loquatur, sed ipsius sectatur institutum ad opera pietatis hortantem, vt in omnes quantum potest existat beneficus, & se continentem gesserit, hic utique de spiritu metet vitam æternam. Hæc enim messis ex honorū operum semine cōsurgit. Præterea & illud obserua, quum

ait,

ait, qui autē seminat in spiritu, nō addidit, suo: sicut prius quum dixit, qui seminat in carne sua: quia nimirum semē carnalium operum ex homine est, operum verò spirituum semē est ex spiritu dei. Iuxta quod per Osee dominus ait: Perditio tua ex te Israel, ex me tantū auxilium tuum. Nulla tamen excusatio relinquitur à piis operibus vacanti, quum præsto sit omnibus gratia auxiliatrix, qui hanc implorant & ei præparant semetipsos. Ego, inquit, sto ad ostium & pulso, si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum. Et de sapientia Dei scriptum est: Inuenitur ab iis qui quærunt illam. Præoccupat autem eos qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat. Et post pauca: Quoniam dignos se circumit ipsa quærens. Quisquis ab illa regitur, seminat in spiritu, cuius fructus preciosior est cunctis operibus, & omnia quæ desyderantur huic non valent comparari, vita enim æterna est. Elige nunc tibi vbinam seminare voles. Reddet enim spinosus carnis ager cultori suo solam corruptionem. Ager verò spiritus (cui utique dominus benedixit) vitam æternam. Inutilis ager est in quo quicquid seris corrumpitur & perit. Vtilis verò & benedictione dignus est, qui suo reddit cultori cum largo fœnore creditum semen.

Osee. 13.

Apo. 3.

Sapi. 6.

Prou. 3.

Ager geminus ad seminandum.

¶ Circa secundum dicit:

Bonum autem facientes non deficiamus, tempore enim suo metemus non deficientes.

¶ Hic docet Apostolus in piis operibus perseverare, dicēs: Bonum autem facientes non deficiamus. Quia grāde aliquid videtur exigere, confestim & præmium ponit quum dicit: metemus. Non ergo bona facientes deficiamus, sed perseveremus vsque in huius vitæ finem, si sine fine volumus metere in vita futura, hoc præscientes quoniā quantum ipsi aperuerimus dextram ad seminandum, tantum se aperiet ad præmium manus retribuētis. Pro modo nempe semētis redibit & messis. Nam sicut is qui parçè seminat parçè & metet, ita & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet, & hoc tempore suo. Siquidē omnia tempus habent.

operibus bonis perseverāter insistēt esse.

1. Cor. 9.

Eccle. 3.

¶ Bene ergo ait: Tempore suo metemus, non solūm hac ratione quòd recipiēdi præmium laboris tempus iam non

pp ij est,

est sed postmodum erit: sed etiam quia non semper Deus
mox largitur quod etiam rectè postulamus orantes. Quod
tamen propter hoc nequaquã denegare putandus est deus,
quandoquidem illud tempore suo præstabit, quando vide-
licet nouit utilius nobis fore ad salutem, nec donatum iri
in vanum.

¶ Non ergo faller nos spes nostra infixa diuinæ pollicita-
tioni, sed metemur, inquit, non deficientes. Itaque non de-
ficiamus in seminando, quia non semper ad hoc nobis op-
portunitas temporis aridebit. Vnde subdit:

*Ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, maxi-
mè autem ad domesticos fides.*

¶ Ad omnes, inquit, bonum operemur, tam ad malos, sci-
licet quàm ad bonos, ad fideles & infideles, ad Iudæos (si
facultas se offert) & Gêriles, & vt sit perfecta dilectio om-
nibus bonum optemus. Ecce quantæ latitudinis ager no-
bis ostenditur, cui semetem bonorum operum credamus.
Dum tempus habemus, inquit. Venit quippe nox, id est,
tempus mortis, quando nemo poterit operari. Sicut enim
non semper est metendi tempus, ita nec serèdi. Quod uti-
que diuitis epulonis & virginum probatur exemplis farua-
rum. Suis quippe temporibus Deus singula disposuit, di-
stribuit atque ordinauit, ita vt si quispiam aliquid tempore
non apto quaesierit, ipsius opera laudatur.

Vnde canit Boëtius, dicens:

Quum Phœbi radiis graue
Cancris sydus inæstuat,
Tum qui larga negantibus
Sulcis semina credidit,
Elusus Cereris fide
Quærnas pergat ad arbores.
Nunquam purpureum nemos
Lecturus violas petas,
Quum sæuis aquilonibus
Stridens campus inhorruit.
Nec quæras auida manu
Vernos stringere palmites,
Autumno porius sua
Bacchus munera contulit.

*Ioan. 9.
Mat. 25.
Luc. 16.
Singula
suis tēpo-
ribus.*

*similia.
exempla.*

Et con

Et concludens subdit:

Signat tempora propriis

Aprans officii deus.

Nec quas ipse coercuit

Misceri patitur vices.

¶ Vbi triplici probat exemplo non ignoto, suis singula deberi temporibus, præsertim quum idipsum statuerit Deus.

¶ Ergo dum tempus concessum nobis habemus, operemur bonum ad omnes, & omnibus optemus salutem. Tã etsi non omnibus eadem possunt exhiberi dilectionis officia, quæ maximè fidelibus sunt exhibenda, circa quod propensiores in bonum esse debemus, quia sumus inuicem membra. Nihilominus tamen omnibus pari dilectione vita æterna optãda est. Lex Moysi ad vnus nationis homines, videlicet Iudæos, beneuolentiæ communionem mandauit, gratia verò Euãgelica terras simul ac maria ad electosynæ conuocat mensam, tametsi (vt dictum est) non æquali mensura, quia maximè domesticos fidei qui nobiscum inuocant eundem in cælo patrem, magistrum vnum Christum, eundemque receperunt spiritum: qui vno proinde fonte sunt regenerati, qui vnus Ecclesiæ matris filij eodẽ doctrinæ alimento enutriti, qui & eandem omnes in cælo expectant beatitudinem.

*Larga E.
uangelij
gratia,
stricta cõ-
munio le-
gis.*

*Domestici
fidei quur
præferendi*

¶ In superioribus, si bene aduertas, Apost. tria docet, scilicet in bono perseverantiam, dum ait: Bonum autem facientes non deficiamus. Secundò, huius perseverantiæ rationem, quum subiecit: Tempore enim suo metemus non deficientes. Tertid, perseveranter benefaciendum prudẽtem assignauit discretionem, quum inquit: Operemur bonum ad omnes maximè tamẽ ad domesticos fidei. Quum dicit ad omnes, nec inimicos (vt dictum est) excludit, nec ipsos Ecclesiæ persecutores, iuxta quod Dominus ait: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Vbi inquit etiam inimicis nostris & peccatoribus non debere nos viscera misericordiæ præcludere. Vt sitis, inquit filij patris vestri, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.

Luca, 6.

DOMINICA XVI

post Pentecosten.

1 p̄hes. 3.

Peto ne deficiatis in tribulationib⁹ meis pro vobis. In hac lectione Apost. Primò hortatur fideles, ne in tribulationibus deficiant. Secūdo pro fidelibus orat, vt mentis corroboratio- ne proficiant. Tertio, precatur & optat, vt de diuinis & spiritualibus reb⁹ pleniorē notitiam accipiant. Quartò, vult vt fideles hæc omnia à deo se posse consequi confiteantur & agnoscant. Primum facit à principio lectionis. Secundum, ibi: Huius rei gratia. Tertium, ibi: In charitate radicati & fundati. Quartum, ibi: Ei autem qui potens est.

¶ Circa primum pro pleniori lectionis intelligentia est aduertendum, quòd quum præmississet quomodo per diuinā reuelationem sacramentum fidei quod à seculis non fuit agnatum hominibus, ipse accepisset vt illud Gentibus prædicando communicaret, vt sic gentes ipsæ cohæredes & concorporales essent diuinæ promissionis patribus Israëlitaicæ gentis factæ, & hoc per Christum quem ex Euangelij prædicatione cognouissent per ministerium Apostoli, qui secundum gratiam à deo sibi datam id eis prædicasset & virtutum signorumque attestatione suam prædicationem confirmasset, vt sic illuminaret omnes Gentes, vt intelligant inuestigabiles diuitias Christi, in quo habemus fiduciam, inquit & accessum ad patrem per fidem quam habemus in eum, continuò subiunxit dicēs: Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis. Quasi dicat: Magis gloriari debetis, intelligentes me tanta absque certæ spei fiducia sustinere non posse, quæ apud infideles pœnæ apud fideles victoriæ sunt.

Sequitur:

Quæ est vestra gloria.

¶ Pro, quæ sunt, quasi dicat: Quia iam estis cohæredes conparticipes sanctorum, & Christum per ministerium nostræ prædicationis per fidē cognouistis, & per illum accessum habetis ad patrem, propter hæc peto à vobis & efflagito, ne à fide & operibus sanctis deficiatis propter tribulationes

nes

nes & vincula mea, pro vobis, id est, quæ propter hoc sustineo quòd tyrannorum edicta contemnens, vos mea prædicatione institui in fide Christi. Siquidem tribulationes meæ gloria vestra sunt. Has enim propter vos probãdos sustineo. Nam si vos statis in eis & non deficitis, profectò mea tribulatio in vestrà vertitur gloriam. Alia proinde ratione tribulationes meæ sunt gloria vestra, videlicet, quòd tanta dei erga nos charitate sit affectus, vt non solum filium vestri ob gratiam morti obtulerit, sed insuper nos suos seruos vt vestris prospiciat vtilitatibus, periculis & vinculis permiserit astringi. Quòd si præssura meæ vobis sunt ad gloriam, quanto maiorem ex vestris vendicabitis? Vobis ergo exemplo patientiæ sum ego, ne deficitis in tribulationibus meis quas vestri causa sustineo, in quibus vobis potius est gloriandum quàm animo deficientum. Nam quo plura & duriora institutionis vestræ causa perpetior, eò prædicatione mea in vobis maiorem sumit auctoritatem, dum id quod vobis prædicaui, vinculis meis & suppliciis confirmo.

*Tribulatio
Pauli
quæ gloria
credentium erat*

¶ Vbi aduertendum est, quòd multis modis contingit in tribulatione deficere. Primò quòd quis aut fidem aut virtutis propositum propter illam derelinquit, quales illi sunt de quibus dominus ait: Ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. *In tribulatione deficiunt.*

¶ Secundò, quum quis ob incòmoda temporalia, aut quarumlibet tribulationum molestias, ad diuinos aut sortilegos, sacrilega perfidia derelicto deo recurrit. Quòd quàm graue crimen sit, quàmque seuera ultione feriendum ex-
sortilegos consulere quàm graue scelus

plo sunt deo principes quinquagenarij cum suis quisque quiuaginta viris igne cœlesti ad imprecationem Heliaz consumpti, quum ad huiusmodi nefaria ab Ochozia rege mitteretur, sicut quarti libri Regum patefacit historia. Si- militer & rex Saul quoniã incumbente sibi bello Phytomissam super euentu futuro consuluit, postridie ab hostibus vnà cum filiis suis victus & interfectus est. Tales nemo dubitet Christianam fidem & baptismum præuaricasse. *4. Reg. 1. 1. Re. 28.*

¶ Tertiò, quum quis ob eiusmodi tribulationum aduersa aut fraude sibi aut furto, aut alio quouis scelere, còtra dei leges putat consulendum.

¶ Quarto,

¶ Quarto, quum in aduersitate quispiam cōstitutus, de dei misericordia & auxilio diffidit, desperans se à tantis malis posse liberari, quasi Deus aduersitates nostras vel ignoret, vel in illis constitutos despiciat, quum tamen ipse de fideli loquens dicat: Quoniam in me sperauit liberabo eum protegam eum quoniam cognouit nomen meum. Clamaui ad me & ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione. Et alio loco: iuxta est Dominus his qui tribulato sūt corde. Porro sicut spes in deo ministrat vires, ira & diffidentia hominem viribus vel maximè destituit: quando scilicet angustiis miser vndique vallat⁹, nullam sibi superesse putat viam salutis, sicut in Iob scribitur: Nō credet frustra errore deceptus quòd aliquo pretio redimendus sit. Hic vtique deficit in tribulationibus. Non sic ipse qui ait: Etiā si occiderit me, in ipsum sperabo. Sperat nempe iustus etiam in morte sua. Et quidem diuinæ misericordiæ testis est, quisquis in tribulatione spem custodit. Qui verò per pusillanimitatem & diffidentiam labascit, Dei misericordiam aut ignorare aut negare videtur.

*Spes vires
confortat
desperatio
frangit.
Iob. 15.
Iob. 13.
Prou. 14.*

*Tribulatione quidam
deteriores
fiunt.
simile.*

*Iere 5.
Eiusdē. 6*

Eiusdē. 30

*Medicamentū
quibusdā
adfert
mortem.*

Matt. 11.

¶ Quinto, ille deficit in tribulatione, qui in ea deterior efficitur, siue per impatientiam, siue etiam fortassis per blasphemias contra deum vel sanctos, de quo intelligi potest quod per prophetam dicitur: Destruixisti eum ab emundatione. Similis est iste vasi fictili, quod si quis à sordibus emundare voluerit, radentis manum non sustinens cōfringitur & dissipatur. Vnde & alius propheta dicit: Percussisti eos & renuerunt accipere disciplinam. Nam & frustrā cōflauit conflator: malitiæ enim illorum non sunt cōsumptæ. Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua. Et post pauca: Propter multitudinem iniquitatis tuæ, dura facta sunt peccata tua. Quid clamas super contritione tua? Insanabilis est dolor tuus.

¶ Nam quæ spes salutis superesse reliqua posset iis, quibus medicamentum dei manu cōfectum temperatūque adfert mortem? Clamet ergo ad dominum quisquis in tribulatione timet deficere, & dicat: Velociter exaudi me domine, defecit spiritus meus. Sanè infirmitatis nostræ est deficere, sed dei est inuocātem rescicere. Venite, inquit ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.

Quidni

Quidni reficiat nos opus manuum suarum & signum suum, cuius ipse fragilitatem non ignorat? Quam fragilitatem & ipse Apost. pernoscens, opportunè exhortado: Peto inquit ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra.

Circa secundum dicit:

Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem domini nostri iesu Christi.

¶ Hic orat, vt fideles mentis corroboratione proficiant, dicens: Huius rei gratia flecto genua mea, ad superiora se continuans, vbi ait: Ne deficiatis in tribulationibus meis *Zach. 13* pro vobis. Nouerat quippe scriptum esse: Percutite pastorem *prælatos* & dispergentur oves. Superiorum enim tentatio, subditos *præcate*, plerunque perturbat, percellitque. Ait rex Syria diaboli *vis à dia.* typum gerens: Non pugnabitis nec contra maiorem, nec *bolo impe* contra minorem: sed contra regem Israel solum, id est, *cō ti.* tra prælatum. Vnde & Dominus prælatos præmuniens *3. Re. 22* ait ad Petrum: Ecce satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum, ego autem pro te rogavi, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Itaque huius rei gratia, vt, scilicet non deficiatis animo propter tribulationes meas, flecto genua mea. Vbi ostendit ingenti ardore animi se pro illorum salute precari, sicut & in Actis Apostolorum de B. Stephano Lucas refert *Actu. 7.* dicens. Positis autem gentibus clamabat voce magna, dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum Et Manasses flexio in in vinculis orans ad dominum: Et nunc, inquit flecto *ge- oratione.* genua cordis mei, precans à te bonitatem domine. Errursum Michæas propheta diuinæ largitatis dona considerans, ait: Quid dignum offeram domino? Curuabo genu deo *Mich. 6.* celso. Et iterum per Esaiam dominus loquitur, dicens: In *Esa. 45.* memetipso iuraui, egredietur de ore meo iustitiæ verbum & non reuertetur, quia mihi curuabitur omne genu, & iurabit *Libertum* omnis lingua. Ait ergo: Flecto genua mea ad patrem *esse homi.* hoc est, humiliatio sensum mentis meæ. Quam mentis *nis arbi.* riorum humiliatione genuum corporis flexio protestatur. *trium, nec* ¶ Ostendit autem Apost. hoc loco & humanæ voluntatis *tamē sus-* libertatem, & nihilominus eiusdem liberæ voluntatis *fice. e ad* insufficientiam & infirmitatem. Petit enim eos vt non infir- *salutem.* mentur,

mentur, quod nequaquam faceret, nisi corū vellet excitare voluntatem. Si enim non esset liberum humanæ mēris arbitrium, & responderent, quid nos petis, quod in nōstra potestate non habemus, nunquid non viderentur iustum reddidisse responsum? Nisi ergo Apostolus sciret in eis voluntatis proprię cōsensionem, vbi & ipsi aliquid agerēt nō diceret, Peto. Nemo quippe sapiēs à quoquam petit quod nouit in illius facultate non esse. Et rursū sciens sine adiutorio gratiæ dei infirmam esse hominis volūtatem, & ne dicerent liberum arbitrium sufficit nobis, addidit: Huius rei gratia flecto genua mea. Cuius autē rei gratia nisi eī quam supra dixerat, Peto vos non deficere in tribulationibus meis pro vobis? Quasi dicat: Quia liberum habetis arbitrium volūtatis, peto & requiro à vobis: quia verò illud non sufficit ad implendum quod peto, huius rei gratia flecto genua mea ad patrem, vt det vobis quod peto à vobis. Ad patrem, inquit, Domini nostri Iesu Christi, cui pater est per naturam, nobis autem pater est per adoptionem. Ipse nihilominus Christus dominus noster Dei vnigenitus per naturā, adoptionis beneficio se nobis patrem esse insinuat vbi dicit: Filioli, adhuc modicum tēpus vobiscum sum. Et iterum, vbi ait: Fili, remittūtur tibi peccata tua. Per spiritū sanctum verò adoptamur, quippe qui hac adoptione idoneos efficiat & dignos.

Ioan. 15.
Mat. 9.

*4. modus
deus se nobis
ostēdit
esse patrē*

¶ Sanè quadruplici ratione Deus nobis esse pater probatur, videlicet, primò propter creationem, sicut per Moysen dicitur: Nunquid non ipse est pater tuus qui possedit, fecit, & creauit te? Fecit corpus, creauit animam, possidet totum. Nec solūm creando nobis pater est, sed etiam re creādo per verbum suum increatum propter nos missum & incarnatum.

*Dei erga
nos pater
na dilecti
o.*

Luc. 15.

¶ Secundò pater nobis esse probatur, propter paternam dilectionem, de qua in Euang. dicitur: Quum adhuc longe esset, vidit illum pater illius, & misericordia motus, accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum. Filius hic qui patrimonium suum turpiter viuendo consumpserat, peccator est qui vires & sensus (vtique paterna bona) detriuit in peccatis, quem tamen per respiscētiā redeūtē misericorditer ex sua dilectione recipit pater, sicut per

Prophetam

Prophetam dicitur: Quomodo miseretur pater filiorum, miserus est dominus timentibus se.

¶ Tertiò, patrem se nobis ostendit per necessariorū ad vsum vitę prouisionē. Vnde ipse ait: Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis. Pauit olim totis quadraginta annis filios Israel in deserto, vbi nec arari potuit nec meti. Prouidet autem sedulitate paterna nō modò corporibus, verum etiā animabus ad salutē, sicut ipse ait: Si vos quum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quāto magis pater vester de cælo dabit spiritū bonum petentibus se? Vnde B. Bernardus: Deum meū, inquit, timeo vitæ meę nō modò gratuitum largitorem, largissimum administratorem, pium cōsolatorem, sollicitum gubernatorem, sed insuper etiam copiosissimum redemptorem, aternū conseruatorem, glorificatorem.

¶ Quartò, nobis pater est deus, propter hæreditatis collationem. Vnde ipse ait: Nolite timere pusillus grex, quia cōplacuit patri vestro dare vobis regnū. Pusilli per mentis humilitatem sunt, quorū est regni cælestis hæreditas, prout significatum fuit in filiis Isai, quorum nullus in regem vngi dignus fuit, nisi ille de quo ait pater: Adhuc reliquus est paruulus, & pascit oues. Non enim grādibus per mētis elationem, sed per humilitatem paruulis (vt dictū est) datur regnum cælorum. Vnde ad Saul per Samuelem dicitur: Nonne quum paruulus esses in oculis tuis, ca put in tribubus Israel factus es? vñxitque te dominus in regem? Sequitur:

Ex quo omnis paternitas in cælo & in terra nominatur.

¶ Hoc solus omnium pater præstat cæteris vt patres dicantur. Ipse enim primus & summus omnium pater est, ex cuius dispositione sunt nobis patres, & in terra prælati. Nec ait: Ex quo omnis paternitas est, sed nominatur: quia nec homo, nec angelus verè est pater vt deus, qui omnia fecit & conseruat, qui à nullo habet esse, sed omnia ab eo & per eum. Ipse enim qui solus est, verè est, & verè bonus est, essentię & bonitatis nomen ceteris impartitur, vt ipsa quoque esse, & bona esse dicantur. Similiter ipse qui solus est præter omnium rerum per creationem & hominum creandum per recreationem, paternitatis nomē cæteris de-

Dei erga nos cura paterna. Matt. 6. Deut. 8.

Luc. 11.

Luc. 12.

*1. Reg. 16
Minimus filiorum Isai vnctus in regem.*

Paternitas omnis à summo patre deo.

dit. Et ab ipso qui est pater omnium, & qui in cælo sunt sancti & angeli, & qui in terra sunt mortales homines, acceperunt ut patres ab aliis vocarentur. Ipse tamen eminenti & incōmunicabili modo creature suę pater est. Vnde per

Malac. 2. Malachiam: Nunquid non vnus est pater omnium vestrū?

Isa. 63. Et vnde rursus Esaias ait: Tu enim pater noster & Abraham nesciuit nos. Hinc & ipse dominus ait in Euangelio:

Matt. 23. Patrem vobis nolite vocare super terram, id est, patris non men nulli prorsus quomodo mihi, tribuite.

Quatuor modis aliis qui pater dicitur. ¶ Ab illa ergo suprema paternitate denominantur in terra homines patres, vel eorum quos genuerunt, vel eorum quorum ipsi curam gerentes nutritores extiterunt, vel eorum quos docuerunt, vel eorum denique quos ipsi etate vel honore antecedunt. Sed in cælo vbi nulla suscipitur soboles, esse paternitas quomodo potest? Ideo intelligendum est Apostoli verbū de ea in cælis paternitate, qua angeli omnes deum creatorem suum & patrem agnoscunt.

Dicit autem super hunc locum Sedulius, quod sicut nos qui non sumus de genere Abraham si fidem illius habuerimus, filij Abraham vocamur, & patriarchas & prophetas patres vocamus: ita puto angelos & habere principes sui generis, quos patres habere gaudeant in cælestibus. Hęc illi. Nobis autē angeli ipsi patres alia ratione dici nō possunt, nisi vel quia nos illuminationibus erudiunt, vel quia tuentur, vel quia honore innocentie venerandi imitandi que sunt à nobis. Quid autē Apost. ab hoc summo patre preceatur aduerte, subdit enim:

Vt det vobis secundum diuitias glorie sue virtutem corroborari per spiritum eius in interiori homine, habitare Christum per fidem in cordibus vestris.

Magna dedit deo & multis. ¶ Ac si dicat: Propter hoc flecto genua mea in oratione ad patrem, vt ipse (nempe opulētus) det vobis secundum diuitias glorie sue, id est, secundum copiam & sublimitatem maiestatis sue. Non enim decet magnificū & opulentum parcē dare aut paucis, imō dat omnibus affluent

Iacobi. 1. ter & nō improperat. Qui etiam proprio filio suo non percipit, sed pro nobis omnibus tradidit illū, quomodo nō etiam cum illo omnia nobis donauit? Ipse, inquit, det vobis secundum diuitias glorie sue, quia verē gloriosos il-

Roma. 8. lius

lius diuitiæ faciūt, diuitiæ verò huius seculi, eos quos fallunt, miseros efficiūt & ignominiosos. Quid autem à magnifico datore fidelibus petat aduerte. Det vobis, inquit, virtutem corroborari, id est, qua corroboraremini, & constantiam peccatis obfistendi & ferendi aduersa, ne forsā his tanquam procellis & fluctibus innoluti, in perditionis abyssum deferamini. Det vobis, inquit, virtutē & fortitudinem qua egetis, & quæ maximè vobis necessaria est, vt-pote præliantibus & laborantibus, qua eousque roboremini in interiori homine per fidem, vt & ipse Christus habitet in cordibus vestris. Qui non habet mansionem vbi fides infirma vacillat. In interiori, inquit, homine, qui minime potest ab hostibus contingi: in eo enim Christus habitare dignatur modo corroboratus sit ipse interior homo, & per hoc spiritum sanctum, qui fidem in nobis veram operatur per quam Christum in cordibus credentium habitare dignatur.

¶ Quòd autem spiritus sanctus robor nobis & vires suppediat Esaia testimonio probatur, qui hunc spiritum fortitudinis appellat. Necessaria verò nobis est fortitudo ppter multa.

Esa. 11.
Virtute
fortitudi
nis op^o est

¶ Primò, ad bene inchoandum, vt manum mittamus ad fortia. Nam defectu fortitudinis ignaui & inertes (qui velent triūphare sed sine certamine, eruditi esse sed sine labore & studio) coruinum canunt, cras, cras. Quos Satyri-cus irridens ex vnius eorum persona dicit:

Persius.
In procras
stinantes
opus suæ
salutis.

Cras hoc fiet, idem cras fiet, quid? quasi magnum

Nempe diem donas: sed quum lux altera venit,

Iam cras hesternum consumpsimus: ecce aliud cras

Egerit hos annos: & semper paulum erit vitra.

Nam quanuis prope te, quanuis temone sub vno

Vertentem sese frustra sectabere canthum

Cum rota posterior curras, & in axe secundo.

¶ Nunquā autem rota quæ in quadrigæ posteriori axe est, quanuis cum priore currat illam cursu valet cōprehendere, aut pertingere ad illam, tametsi ab ea nō longè distet.

Sed aliter & melius nos Sapiens admonet. Ne tardes, in-

quiens, cōueri ad dominū, & ne differas de die in diem.

Nam qui nō est hodie, cras minus aptus erit. Obstat enim

Eccle. 15.

plerun-

plerunque ad meliora se recepturis vana & vitiosa formido, de qua per Psalmistam dicitur: Illic trepidauerunt timore ubi non erat timor. id est, iusta timendi ratio. Malunt enim stulti semper pendere, quam aliquando sese in tutiora recipere. Ad hanc formidinem discutiendam virtus & fortitudo spiritus necessaria est.

¶ *Secundò*, necessaria nobis est spiritualis fortitudo ad fortiter & instanter operandum. Nam vt Sapiens ait: Egestatem operata est manus remissa, manus autem fortium diuitias parat. De forti nempe egressa est dulcedo. Et iterum Salomon ait: Manus fortium dominabitur, quæ autem remissa est, tributis seruiet. Patietur enim diabolus exactorem. Exactorem, inquam, culparum in hac vita, & pœnarum in futura vita. Sed ad ignauiæ & torporis excusionem nos Sapiens hortatur quum dicit: Quodcunque potest manus tua instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos quo tu properas. Et Apostolus ait: Dum tempus habemus operemur bonum. Attamen fingit sibi formidinem piger, dicens: Leo est in via, legna in itineribus. Denique abscondit manum suam piger sub ascella, nec ad os suum applicat eam. Et quia propter frigus arare piger noluit, mendicabit æstate & non dabitur illi. Sed vsquequo piger dormis? Quando consurges è somno tuo? Paululum dormies, paululum dormitabis. Paululum conferes manus tuas vt dormias, & veniet tibi quasi viator egestas, & pauperies quasi vir armatus. Si verò impiger fueris, veniet vt fons melsis tua, & egestas longè fugiet à te.

¶ *Tertiò*, necessaria est fortitudo ad sustinendum aduersa. Vnde B. Iob ait: Quæ enim est fortitudo mea vt sustineam, aut quis finis meus vt patienter agam? Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea cæna est. Nisi enim nos dominus fortes ad sustinendum aduersa dono sui spiritus efficiat, vtique de nobis quod in Threnis scriptum est verificabitur: Abierunt absque fortitudine ante faciem subsequētis. Hinc etiam Salomon ait: Si desperaueris lapsus in die angustie, imminuetur fortitudo tua. Sed expecta dominum, viriliter age & confortetur cor tuum & sustine dominum. Nam propter te, inquit ille, sustinuit opprobrium.

Quare

PROV. 10.

Judit. 14.

PROV. 12.
Diabolus
exactor.

Eccle. 9.

Galat. 9.

PROV. 16.

PROV. 19.

Ignariar
guntur.

PROV. 20.

PROV. 14.

Iob. 6.

Thren. 1.

PROV. 14.

Quare ergo & tu propter ipsum non sustineas? Quinimò (vt monet Sapiēs) Omne quod tibi applicitum fuerit accipe, & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiā habere. Et quoniā ad sustinendum aduersa patienter, nihil mouet efficacius quā exemplū Christi patientis: ideo cogitate eum, inquit Apostolus, qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficiētes. Hinc etiam beatus Petrus ait: Christo igitur passo in carne, & vos eadē cogitatione armamini. Et beatus Iacobus: Exemplum, inquit, accipite fratres exitus mali, longanimitatis, & laboris, & patientiæ prophetas qui loquuti sunt in nomine domini: Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt.

*Eccle. 2.**Hebr. 12.**1. Pet. 4.**Iacobi. 5.*

¶ Quarto, necessaria nobis est fortitudo ad resistendum. Vnde & de patribus test. vet. dicit Apostolus: Fortes facti sunt in bello. Et beatus Petrus: Aduersarius, inquit, vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide. Denique vsque ad mortem, inquit sapiens, certa pro iustitia, hoc est, per totā hāc vitam tuam, defende & conserua in temetipso iustitiam. Resistite diabolo, & fugiet à vobis. Et vnde iterum Apostolus Ephesis scribens ait: Accipite armaturā dei, vt possitis resistere in die malo.

*Hebr. 11.**1. Pet. 5.**Eccle. 5.**Iacobi. 4.**Ephes. 6.**Iosue. 8.**Iosue cly-**peum ele-**uat cōtra**Hai.**Thren. 3.*

¶ Quum eleuaret Iosue aduersum hostes clypeum, sui qui prius fugere hostes visi fuerant, contra persequentes fortissimè restiterunt. Iosue Christum & factis & nomine præfigurauit, cuius scutum Apostolica prædicatione per orbem terrarum eleuatū ipsius passio est, quæ recogitata, solutos corde corroborat, & pusillanimes cōfortat, de quo scuto quod in Threnis Ieremias ait, accipi potest. Dabis eis scutum cordis, laborem tuum. Ad huius nempe scuti contemplationem qui fugerant denuò pugnabunt. Fugientū similis fuit beatus Petrus in domini sui negatione, qui tamen postea fortissimè restitit quando etiam cæsus perseuerabat in ipsius confessione.

*Luc. 22.**Matt. 11.*

¶ Quintò, necessaria est fortitudo ad perseuerandū. Non enim nisi fortes, vsque in finem perseuerant. Sanè regnū cælorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. Sed quid prodest fortiter pugnasse, si ante finē certaminis abiectis

DOMINICA XVI

Similitudo.

& armis, & animo, turpiter fugiens, des terga cædētibus) Quid prodest gubernaculum in medijs fluctibus prudenter tenuisse, si iam portui proximus, nauem in scopulos ire & perire nauclerus sua negligentia permittat? At verò (sicut ait Propheta) qui sperant in domino mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current & non laborabunt. Ambulabunt & non deficient. Itaque opportunè orat Apostolus donari fidelibus à summo patre virtutem, qua in interiori homine corroborentur, quatenus ad ea quæ dicta sunt, sufficientes & fortes inueniantur.

¶ Circa tertium dicit:

In charitate radicati & fundati, vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum.

3. Tim. 1.

Roma. 5.

Roma. 8.

Ioan. 15.

Charitate nos firmari.

¶ Hic optat & orat vt de diuinis & spiritualibus rebus pleniorē fideles notitiā accipiant. Inter omnia autē quæ fideles in hac vita nosse oportet, charitas ipsa vel omnium primum occurrit, tam illa quæ finis est præcepti, quā deo super omnia & proximo sicut nobis ipsis debemus, quā illa quam commendat deus in nobis quādo proprio filio nō pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illū: & illam præcipuè qua nemo maiorem habet, vt scilicet ponat animam suā pro amicis suis. Apost. ergo orans & oprans salutem fideiū, In charitate, inquit, radicati & fundati, subaudias, opto vt sitis. Vbi per similitudinē arboris firmiter radicata, & domus stabili fundamento innixæ, fidelibus optat vt per verē charitatis stabilem virtutem, in interiori homine cōtra omnia aduersa firmentur, sicut & ille intellexit qui ait: Facite dignos fructus pœnitentiæ. Iam enim securis ad radicem arboris posita est.

Luc. 3.

per charitatem qualiter proficit homo.

¶ Sicut enim arbor fixis radicibus in altum firma stat, & suis trahit è terra radicibus alimentū, & recipit incrementum, floribus proinde decoratur & frondibus, fructūque fecundatur: ita etiam fidelis quisque charitate imbutus, cōstantia & perseverantia stabilitur, vt cum Apostolo pos sit non immeritò dicere: Quis nos separabit à Charitate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculū, an gladius? Ab eadem proinde charitate quasi à radice, spirituali cōsolatiōe nutritus, crescit assiduè per gra

Roma, 8.

tiz

tix & virtutis augmentum, desiderijs pijs quasi floribus, & sermonibus bonis, quasi frondibus amœnis germinat, & decoratur; & in pijs actionibus fructum affert iustitiæ. De huiusmodi ait Apostolus: Ego plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit.

1. Cor. 3.

¶ Aduertendum proinde est fidelem animam duabus quasi radicibus in deo firmari, intellectu scilicet, & affectu. Intellectus firmatur & radieatur in prima & summa veritate, affectus verò per charitatē in summa dei bonitate. Vnde in Iob scriptum est: Radix mea aperta est secus aquas, scilicet gratiarum vel scripturarum. In Christo Iesu crucifixo radicem intellectus fixerat Apost. quādo ait: Nihil iudicavi me scire inter vos, nisi Iesum Christum & hunc crucifixum. Radicem verò affectus per charitatē in Christo fixam & firmam se habere comprobauit, quum dicebat (quod iam dictum est,) Quis nos separabit à charitate Christi? Et rursum quum dicebat: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Taliter radicata arbor non timebit quum venerit vel æstus tationum, vel tempestas aduersitatis aut tribulationis. Adulterina verò plantationes non dabunt radices altas, id est, profundas, & à vento commouebuntur. Istæ sunt plantationes quas non plantauit pater cœlestis, sed plantauit eas hypocritis, ambitio, hæresis, vel aliquid simile. Eradicabuntur enim & arescent, & tandem mittentur in ignem.

*Radicibus
geminis
nos in deo
firmari.*
Iob. 20.

1. Cor. 2.

¶ Domui nihilominus fidelis quisque comparatur, sicut alio loco Apost. insinuat, dei inquit, ædificatio estis. Que similiter domus charitati, tanquam stabili nititur fundamento, vsque adeo, ut & si descendat pluuia, veniant flumina, & frideant spirantes venti, non cadat. Non enim vincit illam vel pluuia hereticæ persuasionis, nec flumina carnalis delectationis, nec vêtus seu tempestas violentæ persecutionis. Dicit ergo Apost. Flêcto genua mea ad patrem domini nostri Iesu Christi, ut det vobis secundum diuitias gloriæ suæ virtutem corroborari per spiritum eius in interiori homine, habitare Christum per fidem in cordibus vestris. In charitate radicati & fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis. Hoc est perfectè intelligere (sicut & omnes sancti) quæ & quanta sit charitatis latitudo, longitudo, sublimitas & profundum.

*Roma. 8.
Philip. 1.*

*Sapien. 4.
Plantationes
adulterinae.
Matt. 15*

*Homo fidelis
domini
comparatur.
1. Cor. 3.
Matt. 7.*

*Charitatis
quadrifaria
dimensio.*

- Latitudo* ¶ Latitudo nempe charitatis etiam inimicos complectitur cum hilaritate benefaciens & illis, & omnibus quibus potest. Sed quoniam abundante iniquitate, multorum charitas refrigescit, opus est longitudine, quæ est longanimitas perseverandi, ubi quodammodo stando perseveratur, de cuius perseverantiæ fructu Christus loquens: Qui perseverauerit, inquit, usque in finem, hic saluus erit. Porro charitatis sublimitas ea est, quæ dirigit cor sursum, ut de ipse in præmium expectetur. Nam si bene operaris etiam usque ad inimicos, & hilariter tribuis, habes latitudinē. Et si in his usque in finē perseveras, habes longitudinem. Sed si hæc omnia propter mercedem supernam non facis, altitudinem non habes. Et per hoc, illa iam nec longitudo erit, nec latitudo. Nam habere hæc charitatis altitudinē, est cogitare deum, amare deū, & gratuito amare, ipsum proinde adiutorem, ipsum remuneratorem: denique ipsum, non aliud quicquā ab ipso in præmium expectare. Quem si amas, gratuito necesse est ames, ut verè ames, & ipse sit merces tua, quam amas & desideras.
- Profundū* ¶ Postremò, charitatis profundū nosse, est intelligere occultum dei esse iudiciū, quare isti dat, illi non dat. De profundo nempe iudiciorum dei, quæ scrutari contemplarique non quimus, procedit omne quod possumus. Quid possum, video: sed unde possum, non video, nisi quia novi esse à deo. Quare autem illi & non illi det, non multum est ad me, abyssus est & profundum. Abyssus etenim quædam est voluntas dei, cuius causæ non inuestigantur, cuius gratia saluamur, quia non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis suæ. Sed hæc voluntas eius in abdito est (ut diximus) cuius secreti profunditatē expauescens Aposto. clamat: O altitudo diuitiarū sapientiæ & sciētiæ dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Vbi altitudo profunditatē significat, sicut ibi: Puteus altus est, id est, profundus.
- Ioan. 4.* ¶ Itaque in his quatuor charitatis dimensionibus iam dictis, mysteriū & figura crucis ostenditur. Dominus enim qui arbitrio voluntatis suæ, non autem necessitate aliqua mori dignatus est, etiam mortis genus & modum pro arbitrio

bitrio suo elegit. Grandi sanè mysterio tale genus mortis elegit, in quo latitudinis huius & lōgitudinis, & altitudinis, & profunditatis magister tibi existeret, qui dixerat: Tolle crucem tuā & sequere me. Tollitur crux, quum spiritu facta carnis mortificatur. Quandiu autem euacuatur corpus peccati, quandiu exterior homo corrumpitur, vt interior renouetur de die in diem, tēpus est crucis. Nō otiosè, in quā, crucem dei filius elegit, sed vt te huic mundo crucifigeret. Quoniam verò per Christi domini nostri charitatem (qua pro nobis mortem adiit) tāta nobis misericordia prouenit: ideo cōsequenter orat Apost. & optat, vt illam fideles, saltem secundū suam capacitatem diuinitus illustrati nouerint, dicens:

Scire etiam supereminentem scientiæ charitatem christi, vt impleamini in omnem plenitudinem dei.

¶ Oro, inquit, vt possitis eam nosse & intelligere charitatem, qua nos dilexit Christus, tantam esse, quòd omnē superemineat & excedat scientiam humanā. Plenè etenim sciri non potest, quanta nos charitate dilexit. Et quia quò plus deus intelligitur, plus & amatur, & quantò plus amatur, tantò amplius in spiritualium charismatū participationem venit, ideo orat & optat nos (saltem pro nostro modo) hanc eandem Christi nouisse charitatem, quaten⁹ hic virtutum & gratiæ, illic verò beatitudinis plenitudinem assequamur. In quam plenitudinē, inquit, venire nō potestis, nisi prius agnoscatis Christi erga vos maiore esse charitatem, quàm humana scientia comprehendat. Nā charitatis illius magnitudinem nemo potest comprehendere, qua videlicet deus homo factus est, qua iustus p impiis, dominus pro seruis, pro creatura sua creator Deus mortem adire dignatus. Vnde per Esaiam loquitur, dicens: Nūquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt nō misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamē nō obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te, vt videlicet tibi innotescat quando ego te amaui. Ista, inquit Apostolus, volo vos scire, vt impleamini in omnem plenitudinem dei, & in gratiarū actione sicut patri, ita & filio honorem exhibeatis, vt sit plena diuinitatis confessio in vobis. Sed fortasse dicat aliquis: Ex quo charitas Christi

Matt. 16.
Roma. 8.

*christi
charitas
erga nos
omni ma-
ior sciētia*

Esai. 19.

supereminet scientiæ, quo pacto sumus eam cognituri? Vtique non humana scientia, sed spiritali. Præterea neque illud dixit, quòd hanc quãta sit cognoscetis, sed cognoscetis, inquit, quòd sit scientiæ supereminens, & hoc oro, vt à spiritu perdiscatis.

¶ Circa quartum dicit:

Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter, quàm petimus, aut intelligimus, secundum virtutem quæ operatur in nobis, ipsi gloria in Ecclesia, & in Christo Iesu, in omnes generationes seculi seculorum, Amen.

¶ Hic asserit deum omnia quæ superius & dicta & optata sunt nobis posse conferre, & abundantius quàm vel intelligimus, vel petimus: hoc est, plus quàm petere sciamus petere præsumamus. Quàm petimus, inquit, aut intelligimus, quia plus intelligimus quàm petimus. Plus tamẽ, inquit, ille potest operari vobis, & hoc secundum virtutem quæ operatur in nobis: ita potest hoc in vobis, sicut & in nobis Apostolis potuit. Ob hoc ergo ei soli, & nõ homini quòd nihil ex se potest, sit gloria pro his quæ fecit, & quæ benefecit nobis. Rectè autem in dei laude sermonem cõcludit, vt & beneficia conferentem extollat, & magnitudinẽ gestorũ eius in nos patefaciat. Neque enim ea fuisset hic demiratus, nisi deus nobis talia contulisset, quæ in sui admirationẽ & gloriam cõuerterent homines, vt verbi gratia: Quòd deus factus est homo, & p̄ hominibus mortuus, & huiusmodi multa, quæ maiora sunt, quàm aut petamus aut intelligimus. Quis enim hæc vel intelligere potuisset, vel petere præsumpsisset? Pro his, inquit, & similib⁹ sit ipsi deo gloria, & hoc in Christo Iesu. Non enim potest aliquis deum verè laudare, nisi in Christi fide & virtute. Ipse nempe Christus ad hoc faciendum virtutem nobis & gratiam præbet, docetq; quemadmodũ sit hoc faciendũ, quia videlicet in ecclesia. Vnde ipse ad patrem loquẽs: Narrabo, inquit, nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesie

Deũ non laudabo te. Et iterum: Cõfitebor tibi in ecclesia magna. Et nisi in ecclesia gloria inferi aduersus hanc præualebunt, ideo dicit: In omnes generationes seculi seculorum. Dei enim tam laus quàm gloria non accipiet finem.

DOMI-

DOMINICA XVII

post Pentecosten.

Obsecro vos ego vinctus in domino, vt dignè ambuletis vocatione qua vocati estis.

Eph. 4.

¶ In hac lectione Apost. fidelium mores instituit. Et hoc duobus modis. Primo, generaliter. Secundò, quo ad aliquas virtutes specialiter. Primum facit à principio lectionis. Secundum, ibi: Cum omni.

¶ Circa primum dicit:

¶ Obsecro vos ego vinctus in Domino, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis. Non vritur imperantis verbo, sed obsecrantis, è vinculis hæc scribens, vt fidelibus quæ sunt recta persuadeat quanquam autoritate summa funderetur, sciens quòd remissius imperanti, facilius obtemperatur, & hominem generosæ mentis esse, qui sponte sua sequi malit quàm trahi. Hinc est quòd quorundam rigide iusionis præuaricatores multiplicant. Superiorum enim in subditos præcepta vincula sunt. Sed palàm est vincula esse odiosa. Noluit ergo Paulus discipulis suis præceptorum laqueos iniicere, sed modestiam pariter & humilitatem seruans, in serui morem eos precatur, dum hos ad integritatem morum & perfectionem vitæ cupit inducere. Quibus etiam precando vincula sua proponit, vt illos ad sui miserationem commoueat, & in suorum vinculorum leuamen & refrigerium spiritus, inducat ad suæ deprecationis effectum. Ego, inquit, vinctus in Domino, quasi dicat: Non aliquo malo meo facinore, sed ob Christi Domini nostri prædicatam gloriam, & ob vestram ad Christum conuersionem, coniectus sum in vincula. Propter quæ & promptiori decebat illos animo Apostolicè suadelè acquiescere, eiusdem Apostoli charitatem in illos vel hoc argumento perdocti, quòd etiam in vinculis de illorum commodis curam gerit, & quasi sui oblitus de illorum sit salute sollicitus. Nihil enim pro se ab illis precatur, sed pro illis: vt quæadmodum, inquit, vestra deposcit vocatio sic incedatis.

Obsecrare maluit apost. quam imperare.

Superiorum præcepta laqueos esse & vincula.

*Ambularis
dignè no-
stra voca-
tione debe-
mus.
similia.*

¶ Estis nanque ad magna vocati, vt videlicet Christo con-
fideatis regni cœlestis cōparticipes. Ideoque nō debet hec
vestra dignitas indignis Christo operibus contaminari.
Inuitatus quispiam & iturus ad præpotentis hominis con-
uiuium, de inuitantis se dignatione & beneuolētia non in-
gratus, quo potest honestiore vestimentorū cultu illò pro-
ficiscitur. Rursus si mulier quælibet humili loco nata à no-
bili principe admetur & desponsetur, ipsa utique in die
qua ad talem sponsum ducenda est, summo studio ornare
se studet & mundare, vt illius placeat affectibus. Etsi mor-
talis hoc facit vt homini mortali complacet, quantò ma-
gis se debent fideles ab omni contagione peccati pro viri-
bus emū dare, virtutibusque & operibus bonis semetipsos
exultos & ornatos reddere, quum ad æternę beatitudinis
gloriam (ac si ad magni regis cōuiuū) sint vocati, & quod
maioris est gratiæ, per fidem sint animæ eorum regi regū
Christo domino desponsatæ? Vnde Apostolus ecclesię cre-
dentium loquens: Despondi vos, inquit, vni viro virginem
castam exhibere Christo. Itaque dignè ambuletis vocatio-
ne qua vocati estis. Dignè etiā mea doctrina & informa-
tione, ambulate de virtute in virtutem proficientes, ac fru-
ctum honoris & honestatis in sancta conuersatione profe-
rentes, & tanquam bonus ager creditum doctrinæ semen
cum fœnore multo reddentes.

2. cor. 11.

¶ Circa secundum principale dicit:

*Cum omni humilitate, & mansuetudine, cum patientia, supporta-
tes inuicem in charitate.*

*Hortatur
ad ample-
ctendā hu-
militatem
Luc. 1.
In super-
bia gradus,
entes ar-
guuntur.
Esa. 3.*

¶ Hic instruit fidelium mores, speciatim ad nonnullas vir-
tutes adhortando, quarum prima est humilitas, dicens: Cū
omni humilitate, scilicet ambuletis, vt & cum deoambu-
letis & deus ipse vobiscum, qui non nisi humilibus suam
gratiā impartitur, iuxta quod per prophetam dicit: Non
habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam. Por-
rò superbos disperdit mente cordis sui. Quod postquam
experimenta Nabuchodonosor rex Babylonis in semet-
ipso probasset, confessus est dei potentiam, qui gradien-
tes in superbia potest humiliare. Porrò superbiam dete-
stans Dominus per Esaiam loquitur dicens: Pro eo quòd
eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo,
& nu.

& nutibus oculorum suorum ibant, & plaudebant, & ambulabant, & pedibus suis composito gradu incedebant decaluabit dominus verticem filiarum Sion. Et post pauca: Mœrebunt & lugebunt portæ eius, & desolata in terra se-
debit. Hinc iterum per alium Prophetam dicitur: Væ vobis qui opitulenti estis in Sion optimates, capita populorum, ingrediētes pompaticè domū Israel. Et subdit comminando pœnam: Qui separati estis in diem malū. Et post pauca sequitur: Iuravit dominus Deus in anima sua, dicit dominus deus exercituum, Detestor ego superbiam Iacob & domos eius odi, & tradam ciuitatem cum habitatoribus suis.

Amos. 6

¶ Sed aduertendum est, quòd sicut per superbiam ira dei vel maxime prouocatur: ita & placatur per humilitatem, quod patuit in Achab rege Israel. Is enim quum vœnundatus esset vt faceret malū, idololatra, sacrilegus & innocentis effusor sanguinis, auditis per Heliam diuinis ad se cō-
minationibus, ambulauit demisso capite, humiliatus propter sermones domini, de quo dominus ait ad Heliam: Vidisti humiliatum Achab coram me? Quia ergo humiliatus est mei causa, non inducam malum, quod loquor sum in diebus eius. Ambulemus ergo & ipsi in humilitate, sicut ille qui ait: Neque ambulauit in magnis, neque in mirabilibus super me. Hinc etiam nobis in Euangelio dicitur: Attendite à Scribis qui volunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro, & primas cathedras in synagogis, & primos discubitus in conuiujs. Tu autem non sic, sed vt alio loco dominus dicit: Quum inuitatus fueris ad nuptias, vade & recumbe in nouissimo loco, vt veniens qui te inuitauit, dicat: Amice ascēde superius, & erit tibi gloria. Et iterum: Discite à me, inquit, quia mitis sum & humilis corde. Nec otiosum est quod dicit, cum omni humilitate. Veram enim & non fictam humilitatem requirit, quæ non modò verbis, sed etiam factis, habitūque ipso, & gestu, sit præferenda. Nec solùm in vnum alterumve erit hæc humilitas: sed in omnes seruanda, tam tenues quàm opulētos, tam abiectos quàm præclaros.

*3 Reg. 21
Humilitate iræ dei placari.**Humilitas suadetur.**Luc. 20.**Luc. 14.**Mat. 11.*

¶ Sed non ab re illos primo loco de humilitatis virtute commonefacit, quum sit ipsa virtutum cæterarū mater & funda-

funda-

Humilitas quas pariat animi virtutes. fundamentum. Parit enim reliquas virtutes ex se. Verbi gratia, mansuetudinem, patientiam, obedientiam, modestiam, sobrietatem. Illas nihilominus quasi loco tuto in se custodit, ne vanitati vel iactantiæ, quasi vento proteruo & puluerulento sint obnoxia. Sanè, si non nisi per spiritum generantur virtutes in nobis, nec requiescit spiritus domini nisi super humilem, & quæ à sapiètibz & prudentibus diuinæ Sapiètiæ arcana absconduntur, per spiritum reuelantur paruulis: liquet nõ nisi per humilitatem ad reliquas animi virtutes atque ad ipsam Sapièntiam posse quempiam peruenire. Scriptum enim est: Vbi humilitas, ibi Sapièntia. Econtrà verò: Vbi superbia, ibi contumelia, ibi ignorantia sui, & stultitia, atque ideo superbos dominus mente cordis sui despectos inanes & aridos derelinquit. Quo fit, vt luce veritatis destituti, amplius euanescant in cogitationibus suis. Nam quum leues sint, in altum faciliè tolluntur, vt dispergantur tanquam puluis quem proiicit ventus à facie terræ. Humiles autem Deus inhabitans confirmat illuminat, & conseruat.

Hortatur ad mansuetudinem.

¶ Secundò hortatur nos Apostolus ad mansuetudinem, quâ humilitati coniungens ait: Cum humilitate & mansuetudine. Et rectè quidem mansuetudinem humilitatis virtuti subiecit, vtpote quæ non nisi ex humilitate procedit, siquidem mansuetudo, animi tractabilitas est, cohibens iracundiæ ferocitatem, placabilem reddens hominem, exorabilem, persuasibilem. Sic autem ex humilitate nascitur mansuetudo, vt etiam per eam humilitas ipsa seruetur. Nisi enim humilitati mansuetudo comes esset, nulla prorsus esset humilitas. Quis enim humilem dixerit, quem iracundum, quem implacabilem, quem inexorabilem, quem impersuasibilem esse conspexerit?

1. Re. 24. David regis mansuetudo.

¶ Porro mansuetudinis exemplum nobis Dauid sanctus exhibuit, vir vtique secundum cor dei, qui nec de iniquo rege Saule persequente, nec rursus de maledicètia Semei atrociter infectantis se verbis contumeliæ, quin & lapides & terræ puluerem in regem mittentis, vltionem sumi passus est. Vnde postmodum & ipse fiducialiter orabat dominum, dicens: Memento domine Dauid & omnis mansuetudinis eius. Quum enim humana fragilitate in peccatum

1. Re. 20.

1. Re. 16.

lapsus

lapsus esset, misericordia dei & ipse opus habebat, cuius clementiam interpellans, quam proximo indulgentiam mansuetus exhibuerat, hanc sibi à deo præstari fiducialiter precabatur. Tertio commendat nobis Apostolus virtutem patientiæ, quum dicit:

Cum patientia supportantes inuicem in charitate.

¶ Ac si dicat: Si tibi à fratre oritur molestia, alter alterius onera portate, & hoc nõ fictè, nec cū tædio & animi indignatione, sed in charitate. Siquidem fieri potest quòd molestiam passus, nequiter & dolosè quam non habet patientiam simulat, & hoc multis modis. Vno modo, quum vltimè inuiriæ opportunū tempus quis expectans, simulat patientiam, attamè propositum vltionis manet alta mète repostū, vt suo tēpore malum pro malo, & cum scœnore retribuat. Alio modo, quū quis accepta iniuria & tacet & fingit paciētiam, vt sua quasi insensibilitate aduersarius iracundiæ furore magis crucietur. Tertio modo, quū quis paciētiam simulans non resistit, non quidē ex charitate proximi, sed potius gratia sui ipsius, & propriis incōmodis vel damnis euitandis, ne si resistat, seipsum prodat, palàm ostendēs qualis sit. Patiēs quippe & māsuetus reputari vult ab hominibus, qualis tamen non est, sed (sicut dictū est) ne seipsum honoris sui damno afficiat, dissimulat, & quā nõ habet paciētiam ostendit. Quarto modo, quum quis vltionem meditās, timēs tamen ne cōtentionem vel rixā cum aduersante ingressus, nimis suæ mentis perturbatione semetipsum lædat, simulat patientiam. Quinto modo quum quis timēs ne cōtentionem vel rixam cum altero capiens (vt fieri solet) nõ bene compos suæ mētis effectus, graui⁹ aliquid in illū verbo vel facto cōmittat, quod postmodum cum suo dāno vel impēsis sit emēdandū. Sexto modo, quū quis eo animo simulat paciētiam vt alteri insidietur, hac intentione, vt aduersari⁹ aliquid in ipsum verbo vel opere cōmittat, quod illi postmodū possit obicere, vnde ille cōfūdatur, vel quod in illi⁹ infamiā possit aliis studio detractiōnis enarrare. His modis paciētiam nõ habetur, sed fingitur. *Proximū hac ratio-*

¶ Nec huiuscemodi simulationibus supportamus inuicem in charitate, quādoquidem hanc ob causam proximū supportare debeamus, vt videlicet impleamus legem Christi *ne paciē- ter fera-*
qui om. *mus.*

1. Pet. 2. qui omnium nostrum infirmitates & peccata portauit in corpore suo super lignum crucis, qui & vsque adhuc peccantes nos supportat. Nam vt Ieremias ait: Misericordia domini, quia non sumus consumpti. Proinde quum & ipsi in multis à proximis supportemur, quare vicissim & nos aliorum imperfectiones non feramus, nequaquam hos despicientes, quum ipsi à nemine propter nostras infirmitates despici velimus, sed supportari?

¶ Denique proximum in charitate supportare etiam hac ratione debemus, ne, si illi per impatientiam repugnem⁹ in grauioris culpæ reatum defensionis colore labamur: vt plerunque cōtingit. Nec tamen in proximi culpas propter huiuscemodi patientiam tacendo consentire putemur, quandoquidem vel aptius ad illius correctionem expectamus tempus, vel quod vltro sese emendabit opitulante deo cōfidimus, vel quia nouimus eū no malicia deliquisse, sed vel passione, vel occasione præuentum, quū ipse de cætero bonus esse cōsueuerit. His enim & aliis huiuscemodi cōsiderationibus proximū patienter ferre nos cōdecet. Hoc enim est illum in paciētia supportare in charitate. Quartò, nobis Apostolus commendat vnitatem pacis, dicens:

Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis.

*Commen-
dat pacis
vnitatem
Ecclesie
membra
spiritu sã-
cto conne-
ctuntur,
Simile.*

¶ Hanc sacrosanctam vnitatem facit spiritus sanctus, qui habitare facit vnanimis in domo. Sicut enī in nostro corpore spiritus noster omnia mēbra continet, regit, & vnit, tametsi diuersa membra sint: ita & spiritus sanctus cunctos in Christo fideles facit vnanimis, necitque (quanuis natione aut moribus, aut arte, aut studio, vel cōditione quauis alia inter se differant) per eundem tamen hūc spiritū vnū omnes efficiūtur. Studeamus ergo per mutuam pacem hanc inter nos seruare coniūctionem, ne, si perdidimus, perdamus & vitam. Sicut enim manus vel pes, si cū reliquo corpore diuortium fecerit, vt ab aliarum corporis partium copula proscindatur, extunc membra mortua sūt ita & quicumque ab ecclesie corporis vnitatem separantur, per Christum viuere nō possunt. Hæc vnitatis in vinculo pacis seruanda est, quæ pax idcirco vinculum dicitur, quia plura simul in vnū connectit.

¶ Quia

¶ Quia verò hi qui vno sunt vinculo colligati, suimet potestatem nō habent, vt quò quisque voluerit, ire possit: ita & qui sub vno sunt spiritu, non tantū quæ sua sunt cōsiderare debent, sed quæ aliorum, sicut & ipse Christus, non quæ sua sunt, sed magis omnium nostrū per suam mortē quæsiuit salutem. Exempli gratia: Hi qui matrimonio iuncti sunt, eodem vinculo continentur. Qui si in bono fuerint cōsentientes, alter fulcitur ab altero, & inuicem præsidio sunt. Sin autem discordes fuerint, quum ab inuicem separari non possint, inuicem impedimēto sunt omnium grauissimo, odiosissimōque. Non enim istis matrimonij vinculum concordantium salus est, sed concertantium iugum. Simile aliquid videm⁹ in auibus simul in pascuis copulatis. Ad hoc enim vt bene sit illis, quò alterum proficiscitur, necesse est alterū comitari. Alioqui pastus nullus, nulla requies, sed ieiuna colluctatio, & rixa quotidiana. Quæ similitudo etiā inter collegas quoscunq; & simul in vnum viuentes reperitur, Qui si cupiunt saluti suæ fore consultum, vnitatem spiritus in vinculo pacis custodiant oportet, & alter (quum opus fuerit) obtēperet alteri, modò nihil iniquum, aut dei legib⁹ aduersum exigatur. Alioqui non iam erit psallere: Ecce quàm bonum & quàm iocundū habitare fratres in vnum. Sed illud potius verificabitur: Inimici hominis, domestici eius. Et illud: Ecce cum scorpionibus habitas, & increduli & subuersores sunt tecum. Cum talibus enim habitare non bonum & iocundū, sed malum est & tædiosum. Qualis autē esse debeat hæc vnitatis, consequenter ostendit dicens:

Vnum corpus & vnus spiritus.

¶ Efficiunt etiam fideles vniuersi corpus vnum, cuius ipse Christus caput est, quorum omniū tanquam membrorum ad inuicem vnionem & copulā efficit spiritus sanctus, qui est spiritus adoptionis filiorum dei, illos inter se in vnum & cū deo iungēs, qui & ipse patris & filij mutuus amor & æterna beatæque cōnnectio est. Ad ipsum ergo pertinet cōnnectio & societas illa, qua vnici filij dei vnum corpus mysticum efficiuntur. Hæc enim connectio per ipsum est. Sed aduerte, quòd sicut vnum corpus hominis multis constat mēbris, & vna anima omnia illa viuificat & vegetat mēbra,

Pax cur vinculum dicitur.

philip. 2.

Vnitatis quam necessaria

Psal.

Matt. 10.

Ezech. 2.

Ecclesia

membra

per spiri

tū sanctū

corpus

vnū effici

bra, faciēs in oculo vt videat, in aure vt audiat, in pedibus vt ambulēt, in manibus vt operentur, & sic in cæteris mēbris: ita & spiritus sanctus membra mystici corporis Christi, quod est ecclesia, continet, vegetat, & viuificat, vt vnū quodq; ad opera suo statui convenientia rectē moueatur. Proinde sicut humani corporis membrum p̄cisum formam quidē qua cognoscatur retinet, sed nequaquā spiritus sequitur quo p̄ter vnitatem viuat, sic quicumque à dictæ pacis diuisus est vnitare, abscessus est tanquā membrum à viuo corpore, tanquā palme à vite, sacramentū quidem (vt formam pristinam) retinens, sed extra vnitare spiritu nō viuat. Vanē autem foris de forma gloriatur, nisi etiam ab intra spiritu vegetetur.

Nota.

*Mēbrorū
inter se
charitas
triplex.*

¶ Sed attende quod inter eiusdem corporis membra ad inuicem trifaria charitas reperitur, quam & nos cōuenit erga proximos imitari. Vna est charitas mutue supportationis. Membrum enim quod sanum est, nō despicit membrum quod vel infirmum vel fractum est, quin potius vel illius supplet vices in opere, vel alligat illud, vel iuuat, nequaquā illud abiiciens quia infirmū est. Et quidem ipsi debemus inuicem supportare, non despiciere, inuicem iuuare & subuenire in quo possumus, salutem fraternam fideliter intendere.

¶ Alia est charitas mutue subuentionis, quam habere debemus ad proximos, non modò membrorum eiusdem corporis, sed & ipsorum Ethnicorum exemplo perdocti. Vbi hoc vnū auctore Plinio cōsiderasse sufficiat, quātus scilicet olim apud Romanos gentiles adhuc, coronæ ciuicæ fuerit honos. Hęc enim à senatu dabatur ei qui patrię muros primus ascendens, audentē irrumperet, occidit. Item & illi dabatur, qui ciuem in bello periclitantē maluit seruare quàm hostē occidere, modò fateretur ipse per illum se esse seruātū. Itaque huiuscemodi corona accepta, perpetuò vt siue in ludis, siue in quocunq; ciuium conuentu licebat. Inducti, semper assurgi etiam ab senatu in more est, inquit. Sedendi etiā ius in proximo senatu. Vacatio munerum omniū ipsi, patrię, & auo paterno. Ecce quātis honorum premiis ad mutuam charitatem & tuitionē conciuium inuitabantur.

*Li. 10. c. 5
Ciuice
quondam
coronæ ho
nos, &
quis ea di
gnus.*

¶ Reliqua

¶ Reliqua est, charitas mutuę vel compassionis in malis, vel cōgratulationis in bonis. Nam si quis vni mēbro vim aliquam vel iniuriam intulerit, membrum aliud nō aliter hęc quām si irrogata sibi fuisset, indolet. Et rursus si munere vel beneficio vnū membrum fuerit honoratū, membrum aliud idipsum sese beneficiū accepisse putat, & mēbro honorato cōgratulatur. Sanē ad huiuscemodi membrorum inter se charitatē, & ipsi debemus gaudere cum gaudētib; & cū flentibus flere. Et rursus: Si quid, inquit, *1. Cor. 12.* patitur vnum membrum, cōpatiuntur omnia mēbra, vos autem estis corpus Christi, & membra de membro.

¶ Decet proinde vt inter fideles sit hęc pacis vnitas, non modō, quia vnum corpus, sed etiam quoniā vnus spiritus sunt. Omnium enim eorū est spiritus vnus, quē in sacra- *Ecclesie* mento regenerationis acceperūt. Vnde & de Christi mar- *membra* tyribus canimus, quōd perstiterūt in amore fraternitatis, *vnum spū* quia vnus fuit semper spiritus in eis & vna fides, & ab ini- *ritum ha* tione ecclesie, multitudinis credentium erat cor vnū & ani- *bere.*

ma vna. Aequum enim est, vt qui vnus corporis sunt mē- *Act. 4.* bra, & ab vno vegetātur & agūtur spiritu, & ipsi idem sentiant & equam animi promptitudinem, & sanctā ad inuicem & bonam habeant cōspirationem, vt sint ipsi & corpus vnū & animus idem. Idipsum suis fidelibus precabatur iam proximus passioni dominus: Pater, inquit, san- *Ioan. 17* cte, serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi, vt sint vnū sicut & nos, & hoc quidem pro præsētib; . Pro futuris autem omnibus qui credituri erant in ipsum proinde orans patrem, ait: Non pro eis rogo tantū, sed pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, vt omnes vnum sint, sicut & tu pater in me & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint, & dilectio qua dilexisti me in ipsis sit, & ego in ipsis. Nouit sanē redemptor & mediator ipse quid fidelibus suis permaximē necessarium sit, id videlicet quod ille à patre præ ceteris donis omnibus postulauit, vt sint vnum, inquit. Ad quam nimirum vnitatem habendam seruandamque nos debent inducere, etiam ea quę subneſcit consequenter dicens:

Sicut vocati estis in vna spe vocationis vestre.

¶ Illa consequenter distinguit Apostolus, quorum gratia fideles

DOMINICA XVII

*Vnitatis
pacis ser-
uanda.* fideles seruare debēt vnitatem. Forum est enim vna spes,
vnus dominus, fides vna, vnum baptisma, denique deus &
pater vnus.

¶ De primo (quum præmississet vnum corpus, scilicet esse
debetis) subiunxit: Sicut vocati estis in vna spe vocationis
vestra. q. d. sicut bonū illud quod omnibus vobis propo-
situm prēmium est, quòdque speratis vniuersi idē & vnum
est: ita nec vos fas est esse discordes in hac vita, qui ad illā
concordiā sempiternam pacēque imperturbabilem in-
tentione sancta festinatis. Non enim nisi vnanimes habi-
tare deus in illa facit domo. Vnde nō est eorum in certa-
mine disceptare, quibus idem incumbit hostis, qui nisi ab

Osee. 10. iis qui concordēs sunt, superari non potest. De disceptan-
tibus inter se per Prophetam dicitur: Diuisum est cor eo-
rum, nūc interibunt. Ad hæc, cōcordēs esse cōuenit quorū
victrix fortitudo eiusdem prēmij gloria ab eodē principe
deo coronabitur. In certamine enim contra communem
hostem vel maxime necessaria concordia ciuium est. Nā

Eccle. 4. & ipsa militū acies adunata resistit, soluta dispersaq; ca-
ditur. Vnde bene per Sapiētē dicitur: Melius est duos esse
simul, quā vnū. Væ soli, quia quum ceciderit non habet
subleuantē se, Et si quispiam prauauerit cōtra vnum, duo
resistunt ei. Funiculus triplex difficilē rumpitur.

¶ De secūdo quod nos ad vnitatē inducere debet, subdit:

Vnus Dominus.

*Secundo
quia eundē
habēt do-
minum.* ¶ Qui vos omnes vocauit, qui vitā omnibus largitus est,
qui & æquē est omnium vestrū caput, qui vos vniuersos re-
demt, & hoc nō auro vel argēto, sed summo pretiosi san-
guinis sui pretio, qui vos omnes pascit, qui omnium vestrū
miseretur, deniq; qui vos omnes sub eodem crucis suæ si-
gno pro eodē stipendio cōtra eundem omnium cōmunē

Simile. hostem, vocauit, & eidē destinavit certamini. Sicut enim
in bello eiusdem regis milites & serui cōtra cōmunē ho-
stem vnanimes sunt, quibus tamē vnanimitatis & periculi
nulla alia causa est, nisi q̄ eorum vnus & idem dominus
est: ita & vos, inquit, eiusdem summi regis Christi milites
seduli & fideles, ob huius vnitatem domini vestri, vel ma-
ximē decet esse cōcordēs. Neque enim tu maiorē, ille mi-
norem dominū sortitus est, sed vnum & eundē vniuersi.

¶ De

¶ De tertio & quarto quę nos ad eandem vnitatem inducant, subdit:

vna fides, vnum baptisma.

¶ Credentium est vna fides. Idem enim iubemur credere & operari. Sed aduerte quod fides potest intelligi, vel id quod creditur, vel id quo creditur. Si primū accipias tunc sensus est: Vna fides est omnium vestrum, id est, vnum est & idem quod ab omnibus vobis creditum est. Vnde fides catholica dicitur, id est, vniuersalis. Si secūdo modo accipias, tūc fides est in anima credētis, ei tantūm nota cuius est. Fides autem primo modo extra animū credētis est, & significat ea quę creduntur (vt iam dictū est) quippe quę in rebus sunt, quę vel esse, vel fuisse, vel futura creduntur. Fides verò secūdo modo, vt dixi, in animo credētis est, & in aliis alia nec vna in omnib⁹, scilicet numero, quāuis sit vna specie: quia similis in omnibus, sicut idē volētū dicitur volūtas vna, & duorū simillimorū dicitur facies vna.

Tertio, quia sunt eiusdem fidei.

¶ Debet ergo in nobis hęc vnitatis fidei efficere animorū vnitatem. Si enim vana fides siue Iudæorū siue Agarenorum, item corrupta fides, imò perfidia hereticorū, illos tantū reddit in errore & pertinacia cōcordes, quanto magis cōcordiā & vnitatē debet in nobis efficere fides vera? pręsertim quum quotquot saluādi sumus, per hęc fidē, nō ille ex operibus, iste per fidem, sed (vt dictū est) omnes per fidem quę per charitatem operatur, salutem consequimur.

Ratio à minori.

¶ Quartū est vnum baptisma, quo sumus omnes in filios adoptionis deo regenerati, & cęlestis regni heredes effecti, eūdē omnes patrem qui in cęlis est, & eandem sanctam ecclesiā in terris matrē adepti. Vnum autem est baptisma, quāuis sub tribus personis detur. Vnum etiam est, à quocunq; ministratur. Qui enim baptizat in spiritu, vn⁹ est deus. De quinto consequenter dicit Apostolus:

Galat. 5. Quarto, quia eodē baptisimi lauacro regenerati. Ioan. 2.

vnus deus & pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.

¶ Quasi dicat: Vel hac saltem ratione debetis adinuicem seruare vnitatē spiritus in vinculo pacis, quia omnium vestrū vnus est creator & pater, & cōseruator & nutritor, vnus est vnus cui est cura de nobis, cui⁹ gratuita miseratione subsistimus vniuersi. Et quoniam ipse omnium æqualiter &

Quinto, quia omnium pater vnus est deus.

II creator

DOMINICA XVIII

creator & redemptor & seruator est, cuius gratia egemus omnes, ideo non debet se quisquam alteri præferre. Proinde si nostræ mortalis naturæ infirmitatem spectemus, quid magis absurdū magisque indignum, quàm pacis unitate cõtempta contra proximum superbire? Etenim si (vt Boëtius ait) inter mures videres murem aliquem ius sibi & potestatem super mures cæteros vendicantem, quanto moueretur cachinno? Quid verò si corpus spectes, imbecillius homine reperire queas, quum ipsum hominē saepe velox hora dissoluat, & minima hunc vel corrumpant vel necent? Cognoscamus nos potius omnes sub vno deo & patre conditione creationis esse pares, nec quisquam fratrem suum despiciat. Et hic quidem summus pater est super omnes, quia omnib⁹ præsidet, & per omnia, quia prouidentia & moderatione omnia peruadit, sicut idem Boëtius canit, dicens:

Boëtius.

Sedet interea conditor altus
Rerūque regens flectit habenas.
Rex & dominus, fons & origo,
Lex, & sapiens arbiter æqui.

¶ Ipse timendus est, quum hūc nullus possit effugere, nec sit qui de manu eius eruere possit. Et hic, inquit, est in omnibus nobis per gratiā inhabitās, quicumq; seruamus hāc (que dicta est) sanctæ pacis unitatem. Quo habitatore vt nō indigni simus, unitos & concordēs esse necesse est. Sicut enim spiritus hominis separata, & discissa ab inuicem membra non viuificat (vt dictum est) ita nec spiritus dei illos qui per discordiā, unitatem sanctam derelinquunt.

DOMINICA XVIII

post Pentecosten.

I. Cor. I.

Gratias ago deo meo semper pro vobis.

¶ In hac lectione Apostolus primò nos exemplo suo informat ad gratitudinē. Secundò, assignat huius gratitudinis rationem. Primū facit à principio lectionis. Secundum, ibi: In gratia Dei que data est vobis.

¶ Circa primum dicit: Gratias ago Deo meo semper. Ex summo

summo quodam animi affectu communem omnium deū suum hic facit. Quum enim sit omnium & deus & dominus per creationem, cōseruationem, & moderationē eorum tamē deus peculiariter & propriē dicitur, qui cum colunt & amāt, & qui ab illo alieni nō sunt, quorū ipse protector & adiutor est: qui & illum tenent & possidēt, quomodo olim dictus est deus Abraham, deus Isaac, deus Iacob, deus Israel, deus Danielis. Huic Apostolus se dicit omni tēpore gratias agere, nō modò tempore pacis, sed & belli, tam aduersitatum tēpore quàm tempore prosperitatis. Vel quod ait, semper, intelligi potest, horis omnibus orationi deputatis. Vnde & alio loco ait: In omnibus gratias agite. Et vnde propheta: Benedicam dominū, inquit, in omni tēpore. Siquidem gratiæ agendæ sunt medico, nō modò quū leuioribus fomentis tumidū apostema delinit, sed etiam dum vrit aut secat. Apostolus ergo pro Corinthiis deo gratias agēs, suo illos informat exēplo, vt & ipsi assiduis deo gratias agant, & propriis ipsi vel virtutibus, vel actionibus nihil confidant, sed in dei gratia spes omnis illorum sita sit. Pro vobis, inquit, gratias ago deo, hoc est, Pro vobis filiis meis charissimis quos per euangeliū in Christo genui, pro vobis alumnis meis, quos ad morē paruulorum lacte nutriui, quum nōdum essetis solidioris cibi capaces. Sed quia ego vestræ cōuersionis, inquit, ministerium exhibens, plātaui, deus autem incrementū dedit, vt per meum ministerium proficeretis ad salutē, ideo gratias semper ago deo meo pro vobis.

¶ Omnis sanē qui beneficium accepit, gratitudinis debitor est benefactori, & licet non semper ad gratitudinem teneatur debito ciuili, semper tamen debito morali & naturali. Nam species iustitiæ gratitudo est, quæ & in mutis quoque animalibus reperitur. Quoniam autem præcipuè attendenda est benefactoris voluntas & illa animi eius benevolentia, ex qua tanquā ex suo fonte beneficium ipsum emanat: ideo & gratitudo ipsa in animo illius qui beneficium accepit quàm maxime consistit, sicut e contrariò & ipsa etiam ingratitude.

¶ Quare ad gratitudinem sat est voluntas compensandi, quū deest vel opportunitas, vel facultas Hinc ille nequaquam

Deus omnium quorum peculiariter deus vocatur.

Exod. 3.

Danie. 6.

1. Thes. 3.

1. Cor. 3.

Ibidem.

Gratitudinē quomodo iure debemus benefactori.

Gratitudo in qua consistat.

DOMINICA XVIII

*Debitum
gratitudi-
nis unde
oriatur.*

Roma. 13

quàm censendus est ingratus, vel cui beneficium compē-
fandi facultas non est, vel cui nōdum se ad hoc faciendū
obtulit opportunitas. Oritur autē gratitudinis debitū ex
debito amoris, à quo nullus exēptus aut liber est, sed nec
velle debet absolui. Iuxta quod alio loco idē Apostolus
ait: Nemini quicquā debeatis nisi vt inuicē diligatis. Quia
verò is te amare probauit, qui charitatis suę beneficia col-
locauit in te, idcirco nisi illū reciproco amore dilexeris,
gratitudinis debitum non persoluis. Amor enim requirit
amorē. Est proinde & voluntatum æqualitas in hac re at-
tendenda, vt sicut benefactor aliquid cōtulit ad quod cō-
ferendū minimē tenebatur, ita & eum qui beneficiū acce-
pit, voluntatē habere oportet etiā supra debitū, cōpensan-
di, si posset. Vt autē pateat quibus modis vera gratitudo ex-
hibeatur benefactori, aduerte q̄ ad eā multa requiruntur.

*Ad grati-
tudinem
pertinet
qua se-
quuntur.*

¶ Primò enim ad gratitudinem pertinet, vt beneficium
quod acceperis agnoscas, vt illius valorem & preciū sub-
limiter (vt æquum est) æstimes, tuam attendendo tum in-
dignitatem, tum egestatem, tum necessitatem, Hęc enim
beneficio pretium non mediocriter augent.

Eccle. 29

¶ Secundò pertinet ad gratitudinem, vt ipsum beneficiū
obliuioni nō tradas. Beneficium enim obliuisci, paruipen-
dentis animi est. Hinc enim nos Sapiens admonet, dicēs:
Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris, dedit enim pro
te animam suam.

¶ Tertio, vt beneficium ipsum prout possibile tibi fuerit,
compensare studeas, corde scilicet, ore, & opere.

¶ Quarto, vt benefactorē ipsum ames, suum erga te amo-
rem vicissitudinaria dilectione cōpensando. Nam (vt di-
ctum est) amor amorem requirit. Quo negato, quicquid
reddideris, non adæquasti te diligentis amorem. Quoniā
autem gratitudini ingratitude aduersa fronte opponitur:
ideo necesse est eam tot modis dici & distingui, quot mo-
dis dicitur ipsa gratitudo.

*Ingrati-
tudinis
modi qua
tuor.*

¶ Primus ergo ingritudinis modus est, acceptum bene-
ficium non agnoscere, aut id quod præstitum est, bene-
ficium non estimare: vel tamen si beneficium agnoscas, flo-
cipendas tamen, cōtemnas, vel te illo non eguisse existi-
mes. Proinde beneficium ipsum vituperare, aut (quod ini-
quius

quius est) beneficium ipsum maleficij vel iniuriæ loco habere. Vt verbi gratia: Si quis patrem aut matrem (qui post deum inter benefactores primo loco habendi sunt) propter eorum vel tenuitatem, vel humilitatem conditionis sperneret, aut hos certè nollet agnoscere. Huc spectat quò quis beneficia diuinitus accepta, vt puta creationis, redemptionis, conseruationis, aut nò agnoscit, aut pro nihilo ducit. Sed longe grauius his omnibus est, quum quis diuinitus sibi collata bona vituperat, blasphemias deum quòd ad calamitates natus sit & labores, dicēs se nihil experiri nisi mala in hac vita. Quæ omnia & similia detestandam præ se ferunt ingratitude.

¶ Secundus ingratitude modus est, quando tam benefactor ipse quàm beneficium datur obliuioni. Qualis fuit ingratitude pincernę Pharaonis, qui è carcere restitutus in gradum pristinum, oblitus est Ioseph interpretis suæ salutis. Simile quid de populo Israël per Prophetam dicitur: Obliti sunt deum qui saluauit eos, qui fecit magnalia in Aegypto. Pro quibus omnibus nec dilexerunt deum nec laudauerunt, sed omnium ingratisissimi pro summis beneficiis dei, vitulum conflatilem pro deo adorabant, & sacrilegas ei hostias offerentes, dicebant: Isti sunt dii tui Israël, qui te eduxerunt de terra Aegypci. Obliti sunt, inquit, benefactorum eius. Liquet eos de reddendo parum cogitasse, qui & beneficiorum oblitus sunt. Decet autem beneficium memorare eum qui accepit, tacere, qui contulit. Sileat qui dedit narret qui accepit. Sed hoc tantum de hominum inter se beneficiis accipiendum est.

¶ Tertius ingratitude modus est, quum quis & si beneficium agnoscat, tamen illud cõpensare contemnit, quum potest, tam erga deum quàm homines ingratus. Quem & si propria conscientia huic suggillet, vitio suo tamē, id est, auaritia, vel ignauiam, vel superbia, debitor esse vult potius quàm debitum gratitudinis per vicissitudinem beneficentia soluendo, liber.

¶ Quartus ingratitude modus est, odire benefactorem vel mala reddere pro acceptis bonis. Vnde dominus per Prophetam: Retribuebant, inquit, mihi mala pro bonis, & odiu pro dilectione mea. Hoc gen^o ingratitude plurimi

*Secundus
ingrati-
tudinis mo-
dus.*

*Gen. 40.
Israëli-
ce gentis
nimia in-
gratitudo*

Exo. 32.

*Tertius in-
gratitudo-
nis modus*

*Quartus
ingrati-
tudinis mo-
dus.*

*Mala sibi
reddi pro
bonis mul-
ti querun-
tur.*

complorant, quòd videlicet beneficiis non amicos, sed inimicos sibi parauerint. Verùm illud extrema malitiæ est, scilicet vel amantem odire, vel accepta beneficia iniuriis compensare, qualis illorù est ingratitude, qui patribus exprobrat, quòd eos educauerunt, vel quòd grauius est, hos còtumelias afficiunt vel plagis: hoc beluina excedit crudelitatem & diabolicam exequat malitiam. Qui (sicut scriptum est) crudelis est & nò miseretur, & crudelius in suos defauit cultores.

Deut. 32.

Quàm grauius autem offendat deum ingratitude consideremus. Quñ enim dixisset Propheta: Obliti sunt deum qui saluauit eos, subiecit: Et dixit vt disperderet eos, si nò Moyses electus eius stetit in còfractiōe in conspectu eius. Itaque Moyses ipse pessimè gentis detestans ingratitude, ait: Incrassatus est dilectus & recalcitrauit, incrassatus, impinguatus, dilatatus. Dereliquit deum factorem suum, & recessit à deo salutari suo. Incrassatus bonis naturalibus, impinguatus spiritualibus, dilatatus tēporalibus, recalcitrauit per diuinę legis contemptum & preuaricationem dereliquit deum peccato omissionis, & recessit à deo per ingratitude & obliuionem.

*Ingratitudo, 4. modis à deo puni-
tur.*

Considerandum ergo est, quòd propter ingratitude & collata bona auferuntur, & dimissa peccata rursus imputantur, grauius proinde mala ingratissimis infliguntur, denique promissa beneficia subtrahuntur. Quæ omnia suis probanda sunt exemplis.

*collata
bona in
gratis au-
ferri.*

Primum, videlicet quòd propter culpam ingratitude collata bona auferuntur, patet exemplis & ante diluuium & post. Primi quippe parentes nostri quàm diu memores accepti beneficii deo obtemperabant, paradisi delitiis perfruebantur, postquam verò per ingratitude à dei mandato recesserunt, mox exules à loco voluptatis effecti, laboribus & ærumnis & morti subiacerunt.

Gene. 3.

Ingratus etiam fuit Adæ primogenitus Cain, offerens deo deteriora, fruges scilicet corrosas & còculcatas à bestiis. Ingratus insuper de sinceri & sancti fratris Abel còsortio, quem nò ferens (nempe se meliorem) inuidiæ furore percitus hunc interemit. Propter quod execratus est eum dominus, dicens: Maledictus eris super terram quæ aper-

Ibidem.

ruit os

ruit os suum, & suscepit sanguinē fratris tui de manu tua: quum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos. Vagus & profugus eris super terrā omnibus diebus vitę tuę. Qui & ipse tādē post eruminosam vitam à Lamech inter fruteta latitans, sagitta pro muto pecore vel fera interfectus fuisse astruitur. Neque etiam parua tum fuit mortaliū ingraticudo, quando iam omnis caro corruerat viam suā vsque ad eō vt deum pœnituerit quodd fecisset hominē super terrā. Quum enim bestię multę diluuiio superfuerint, hominum nemo superfuit pręter Noe cum paucis.

Ob ingraticudinem gentis humanę ne deletū.

¶ Post diluuium autem ingratis collata auferri bona, in primis documento est populus Israēl. Quū enim Moyse moram faceret in monte Syna coram domino, populus in castris ingratus de sui ab Aegypto liberatione, marisque rubri trāitu sicco pede, & suorum hostium interitu pugnāte pro illis contra Aegyptios deo, facto sibi vitulo aureo atque constatili, vt dictum est, ad idololatrię perfidum seclus conuersus est. Propter quod dominus disperdidisset eos de terra, si non interpellasset pro eis Moyse. Quos ipse tamen beneficio diuinę legis digito dei in duabus tabulis lapideis descriptę ratus indignos, ipsas cōfregit, idolūque comminuit.

Exo. 32.

Ob ingraticudinē legis beneficio indigne Israēl.

Num. 11.

¶ Post hęc, quum cœlestem fastidiētes escam, Aegyptias dapas cucumeres scilicet, & pepones, porrum & allia seditionosē concupiscerent, aduersus deum & Moyse ingratisimi murmurantes, pronocatus in iram dominus, multa coturnicum vi eorum castra oppleuit, vt eorū cupidini faceret fatis. Sed dum carnes adhuc dētibus māderēt, animas efflabant. In cuius rei monumentum, locus ille sepulchra cōcupiscentię est appellatus. Rursus dei promissis fidem adhibere nolentes, de obtinenda promissa terra desperabant: Ideoq; illam ingredi prorsus indigni, in deserto mortui sunt, pręter Caleph & Iosue, & paruulos eorum qui cū eis non peccauerant.

Num. 13.

Num. 14.

¶ Quadraginta annis antequam promissam obtinerēt terram propter ingraticudinis suę culpam per desertū vagati sunt, qui in quadraginta diebus peragere viā ab Aegypto ad promissam terram facillē potuissent. Chore quoque Daathan & Abiron castra, vnā cū ipsis & omni eorū familia, &

Ob ingraticudinem perierunt in deserto.

Num. 16 omnibus quæ ad illos pertinebant, hiante terra, exemplo
Dathan & Abiron. horribili absorpta sunt. Et subitus ignis à seditiosorum tur-
ribulis dei nutu erumpens, ducetos & quinquaginta viros
ignis ultor contra ingratos. qui præsumptione sacrilega Aaronis summum sacerdotium affectabant, incensum offerentes, absumpsit. Sed vide inconsultam vulgi audaciam. Nihil iisque acciderant ter-
riti, Moysen & Aarō dei electos minis incessabant, perinde ac si ipsi eos quia perierāt interfecissent, Mox iis ambo

Num. 10. b^o ad tabernaculum domini confugiētibus incendium repente à deo immissum, consumere cœpit proteruos. Quatuordecim itaque millia & septingentos ex eis concremauit. Omnes tunc periissent, ni iussu Moyfi Aaron stans inter mortuos & viuentes fuisset pro populo deprecatus. Quo orante cessauit incendium. Siquidem iniuriam quæ seruis suis irrogatur, Deus suam reputat, quandoquidem sic in eos ultus est, qui Moysen & Aaron minaciter impetere fuerant ausi. Rursus quum murmurarent pertasi iu-
Num. 21. neris & laboris, ignitorum serpentium moribus interibant.

¶ Postremò, quum terram Chanaā in possessionē accepissent, rursus ad ingenium reuertentes ingrati, contempto deo ad finitimarum gentium idola declinabant, Sed afflictione intellectum dante, quum reuerterētur ad dominū, & ipse illis pro suæ clementiæ consuetudine pepercisset errataque superiora donasset, illi peccatum peccato addētes, non cessauerunt donec prophetis omnibus qui in dei nomine ad illos fuerant loquuti, aut interfectis aut abiectis, ipsum etiam dei filium nouissimè ad illos missum factione seditiosa incomparabili scelere crucifixerūt. Quan-

Ob ingratitudinē Dei regnū à Iudæis ablatum. ta autē illis bona propter hoc à deo ablata sint, parabola insinuat, quam illis de vinea & cruentis colonis dominus ipse proposuit. Sic, inquit, auferetur à vobis regnum dei. Hinc aduertat & ipse nūc populus Christianus, num ad se quoque hæc spectet parabola. Maioribus enim beneficiis à deo dignati, maioribus etiam quàm illi, si ingrati fuerint supplicii subiacent. Nam quo plus vel vinea vel ager colitur, si cultori suo expectatum non reddiderit fructum grauiorem meretur execrationem.

¶ Vnde dominus de populo suo, nomine vineæ designato per

to per Esaiam queritur, dicēs: Expectaui vt faceret vvas, *Esa. 5.*
& fecit labruscas. Nunc ergo viri Iuda & habitatores Hierusalem, iudicate inter me & vineam meā. Quid est quod ultra debui facere vineæ meæ & nō feci? Et nunc ostendā vobis quid ego faciam vineæ meæ. Auferam sepem ei⁹ & erit in direptionem: diruam maceriam eius, & erit in conculcationē, & ponam eam desertam. Nō putabitur & nō foediatur, & ascendent super eam vepres & spinæ, & nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem.

¶ Secundò dictum est, quòd propter ingratitudinem dimissa peccata rursus imputantur, sicut per euangelicam parabola ostenditur, quam de seruo decem millium talentorum debitore proposuit dominus, cui debitum soluere nō valenti, quum ob humiles preces vniuersum debitum dominus suus dimisisset, & ille à facie domini sui iam debito liber egressus, conseruo suo centum denarios ei debiti postulanti dilationem & solutionem promittenti, misericordiam ingratus denegaret, iratus dominus eius vocauit eum & ait illi: Serue nequam, omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me, nōne & te misereri oportebat conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Tradidit ergo eum tortoribus donec redderet vniuersum debitum. Sed debiti nomine quid aliud quàm peccata designantur? Quæ etsi à deo semel dimissa fuerint, attamen per aggrauationis effectum post remissionis gratiam ad vomitum reuersis, rursus imputantur. Eo nempe grauius puniuntur, quo diuina benignitate abutentes, de præteritorum remissione criminum reperiuntur ingrati.

¶ Tertio dictum est, quòd propter ingratitudinem mala multa inferuntur tam spiritualia quàm corporalia, secundum quod Apostolus de philosophis gentium & sapientibus huius mundi Romanis scribens ait: Quum deum cognouissent, non sicut deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euauerunt in cogitationibus suis, intellectus beneficium quod à deo acceperant sibi metipsis tribuerunt. Propter quòd, inquit, tradidit illos deus in reprobum sensum, vt faciant ea quæ non conueniunt, videlicet peccata enormia, quæ illic enumerat. Proinde Ezechias rex Iuda quia post illam diuinitus sibi datam de rege Assyriorum

Ob ingratitudinem dimissa peccata imputari. Mat. 18.

Ingratis mala multa irrogantur. Rom. 1. Ingrati gentium philosophi. Esa. 37.

*Ezechias
ingratus
punitur.*

rum victoriam, in cuius castris nocte vna angelus domini percusserat cœtum & 85. millia virorum, gratias nō egit domino vt debuit (prout tradit Iosephus) & grotauit vsque ad mortem.

¶ Ioas similiter rex Iuda, quōd ingratisissimus fuit & immemor bonorum quę sibi fecerat Ioaida summus sacerdos, (siquidem ipse & vxor eius Iosabeth eum dum paruulus erat, ne ab Athalia cū cæteris omnibus qui erāt de semine regio interficeretur, subtraxerāt, & annis multis absconditum in cubiculis apud se seruantes fuerant tutati, quem & tandem interfecta Athalia in regni solium collocauerant, hic tamen postmodum tãtorum immemor bonorū, quum mortuo Iotada à Zacharia eius filio, qui patri successerat in sacerdotio) ob sua scelera reprehenderetur, iussit illum occidi, nec recordat⁹ est quę sibi pater eius fecisset bona. Sed ipsius ingratitude vltione iusta punita est. Multis quippe malis ab exercitu regis Syrię est affectus. Vnde scriptū est: In Ioas ignominiosa exercuere iudicia, & abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis. Surgentes tandem contra eum serui sui in vltionem sanguinis Zacharię sacerdotis domini, occiderunt eum in lectulo suo.

*Ioas in-
gratus pu-
nitus.*
2. var. 24

*Viri si-
chẽ ingra-
ti puniti.*
Iud. 9.

¶ Viri Sichem ingrati & obliti de se benemeriti Gedeonis, qui eos de manu Madianitarum occisis centum & viginti hostium millibus liberauerat, occidentes filios ipsi⁹ septuaginta viros, iusto dei iudicio domesticis seditionib⁹ & bellis ciuilibus interierunt. Sed prædictorum omnium ingraturitatem vincit ingratitude populi Christiani erga dominum & Christum eius, redemptorem suum atque saluatorem. Quam ingraturitatem Salomon designasse videtur, quum ait: Ciuitas parua, & pauci in ea viri. Venit contra eam rex magnus, & extruxit munitiones per gyrum, & perfecta est obsidio. Inuētus est autem in ea vir pauper, & liberauit eam per sapientiam suam, & nemo recordat⁹ est pauperis illius. Mundus iste hominibus habitatus, totius vniuersi collatione ciuitas parua dicitur, cæterorum omnium comparatione. In hac ciuitate viri pauci, id est, pauci virtuosusunt. Contra hanc venit princeps tenebrarum, qui est rex super omnes filios superbię. De quo scriptum est: Non est potestas super terram quę comparetur ei. Hanc

*Eccle. 9.
Ingratitu-
do populi
christiani.*

Iob. 41.

ciui-

ciuitatem parua[m] Christus dominus propter nos pauper effectus per sapientiam suam ab illo potente liberauit, sicut scriptum est: Prudentia illius percussit superbum. Sed *Iob. 26.* proh nefas quòd huius liberatoris tam gràde beneficium apud plurimos transit in obliuionem.

¶ Quartò, propter ingratitudinem beneficia promissa negantur. Est enim (vt Bernard. ait) ingratitudo, ventus vrès exiccans fontem pietatis, fluēt gratiæ, rorem misericordix. Humanis proinde legibus punitur ingratitudo. Nam seruus manumissus à domino, propter ingratitudinem in seruitutem deuò reuocatur. Et eisdem legibus pater filiū ob eandem culpam potest abdicare ne succedat in hereditatem. Quòd si ingratitudinem sic detestatur ac ferit lex humana, quis iam dubitet iustū deum ingratos abdicaturum ab hereditate regni cœlestis, ac insuper pœnis æternis cruciandos mancipaturum?

*Ingratis
promissa be
neficia ne
gantur.*

¶ Quia ergo coram deo & hominibus adeò detestabilis est ingratitudo, idcirco iuxta angelicam admonitionem, Benedicite deum cœli & coram omnibus uiuentibus confitemini illi quia fecit uobiscum misericordiam suam. Vnde etiã Psalmista ait: Benedic anima mea domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas: Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia & miserationibus, Qui replet in bonis desiderium tuum.

*Grati, deo
esse debe-
mus ppter
multa.*

¶ In quibus uerbis propheta diuinæ largitatis in nos dona & agnoscit, & debita laude ueneratur. Quum enim dicit: Qui propitiatur, insinuat incarnati uerbi è cœlis in nos missionem. Ipse enim est propitiatio pro peccatis nostris. Vnde & ad Roma. scribens Aposto. de ipso loquens ait: Què deus proposuit propitiatorem per fidem in sanguine eius. Et rursum alio loco: Habemus, inquit remissionem peccatorum per sanguinem ipsius. Ipse enim dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Itaque benedic anima mea domino, qui vt propitiaretur omnibus iniquitatibus tuis, proprio filio suo non pepercit, sed morte turpissima propter te condemnari permisit & mori. Sed quid retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi?

*Propter
uerbi in-
carnatio-
nem.*

*1. Ioan. 2.
Rom. 3.
Ephes. 1.
Apo. 1.
Rom. 8.*

Quum

Quum enim exercebam inimicitias aduersus eum per iniquitates meas, hoc ipse mihi iam tribuit ut dignaretur ipse miseras & mortalitatem meam assumere, & quod omnium maximum est, ignominiosam pro me (cum iniquis deputatus) adire mortem. Hinc B. August. in eiusdem domini nostri persona loquens, ait: Quum esses inimicus patri meo recociliaui te per me, quum longè esses, veni ut redimerem te, & quum inter montes syluâsque errares, quæsiui te. Inter lapides & ligna inueni te, & ne luporum ferarumque rabido ore laniareris collegi te, humeris meis portauit te, laboraui, sudauit, caput meum spinis opposui, lancea latus meum perforari permisi, tot iniuriis laceffitus sum, & tu diuideris à me?

*Propter
animarum
nostrarum
curationem
Eccl. 38.*

¶ Quum autem in præmissis prophetæ verbis subiungitur, Qui sanat omnes infirmitates tuas, innuit per gratiam sacramentorum nostrarum animarum curationem. In his inquit Sapiens, curans mitigabit dolorem, & unguentarius faciet pigmenta suauitatis, & unctiones conficiet sanitatis. Quod utique de Christo sacramenta nostræ salutis instituente rectè potest intelligi. Nam per gratiam (quæ sacramentorum virtute nobis confertur) peccatricis conscientia dolores mitigantur, sanitasque ac virtus restituntur.

*propter
nostri redempcionem*

¶ Quum autem consequenter dicit: Qui redemit de interitu vitam tuam, innuit nostri ab æternæ damnationis interitu liberationem. Omnis enim qui ex viro & muliere concipitur, cum peccato nascitur originali, vnde & morti æternæ obnoxius est, sed ab hoc interitu redimit Christus vitam nostram per mortem suam, cuius nos per baptismi sacramentum participes efficimur, ut viuamus.

*propter
donorum
naturalium
collationem.*

¶ Quum verò subdit: Qui coronat te in misericordia & miserationibus, insinuat ea quæ nobis à deo collata sunt bona naturalia. Quum enim non essemus, dedit nobis esse & viuere, insuper & sentire & intelligere. Animam nobis dedit imagine sua insignitam, corpus autem præ cæteris animalibus speciosum, & statura sursum erectum, docens nos cælum potius desiderare & aspicere debere quam terram. Vniuersam proinde mundi huius fabricam, ut nostris utilitatibus

utilitatibus & solatiis inferuiret, ipse cōstituit, mundumque istum multipliciter ornauit, vt homine habitatore digna domus esset. Coronat, inquit, te in misericordia, non in tuis meritis. Coronat etiā te in miserationibus, vndique te sua prouidentia & protectione cōseruans, necessitatibus tuis puta fami, siti, nuditati, & cæteris similibus occurrēs remediis opportunis. Nec minus animarū nostrarum quā corporū miseras & inopiam multimodis miserationib⁹ releuare dignatur. Quis enim enumeret quāta nobis instinctu sui spiritus incitāmēta ad bonū immitat, quot documēta scripturę, quot exhortationes sanctorum, quot præstet exempla piorum? Rursus ad tædiū euitandū & orium, quantas artium varietates, denique quā longanimis expectatio illius qua præstolatur ad respiscētiā peccatores, vt meritò dixerit idem Propheta: Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est dominus timentibus se.

¶ Postremò quum dicit: Qui replet in bonis desyderium tuum, insinuat ea quę nobis à deo promissa sunt bona cœlestia & aterna. Certum est enim quòd in hac vita desyderium nostrum transitoriis huius seculi bonis impleri non potest. Sed tūc satiabor, inquit, quū apparuerit gloria tua. De quibus promissis bonis scriptum est: Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēdit, quod præparauit Deus iis qui diligūt illū. Ea quę hic videntur bona, caduca, modica, & vana sunt, illaverò quę nobis illic promittuntur, permanētia, plena, & vera sunt bona. Illic repositū est quicquid hic desyderatur, cuiusmodi sunt diuitiæ & abundātia, voluptas & læticia, honor & gloria. Qui se hæc cōsequi posse in hac vita putāt, falluntur. Attamen avari cōtradicunt, qui diuitias hic quærunt vt assequantur abundantiam. Luxuriosi similiter, qui non nisi hic putant inueniri posse læticiam & voluptatem: quin & superbi, qui non iudicauerunt honorem animarum sanctarū, sed putant finem piorum esse sine honore. Aliam enim nō quærunt gloriam nisi vanā, nec alios honores nouerunt quā caducos. Sed miseri decipiuntur dicente veritate: In mundo pressurā habebitis, in me autem pacem. Ea nāque quę in istis caducis bonis delectāt, vmbra sunt illorum, nutus & signa

*Propter
cœlestium
bonorū p-
missionē.
1. Cor. 13.
promissa
nobis bo-
na quan-
ta sunt.*

*Vt seculi
huius a-
matores
falluntur.*

*Sapient. 2.
Eiusd. 5.
Ioan. 16.*

DOMINICA XVIII

& signa dei, per quæ ad illa cõsurgimus ex visibilibus ad inuisibilia cognitionem ascendentes. Pro his & similibus dei donis gratias agere debemus exemplo Apostoli dicentis: Gratias ago deo meo semper.

¶ Circa secundum principale dicit:

In gratia dei quæ data est vobis in Christo Iesu.

¶ Assignat dictæ gratitudinis suæ rationem. Ac si dicat: Ob dei gratiam quæ vobis per Christum obuenit, ago gratias, nec per alium quempiam nisi per Christum hæc gratia cõfertur, quum nõ sit aliud nomẽ sub cœlo datum hominibus, in quo possint salui fieri. Siquidem lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.

Alt. 4.

Ioan. I.

*Gratia
& veritas per
Christum.
Gratia
capitis
quæ sit.*

Ioan. 3.

*caput ec
clesiæ christi
quid
influat
membris.*

Esa. 49.

*christi ve
stimentum
est Eccle
sia creden
tium.*

*diuitem
mundo, &
christo
esse diuitem
differunt.*

Luc. 6.

Vidimus, inquit, eum plenum gratia & veritate, de cuius plenitudine accipimus omnes, veritatẽ scilicet & gratiã, quisque prout capax est, vt veritas illuminet intellectum, & affectum gratia sanet. Hinc etiam gratia capitis illa dicitur, quæ in Christo est, cui nõ ad mensuram datus est spiritus. Sicut autem in naturali corpore caput ceteris membris sensum infundit & motum, ita & à Christo tanquam à capite in mystici corporis sui, id est, ecclesiæ membra & dilectionis sensus & operationis bonæ motus descendit. Sanè unguentum summi & veri sacerdotis Christi descendit, non modò in barbam, sed etiam vsque in oram vestimenti eius. Barba capiti coherens Apostolos Christi significat. Vestimentum verò eius, credentium est populus. Vnde in Esaia ad filium suum pater loquens, ait: Leua in circuitu oculos tuos & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: viuo ego dicit dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris, & circundabis eos tibi. Huius vestimenti extremitas seu ora, nouissimos quosque vsque ad finem seculi nascituros electos significat, vsque ad quos & Christi gratia pertingit. Quid autem gratia Christi in credentibus operetur, aduerte. Sequitur:

Quia in omnibus diuites facti estis in illo.

¶ Diuites enim efficit gratia, non in hoc mundo, sed in Christo. Longè enim inter se distant esse diuitem in Christo, & esse diuitem in hoc mundo. Diuitibus enim huius mundi dicitur: Væ vobis diuitibus qui habetis hic consolationem vestram. Huiuscemodi diuites deus derelinquit inanes,

nes,

nes, sicut ipsa domini mater virgo Maria testatur: Inanes, LUC. 1.
 inquā, dimittit & hic à gratia, & in futuro à gloria. Quum
 enim dormierint somnum suum, id est, mortem obierint,
 nihil inuenient omnes viri diuitiarum in manibus suis.
 Quos ideo viros diuitiarum appellare maluit, quā diui-
 tias dixisse virorum, quōd diuitiarū ipsi sint serui, non do-
 mini. Quōd autem huiuscemodi diuitiarū viri inanes tan-
 dem dimittuntur, documento est diues ille quondam &
 splendidus epulator, cui nunc æternū sitienti, nec aqua LUC. 16.
 gutta suppetit, qua refrigeretur lingua eius. Nō enim ac-
 quiescere voluit cōsulenti & dicenti: Nolite vobis thesau- Matt. 6.
 rizare ī terra, sed facite vobis sacculos qui nō veterascūt, LUC. 12.
 thesaurum non deficientem in cœlis, quo fur non appropi- Dives in
 at, neque tinea corrumpit. Hoc est enim quod in deo di- deo quo-
 uites facit. Vnde beatus Gregorius ait: Veræ diuitiæ non modo quis
 sunt opes, sed virtutes. Veræ enim diuitiæ nostræ nō sunt, efficitur.
 quæ mentis nostræ inopiam non depellunt. Nec dici no-
 stræ debent, quæ nobiscum permanere nō possunt. Sed si-
 cur scriptum est, sunt homines diuites in virtute. Veris au- Eccle. 44
 tem diuitiis, id est, virtutibus per spiritū sanctū ditamur,
 ex cuius persona dictum non incōgruè possumus accipe- Gene. 31.
 re quod ait Iacob ad Laban: Antequā venirem ad te, mo-
 dicū habuisti, & ecce ditatus es, benedixitq; tibi deus ad
 introitum meum. Hinc de sancto Iob à satana dictum est Iob. 1.
 deo: Operibus manuum eius benedixisti, & possessio ei⁹
 creuit in terra. Patet ergo, quōd benedictio domini diui- Prou. 10
 tes facit. In huiuscemodi diuitiis illa vna longè ceteros o- Prou. 31.
 mnes excellit cui dictum est: Multæ filiæ congregauerunt
 diuitias, tu supergressa es vniuersas.

¶ *Consistunt autem istæ diuitiæ in tribus, scilicet in gra-
 tiis, in virtutib⁹, in meritis. A gratia virtutes, à gratia verò
 & virtutibus bona opera proficiunt. Pro illis ergo qui
 in his diuites euaserāt gratias agens Apost. dicit: Gratias
 ago deo meo semper pro vobis, in gratia quæ data est vo-
 bis in Christo Iesu, quia in omnibus diuites facti estis in
 illo. Hoc dicit de donis gratiæ dei generaliter loquutus,
 de quibus magis in specie subdit:*

*In omni verbo & in omni scientia, sicut testimonium christi cō-
 firmatum est in vobis.*

¶ In

*Verbū re-
peritur si-
ne sciētia,
& ecōtra*

¶ In omni verbo & in omni scientia, inquit, diuites facti estis in Christo. Est enim sine scientia verbum, vt quum quis nullo sensu superuacua narrat, est & sine verbo scientia, videlicet quum quis altiora cogitatione & mente cōplectitur, caret tamen quo illa explicare queat sermone. Vos verò, inquit, & sermonem habetis & etiam scientia, ita vt intelligendi & loquendi vobis insit facultas. Dorati enim crāt à spiritu omni linguarum genere, & intellectu scripturarū, sicut etiam per verbum & scientiam Apostoli has cœlestes diuitias cōpararant. Siquidem per illa duo testimoniū Christi cōfirmatum est in vobis, inquit, id est, Euangelium & notitia Christi mētibus vestris firmiter inserta sunt. Neque enim per mundanā aut humanam sapientiam arcanorum dei facti estis participes, sed à deo dignati estis signis & donis.

*Dei verbū
mentem
ditat.*

¶ Ex dictis patet, quòd verbum & scientia ditant mentē. Nam thesaurus desyderabilis requiescit in ore Sapiētis. Thesaurus iste in Christo primū, deinde in Apostolis cæterisque discipulis & credētibus requieuit. Vsq̄ue ad eò autem Thesaurus hic ditat, vt omne aurum in cōparatione illius arena sit exigua, & tanquam lutum estimetur argentum in cōspectu illius. Hunc Thesaurum super salutē & spem plurimi dilexerunt, videlicet sancti martyres & virgines Christi. Quem etiā plerique vt possiderent, vendiderunt omnia quæ habebant. Est autem hæc diuinitus infusa sciētia, vera de deo cum amore & adhæsiōne notitia, faciēs fidelem spe gaudere. Vnde Christus ad patrem loquens, ait: Hæc est autem vita aeterna, vt cognoscant te Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.

Sapient. 8

*Hæc diuina sciētia
quid sit.
10an. 17.*

*Verbositas sine
sciētia,
Eccle. 21.*

10b. 32.

¶ Scientia hæc sine verbo, Thesaurus est, & quidē pretiosus, sed absconditus. Vnde & minus prodest aliis, quantum propter hoc de pretio eius nihil decedat habēti. Verbum verò sine scientia, non modò non prodest, sed plerunque nimium obest. In multiloquio enim (scilicet sine sciētia) non deerit peccatum. Is enim qui affluit verbis sine sciētia, cor habet in ore, & plenus rimarum est, diffluēs vndique. Nihil cælare valens nisi quod nescit, qualis ille erat qui ait: Plenus sum sermonibus, & coartat me spiritus veteri mei. En vëter meus quasi mustū absque spiraculo, quod lagunculat

lagunculæ nouas dirumpit, ideo, inquit, dicā audite me. Ostendam vobis & ego Sapientiam meam. Sed nunquid vir verbosus iustificabitur? Loquaces enim non quid loquātur satis aduertūt, sed potiūs id nituntur, vt quicquid illis in buccam venerit effutiētes, imperita: plebeculæ videātur multiloquio Sapiētes, quos subfannans Satyricus ex vnus illorum persona fatetur, dicens:

Quid didicisse, nisi hoc fermētum & quæ semel intus Innata est, rupto iecore exierit caprificus?

¶ Tales vtique sunt quos nunc videmus docendi munus sibi rapere, qui didicisse non sustinuerunt. Ad Ananiam à Christo destinatur Saulus vas electionis & doctor Gentium futurus, vt prius ab homine disceret, quā cæteros ipse doceret, quum tamen euangelium suum nō ab homine acceperit, sed per reuelationē Iesu Christi. Verūm quia nō nisi paruulis reuelat pater, submittere se prius quā per diuinas reuelationes erudiat, iubetur, & ire ad Ananiā. Qui diuersa ingredi contendunt, docentes quum nō dum didicerint, cæci sunt, & cæcis audent spondere ducatum, seipos primūm, mox sequaces suos, secum in perditionem præcipitantes. Illum verò qui cum verbi munere etiā scientiam est assequutus, sequi tutum est. Talis erat ille qui ait: Dominus dedit mihi linguā eruditam, vt sciam suscitare eum qui lapsus est verbo. Ipse enim diues factus fuerat in scientia pariter & in verbo. Sequitur:

ita vt nihil vobis desit in vlla gratia.

¶ Qualis scilicet gratia in illa primitiua ecclesia per spiritum sanctum dabatur credentibus, nō modò in dono linguarū & scientiæ, sed etiam prophetiæ, ac dæmones pellendi, sanandi infirmos, operandi virtutes & miracula, & in similibus, ex quibus gratiis asserit Corinthiis nihil deesse, sed hæc omnia esse assequutos. Attamē quia hæc dei dona sunt, quibus ad eius gloriā vtendū est, (ad hoc enim cōferuntur, nam & ipse sua bona nobis credita etiā cum vsura requiret) ideo & huius rei Apostolus Corinthios cōmonefacit, dicens:

expectantibus reuelationem domini nostri Iesu Christi.

¶ Nihil, inquit, vobis deest in vlla gratia, vobis, inquam, expectantibus reuelationem domini nostri Iesu Christi.

¶ Et hæc

Iob. 11.

Persius.

Rapiūt sibi docēdi munus.

Act. 9.

Galat. 1.

Matt. 11.

Matt. 7.

Esai. 59.

Deus sua requiret etiā cum vsura.

Luc. 19

DOMINICA XVIII

Matt. 25. Et hæc quidem poterant illis terrorem incutere q̄ Christus illis omnem gratiam concesserit, si fortè gratiæ donis vel abusi, vel minus diligenter vsi fuissent. Vetus enim est dominus seruatorum illorum quibus olim pecuniã suã cõmiserat, positurũsque cum singulis rationem quantum quisque in credita sibi pecunia lucrifecerit. Itaque (vt iam dictũ est) territat eos quum meminit futuri aduentus quo dominus iudicaturus adueniet.

Ne quis de donis dei superbiat. ¶ Quum autem reuelationem dicit, innuit etiã hoc tempore Christum nobis adesse, delitescere tamẽ interea, qui sese in futuro iudicio sit palãm facturus. Insinuat ergo q̄ multis à Deo gratiis dotatis, multa etiam in aduẽtu Christi ad iudicium exigẽtur, vt de donis dei nemo superbiat, sed cum sollicitudine magna cum timore & tremore suã quisque salutẽ operetur, donec adueniat Christus, cuius aduentus horam nemo scit. Sed ne fragilitatis suę sibi cõscij timore nimio pusillanimes efficiãtur, sciẽtes quia nõ est iustus super terram qui faciat bonum & non peccet, & quòd si fortassis iam aliquis stare videatur, nescit tamen quàm sit propinquus ruinæ, ideo consolatur eos. Apostolus, asserens Christum suo illos præsidio non destituturũ. Quo freti in proposito sanctitatis cõseruentur & stabiliantur. Sequitur:

Eccle. 7.

Qui & confirmabit vsque in finem sine crimine, in diem aduentus domini nostri Iesu Christi.

¶ Nomine criminis grauiora peccata designat, quasi dicat: Etsi absque illis minutis & venia dignis peccatis sine quibus præsens vita nõ viuatur, nec ipsi degatis, sperare tamen vos cõuenit in Christum, q̄ ipse vos in bono confirmabit, & à grauioribus criminibus præseruabit vsque in finem vestræ huius mortalis vitæ, & vsque in diem aduentus domini nostri Iesu Christi, qui (vt creditur) vnicuique post mortem manifestabitur.

DOMINICA XIX
post Pentecosten.

Renouamini spiritu mentis vestre.

Eph. 4.

¶ Quia prædicandum erat hoc loco per octauam sancti Francisci, lectionis thomum placuit augere. Itaque priusquã de assumenda sancta nouitate loquatur Apostolus, Primũ de vitiosa vetustate deponenda præmittendum putauit, dicens:

Hoc dico & testificor in domino, vt iam non ambuletis sicut greges ambulat in vanitate sensus sui.

¶ Quantum ex Apostoli verbis colligitur, vetustas quam nos monet deponere, vitiosa cõuersatio & vita peccatrix est. Vbi duo facit Apostolus. Primò, veterem hominẽ describit. Secundò, ad eius dispositionẽ inducit, Ibi: Vos autem non sic. Porro veterem hominem describẽs, ostendit quòd ipse vetus homo ambulat in sui sensus vanitate, In suæ mentis cæcitate, Et in operationis suæ prauitate.

¶ Circa primum etiam Christum testatur, dicens: Hoc dico & testificor in domino, quasi dicat: Id quòd dicturus sum, cõmentum meum non est, quoniam id ipsum confirmat Christus, videlicet quòd non licet vobis ambulare in vanitate sensus vestri, sicut ij ambulãt qui ignorãt deum. Ambulat autẽ in vanitate sui sensus, vel qui proprio sensu inflatus nihil sibi non tribuens, nullius consilio acquiescit, plus sapiens quàm oportet sapere, nec sapere volens ad sobrietatem. Quales sunt qui iugo fidei, & dogmati sano intellectu suum submittere recusantes, putant se sapientes esse & stulti facti sunt. Rursus in vanitate sui sensus ambulat, qui vana exteriorum sensuum oblectamenta sectantur. Vnde & ille sensualis homo dicitur, qui tantum ea sectatur, quæ sensu corporali comprehenduntur & sensum delectãt, quæ vtique vana & trãstoria sunt. Vana, inquam, quia quæ promittere videntur non valent exoluere. Nempe quæ mentis humanæ tantummodo irritant appetitum, non satiant. Et vtique qui hæc sequitur homo, vanitati similis factus est, de quo per prophetã dicitur: Vidi impium superexaltatũ & eleuatũ sicut Cedros Libani. Et transiit & ecce non erat, quæsiuit eum & nõ est inuẽtus locus eius. Nam hodie est, & cras in clibanũ mittitur. Adsimilantur hæc vana somno, vmbre, & imagini

in vanitate sensus sui quis ambulat.
Rom. 11.

Psal.

Matt. 6.

ff ij quæ

!DOMINICA XIX

quæ relucet in speculo, quæ omnia modicam habent subsistentiam, & mox euaneſcunt: vnde quisquis ea complecti se putat, decipitur. Porro animalia ratione carentia nihil nisi per sensum nouerunt, quare nec aliud quicquam quam rem sensibilem, aut appetunt, aut refugiunt. Animalis autem homo qui non percipit ea quæ sunt spiritus dei, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.

1. cor. 2.

Peccator
ambulat
in mentis
cæcitate.

¶ Secundò ostendit quòd vetus homo ambulat in mentis cæcitate, quum dicit:

Tenebris obscuratum habentes intellectum.

¶ Siquidem amore rerum labèrium, curisque secularibus & peccatis, quasi quodam iniecto oculis puluere, mortales cæcantur, vt nec sese nec deum agnoscant, & ideo necesse est eos in vanitate sui sensus ambulare, & decipi à vanitate, qui oculos suos à veritate diuerrentes, cæcitatibus suæ dâ

ocul^o dex
ter eruit^o.

1. Reg. 11
Iacobi. 4

na patiuntur. Istis erutus est dexter oculus, sinistro tantum relicto. In hoc enim ferire fœdus cum habitatoribus abes Galaad Naas Ammonitas voluit, vt illorum omnium dextros erueret oculos, & poneret eos opprobrium in Israel. Sapientes sunt enim vt faciât mala, ea videlicet sapiëntia quæ secundum B. Iacobi sententiam terrena est, animalis, & diabolica, bene autem facere nescierunt, siquidem oculum dextrum amiserunt.

Diabolus
assimila-
tur.
similia.

¶ Coruus quum prædam inuadit, mox illi effodit oculos. Et fur nocturnus statim vt domum ingressus est spoliandi gratia, lumen extinguit, & tempore nebuloso lupi gregibus, & hostes ciuitatibus capiendis maximè insidiantur, similiter & in aqua turbida pisces retia non aduertunt. Ita nimirum & homo, si non tenebris obscuratum haberet intellectum, non ambularet in vanitate sensus sui, nec à diabolo seduceretur. Collocauit me, inquit, in obscuris sicut mortuos seculi, id est, huius seculi amatores deo mortuos in tenebris collocauit, ita & me. De quibus seculi mortuis

Psal.

Eccle. 9.

hoc intelligi non absurdè potest quod per Salomonem dicitur: Mortui nihil nouerunt amplius, de qua morte consequenter dicit Apostolus:

Alienatur
quidam à
vita dei.

Alienati à vita dei per ignorantiam quæ in illis est propter cæcitatem cordis ipsorum.

¶ Alienati, inquit, à vita dei, id est, à spe immortalitatis & beati-

beatitudinis sempiternę. Vel à vita dei, id est, à deo qui est animę vita. Vel ab ea quę secundum deum instituta est vita, prorsus alienati. Et hoc propter dementiã & insensibilitatem quę ex impuriore vitę cõtagiis oboritur. Hęc enim cęcitas cordis eorũ, excusationem nõ admittit, quum à sua spõtanea prauitate sint excęcati. Quibus & si perdiscendę veritatis facultas tribuitur, tamen illam aut negligunt, aut contemnunt. Qui (vt scriptũ est) dicunt deo, Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.

Iob. 21.

¶ Tertio ostēdit quòd vetus homo ambulat in operationis suę prauitate, quum subdit:

Qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitia, in operationem immunditię omnis in auaritia.

¶ Vides quòd voluntate illis obtigerit insensibilitas hęc & ignorantia. Nã desperantes, inquit, hoc est, nulla ratione vtētes desperāt se posse futuram assequi vitam, quum nolint à presentibus quibus irretiti sunt desciscere. Vel sicut Gręci codices habent, indolorij, vbi nostri habent desperantes. Indolorij etenim sunt, id est, sine sensu doloris insensibiles effecti, & excordes ac torpidi, nolētes ad veri boni & suę salutis indaginē, laborem insumere. Sed longē à salute est membrũ quod sensu doloris iam perdito, obstupuit. Vnde per Saryricum dicitur:

Ambulat peccator in operationis prauitate. Obstupuisse in peccatis.

Sed stupet hic vitio, & fibris increuit opimum

Pingue, caret culpa, nescit quid perdat, & alto

Demersus, summa rursus non bullit in vnda.

Persius.

¶ Hi demũ impudicitia se se addixerunt. Quid enim aliud factitarent, quã immunditię & scđditati inseruire? Vbi que, inquit, relinquamus signa lætitię nostrę, quia hęc est fors nostra, & hęc est pars nostra. Semetipsos, inquit, tradiderunt, id est, operam & cogitationes his quę dicta sunt perficiendis impenderunt. Neque huiusce impuritatis & turpitudinis speciem vnã aliquam exercuerũt, sed omnem inquit. Vnde nec mirum quòd desperant qui huiusmodi erant addicti cupiditatibus. Vita enim quę turpiter ducitur, prauarum opinionum est causa, & omnē recti ingerit ignorantia. Quum ergo alibi audieris deum quosdam tradidisse in reprobum sensum, reminiscere & huius dicti, & pernoſcito, vtroque loco, qui se proripiunt à deo,

Sapien. 1.

Quosdam tradi in reprobũ sensum.

DOMINICA XIX

Rom. 1. duci, præcipitari & tradi, hoc est permitti & deferri, quia se metipfos vt sic desererentur & traderentur dignos effecerunt. De quibus dominus per prophetam loquitur, dicens: Et non audiuit populus meus legem meam, & Israël non iacendit mihi. Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis. Quum autem dicitur: In auaritia, voluntariam illis insipientiam testificatur, quæ si dicat: Poterāt his, scilicet pecunia vel voluptatibus frui moderatius, sed quum essent omnibus in rebus sectati immoderantiam, in mentis hebetudinem deuenerunt, & bonorum omnium insensibilitatem.

¶ Circa secundum principale dicit:

Vos autem non sic didicistis Christum, si tamen illum audistis, & in illo edocti estis, sicut est veritas in Iesu, deponere vos secundum pristinam conuersationem veterem hominem.

Inducit ad veteris hominis depositionem.

¶ Postquam veterem hominem descripsit, hic cōsequēter ad eius depositionem inducit. Ac si dicat: Gentes quidem & qui Deum ignorant ita se habent, vos verò nequaquam hoc modo Christum perdidicistis, si tamen illum audistis hoc est, quum ex nostra doctrina iam illum teneatis. Non enim, si illum, dubitantis est dictū, sed confirmantis. Quin etiam illud est Christum perdiscere, quod rectius viuatur. Sicut ecōtrariò, qui vitā peruersus duxerit, Christum ignoret necesse est. Confitentur enim quidam se nosse deū, qui factis negant. Illud autem sicut est veritas in Iesu, sic intelligitur. Nequaquam vos sicut Gentes quæ in vanitate sensus sui ambulāt decet incedere, sed in veritate, quæ omnē vanitatem excludit. Cōstat enim nō esse inania quæ Christi sunt, sed certiora & vera, tum dogmata, tum vitam. Sed quid in illo edocti estis vel quænam est quæ secundū deum sit veritas? Nimirū deponere vos veterem hominem, hoc est pristinæ conuersationis modum, & vitā illam antiquiorem, & peccatis obnoxiam. Sequitur:

Sic corrumpitur homo vitiosus. Job 13.

Qui corrumpitur secundum desideria erroris.
 ¶ Corruptur enim, sicut flos marcescente virore, sicut vinum mutato sapore, & sicut caro corrumpitur à vermibus & putore. De primo scriptū est: Quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet. Est enim vernalium florum mutabilitate fugacior.

gacior. Vnde per Psal. dicitur: Mane sicut herba transeat, mane floreat & transeat, vespere decidat, induret, & arefcatur. Est enim homo in aetate puerili vt herba. In adolescētia breui quidem tēpore floret. In vespera autem senectutis per morbos & incommoda varia, item per spei frustrationem decidit, senes enim modicæ spei sunt; induret etiam per gratiæ carentiam, & arefcatur per mortem & damnationem. Et hæc de malo homine & impio accipienda sunt. Vnde & Esaias clamat: Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni. Sed fœnum hodie est, & cras in clibanum mittitur.

Esa. 40.

Mat. 6.

¶ De secundo, nota quomodo vinum in acetum mutatur, quod omnino diuersas & cōtrarias vino habet qualitates saporem videlicet alium, & aliū odorem. Sic nimirum & hominis desideria affectiones, exercitia, & studia, per accessum temporis variantur: ita vt ea quæ olim placuerūt, nunc displiceant, & quæ voluptati fuerunt, sint fastidio. Post exactum verò huius vitæ cursum sub dei iudicio falsa carnalium hominū voluptas, mutatur in amaritudinē amarissimam. Risus, inquit Sapiens, dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.

PROM. 1.

¶ De tertio notum est, quòd nisi caro recens sale conditur, vel à muscis vel à seipsa vermescit, vnde & abominabilis effecta reicitur, & canibus in escam aut coruis relinquitur. Sic nimirum & hominem mortalem sale sapientiæ salutaris condiri necesse est vt seruetur, ne vel à diabolica suggestionē vel à propria concupiscentia abstractus & illectus, corrumpatur interius, & tandem exterius fœteat rumore sinistro, & fiat illi in prædam, qui circumit quærens quem deuoret. Nam quum salis defectu caro fuerit in putridum versa cadauer, feris & canibus proiecta relinquitur. Et vtique nisi dicti salis aspergine seruentur, putrescunt mortales quasi iumenta in stercore suo. Nam quomodo sal obstitit mortuæ carnis corruptioni, ita sapientia quæ ex Dei verbo, cohibet carnis libidinem, tanquam proprij fluxum humoris, & diabolicarum mulsas immisionum, carnaliâque fantasmata salubriter arceat.

Sale sapientia condidi necesse.

Iacobi 4.

I. Pet. 5.

Caro putrida.

Iob. 1.

sapientia diuini verbi quæ salis comparatur.

¶ Sed operæpretium est aduertere quibus modis vetus homo

homo deficiat moraliter & corrumpatur. Deficit enim in visu, in auditu, in gustu, in olfactu & tactu.

Vetus homo deficiat visu.

¶ Circa primum, nota quòd vetus homo malè videt, post se, ante se, à dextris, & à sinistris. Nam post se nò considerat neglectum temp⁹, ætatem proinde & vires tam animi quàm corporis, & reliqua dei dona malè & inutiliter expèsa. Ante se non videt vitæ breuitatem, moriendi necessitatem, finis incertitudinem. Non videt sanguinem redemptionis, non aduentum iudicis, non cœlestis præmium, non supplicium gehennæ. A dextris non videt, quomodo per mundanam prosperitatem seducitur, nec videt à sinistris qualiter per aduersitatem eruditur & probatur.

Deficit auditu.
Esai. 42.

¶ Secundò, deficit in auditu. Non enim vt debet audit reclamantem conscientiam, non audit diuinæ legis cœlestis tubam, non vocem pauperis petentis misericordiam, non vocem fratris petentis veniam. Quis cæcus (inquit per prophetam dominus) nisi seruus meus, & quis surdus nisi ad quem misi nuntios meos?

Deficit gustu.

1. cor. 2.

Num. 11.

simile.

¶ Tertio deficit in gustu. Non enim sapit ea quæ dei sunt, stultitia potius sunt illi, sicut nec mâna sapuit iis qui cibos à Egyptios mente versabant, scilicet ollas carniū, pepones, capas, porrum & allia, quorum fuit eò grauior culpa, quòd cœlitus sibi paratam escam, etiam cibo vili posthabebant, similes ægrotis veteri, qui à diutina febre palatum oris habens infectum, iudicat amarum dulce, & dulce amarum: quales sunt ij qui quàm sit suavis dominus ignorantes, esse sub delictorum sentibus delicias putant.

10b. 30.

Deficit olfactu.

1. Cor. 2.

Simile.

¶ Quarto, deficit spirituali olfactu, non percipiens vnguentorum Christi viuificum odorem vt currat in eo, cui nihil redolet dulce fragrans virtutum odor, quin potius hunc abominatur, serpentis ad morem, qui florentis vineæ odorem non ferens (nimirum quòd veneno suæ naturæ discoueniat) hunc detestatur & odit. Bonus siquidem Christi odor, aliis est odor vitæ in vitam, aliis est odor mortis in mortem. Illud enim cuique gratum olet quo vel pasci, vel in quo versari consuevit. Hinc est quòd cadauera nec canibus fœtent, ne coruis, nec cloacariis feces. Quis ergo miretur si pessimum quémq; atque corruptissimū hominem, magis delectet audire de proximo vituperia quàm laudes

laudes, obrectationes quàm commédationes, mala quàm bona? Aliorum quippe vituperiis pascitur & delinitur, laude confunditur & cruciatur. Nam aliena virtus ipsius colata probris, prodit illum & confundit.

¶ Quintò, deficit homo vetus in sensu tactus: habet enim viscera saxea, non intelligens super egenū & pauperē, super afflictum tribulatione, arctatum inopia, infirmitate fatigatum, agitatam tentatione, lapsum peccato, & dicere videtur cum Cain: Nunquid custos fratris mei sum ego? Obstupuit enim & amisso sensu compassionis & pietatis ostēdit se vitam animæ charitatem perdidisse. Et hucusq; ostensum est, quemadmodum corrumpitur homo vetus in quinque sensibus.

¶ Nunc considerandum est quemadmodum deficiat in viribus corporis. Deficit homo vetus in stando, deficit in incedendo, deficit in operando. Stando deficit, quòd in terram recurvus non erecto sursum vultu cælum spectat, sed oculos suos videtur statuisse declinare in terram. Nil enim mens inueterata peccatis nisi terrenum agnoscit, nil aliud habet in pretio, nil aliud concupiscit. Non illi dissimilis quam secundum Lucam alligauerat. Satanas decem & octo annis, quæ omnino non potuit sursum aspicere. Quòd si tales eam corporis figuram haberent, quæ mentis eorum dispositioni & statui quadraret, incederent quadrupes, itaque redarguuntur à corporis sui statura sursum erecta, quòd illorum mens versetur in imis. Corporis quippe nostri statura monet, vt animū quoque in sublime ad creatorem nostrum deum feramus, ne mēs corpore sit depressior. Quæ sursum sunt, inquit Apostolus, quærite, nō quæ super terram.

¶ Secundo, deficit moraliter in incedendo, non enim se per desideria & opera pia in anteriora promouere studet, imò magis ab inchoatis aliquando bonis deficiens abire retrorsum & cadit in terram. Vnde & in Apocalypsi cuidam à domino dicitur: Charitatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque vnde excideris, & age pœnitentiam & prima opera fac. Sin autem venio tibi & mouebo candlelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. Hinc etiam iubemur meminisse vxoris Loth. Hæc enim ab ex-
terminio

DOMINICA XIX

Luc. 17. terminio Sodomorum angelico ducatu crepta conscen-
Gen. 19. dens in montem vt saluaretur mādatum ne retrospecter
vxor accepit, quod quia nō seruauit, in statuā lapideam versa
1oth exē- est. Quo nimirum exemplo domin^o creptos à peritura se-
plum. culi huius amatorum multitudine, & arduo virtutum cal-
Luc. 9. le ab sublimia conscendere iussos, ostēdit regno dei repro-
 bos esse, si postquam manum ad aratrum miserint, iusso nō
 obtemperantes, retrospecterint. In lapidem quippe suo im-
 mobilem pondere, durum, aridum, & sterilem, & sensum
 non habentem induruisse videntur.

¶ Sed longē secus vir fortis in exercitu domini Caleph fi-
Iosue. 14. lius Iephone. Qui quum possessionem grandem, montem
Fortitudo Hebron, ab Iosue populi duce in terra promissionis expe-
Caleph nō terer, ait: Quadraginta & quinque anni sunt, ex quo loquu-
deficit. tus est dominus ad Moysen de me & de te in Cades Bar-
 ne Hodie octoginta & quinque annorum sum, sic valens
 vt eo valebam tempore quando ad explorandum missus
 sum. Illius in me temporis fortitudo vsque hodie perseue-
 rat, tam ad bellandum quàm ad gradiendum. Da ergo mi-
 hi montem istum sicut pollicitus est dominus. Fortiter il-
 le & fideliter incēpit, & fiducialiter agendo perseuerauit:
 dignus vtique grandi hæreditate. Huic iam pauci similes
 inueniuntur, quum tamen non ignorent quōd non nisi vio-
 lenti rapiunt regnum cœlorum. Itaque iuxta huius viri
 fortis exemplum, spiritualis nostra fortitudo in duobus cō-
 sistit, in gradiendo videlicet per desideria sancta & opera
 bona, & in bellando, id est, fortiter resistendo aduersum vi-
 tia omnia & peccata. Sed rari sunt in quibus primi feruo-
 ris fortitudo, vsque in finem perseuerat.

Mat. 11. ¶ Tertiò, deficit homo vetus in operando, viribus quippe
 destitutus & fractus est. Non secus peccator homo, qui re-
 lictus à spiritu vitæ & fortitudinis (quo confortante Apo-
 stolus se dicit omnia posse) aut excusat se ab opere bono,
 aut certè desperatis contemnit, paralytici ad morem, qui
 tamen manus habeat, illis tamen non valet operari.

¶ Cæterum quod dictum est veterem hominem corrumpi
 secundum desideria erroris, duobus modis potest intelli-
 gi. Vno sic, vt videlicet sit sensus secundum desideria erro-
 ris, id est, quantum ad desideria erroris, quia tam concu-
 piscencia

*deficit ho-
mo vetus
in operādo
phil. 4.
Veterē ho-
minē cor-
rūpi secū-
dum desi-
deria erro-
ris.*

piscencia carnis, quàm oculorū, quā ambitio honorū hui⁹
 seculi, et si quid est aliud huiusmodi quod videtur mor-
 talibus afferre voluptatē, corrūpi & perire necesse est. Mū-
 dus quippe transit & concupiscētia eius. Corruptitur ni-
 hilominus & his deditus ipse homo, quandoquidē pereūt
 omnes cogitationes eius & fraudantur. Nam & ipso mor-
 bo corporis, decor omnis ipsius & pulchritudo voluptatē
 que intereunt, vires proinde corporis, ac omnia demum
 morte solvantur. Quoniam ego tam ipsa erronea deside-
 ria quàm res desideratæ deficiunt, rectē Apost. hominem
 secundum desideria erroris corrumpi testatur.

¶ Alio modo intelligitur veterem hominem secundum de-
 sideria erroris corrumpi, id est, à desideriis ipsis erroneis.
 Ab his enim vetus homo, id est, peccator homo deteritur
 sicut à rubigine sua ferrum consumitur, & à tinea vestimē-
 tum. A ferro enim & vestimento ea procedunt à quibus ip-
 sa consumuntur. Hoc patet primò in his qui honorum fa-
 stigia modis omnibus ambiētes, perniciem propriam ac-
 cersunt, requiem sibi & securitatem invidentes sicut per
 Sapiētem de quibusdam dicitur: Quid Crassos, quid Pom-
 peios evertit. & illum, id est, Cæsarem, Ad sua qui domitos
 deduxit flagra Quirites?

Respondet:

Summus quippe locus nulla non arte potitus.

Et vnde rursus alio loco idem ait:

Consilium dedimus Syllæ priuatus vt altum

Dormiret.

¶ Proinde quòd bonorum sublimia sibi vendicantes esse
 securi non possunt, inuidia facit, sicut alius quidam ait:

Summa petit liuor, perflant altissima venti.

Summa petunt dextra fulmina missa Iouis.

¶ Denique volenti ascendere multi obuiā pergunt, ascen-
 dentes & ipsi ex aduerso, ita vt nihil difficilius mortales
 attentent. Propter quod Bernar. exclamat, dicens: O ambi-
 tio ambientium crux, quomodo omnes torques & omni-
 bus places?

¶ Secundò idem patet in his qui putrescunt in carnis vo-
 luptate. Nam magna pars hominum voluptatibus interiit
 vt quidam Sapiens ait: Quis enim enumeret quanti sibi
 mortem

1. Ioan. 2.

simile.
Ambitio-
sus perni-
ciem que
rere
iuuenalis

Quintilio.

Bernar.

Error lux-
us dedi-
torum.

Seneca.

mortem immoderato voluptatū vfu accelerant? Vnde Boetius de huiuscemodi voluptatibus loquens ait: Quātos ille morbos, quā intolera biles dolores, quasi quendā fructum nequitiae fruentium solent referre corporibus?

error avarorum.

¶ Tertio, patet in avaritię mancipiis veterem hominem a desideriis erroris corrūpi. Quis enim enarrare sufficit quāta ab his avaritię causa pericula subeantur, quanti in ipsius conatu intereant nō adeptis quę desiderabant, quantis congestæ multis sudoribus diuitiæ perniciem peperere? Vidi, inquit Salomon, vanitatem hanc sub sole: Diuitiæ seruatae in malum domini sui. Vnde etiam per sapientem alium dicitur:

Eccle. 5. iuuenalis. Diuitia sollicitos, paupertas securos reddit.

Et plures nimia congesta pecunia cura
Strangulat, & cuncta exuperans patrimonía census
Quantum delphinis, balena Británica maior.

Et post pauca:

Pauca liber portes argenti vasculapuri,
Nocte iter ingressus, gladium cōtumque timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis vmbra,
Cantabit vacuus coram latrone viator.

Psal.

¶ Proinde eam quæ dictis voluptatibus carpitur suauitate Apostolus re quidem errorem dixit, seducit enim mortales & errare facit. Simulat nempe, mentitur & fallit, quippe quę iocunditatis speciem præferat, quum in rei veritate secum adferat amaritudinem & multam anxietatem. Sed illud error omnis prætendit, vt quum aliud sit, aliud se esse mentiatur. Vnde & propheta exclamat: Filij hominum vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Plerique enim, imo maxima mortaliū pars ponunt mendacium spem suam, arundini cōfractæ innitentes, quæ quum sub innitente confringitur, graui vulnere manus eius saucias relinquit.

Esai. 28.

HOMILIA SECVNDA.

Ephe. 4.

Renouamini spiritu mentis vestræ.
¶ In præcedenti homilia dictum est de vitiosa vetustate deponenda, nunc iuxta textum lectionis dicendum est de sancta nouitate assumenda. De qua dicit Apostolus: Renouamini spiritu mentis vestræ. Itaque in lectione primò hortatur ad spiritalē renouationem. Secundò, ostendit

ostendit huiusce renouationis modum seu rationem. Terriò, huius renouationis ponit specificam expressio-
nem. Primum in principio lectiois. Secundum, ibi: Et induite nouum hominem. Tertium, ibi: Propter quod depo-
nentes.

¶ Circa primum notádum est tria posse renouari, ad quo-
rum vtique similitudinem & nos spiritu mētis nostræ re-
nouari possumus, videlicet terram, aquilam & serpētem. Si enim huiusce creaturis ratione carentibus à deo cōdi-
tione cōcessum est, vt à sua possint vetustate renouari, ne-
mo putet hoc ipsum homini ad cuius obsequium ceteræ
creaturæ conditæ sunt esse negatum. Alioqui frustra nos
Apostolus huiusce renouationis commonefaceret.

¶ Itaque de renouatione terræ per Prophetam dicitur: *E-*
mitte spiritū tuum & creabūtur, & renouabis faciē terræ.
Tūc autē dicitur terra renouari, quum post exactam hye-
mis asperā sterilitatem, herbarum rursus ac florum amœ-
nitate fructuūmq; fœcūditate decoratur. Nō secus homo
(qui de terra sumpt⁹ est) & ipse potest diuino munere spi-
ritualiter innouari. Per peccatū enim est hæc terra (id est,
homo) inanis & vacua, sterilis à bono, & arida, iuxta quod
Propheta ait: Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Vnde
& supplicandū est summo patri, vt ipse sine quo nihil pos-
sumus facere, irriguū gratiæ cœlestis nostræ huic ariditati
donare dignetur, sicut de Axa filia Caleph scriptum legi-
mus. Quæ sedens asino quum esset in via, suspirauit & ait
patri suspirationis causam sciscitāti: Terrā arentem dedi-
sti mihi, iunge obsecro & irriguam, deditque ei pater irri-
guum superius, & irriguum inferius. Porrò mōtes Gelboë
steriles semper & aridi permanentes (qui nimirum super-
bos significant) nulla frugum fœcunditate renouantur.

¶ Itaque ad hanc terræ nostræ mysticam renouationem,
plura requiruntur. Primum est, emissio spiritus. Secundum
est, submissio sui ipsius. Tertiū est, abscessus imbris. Quar-
tum est, depulsio frigoris. Quintum est, accessio solis.

¶ De primo iam dictum est verbū prophetæ deprecantis:
Emitte spiritū tuum. Spiritus enim est qui viuificat. Vnde
scriptū est in Canticis: Surge Aquilo & veni Auster, perfla-
hortum meum, & fluent aromata illius. Porrò ventus frigi-
gidus

*Psal.**Gene. 1.*

Judic. 1.
Axa filia
Caleph
qd petiit
à patre.
2. Reg. 1.

Vt reno-
uenur spi-
ritu.

Primū est
emissio spi-
ritus.

Ioan. 6.
Cant. 4.

Eccle. 43 gidus Aquilo qui gelare fecit crystallū ex aqua, diabolica persuasio est, viuificum charitatis extingvens calorē, arefaciēsq; & obumbrās mentē. Sed surgat iste spiritus pcellarum & turbinum, & abeat, veniatq; suavis & roridus Auster à calore meridiano, vnde sol iustitię clarissimē nobis resplēdet, veniat inquam dulcis hic spiritus hortū nostrum suo afflatu fœcundū reddere. Venit autem, sed non

Sapient. 1. requiescit super cadauere, nec ingreditur in malucolam
Quo loco animā, nec habitat in corpore subdito peccatis. Quiescit
requiescit autē super humilē, sicut per Esaiā dicitur: Excelsus & sublimis habitās æternitatem, & sanctum nomē eius, in excelfo & in sancto habitās, & cū cōtrito & humili spiritu, vt viuificet spiritū humilium, & viuificet cor cōtritorum.

Esa. 57. Et iterum: Ad quem respiciā, inquit, nisi ad pauperculam & contritū spiritu, & trementem sermones meos? Nam vt beatus Augustinus ad dominum loquēs ait: Humiles spiritu sunt domus tua. Hoc ergo spiritu flante, fluunt odorifera corā deo nostrę mentis aromata, scilicet cōpunctionis aquę animę nostrę rigantes ariditatem, emollientes duritiam, & ad salutarem renouationem disponentes.

Secūdam ¶ De secundo, quod est humanę mētis summissio, iam ex
est mentis parte dictum est, de qua etiam Sapiēs ait: Humilia valde
humilia- spiritum tuum, vt scilicet per spiritū dei possis innouari.
tio. Hoc enim innuit Propheta, qui quum dixisset: Emitte spiritū tuum, mox subiicit, & creabūtur. Creatio autē est de
Eccle. 7. nihilo. Vt ergo & tu sis initium aliquod creaturę dei, primū agnosce te nihil esse. Nā qui se existimat aliquid esse quū nihil sit, ipse se seducit, & dic: Cor mundū crea in me
1oan. 1. deus, & spiritū rectum innoua in visceribus meis. Quum
Galat. 6. ait, crea utiq; munditiam cordis insinuat, & spiritus innouationem in homine nō nisi de nihilo humilitatis creati.

Tertiū est ¶ De tertio, Per hyemalem inuandantiam, voluptatum atque deliciarū fluxum intellige, in quibus homines carnales quasi quædam cadauera natant, quibus non columba, sed coruus insidere cōsuevit. Vnde Apostolus viduam in delitiis viuentem, mortuam censer, dicens: Vidua in delitiis viuens mortua est. Proinde cadauera hæc per culpā ab
1. Tim. 5. delitiis viuens mortua est. Proinde cadauera hæc per culpā ab
Voluptati carnis dediti, cadauera sunt. abyssum (quasi ad quoddā mare) deferri, testis est ille qui quon-

quondam indutus purpura & bysso, epulabatur quotidie splendide, & post hæc, mortuus sepultus est in inferno. Vbi quatum se quondam quisque glorificauit, & in deliciis fuit, tantum datur ei tormentum & luctus. Et mox ut immundi spiritus in porcos sunt ingressi, grex totus per præcepta ferebatur in mare.

*Luc. 16.**Apoc. 18.**Luc. 8.*

¶ De quarto, quod est depulsio frigoris, nota quod per frigus, aut per illam hyemem (quam adueniente spiritu dei transisse oportet, iuxta illud: Iam enim hyems transit) quod inquam frigus vel hyems, charitatis igni vel maxime aduersatur, auaritia significatur, quæ nimirum parit inuidiam, odium, fraudem, iniustitiã, diuinæ legis præuaricationem, dei obliuionem, & cælestis regni cõtemptum. Venenum quippe charitatis auaritia est. Venenum autem (ut tradunt auctores) igni iniectum, aut extinguit ipsum, aut certe ab ignis virtute reicitur, si ignis ipsum superauerit, sic nimirum simul cum auaritia diuini amoris ignis in eodem corde nequaquam habitare potest. Nam vel ipsa charitas hæc propellit, vel charitatem ipsa extinguit. Transeat ergo necesse est hoc ipsum auaritiæ lethale frigus, si per viuificantem dei spiritum cupis ipse à vetustate peccati innouari.

*Quartum est depulsio frigoris.**Cant. 2.**Auaritia frigus quod dam esse.*

¶ De quinto, quod est accessio solis, patet satis hanc esse necessariam ad renouationem terræ. Nam sicut per recessum solis à nobis ad partes meridionales, siue tropicũ capricorni, terræ facies hyemali asperitate nudata horrescit, ita etiã per accessum eiusdem & ascensum versus tropicũ cancri, vernali rursus amœnitate decoratur. Ad hunc modum ad lucetibus humanæ mentis radiis solis iustitiæ, ipsa quæ prius peccato quasi hyemali horrore squallebat, denudò per iustitiã refloret. De quo sole per Malachiã ex persona domini dicitur: Vobis timentibus nomen meum orientur sol iustitiæ, ille scilicet qui de seipso loquens dicit: Ego sum lux mundi. De cuius solis efficacia per Iohelẽ dicitur: Quasi hortus voluptatis est terra coram eo, & post eum solitudo deserti. Væ illis (inquit per alium) quum recessero ab eis. Multis enim occidit hic sol dum adhuc dies est. Occidit enim peccatibus, qui inter se & illum terrenæ cuiuslibet rei amorẽ quasi nubem dæsam & tenebrosam, & peccatum ipsum quasi vastum parietem interponunt, sicut Esaias ait:

*Quintum est accessio solis.**Malac. 4.**Ioan. 10.**Iohel. 2.**Osee. 9.**Ierem. 15.**Sol quibus occumbit.*

Ecce

DOMINICA XIX

Esa. 9. Ecce nō est abbreviata man⁹ domini vt saluare nequeat, neq; aggrauata est auris eius vt nō exaudiat, sed iniquitates veſtrę diuiferūt inter vos & deum veſtrum, & peccata veſtra abſcōderūt faciem eius à vobis ne exaudiret. Itaq; in peccato manētib; ſol occidit & elōgatur, ppter quod in vetuſtate ſua permanētes ſpiritu mentis ſuę non renouātur. Precetur ergo peccator, & dicat: Illuſtra faciem tuā ſuper ſeruum tuum. Et ruſum: Deus miſereatur noſtri & benedicat nobis, illuminet vultū ſuum ſuper nos & miſereatur noſtri. Nā vt Salomon ait: In hylaritate vultus regis vita, & clementia eius quaſi imber ferotinus.

Aquila renouatur hoc modo. ¶ Secundò, dictum eſt aquilam renouari. Hinc enim per Prophetam dicitur: Renouabitur vt aquilę iuuentus tua. Duo incōmoda affert ei ſenectus, videlicet caligātes oculos, & roſtrū nimis aduncum. Et oculos quidem in fonte, roſtrum verò ad petrā decuſſum renouare dicitur. Caligo viſus, moraliter cęcitas mētis eſt. Per oculos enim ſignificatur ipſa mētis acies qua per fidem deus videri poſſet, ſi mūda eſſet à puluere ſecularium rerum, & à voluptatum

Matt. 5. humore carnaliū. Hinc enim beati eſſe prædicātur mundi corde, quoniā ipſi deū videbunt. Quia verò quiſquis hoc oculo eſt priuatus, in obſcuris vtiq; collocatus eſt cū mortuis ſeculi: ideo orabat dominū Prophetā, dicēs: Illumina oculos meos ne vnquā obdormiam in morte, nequādo dicat inimicus me⁹, præualui aduerſus eū. Illuminatur autē in fonte verbi cęleſtis, ſicut per Prophetā dicitur: Declaratio ſermonū tuorū illuminat, & intellectū dat paruulis.

Fonti verbi dei comparatur. ¶ Et rectè quidem fonti verbum dei propter multa cōparatur. Primò, quia ſicut fons bibērium extinguit ſitim, ita etiam verbum dei cupiditates & deſideria mala depellit.

Ioan. 15. ¶ Secundò, quia ſicut fons mūdat, ita & dei verbum ſi per auditum fideliter & dignè recipiatur, mentē purificat. Iā vos mūdi eſtis, inquit, propter ſermonem quem loquutus ſum vobis. Nec mirum ſi virtute verbi fidelium corda purificantur, quādo quidem auditum verbi ipſe puritatis author ſpiritus ſanctus credentiū ſe mentibus inſinuat, ſicut in Actis apoſt. legimus: Adhuc loquēte Petro verba hæc, cecidit ſpiritus ſanctus ſuper omnes qui audiebāt verbū.

Act. 10. ¶ Tertiò, quia ſicut fons hortos irrigat, ne ſteriles efficiatur, ita

tur, ita & Dei verbum fons hortorum vocatur, & puteus *Cant. 4.*
 aquarum viventium.

¶ Quarto, quia sicut in fonte lymphido potest se quisque qualis sit speculari, ita & in dei verbo nos ipsos possumus quales sumus agnoscere.

¶ Quinto, quia sicut fontis lymphiditatem pedibus suis bestia perturbât, ita & dei verbum in diuinis scripturis turbidum reddunt Hæretici, ad suam illud distorquentes prauitatem, & eius verum & legitimum intellectum interpretationibus falsis peruertentes.

¶ Porro rostrum vetustate sua vsque ad eum curuum atque *Rostrum aduncum,*
 aduncum, vt cibo capiêdo sit ineptum, affectum auaritiæ *aduncum,*
 significat, quo nimirum præda rapitur. Intantum autem post *quid.*
 hoc rostrum ad terrena per cupiditatem curuari, vt *Matt. 9.*
 ver-
 bo dei (quod anime cibis est) capiêdo, profus obstaret.

Vêdicat enim sibi auaritia (quum mentem obsederit) hominem totum, vt non possit deo pariter & mammonæ seruire.

¶ Aduertendum proinde est, quod aues curua rostra habentes, prædam sectantur & viuunt ex rapto, volant non *Mores auium cur*
 gregatim, sed singulariter. Ungues habent rapaces, & viuunt *uis ro-*
 plerunque pascuntur animantibus & sanguine: nec expe- *stris.*

dit earum genus multiplicari, nec auius innocuis exitio *Auarus*
 sint. Quæ omnia in auaris inueniuntur. Væ qui prædaris, *præda vit*
 ait Esaias, nonne & ipse prædaberis? Replebimur inquit, *uit.*
 domos nostras spoliis. *Esa. 33.*

¶ Quod autem ad prædam suam auarus vigilat, sub aquilæ *Prou. 1.*
 parabola de ipso scriptum est. In inaccessis rupibus moratur, inde contemplatur escam, & de longe oculi eius prospiciunt, pulli eius lambunt sanguinem, & ubicunque cadauer fuerit, statim adest. Sanè propter suæ mentis duriciam, auarus in rupibus morari dicitur, quæ & inaccessible esse perhibentur, quia quod mente versat, mendacio plerunque *Auari cor durum.*
 & dolis abscondit. Escam inde contemplatur, quia sola ter- *Auarus*
 rena lucra mens sua etiam de longe cõquirenda medita- *describitur.*

tur. Pulli aquilæ, paruuli ipsius auari sunt, quos plerumque *tr.*
 lucris iniquis & enutrit, & extollit, & suis artibus imbuunt.

Singulariter proinde volant aues istæ rapaces quærentes

singula quæ sua sunt, in lucris socios habere refugientes,

vix vlli siue fidentes, siue etiam fideles.

¶ Denique

et

*Nō expe-
dit hos
multiplicari.*

Eccle. 13.

Psal.

2. cor. 8.

*Serpēs sic
renouatur.*

Matt. 10.

Luc. 11.

¶ Denique unguis eorum significant rapacitatem. Promptissimi quippe sunt ad rapiendum, crudeles ad lacerandum, tenaces ad retinendum. Et quia in pauperes & innocuos homines sauiunt (siquidem illorum præda sunt) non expedit huiusmodi rapaces homines vel in prole, vel in sibi similibus multiplicari. Vnde per Sapientem dicitur: Venatio leonis onager in heremo, sic pascua diuitum sunt pauperes. Insidiatur, inquit Propheta, de auaro loquens, ut rapiat pauperem. Et iterum: Deuorat plebem meam sicut escam panis. Itaque si renouari voluerint ad iustitiam, rostrum hoc (ut dei verbum utique cibum animæ recipere valeant) ad petram, id est, Christum decutiatur, id est, Christi domini nostri & doctrina & exemplo, ab omni avaritia se excutiatur. Qui quum diues esset, propter nos egenus factus est, ut illius inopia diuites essemus. Ad eum, inquam, propter nos factus egenus, ut non haberet vbi caput suum reclinaret, ut vel ipsius exemplo avaritiam detestemur.

¶ Tertio, dictum est serpentem innouari, & hoc utique; (ut traditur) quum hausta fontis aqua repletus, in arcum sese inter asperas petras foramen iniecerit, vbi abrupta pelle veteri atque relicta, nouus euadit & recens, & ad pristini celeritatem motus (quæ vetustas & pellis rigor impediabat) denuo restituitur. Ad cuius rei similitudinem renouari posse spiritualiter humanam mentem ipse dominus insinuat quum dicit: Estote prudentes sicut serpentes. Ac si dicat: Qualiter in spiritu mentis vestræ renouari possitis, hoc vel à serpente perdiscite. Quum enim male actæ vitæ vetustatem impedimento vobis esse noueritis quo minus tēdatis ad salutem, hausto fonte verbi dei, in arcem illam viam vos ingerite, quæ ducit ad vitam, illicque pellem vitæ veteris relinquentes, totos vos deo committite, ut sic spiritualiter renouemini.

¶ Circa secundum principale dicit:

Et induite nouum hominem qui secundum deum creatus est, in iustitia, & sanctitate veritatis.

¶ Hic ponit dictæ renouationis modificationem, dicens: Et induite. Quid enim prodesset vetustate deposuisse, nisi assumas sanctam nouitatem? Domus ab immundo spiritu liberata, mundata, & ornata, si permanserit vacans, rursus

sum ab immundis spiritibus & abundantius occupatur. Porro quum dicit veterem hominem exuendum, & induendum nouum, ostēdit idem manere subiectū quod exui possit & indui, indumēta verò quę indui vel exui possunt, vitia & virtutes esse. Abdicare siquidem ea possumus vel admittere, prout de nostra processerit volūtate. Nō enim dei auxilium nobis defore suspicemur, modò sit prompta nostra voluntas.

Induere nos posse vitia & virtutes.

¶ Quum ergo dixisset nouum hominem nos induere debere, ne sollicitos derelinquat, quis vel qualis ille nouus homo sit, subiecit: Qui secundū deum creatus est. Hic homo nimirum Christus dominus est. Accipite, inquit, similitudinem Christi in vobis per imitationem illius. Vnde & alibi ait: Induimini dominum Iesum Christum, quo nimirum induitur quisquis illi animi virtutibus conformatur. Rursus Christum ille induit, qui per fidem in Christum renascitur, vitę illius imitator quam verbo & exemplo ipse tradidit. Qui nouus homo Christus creat⁹ est secundum deum, id est, nō virtute humanę naturę, sed potentia dei Cōceptus enim est in virginis vtero opere spiritus sancti de semine virginis sine semine viri. Hac etiam ratione Christus homo nouus dicitur, qui secundū deum creatus est, quia patri filius dilectus est, in quo sibi bene complacuit pater. Et hoc propter veritatē & mansuetudinem & iustitiam. Peccatum (inquit Petrus) non fecit. Ecce iustitia. Nec inuentus est dolus in ore eius. Ecce veritas. Sicut enim iniustitia & mēdacium plerunque sese comitantur: ita etiam iustitia & veritas simul de Christo rectē prædicātur. Hunc ergo nouum hominem induite, hūc cōuersatione studeatis imitari in iustitia & sanctitate veritatis. Vbi iustitia pro vniuersali virtute ponitur, quę admodū dicimus aliquem esse iustum & irreprehensibilem. De qua iustitia dominus ait: Nisi abundauerit iustitia vestra plus quām Scribarū & Phariseorum, non intrabitis in regnum cęlorum. In ea nempe virtutē omnem asserit cōtineri. Proinde quum dixisset, in iustitia, addidit, & sanctitate veritatis, non hypocrisis simulatione. Non etiam in sanctitate figurali & vmbatica, qualis erat ī lege, sed sanctitatē hęc veritatis, euāgelij veritatē accipere debemus.

Nouus homo, quē induere iubemur.

Rom. 13.

Christus cur secundum deū creat⁹ est.

Mat. 17.

1. Petr. 2.

Matt. 5.

tr ij. Quis

quisquis ergo per peccatum iustitiam & sanctitatem veritatis amisit, renouari studeat spiritu (vt dictū est) & induat hominem nouum, id est, nouum mētis habitum, quo deo sit acceptus in iustitia & sanctitate non ficta, quæ est sanctitas veritatis.

¶ Circa tertium principale dicit:

Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatem vnus quisque cum proximo suo, quoniam sumus inuicem membra.

¶ Hic prosequitur Apostolus dictæ modificationis specificam expressionem, partes quasdam veteris hominis & noui speciatim exequēdo. Sunt autem veteris hominis partes seu membra quæ hic enumerat, Mendacium, Odium, Furta. Quorum in loco tria illis aduersa per ordinem nobis assumenda commendat, videlicet, Veritatem, Mansuetudinem, Iustitiam. De quibus ecclesiæ sponsus, speciosus

Veteris hominis partes.

Noui hominis christi virtutes tres.

Mendaciū veteris hominis pars vna. Veritatē loquamur propter multa.

vtique forma præ filiis hominis in psalmo (vt iam dictum est) eximie commendatur, vbi dicitur: Propter veritatem & mansuetudinem & iustitiā, deducet te mirabiliter dextera tua Propter hoc, inquit, vnxit te deus, deus tuus oleo lætitiæ præ confortibus tuis. Est ergo vetus homo exuendus primū, vt postea nouus ille induatur, qui (vt dictum est) secundū deum creatus est dominus noster Iesus Christus. Cuius vt induamus & imitemur veritatem, audiamus Apostolum dicentē: Deponentes mendacium, quod vtique veteris hominis (vt est dictum) portio quædam est, loquimini veritatem, quæ sanctæ nouitatis pars est. Causas profert. Prima, quia inuicē proximi sumus. Siquidem omnis homo vel primæ natiuitatis cōditione, vel spe conuersionis est nobis proximus. Non enim nosti qualis ille qui nūc vel omnium vitiorum sorde squallet, futurus sit, & coram deo iam est. Is enim qui modo vel hæreticus vel facinorosus, Iudæus, vel paganus est, per dei misericordiam sic forsitan est immutandus, vt tandem aliquando cum sanctis recumbat in regno dei.

¶ Secunda, quia (quod maius est quàm esse proximos) sumus inuicem membra. Sed nūquid vnū membrum alteri membro mētietur? Verbi gratia: Nunquid oculus si bestia aliquam conspexerit efferatius in nos irruentem, pedibus mentietur se nihil spectare, nec illis fugiendi facultatam

præ-

præbebit? Vel si foueam aliquam profundam arūdine vel humo ad fraudem cōtectam pes ipse prætentet, num oculum idipsum cęlabit, vt aliā inueniat semitam? Idipsum & de mēbris cæteris dici potest. Et nos igitur, inquit, ad inuicem nihil mētiāmur, quum simus vnus corporis mēbra.

¶ Tertia causa est, quia mentiri est diabolus imitari, nec habiturus est quisquam in tabernaculo domini, nisi qui loquitur veritatem in corde suo, qui nō egit dolum in lingua sua, imō potius deus perdet omnes qui loquūtur mēdaciū. Sequitur:

irascimini, & nolite peccare.

¶ Vbi monet vt veteris hominis adhuc aliam partem, scilicet iram & odiū exuentes, noui hominis qui secundū deū creatus est, scilicet Christi, induamus mansuetudinē, dicēs: Irascimini & nolite peccare, quasi dicat: Bonū quidem esset nihil profus irasci, sed si cōrigerit, quod vitari nō potest, inuiti tolerate. Cauete autem ne de ira veniatis ad actum peccādi. Si ergo motus animi surgit, qui iam propter peccati pœnam nō est in nostra potestate, saltem non ei consentiat ratio. Itaque permittit Apostolus quod est humana tentatio, sed prohibet iram per consensum in effectum perducere.

Ira veteris hominis pars alia deponenda.

¶ Vel sic intellige: Irascimini & nolite peccare. Irascimini vnusquisque propriis erratis, ira sancta irascimini vobis ipsis & nolite peccare. id est, vt vltius nō peccetis. Vt autem nō peccetis, quib⁹ habetis irasci nisi vobis ipsis? Quid enim aliud est homo pœnitēs, nisi homo irascens sibi, qui vt accipiat veniā, de seipso exigit vltionem? Indignemini itaque vobis ipsis tanta animi vehemētia, vt peccare desistatis. Possumus quidem & ira sancta proximorum peccatis irasci, sed ne in hac ira modum excedētes cōtra delinquentē proximum peccemus, quum dixisset: Irascimini, subiecit: Et nolite peccare. Vnde per Salomonē dicitur: Noli esse iustus multum, quia est iustus qui perit in iustitia sua. Temperāda enim est huiusmodi nostra iustitia, vt imitemur deū qui suffert iniquos, vt ex illis vel aliqui corrigantur. Sequitur:

ira sancta.

Eccle. 7.

Sol non occidat super iracundiam vestram.

¶ Quasi dicat: Et si ex toto vitare non valetis, non diu ta-

men resideat apud vos iracundiæ malum, neque vobis nõ
dum cõciliatis sol ipse è terris abscedat, ne fortè indignis
appareat illuxisse, ne ve & nox igne furoris mentem acri-
agitando incendat, & insidias paret proximo vel mortem.
Siquidem nox ipsa opportuna sceleribus est. Vel sic: Ne
sol iustitiæ Christus occidat vobis, & gratiæ suæ lumẽ pro-
pter iræ conseruatæ tenebras, vobis subtrahat. Ergo caue-
te ne ira efficiatur pridiana, quinimò de corde vestro pel-
latur, priusquam occidat lux ipsa visibilis, ne vos deserat
lux inuisibilis. Quòd si in ira perseueraueritis, profectò di-
abolus apud vos retinetis. Vnde subdit:

Nolite locum dare diabolo.

Iracundos diabolo lo- cum dare ¶ Vti enim deo locus in pace est, ita & diabolo in ira locũ
damus. Iratus enim mala cogitat. Et per cogitationem ma-
lam, se diabolus ingerit vt peragat mala. Mutua verò di-
lectione diabolo obsistitur. Quãdiu enim vnus animis er-
mus condensati, nihil ille de suo est illaturus, nepe qui nul-
lum inueniat insinuandi se locum. At quum aliquod inter
nos dissidium fuerit, velut occasione inuẽta vbi caput im-
mittat, serpẽtis ad morem mox reliquam corporis molẽ
ingerit. Exercitus vnitus & conseruus resistit hostibus, dis-
persus facilè superatur. Itaque, inquit, per mansuetudinis
virtutem iræ furorem superantes, nouum hominem abie-
cto procul odio induite, & ad fraternam vnanimitatẽ (per
quam solam diabolus à vobis propellere possitis) quãto
cius redite.

*Odiũ abie-
ciendum.*

¶ Quo ad tertiũ veteris hominis membrũ vtique deponẽ-
dũ, iniustitiam scilicet, & furta, consequẽter subdit dicens:

Qui furabatur, iam non furetur.

*Furta vi-
tanda.*

¶ Furtum enim repugnat iustitiæ, sicut ira mansuetudini.
Vnde nisi quis furtum deponat, non potest illum nouum
hominem induere, qui secundum deum creatus est in iu-
stitia. Neque tamen dicit supplicio afficiẽdos esse furaces
sed desinant malè facere, & à furto abstineant. Nam in fœ-
re supplicium criminosis, exterioris & humani iudiciij est,
id verò quod Apostolus dicit, Christi doctrinæ & pietatis
est, à furto videlicet & cæteris criminibus respiscere.
Vt autem perfectè renouetur quisquis fur antè fuerit, non
modò iam non furetur, sed sicut consequenter subdit:

Magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti

¶ Innuat non esse satis à peccato desistere, sed insuper contrarium iter inire necesse est. Malis olim facinoribus incubuisti, nunc bona exerce laborando, tum ut labor atterat corpus quod ex otio prauo didicerat, tum ut habeatur unde & vitam hanc degat, & conferre etiam in alios possit qui antehac multis subtraxerat, & benefic^o fiat. Quum autem dicit: Laboret operando manibus suis quod bonum est, honestum & licitum suadet exercitium laboris. Unde non fat erat Zachæo cessare ab iniquitate & iniuria, nec etiam in quadruplum omnia restituere quæ fraude sustulerat, nisi & egentibus etiam dimidium bonorum suorum iam munificus erogaret.

*Cur manibus operandum.
Luc. 19.*

DOMINICA XX

post Pentecosten.

videte itaque fratres quomodo cautè ambuletis. *Ephes. 5.*

In hac lectione edocet nos Apostolus primò per sanctam prudentiam perniciem vitare. Secundò, per opitulationem Spiritus sancti quæ salutis nostræ sunt operari. Primum facit à principio lectionis. Secundum, ibi: Sed impleamini spiritu sancto.

¶ Circa primum dicit: Videte fratres quomodo cautè ambuletis. Præmiserat pristinos eorum errores commemoras, Fuisitis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino, ut filij lucis ambulate. Fructus enim lucis est in omni bonitate & iustitia & veritate. Et paucis iterpositis, subdit: Videte itaque quomodo cautè ambuletis, concludens ex eorundem pristinis erroribus & facinoribus prauis, sanctam exinde seruandam esse prudentiam. Vbi tria per ordinem facit. Primò enim monet prudenter & cautè ambulare. Secundò, monet sapientiam exercere. Tertiò, docet imprudentiam vitare. Secundum, ibi: Non quasi insipientes. Tertium, ibi: Propterea nolite.

¶ Circa primum, quum de operibus tenebrarum vitandis & arguendis in præcedentibus monuisset, rectè nunc
et iiij suadet

suadet cautè ambulandum esse, & prudenti moderatione prospiciendum quomodo sit viuendum, & quomodo vitium improbè prauis mores sint arguendi. Cautè enim ambulandum est, quia multi seductores exierunt in mūdum. Seducunt enim incautos multa. Primò, libido carnis, quæ dicitur sensualitas. Secundò seducit ipsa quæ sensualitatè fouet, hæreticæ suasionis peruersitas. Tertio, seducit incautos fallax suggestio dæmonum. Quarto, seducunt innumeros suasiones & exempla hominum corruptorum.

Primum concupiscentia carnis.
Luc. 12.
Luxuriæ voluptas glaciæ comparatur.
Sapient. 15
Iob. 21.
Prov. 2.

¶ Primò igitur cautè nobis ambulandum est, ne nos seducat libido seu concupiscentia carnis, voluptas vtique vilis & modica, tempore breuis & fragilis, & quæ non nisi absente sole iustitiæ (quasi in quodam hyemali frigore, extincto illo igne quem dei filius mittere venit in terram) coalescit, mox in aquam tribulationis & tristitiæ resoluenda, vt meritò glaciæ fragili comparetur. Hæc fallit innumeros, qui vitam suam lusum æstimantes, in æternam calamitatem sunt absorpti. Ducunt enim in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Hi nimirum iis rectè ad simulantur, qui ludentes incedunt super tenuem & fragilè glaciem, quos ipsa glaciæ sub eorum pedib⁹ subito dum nõ speratur dirupta, inopinata ruina absorbet improvidos. De qua carnis libidine Salomon sub metaphora meretricis loquens ait: Inclinata est ad mortem domus eius, & ad inferos semitæ ipsius. Omnes qui ingrediuntur ad eam non reuertentur, neque apprehendent semitas vitæ. Cui etiam consonat illud quod per quendam Sapientem dictum est.

Demersus.
 Sed stupet hic vitio, & fibris increuit opimum
 Pingue, caret culpa, nescit quid perdat, & alto
 Demersus, summa rursus non bullit in vnda.

Luc. 14.
 ¶ Et vnde rursus voce vnus (omnium eorum vice loquētis) in Euangelio dicitur: Vxorem duxi (id est, carnis voluptati me addixi) & ideo non possum venire.

Secundum est, hæreticæ suasio.
2. Pet. 2.
 ¶ Secundò cautè ambuletis, ne vos seducat hæreticæ per suasionis peruersitas. De qua nos cautos reddens beatus Petrus, dicit: Fuerunt vt pseudoprophete in populo, sic erunt & in vobis magistris mendaces, introducentes sectas perditionis, & cum qui emit eos dominum negant, superducentes

ducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur, quibus iudicium iam olim non cessat, & quorum perditio non dormitat. Multi, inquit, sequetur eorum luxuriam. Loquuntur enim hominibus placentia, & quum sint ipsi serui corruptionis, libertatem ceteris pollicentur, ut quum fuerint liberi iustitia, serui peccati efficiantur. Quia verò mendacem libertatem dāt in occasione carnis, vtile magis esset eis iustitiæ præceptis ligatos esse, quàm solutos & liberos ad faciendum mala. Vnde sicut ille peccat, qui freneticum in vinculis iam dudum salubriter custoditum soluit, ut & sibi & aliis inferat mala, sic nimirum & ille qui mala agere volenti perniciosæ libertatis laxat habenas. An non præstat lethaliter sauciati vulnera salubriter alligata esse ad curationem, quàm alligatura reiecta, cruenta rursus, & renouata vulnera adferre mortem? Videte ergo ne quis vobis falsam libertatem promittens, huiuscemodi fraudulenta persuasione vos seducat. Nam multi venient, inquit, in nomine meo dicentes, ego sum Christus, & multos seducunt eos scilicet qui via arcta quæ ducit ad vitam contempta, la tam illam eligent quæ ducit ad perditionem, sequentes illorum luxuriam.

¶ Qui non immeritò comparandi sunt iis qui factione seditiosa relictis ciuium suorum legibus, sequuntur coniurationis authorem. Tales reuera isti sunt, qui nunc coniuratione facta confurgunt aduersus dominum, & aduersus Christum eius, tunicam ipsius inconsutilem ausu nefario sciindentes, & dispergentes per sectas & schismata, quos ipse sua morte congregauit in vnum: quorum factio qualem habitura sit finem, satis euidenter ostendit B. Petrus dum ait: Superducentes sibi celerem perditionem. Horum agminis dux, & antesignanus non incongruè illi Aegypto comparatur, de quo in Actis Apostolorum sub interrogatione scriptum est: Nonne tu es Aegyptius qui antè hos dies tumultum concitasti, & eduxisti in desertum quatuor millia sicariorum? Est autem sicarius qui sub vestimento pacis gerit vasa interfectionis, pacem simulans quum sit homicida & latro. Cuius schematis sunt hæretici vniuersi, qui veniunt in vestimentis ouium, Euangelium, & Iesum

2. Pet. 2.
Rom. 6.
Galat. 6.
*Libertas
ad mala
deterior
viculis est*

Luc. 21.
Matt. 7.
*Quales
sint hære-
ticorum fa-
ctiones se-
stantes.*
Ioan. 19.
Ioan. 11.

*Hæretico-
rum ante-
signanus
adsimila-
tur.*
Act. 21.
Sicarius.

Mat 7. & Iesum ore dictitantes, intrinsecus autem sunt lupi rapaces, Christi gregem dissipare, laniare deuorare, sibi-que incorporare satagentes. Sed à fructibus eorum cognoscetis eos. Siquidem defectione seditiosa à Christi castris abeuntes, Aegyptium, id est, tenebrosum hominem, & filium tenebrarum sequuntur, fallacibus illius promissis seducti, illis profectò non dissimiles, de quibus Lucas in Euangelio refert, quòd quum in deserto sacrificarent coniurationem suam prophano firmantes sacrificio, superueniens Pilatus occidit eos, miscès sanguinem eorum cū sacrificio.

Luc. 13.
Hæretico
vñ cohors
adsimila-
tur.
Iud. 1.

¶ Et quidem isti sacrificantes in excelsis ritu sacrilego per superbiam, segregantes semetipsos ab vnitatem catholicam ecclesiam, animales spiritum non habentes, in prophanis & sceleratis suis ausibus peribunt, sicut & iam perire coeperunt. Quibus vitam nihil grauius corporali nece accidisset, & non in erroribus suis & blasphemis, rapinis & caedibus, sacrilegiis, ecclesiarum & monasteriorum deprædationibus desolationibusque (quasi prophanis & detestandis sacrificiis suis, quæ nimirum ex fide se omnia facere asserbant) præoccupati, nece perissent. Et vide quàm impiis facinoribus sacrilegæ coniurationis suæ primordia scædarent, omnia hæc deo permittente, vt nulli dubium sit esse arborem malam, quæ fructus istos pessimos attulerit. Sed victimæ impiorum abominabiles domino. Non licebat olim offerre deo sacrificiū extra locū quē ad hoc elegerat dominus. Hoc nimirum lege portèdè, quòd extra ecclesiam & catholicam vnitatem placere deo impossibile est.

Coniurationis sue
primordia
qualiter
scædarent.
rūt.

Pro. 15.
Deut. 16.
Ex. 23.

Tertium est
fallacia
demonum.
Diaboli
suggestionibus ac-
quiescentes
quales.
Ioan. 8.
Iere. 41.

¶ Tertio cautè ambulandum est, & cauendum ne seducamur à tentatione & suggestione demonum, quæ proculdubio in prædictos errores (quasi in quædam deuia) impellit incautos, modò tamen spontanei huiuscemodi suggestionem sequantur. Qui nimirum similes illis sunt, qui sciētes & volentes, ad propriam necem sequuntur latronem: aut certe perituro furi, qui ad suspendium sequitur carnificem præeuntem. Sanè homicida ille fuit ab initio, cuius omne studium est insatiabiliter fundere sanguinem animarum.

¶ Cuius figuram bene expressit Ismael filius Nathaniae de semine regio (sicut in Ieremia scriptum est) Is enim quum proditorie

proditoriè Godoliam præpositum terræ peremisset, confisi- *Ostentata*
 mili dolo occidit & septuaginta viros venientes de Sichè *res operis.*
 & de Silo, & de Samaria, qui scissis vestibus & squallèes,
 thus habebant & munera in manibus, vt offerrent in do-
 mo domini. In quorum occursum egressus de Masphat &
 ipse incedens & ploràs ibat. Quùmque occurrisset eis di-
 xit ad eos: Venite ad Godoliam filium Ahicam. Qui quùm
 venissent ad medium ciuitatis, interfecit eos. Inuèti verò
 sunt inter eos decem viri qui dixerunt ei: Noli nos occide-
 re, quia habemus thesaurum in agro, frumèti & vini, hor-
 dei & mellis, & cessauit ab eis, & non occidit eos.

¶ Iste homicida diaboli typum expressit, qui semper opti- *Moraliter*
 mo cuique, præsertim prælato insidiatur. Inuidia nempe
 cruciatur & tabescit, quùm sciat ipsa cœlestis origine, terri-
 genas sibi in cœlo præferri. Adiungit ergo se pœnitètiã
 super peccatis suis agentibus, qui thus orationis & mune-
 ra piorum operum afferunt ante deum. Qui quùm bona o-
 pera sua ad vanam gloriam palàm ostentant, ab illo per- *Opera bo-*
 cütuntur. Reliqui verò decem qui thesauros habebant ab- *na calàtes*
 sconditos in agro & mortem euaserunt, illos designat qui *Mat. 6.*
 dominica imbuti disciplina, attendüt ne iustitiã suã fa- *Ibidem.*
 ciant corã hominibus vt videantur ab eis, quorum in ope-
 ribus piis ignorat sinistra quid faciat dextera. Isti enim la-
 tronis illius cultrum euadunt. Graditur autem cum his,
 qui sibiipsis placentes, propriam gloriam quærunt, ducens
 illos vt seducat, seducens vt perdat. Nolite itaque per ostè
 rationè vestri occasionè dare diabolo, sed videte quomo-
 do cautè ambuletis.

¶ Quartò cautè ambulandum nobis est, ne seducamur sua *Quartum*
 sionibus vel exemplis malorum hominum & corrupto- *quod sedu-*
 rum, ne simul cum illis & ipsi intereamus. Hinc enim nos *cit, sūt ex*
 præmonuit Salomon, dicens: Fili mi, si te lætauerint pec- *empla ma-*
 catores, ne acquiescas eis. Si dixerint veni nobiscum insi- *lorum.*
 diemur sanguini, abscondamus tendiculas contra inson-
 tem frustra, omnem pretiosam substãtiã reperiemus, im-
 plebimus domos nostras spoliis, sortem mitte nobiscum,
 marsupium vnum sit omnium nostrũ. Fili mi, ne ambu-
 les cum eis. Prohibe pedem tuum à semitis eorum. Pedes
 enim eorum ad malum currūt. Et post pauca: Ipsi quoque
 contra

contra sanguinem suum infidantur, & moliuntur fraudes
 contra animas suas. Horum itaque sunt fugienda consor-
 tia, alioqui amicus stultorum similis efficietur. Et qui com-
 municat superbo, induet superbiam. Et vt quidam ait:

*Eccle. 13.
 Iuuenalis*

Grex totus in agris

Vnius scabie cadit & porrigine porci.

Sic pomum integrum à corrupto inficitur

Vuâque cōspecta liuorem ducit ab vna.

*Pravorū
 fugienda
 societas.*

¶ Itaque prohibe pedem tuum à semitis eorum, & ne am-
 bules cum eis. Ruunt enim in propriâ perditionem.

¶ Quis tam demēs vt illum sequatur, qui sese vel in ignē
 vel in aquam proicit, aut de alto saliens præcipitio se col-
 lidit? Si Loth (tamerſi iustus) angelico monitu Sodomam
 egredi noluiſſet, vtique periuiſſet cum illis. Quandoquidē
 & ipse Apostolus Petrus quū inter impios verſaretur, ne-
 gauit se noſſe hominem, quem paulō ante confelſus fue-
 rat deum. Videte ergo quomodo cautē ambuletis, & quo-
 rum voſmetipſos adiungatis contubernio.

*Gene. 19.
 Luc. 22.*

¶ Cautē proinde ambulandum est, non modò vt non sedu-
 caris vel lædaris ab aliis ipse, sed etiam vel hac ratione
 quàm maximè, ne forſan dicto vel facto minus recto ali-
 um ipse lædas præbens, illi occasionem ruinae. Mola: aſina-
 riæ memineris quā præſtat collo habere adligatam & cū
 ea demergi in profundum maris, quàm scandalizare vnū
 de puſillis credentibus in Christum. Quòd ſi tanta poena
 dignum crimen est scandalizare vnum, quid erit de iis qui
 vel exemplo malo vel prauo dogmate corrumpunt & per-
 dunt innumeros? Quòd ſi quis proximi offentionem vel
 scandalum vitare cōtempſerit, is vtique nec ipſius Christi
 verbis ſe fidem habere demonſtrat dicentis: Vx mundo
 ab ſcandalis, ſcilicet ab aliis ſubminiſtratis. Veruntamen
 vx multo grauius homini illi per quem ſcandalum venit.
 Vnde & propter ſcandali vitationem omittere debes nō
 modò quod est malum, ſed etiam illa bona quæ ſine detri-
 mento ſalutis æternæ præteriri poſſunt, ſi ex illis te nouer-

*Mat. 18.
 Proximū
 ſcandaliza-
 re quā ſit
 graue.*

*Taxantur
 ſcienter
 ſubmini-
 ſtrātes of-
 fendicula;*

ris proximū scandalizare, niſi illi rationē de facto tuo red-
 dens, ſcias illum non amplius hinc lædi.

¶ Si autem eo animo dicas quippiam aut facias vel etiam
 quippiam omittas, vt per hoc alterum lædas, prouoces,
 irrites

irrites, offendas, sciens ex hoc illum cōturbandum & factum tuum grauis scandali & offensionis materiā fore, & tamen illam sponte subministraueris, id omnium grauissimum scandali genus. Nec audiendus es si dicas propter tam modicā occasionem non debere illum adeò grauiter conturbari, quia quo fuit illa (tu dicis) occasio minor, eo minori negotio potuisses hāc euitasse. Sed maioris te nequitix reum ostēdis, qui modicum id, propter dei legem vitasse contempseris.

¶ Porro nonnulli qui sibi religiosi esse videntur, qui & dicunt, nobis nō licet interficere quenquam tamen gladio vel fuste nō percutiāt, nequaquā tamē lauant inter innocētes manus suas, quum interim percutiāt atrociter proximum suum lingua, & quidem acerbū vulnus infligētes. Percutiunt insuper illū occasione qualibet etiā parua (vt ipsi dicūt) ex qua tamen nouerunt magnum proximo dolore parari. Propter quod meritō inter veneficos sunt cōputandi, & abiiciendi procul à gloria dei, sicut in Apocalypsi scriptum est: Foris canes, & foris venefici. Sicut enim nō refert si volūtate & studio proximum occidas, siue id gladio pegeris, siue fuste, siue pugno, siue veneno: sic nec interest quē vel qualis illa sit occasio quā tu sciens & volens studio nocendi subministras, vt ladas fratrem. Legis quidē tibi expedire molam asinariā, & cum illa demergi in profundū maris, quā id facere quod reputas esse parum. Legis hoc & negligis, nō aduertis corde. Verbū dei nō capit in te, cōsuetum & quotidianum tibi est, & viluit tibi afsiduitate, quasi ideo dūtaxat verbum hoc à Christo de scādali vitatione prolatū sit, vt legatur, & hoc satis sit. Sed iota vnum, inquit, aut vnus apex nō preteribit à lege, donec omnia fiāt. Hoc saltē aduertas. Si obnoxio est proximo quisquis illi in re tēporali quippiā damni intulerit, tunc insontē te dices qui tranquillā proximi mentem perturbas, pellēs inde habitatorem dominū (cuius nō nisi in pace locus est) & pacatā perturbas & oneras cōsciētiam, præsertim quum hæc interiora animi bona tātō bonis exterioribus præferantur, quantum anima corporis, & cœlū terræ? Videte ergo quomodo cautē ambuletis, ne cui vel inimicitie, vel odij, vel perturbationis fomité præbeat.

¶ Secun-

IOAN. 18.

Apoc. 22.

Matt. 5.
Argumē-
tum à mi-
norē.

¶ Secundò monet Apost. sapientiã exercere, quum dicitur
Non quasi insipientes, sed vt sapientes.

¶ Ac si dicat: Et si insipientes & increduli nesciãt quomodo oporteat eos cautè ambulare, & omne peccatum & scandalũ cauere, huius breuissimæ vitæ tempus in superuacuis terentes, vos tamen qui Christum ex Euãgelio no-
 stis, longè aliter conuenit in hoc mundo versari, videlicet sicut decet sapiẽtes. Porro de sapiente scriptum est: Oculi sapientis in capite eius. Verum vt cognoscas quis sapiẽs dici iurè possit. Is pfectò qui habet oculos in capite, cor in dextra, os in corde, manus in opere. Itaque sapientem ex facie, ex corde, ex ore, ex opere cognoscis.

*Eccle. 2.
 Sapiens
 quis iurè
 dicatur.*

¶ De primo dictũ est: Oculi sapiẽtis in capite eius. Caput hoc Christus est, dicẽte Apost. Caput viri Christus. Ille pfectò sapiẽs est, cuius intèrio tanquã ocul^o animæ iugiter

in Christũ fertur, qui prouidet dominum in cõspectu suo semper, & illi studet in omnibus placere. Porro oculi stultorũ in finib⁹ terre. Oculi sapientũ respiciũt seipfos, oculi stultorũ se neglecto cõsiderãt alios. Sed quid vides festucã in oculo fratris tui, trabem autè in oculo tuo nõ vides?

*1. cor. 11.
 Psal.
 Prou. 18.
 ibidem.
 Matt. 7.*

¶ De secundo scriptum est: Cor sapientis in dextera eius, & cor stulti in sinistra illius. Teste siquidẽ Euãgelio, iusti ad dextram, impij ad sinistram in die iudicij cõstituentur. Ergo per dextrã bonum, per sinistram malũ: per dextram viam domini, per sinistram huius seculi vana gaudia accipimus, sicut per Salomonem dicitur: Vias quæ à dextris sunt nouit domin⁹, peruersæ verò sunt quæ sunt à sinistris. Quisquis ergo ad hanc dextrã cor habet, sapiens est: qui verò ad sinistram, stultus. Reuera sapiens es si dextrã non relinquis propter asperitatem, nec ad sinistram pelliceris propter amœnitatis apparentem voluptatem. Stultus viator est, qui in itinere positus propter amœna prata quæ conspicit, obliuiscitur quò tendebat.

¶ De tertio scriptum est: In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapiẽtum os illorum. Dicitur autem hac ratione

fatuus habere cor in ore, quia mox per os ebullit quicquid in corde illi natũ est, sicut Salomon ait: Os fatuorum ebullit stultitiam. Sapiẽtis verò os idcirco in corde illius esse dicitur, quia sermo illius (vt Aposto. docet) in gratia semper est

*Eccle. 21.
 Prou. 12.
 Coloss. 3.*

per est sale conditus, & quia prius venit ad limã, quàm ad linguã. Nõ enim sine deliberatione præuia loquitur. Hinc ipsa domini mater audito nuntio cœlesti tacens cogitabat qualis esset salutatio. Cogitabat vtique priusquam loqueretur, sicut scriptum est: Os iusti meditabitur sapientiam. Post meditationem verò sapientiã, & lingua eius, inquit, loquetur iudicium. Cõsiderat autem in meditatione quæ verbo præuia est, quid, cui, quo loco, quo tempore, coram quibus loquatur.

*Exemplum
in matre
domini.
Luc. 1.
Psal.*

¶ De quarto scriptum est: Sapiens ædificat domum, insipiens extructam quoq; manibus destruit. Aedificat bene operando, destruit peccando. Sed vnus ædificans & vnus destruens quid prodest illis nisi labor? Quid prodest positum fundamentũ euertere, & sine fundamento ædificare? Quid prodest quædã bona facere, & in peccatis perseuerare? Dicit B. Augustinus, quòd sicut non impediunt à vita æterna iustũ quædã peccata venialia, sine quibus presens hæc vita nõ viuunt, sic ad vitam æternam nõ profunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillimè vita cuiuscũque etiam pessimi hominis inuenitur. Sapiens ergo ille est qui ædificat domum non ruiturã, iuxta quod in Euangelio dominus dicit: Omnis qui audit verba mea & facit ea, assimilabitur viro sapienti qui ædificat domũ suã supra petram, & descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domũ illam, & nõ cecidit. Fundata enim erat supra petrã. Et omnis qui audit verba mea & non facit ea, similis est viro stolto qui ædificauit domũ suã super arenam. Et descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illã, & cecidit, & fuit ruina illius magna. Habet itaq; sapiens manũ in opere prudenter ædificans super petram, quod edificatum possit permanere. Verũ quia plurimæ sunt huius vitæ necessitudines, & delinquendi occasiones innumeræ, quæ hominem ab hoc opere auellat: ideo necesse est abrumperè nodum, præscindere funem, superuacua cõtemnere, aure surda mortiferos syrenarũ cantus pertransire, auertere oculos ne videant vanitatẽ, & omnibus aliis prætermisissis, operari cibũ non qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Vnde subdit, dicens:

*Prou. 14.
Eccle. 34.*

Matt. 7.

Ioan. 6.

Redimen-

DOMINICA XX

Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.

*Redimere
tēp^o quid
fit.* ¶ Redimentes tempus, hoc est, præparantes vobis opportunitatem seruiendi deo. Dicitur autem ille tempus redimere qui aliquid de suo impedit, ut temporis aliquid recipiat, verbi gratia: Quum das nummum ut accipias panem, aliquid amittis & aliquid acquiris. Sicut ergo perdis nummos ut aliquid acquiras, sic & aliquid de tempore perdas (quo soles in curis secularibus transigere) necesse est, ut emas tibi quietem cordis. Ille etiam tempus redimit, qui quod præterito tempore minus egit, maiori nititur diligentia compensare, dimidians dies, quod impij non faciunt, dicente Propheta: Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos. Quidam verò nec incipiunt. Idem est dicere: Alij moriuntur in Aegypto, alij in deserto, alij in terra sancta. Quoniam, inquit, dies mali sunt.

*Dies quare
dicuntur
mali.* ¶ Nemo putet Apostolum accusare hanc visibilem lucem quæ nobis dies vocatur, horas ipsas vel tempus, iis enim non potest inesse malignitas. Sed dies esse malos dicit, tum propter miseriam, tum propter malitiam hominum. In his enim diebus multa contingunt quæ mala sunt, quæ admodum dicere solemus: Malum transigi diem, quia in ea nobis aduersa contigerunt, vel alia quæ non placet per prauos nobis homines sunt ingesta. Quia enim homines mali sunt, ideo dies mali dicuntur. Cui enim molesti essent dies & tempora, si homines sibi molesti non essent? Proinde dies mali dicuntur, propter eam quæ de diebus nobis ad penitentiam concessis districtam exigemur coram deo iudice rationem, sicut pecunia ad usuram acceptam malam vocat, quia cum scœnore repetitur. Tertio docet Apostolus vitare imprudentiam seu insipientiam, dicens:

Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sunt voluntas dei.

¶ Quasi dicat: Quia tot occurrunt mala, tot premunt aduersa, nolite fieri imprudentes, id est, improvidi, sed sitis circumspecti, intelligentes quid deus à vobis requirit, id videlicet, ut prauis hominibus nullam vos incessendi offensus occasionem. Id nanque deo est placitum, ut nullis in rebus coargui possitis. Vnde & alio loco dicit: Sine offensione estote Iudæis & Gentibus. Et iterum alibi: Si fieri potest

L. Cor. 10.

Rom. 12.

potest quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacē habentes. Et ad Thesalonicenses scribens ait: Hęc est voluntas dei sanctificatio vestra. 1. Thes. 4

¶ Ceterum, quia immoderata vini potatio, & iracundos plerunque reddit & temerarios, ideo subdit:

Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria.

¶ Quia dixerat, Nolite fieri imprudentes sed intelligentes: vini autem immoderatus vsus intellectū hominis, vel maximē obnubilat, prudentiā tollit, ingerit imprudentiā, & vehemēter impedit hominem intelligere quæ sit voluntas dei, qua cognitione ab humana mente remota, nil superest nisi vt homo suarum libidinū impetus quasi equus effrenis præcipiti ardore sequatur, ideo cōuenienter præcipit, dicens: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sicut effectus in sua causa. Nec tamen vsum vini omnino prohibet, quum etiam ipse dominus hunc admiserit, & admittē dum fidelibus insinuauerit, sed abusum damnat & excessum. Non enim dicit: Et nolite bibere vinū, sed nolite inebriari vino. Vino siquidē moderatē sumpto consequimur sanitatem, sicut ad Timotheū scribens ait: iam noli aquā bibere, sed modico vino vtete propter stomachū, & propter frequentes tuas infirmitates. Insuper & lætitiā adfert, Lætificat enim cor hominis. Vnde etiā Salomon ait: Date vinum bibere iis qui amaro sunt corde, vt bibant & obliuiscantur tristitiæ suæ. Si tamen nimie bibatur (vt dictum est) non modò corpus, sed & animā ipsam dissoluit. Proinde sicut sine Cerere & Baccho friget Venus, ita & Baccho Venus vel maximē prouocatur.

¶ De vini natura & vsu notandum est quod Plinius ait: Dicit enim: In prouerbum celsit, sapientiam vino obumbrari. Tanto labore & impendio constat, quod hominis mentem mutet & furorem gignat, millibus scelerū huic deditis, vt magna pars hominum non aliud vitæ præmium intelligat. Et rursus: Vitio datur homini, quod soli animantium non sitientes bibimus. Dubitatur iam, vinum pluribus proficit, an noceat. Ancipiti enim euentu vinum potum aut auxilium fit aut venenum. Prorsus iure dici potest, neque viribus corporis nostri utilius aliquid, neque aliud voluptatibus perniciosius, si modus absit. Multo tempore

Immoderatus vini vsus quàm sit homini nocivus

Vini vsus moderatus utilis.
1. Tim. 5.
Psal.
Prou. 31.

Tertius. Plinius. lib. 14. Plinij sententia notabiles.

Saluberrimus aquae potus. non licebat Romę id fœminis bibere. Saluberrimū aquę potum natura dedit, quo cætera omnia animãtia vtuntur, at nos vinum bibere & iumenta cogimus. Hęc ille,

¶ Circa secundum principale dicit:

Sed impleamini spiritu sancto.

*Zach. 9.
Vinū germinās virgines.*

¶ Hic nos docet per spiritus sancti præsentiam & opitulationem quę nostrę salutis sunt operari. Ipsa enim gratia spiritus sancti vinū est germinās virgines. Vinum, inquit, quod gaudio casto lætificat, & extinguit sitim carnalis & terrenę cupiditatis. Hoc vinum non mittitur nisi in vtres

*Mat. 17.
Act. 2.*

nouos, id est, in corda à vetustate peccati perversam penitentiã renouata. Petrus quum huius vini modicam sillã percepisset, mox omnium cæterorū oblitus ait: Domine, bonum est nos hic esse. Hinc rursus de Apostolis in die missionis spiritus sancti hoc vino lætificatis & corroboratis, Iudæi admirantes dicebant: Musto pleni sunt isti. Verum dicebant, sed quale mustum illud esset, non intelligebant. Hoc vinum dominus cum Apostolis suis in dei regno se bibiturum iam passioni proximus repromisit. Impleamini, inquit, spiritu sancto, in quo purã & sanctã consequemini lætitiã, quę nullatenus in tristitiã commutabitur. Verum vt hęc consequaris, inquit, psallere domino cõsuefas. Vnde quum dixisset: Impleamini spiritu sancto, subiecit:

Matt. 16

Loquentes vobismetipsis in psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris domino.

*1. Reg. 19
Dminorū canticorū quãta sit vis.*

¶ Psallentes nempe legimus spiritu sancto repleti, patuit in lictoribus regis Saul missis vt caperent Dauid profugum apud Samuelem Prophetam. Quum enim venissent vbi erat cuneus psallentium, cecidit super eos spiritus domini, & psallebant etiã ipsi & prophetabant. Quod quum uuntiatum esset Saul, misit apparitores & lictores alios. Prophetauerunt autem & illi. Et rursus misit tertios, qui

Saul vī psalmorū adflatus.

& ipsi prophetauerunt. Et iratus iracundia Saul abiit & ipse. Qui quum venisset vbi erat cuneus Prophetarum vaticinantium, factus est etiã super eum spiritus domini, & ambulauit ingrediens & prophetauit. Et expoliãuit etiam se ipse vestimentis suis, & prophetauit cum cæteris coram Samuel, & cecinit nudus tota die illa & nocte. Vnde & pro-

& prouerbiū exiuit: Nū Saul inter Prophetas? Ecce quāta vis in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus.

¶ Hinc beatus Iacobus: Tristatur, inquit, quis in vobis? oret equo animo & psallat. Quasi dicat: Si quem spiritus malus luore aut tristitia huius seculi (quæ mortem operatur) oppleuerit, vi canticorum spiritualium propellatur. Quid nūquam & ipse Saul, vt dictū est, rex impius, nempe innocētis persequutor & volūrate iam homicida, psallentium concentu & ipse adflatus sit? Sicut autem in diuinis canticis psallentes spiritu sancto adflantur, ita & qui carnales cationes modulantur, spiritibus impuris ad suas mentes aditum parant. Psallentes, inquit, in cordibus vestris domino, non autem hominibus, vt illis vel placearis vel satis faciatis, sed domino. In corde psallere, est sensu & mente decantare, nō corde obtorto & iniquito. Ille etenim corde canit, qui canēdo deum intentius meditatur, & mente versat.

Iacobi. 5.

Carnales
cansiones
quid efficiant.
In corde
psallere
quid sit.

¶ Verū quia in his canticis spiritualibus gratiarum actio & vox laudis obtinēt principatum, ideo monet cōsequēter ad gratiarum actionem, dicens:

Gratias agentes semper pro omnibus, in nomine domini nostri Iesu Christi, deo & patri.

¶ Ergo gratiæ agendæ sunt semper, tam tristitiæ tempore quā latitiæ, tam infirmitatis tempore quā tempore sanitatis, & pro omnibus quæ dispensante deo nobis eueniunt. Vnde & pro aduersitate agendæ sunt gratiæ sicut pro prosperitate.

Gratias
qualiter
agere debemus.
Simile.

¶ Discamus ergo gratias agere non modò ob partā quietem & ocium, sed & quum graue aliquid patimur quod nos mœrore afficiat. Neque enim ob bona duntaxat nobis à deo collata, quin etiam vel in mediis malis, & rerum earum ob gratiam quas vel ignoramus vel nouim⁹. Ex cunctis nempe rebus vel prosperis vel aduersis afficit semper nos beneficiis de⁹, tametsi nos id lateat. Teneatur sanè & deber medico gratitudinē ager, non modò quum lenioribus illi subuenit fomentis, sed etiā quum validioribus & asperioribus remediis depellit morbum. Has gratiarū actiones debemus ei qui est nobis deus per fidē, qui & pater est Christi notione æterna. Ego, inquit ad filium,

v vij

hodie

DOMINICA XX

hodie genui te. Hodie, id est, in die æternitatis, quæ æternitas est sine principio & fine, cui omne nostrum præteritum & futurum instataneè præsens est. Nobis etiam ipse pater est, sed non sicut Christo. Illi nempe naturaliter pater est, nobis verò per adoptionis gratiã pater esse dignatur. Verùm in nomine domini nostri Iesu Christi gratias agere debemus, hoc est, quum illas agimus & Christi nomen est præferendũ, & eundem illum cõplecti debemus, cuius interuentu nos pater adoptauit, qui eius est filius proprius (vt dictum est) per quem & nos patrem ipsam cognouimus. Itaque quum patri gratias agimus, agamus illas & filio qui à patre in substantia discretus non est, & nihilominus spiritui sancto, cuius est cū patre & filio deitas eadem, & indiuidua substantia.

Eccle. 15. ¶ Quia verò non est speciosa laus aut actio gratiarum in ore peccatoris, nec acceptat munus nostrũ dominus quod offerimus, nisi fuerit inter nos vnitas charitatis, ideo charitatem hanc in medium adducens Apostolus subdit:

Subiecti inuicem in timore Christi.

¶ Charitate siquidem alter alteri subiici debemus, nõ reuilius terrestris formidine, sed Christi timore. Qui enim ob Christi amorẽ per mutuã charitatem inuicem se subdiderint, quãdiu tali sunt nexu deuincti, nec à deo nec ab inuicem dissolui poterũt. Nec tãtũ subditi prælati, sed & prælati subditis subiici debent seruiendo in charitate, & salutis eorum curã humiliter gerẽdo. Nam & si maiorum sit dignitas, administratoria tamen est. Subditi enim non sunt propter prælatos, sed econtrariò prælati propter subditos cõstituũtur. Hinc Apostolus: Quum liber, inquit, essem ex omnibus, omniũ me seruum feci. Est ergo maiorum salua tamen dignitate, seruire, sicut humiliter obedire, minorum est & subditorum. Hęc autem tam maiorum quã minorum ordinata debet esse subiectio in casto timore Christi, qui omnibus humilitatem mandauit.

*Prælatos
propter sub
ditos esse.*

DOMINICA XXI

post Pentecosten.

De cat.

*E cætero fratres confortamini in domino, & Ephe. 6.
in potentia virtutis eius.*

DIn hac lectione Apostolus Primò nos hortatur assumere sanctâ fortitudinem. Secundò, nos iubet capeffere dei armaturam. Tertiò, subnectit huius armaturæ descriptionem specificam. Primû facit à principio lectionis. Secundum, ibi: Induite vos armaturam dei. Tertium, ibi: State ergo.

¶ Circa primum est aduertendum.

¶ Quemadmodum Apostolus ante lectionis istius initiû specialia quibusdâ præcepta dedit cõuenientia statui eorum & cõditioni. Nã filios quomodo se erga parentes gerat informas, ait: Filij obedite parentibus vestris in domino, hoc enim iustum est, honora patrem tuum & matrem tuâ, quod est mandatum primû in promissione, vt bene sit tibi, & sis longæuus super terrâ. Parentes nihilominus informas subdit: Et vos patres nolite ad iracundiâ prouocare filios vestros, sed educate illos in disciplina & correptione domini. Et instituens seruos subiecit: Serui obedite dominis carnalibus cû timore & tremore in simplicitate cordis vestri sicut Christo, nõ ad oculû seruietes, quasi hominibus placetes, sed vt serui Christi facientes voluntatem dei ex animo, cum bona voluntate seruientes sicut domino, & non hominibus, scientes quoniam vnusquisq; quod fecerit bonû hoc recipiet à domino, siue seruus, siue liber. Dominos quoque seruorum consequenter docet, dicens: Et vos domini eadẽ facite illis, remittetes minas, scietes quòd & illorum & vester dominus est in cœlis, & personarum acceptio non est apud deum. Et inde subiungitur initium lectionis quâ modo tractare habemus, vbi dicit:

¶ De cætero fratres cõfortamini in domino. Vbi post specialia præcepta dissimilium statuum personis data, admonet omnes, ac si dicat: Hucusque vos iuui & instruxi verbo & exemplo, iam verò propter Christi gloriâ me in vultu cõstituto, in futurû ò fratres fide & dilectione, confortamini in domino. Quû enim multa eis iniûxisset quæ fortaffe quibusdâ factu difficiliora videri possent, vt hos consoletur: cõfortamini, inquit, in domino, nil veriti quin

DOMINICA XXI

*Cōfortari
debemus
in domino*
ea quę ipsius sunt exequi cuncta possitis, quin & in dei po-
tentia confidite plurimum. Ea enim vos confortante po-
teritis omnia. Confortamini itaque non modò in aggredi-
endo fortiter ardua ad gloriam ipsius, sed etiã in hac lu-
cta qua vita vestra tã à spiritibus malignis quã à pravis
hominibus exercetur super terram. Ut autẽ possitis & quę
bona sunt facere & in tentatione fortiter & inconcussè sta-
re, & insuper & quę dura sunt (si opus fuerit) pro Christi
nomine & amore perpeti, confortamini in auxilio domi-
ni, & in potentia virtutis eius, quia pugnare volentibus ad
suam gloriam, & ipsius opem flagitantibus, ipse dat potẽ-
tiam & virtutem.

*De imune
re fortes
esse possu-
mus.
Eph. i.*
¶ Hac autem vel potissima ratione confidere debetis in
domino, quod ipse vos confortabit, quia videlicet eius mem-
bra effecti estis per fidem. Capitis siquidem est mēbris vi-
tã & virtutem influere. Quum ergo fidelib⁹ caput sit Chri-
stus, quĩ fieri posset ut illis in necessitate nõ succurrat, quũ
sit ipse suis adiutor in opportunitatibus, in tribulatione?

¶ Quin potius sperent in te, inquit Propheta, qui nouerunt
te, quoniam non dereliquisti quęrentes te domine. Proinde
quum cęlorũ regna nõ nisi violenti rapiant, liquet nõ
nisi fortes patris summi gratiam & hæreditatem assequen-
turos. Quod huiuscemodi parabola magis innotescit:

Mat. ii.
*Patris sui
in gratia
qui merẽ-
tur.*
¶ Filios suos quidam præpotens rex ob delicta domo pe-
pulerat, abdicaueratque. Qui quũ extrema calamitate in
certi vagique afflictaerentur, nobilis quidam princeps tam
patris quã illorum amicus misericordia motus, apud pa-
trem pro illis intercessit. Acquieuit pater, modò tamẽ cõ-
tra hostes fortiter pugnando patris sui gratiam virtute si-
bi prius conciliaſſent. Itaque nõnulli illorum fortiter a-
gentes & gloriam sibi pariter, & patris gratiam meruerũt
ignauis perpetuũ abdicatis. Pater deus, delinquentes fi-
lij, genus humanum, fidelis intercessor & cõciliator pacis
Christus dominus est, hæreditas patris, beatitudo æterna
à qua perpetuò abdicari, damnari est. Plurimi sibi gloriã
virtute pepererunt, quorum viuunt nomina in generatio-
ne & generationẽ, quorum virtutem & facinora præclara
vobis ipsi ob oculos statuentes excusso torpore respiciẽ-
te, & ut quidam sapiens ait:

Ite nunc

Ite nunc fortes vbi celsa magni
 Ducit exempli via, quur inertes
 Terga nudatis? superata tellus.
 Sydera donat.

¶ Circa secundum principale dicit:

*Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare aduersus
 insidias diaboli.*

¶ Hic nos hortatur capessere Dei armaturam, dicens: Induite vos. quasi dicat: Tametsi vos in Dei auxilio confidere conueniat, propter hoc tamen inertia dediti nequaquam esse debetis, ne deum tettare videamini. Nam illos suo dominus auxilio fulcire dignatur, qui propriae salutis vigilantiter inrendentes, auxilio sibi diuinitus collato totis viribus cooperantur. Vnde ait B. Augustinus: Qui creauit te sine te non iustificabit te sine te. Quod euidentius ipse dominus in Euangelio (Iudæis eorum ignauiam & prauitatem, sumque illis sæpenumero oblatam frustra gratiam obiciens) ostendit, dicens: Hierusalem Hierusalem quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?

Matt. 23

¶ Ego, inquit, volui, sed tu noluisti, non se illis, sed illos sibi met defuisse contestans. Itaque & in domino confidite, & nihilominus studio diligenti vobismetipsis adesse curetis. Accipite, inquit, armaturam Dei, per quam nimirum animi virtutes intelligit, sicut postmodum ipse exponit.

*Humanæ
 arbitrij li-
 bertas eni-
 denter ad-
 fruitur.*

¶ Sed aduertendum est quod nequaquam impugnationes & bellum, sed insidias dixit, utpote qui dolo & machinationibus animas capter, non virtute. Non enim in apertum profert hostis ille delicta, sed vel subobscura vel fucata. Superbiam enim in excessiuo apparatu, in superfluo vel curioso vestitu honestatem vocat. Auaritiam, pro uidentiam appellat. Vsuram dicit reipublicæ utilitatem. Crudelitatem in ultione sui, iustitiæ zelum nominat. Pigritiam & ignauiam haberi vult maturitatē. Pertinaciā, esse animi cōstantiam defendit. Prodigalitatē, munificentiam ac nobilis animi largitatem. Pusillanimitatē, mētitur esse humilitatē. Sortilegam vetulam nephariis intentā superstitionibus, vult mulierem sapiētem, & veridicam appellari.

*Diabolus
 vitia vir-
 tutes esse
 mentitur.*

Maleficum similiter & diuinatorem sacrilegum, vocari facit veritatis possessorem. Sic excusat luxuriam asserens esse naturalem inclinationem: fraudem & mendacia in emendo atque vendendo, esse artem vtilem defendit, quod nimirum rem suam vnicuique licet quantum potest pluris vendere, & quae sunt aliorum emere minoris iusto. Sic hypocritam pro sanctitate, loquacitatem & simplicium hominum derisionem, pro iucunditate vult haberi.

Filias suas ¶ Sic filias suas diabolus mendaci furo depictas prostituit
as furo dia- vniuersis, sciens eas in proprio colore detestabiles esse, vt
bolus or- eo magis per eas efficiat peccatores, quando quidem ea
nat. quae defenditur culpa, geminatur. Ibi, inquit Esaias, habuit
Esa. 34. foueam ericius & enutriuit catulos suos. Ericius animal
Ericus vndique spinis densissimis oblitum (quod si capere quis.
vbi fouea quam velit, citius suum sanguinem quam illius carnem vi
habeat. derit) illos non incongrue significat qui post culpam decli-
nant in verba malitiae ad excusandas excusationes in pec-
catis, quibus si quis voluerit suadere meliora, illorumque ad
peccati proprii cognitionem adducere, citius vel ab iis scanda-
lizatus exacerbabitur, quam illorum videat humilitatem
vel delicti confessionem extorqueat, adeo sunt contradic-
tionum spinis armati. Induite vos, inquit, armaturam dei
vt possitis stare aduersus insidias & dolos inimici. Et haec
quidem necessaria nobis est armatura. Sequitur:

*Quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sangui-
nem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi recto-
res tenebrarum harum. Contra spiritualia nequitiæ in caelesti-
bus.*

¶ Non hoc intulit vt Christi milites absterreat, sed vt efficiat cautiore. Nam ille dux qui suis militibus hostium patrefacit vires, suos vtiq; cautiore reddit. Non enim nobis cum hostibus parui momenti & casu oblati bellandum est, neque aduersus homines passibiles & nostri similes gerenda res est, sed cum principatibus ipsis & demonum potestatibus colluctandum. Aduersus principes, inquit, & potestates. Ecce quam necessaria nobis est armatura Dei, quam sit nobis regenda cum hoste qui ex occulto nobis mala molitur & ex insidiis, de cuius insidiis & dolis nos cautos reddens S. Leo papa dicit: Non desinit antiquus hostis deceptionum

Leo papa.

ptionum laqueos vbique pratendere, & vt fidem credentium quoquo modo corrūpat instare. Nouit cui adhibeat æstus cupiditatis, cui gulæ illecebras ingerat, cui apponat incitamenta luxuriæ, cui infundat virus inuidiæ. Nouit quem mœrore concutiat, quem fallat gaudio, quem metu opprimat, quem admiratione seducat. Omnium discuit cōsuetudines, vtilitat actiones, scrutatur affectus, & ibi quarrit causas nocendi, vbi quemque viderit studiosius occupari. Non ergo nobis tantum est lucta contra homines qui visibiles & fragiles & consilio mutabiles sunt, & pace nobiscum possunt fœderari, vel contra illa vitia tantum quæ sunt ex carne & sanguine. Sed aduersus principes, id est, dæmones qui aliis malignis tã spiritibus quàm hominibus principantur, & potestates, id est, contra eos qui etiã super iis possunt qui aliis præsumt. Certum est enim quod dei seruis authore diabolo exitia irrogantur, siue per ministros suos id faciat, siue per se. Cuius altitudo grandis est, nec est potestas super terram quæ comparetur ei, qui & ipse aduersum nos immortalis odio quasi leo fremens furit.

Iob. 41.

¶ Contra rectores mundi huius. Non intendit astruere quod machinæ huius mundi dæmones imperium habeant, sed prauis & facinorosis hominibus eos asserit præsidere. Vsitatum quippe est in literis sacris opera mala & ea factitates mundi nomine appellari, vti quum dominus ad discipulos suos ait: Vos de mundo non estis, propterea odit vos mundus. Illis enim duntaxat dæmones imperant, qui vltro se dæmonibus subdidere. Et ideo quum dixisset eos esse rectores mundi, addidit tenebrarum harum, quasi dicat: Rectores sunt eorum quos ignorantiæ tenebris inuolutos ad culparum tenebras deducunt, quæ dicuntur opera tenebrarum, qui tandem eiciendi sunt in tenebras exteriores, vbi erit fletus & stridor dentium. Talem itaque mundum regunt dæmones, qui deum non cognorunt contra quos serui Dei perpetuas habent inimicitias, & illi aduersum eos, quia & quod patiuntur homines importunos, illi inuisibiles faciunt. Instigant enim & inflammant eos, & tanquam vasa sua mouent, & velut propriis organis his operantur.

Dæmones
quorum sunt
rectores.

Iou. 15.

¶ Nam sicut eos qui lux sunt, spiritus Dei gubernat, sic & eos qui sunt tenebræ, ad omne nefas diabolus instigat. Nō

Hominibus
malis quæ
liter dæ-
mones r-
tuntur.

fecus

secus ac si eques aliquis, equum cui sedet quocunque voluerit freno & calcaribus impellat. Nouerimus itaque non contra hominem malum, sed potius pro illo contra diabolum qui in illo operatur, nos decertare debere, atque sagere ut diabolus pellatur & angeli eius, & homines ab illo liberentur. Ipsi enim daemones (ut dictum est) quasi equites contra nos pugnant equis & hominibus. Equi enim illorum caro. Equites ergo occidamus, & equos possideamus. Non enim contra equos, sed equorum rectores & sefores bellum geri consuevit.

Esa. 31.

*Impugnati
timor nos
demonum
astus &
vis.*

¶ Contra spiritualia nequitiae in caelestibus. Astruit contra hostes inuisibiles & spirituales nobis esse certamen, qui tamen ipsi nos videant, longa iam olim exercitatione in huiusmodi bello solertes, qui probe nouerunt quo loco illatum vulnus afferat mortem. Facile profecto caecorum milia, solum vnus visu pollens superaret. Nos vero malignorum comparatione spirituum caeci sumus. Caterum, quia spiritus sunt, utique leues & agiles celerisque, a nobis comprehendi nequaquam possunt. Quia vero spiritus nequitiae sunt intelligamus eos omnem animi sui vafriem, ad nostrum exitium semper intendere. Proinde quia non pro re parua nobiscum in bello decertant, sed pro ea re quae est omnium maxima. Et ideo quum dixisset nobis esse certamen contra spiritualia nequitiae, addidit in caelestibus, quod, Magnis de rebus periclitamur, non pro terrenis his & corruptilibus sed pro caelestibus initium est praelium. Non enim hereditatem illam adire possumus, nisi per medias hostium nostrorum phalanges viam nobis virtute fecerimus. Non licuit filiis Israel promissam sibi a deo possidere terram, nisi postquam praелиis & laboribus multis hostibus superiores euassent. Porro spectate domino haec pugna geritur, qui & perpetua ignominia notabit ignauos, & fortiter agentes laudabit, coronabitque. Vnde canit Sedulius:

*Figura.
Lib. num
& iosue.*

Sedulius.

Adueniat regnum caeleste, videlicet illud,
Morte carens, & sine vacans, cui nulla per aeuum
Tempora succedent, quia nescit tempus habere
Continuus sine nocte dies, ubi principe Christo
Nobile perpetua caput amplectente corona,
Victor opima ferens gaudebit praemia miles.

¶ Denique

Denique quoniam pro animabus nostris (quibus nihil charius nobis esse debet, quarum perditionem etiam totius mundi lucrum compensare non potest) pugnamus, auctori Apostolum consequenter dicentem:

Propterea accipite armaturam dei, ut possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare.

Quasi dicat: Quia tales hostes habetis, & de re tanta certamen geritur, & pro animabus vestris depugnatis, propterea accipite armaturam dei qua suos milites indues detutos reddit. Quibus armis quum illos viceritis qui principes sunt malitiae, & quorum instinctu sauiunt aduersum vos prauis homines & vitia carnis, tum facile superare poteritis omnes illorum ministros & clientelam vniuersam. Siquidem duce superato, exercitus facile dissipatur, fugaturque. Hoc in Holoferne patuit, quo perempto multitudo exercitus illius mox a paucis in fugam versa & victa est. *Iudit. 14.* Sed ut vincamus, armatura dei (quae in sequentibus describitur) nobis est necessaria, ut ea muniti possimus resistere in die malo, id est, hac vita quae tora tentatio est.

Dies enim idcirco malus dicitur, quod in eo mala gerantur, non diei culpa sed hominis, qui concessio tempore abutitur in delictis. Potest & per diem malum iudicij dies intelligi, quippe in quo iis qui male egerint male erit. Solutur autem nos Apostolus quum certaminis hoc tempus esse breue insinuat. Die enim quum dixit, expressit breuitate. Porro quoniam post partam victoriam, inertia, vel otio, aut voluptatibus, plerique soluti, ceciderunt, ideo quum dixisset, ut possitis resistere in die malo, protinus addidit: Et in omnibus perfecti stare, in prosperis scilicet, & aduersis contra vitia & cupiditates prauas. Standum est itaque vel tum maxime, quum victores euasimus, ne victus hostis rursus exurgens victores ipsos pessundet. Siquidem hic hostis vel morte confectus reuiuiscet & vires recuperabit, si fuerint ipsi tardiores & in turpitudinem denuo relabamur. Non ergo propter hostis nostri potentiam debemus nos reddere segniores, quandoquidem & viribus aucti sumus & communiti, & talibus instructi consiliis & armis, ut colluctari intrepidum cum daemonibus ipsi possimus. Ob eius enim qui in nobis habitat virtutem, nos illis sumus formidabiles.

Quia

Dies malus.

Esto cautus etiam post victoriam. Resistere diabolo optulante deo nos posse.

Luc. 10. Quin & serpētes conculcābimus & scorpiones, ipsomet domino dicente: Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. Proinde dominus ipse qui ait

Ioan. 19. Confidite, ego vici mundum, hoc dicens, id ipsum à nobis exigere videtur, quod & Apost. suadet quum dicit confortamini in domino. In domino, inquam, qui sicut olim vicit & palàm triumphauit aëreas potestates in semetipso, ita proculdubio, & vsq; hodie in mēbris suis superat inimicū,

HOMILIA ALTERA.

Ephē. 4. **S**tate ergo succincti lumbos vestros in veritate. In præcedentibus Apost. hortatus est nos assumere sanctam fortitudinem & dei armaturā capeßere. Hic consequenter describit Christi militis spirituālem armaturam, speciatim ostendens primò eum debere esse stātem vtique cœlesti cogitatione & intentione. Succinctum cingulo castimonie. Loricatum lorica iustitiæ. Calceatum ex clusione affectus auaritiæ. Scuto munitum, obiectione ardentis fidei. Galeatum spe futuræ gloriæ. Instructum gladio, hoc est, verbo veritatis diuinæ.

*stare ve
Et a militē
deceat.* Primò igitur Christi militē stare necesse est, quod ostendit quū dicit: State ergo, cogitatione. scilicet intēctione, & desiderio cœlesti. Quū enim sistendū est aliquid, curādum est vt rectò in altū tēdat quod sistitur, vt paret de colūna, muris, turribus. Nisi enim huiuscemodi rectò cōstiterint, sed aliquò vergāt inclinēt ve, labi ea necesse est. Et ideo Apost. de statu militis primò cōmonefacit, eū nimirū exigēs statū qui & rector sit & militē deceat. Is autē rectò consistit, qui nulli rei terrestri & inferiori adglutinatur, nec innititur cuiquā, quasi per se cōsistere nequeat, cuiusmodi sunt qui gulę vel fraudibus, vel luxurię sunt dediti, vel pecuniarū tenētur cupidine, & luxui, & lasciuię vacant: ij enī nequaquā rectò cōsistūt, sed vergūt ad ruinā. Quos sanē proprij corporis statura erectior reprehēdit. Quū enī cętera a nimātia terrā spectēt, Os homini deus sublime dedit, cœlumque videre iussit, & erectos ad sydera tollere vultus.

*Quis re-
cto cōsistit* Quid autem nos doceat huiusmodi corporis habitudo, Boëtius eleganter cecinit, dicens:

¶ Hæc

¶ Hæc nisi terrenus malè desipis admonet figura,
 Qui recto cælum vultu peris exerisque frontem,
 In sublime feras animum quoque, ne grauiata pectus
 Inferior sidat mens, corpore celsius leuato.

¶ Erecta sursum in rectū stant mente, qui verè dicere pos-
 sunt cum Apostolo: Nostra cōuersatio in cælis est, qui ea *Philip. 5.*
 quæ sursum sunt quærunt, nō quæ super terram. Sed quis *coloss. 3.*
 recto sursum cogitatu tēdere præualet, si non illic thesau-
 rum suum collocauerit? Vbi enim thesaurus tuus est, ibi *Matt. 6.*
 & cor tuum erit.

¶ Secundò, debet Christi miles esse succinctus. Vnde ait: *Christi*
 Succincti lumbos vestros in veritate. Experiētia teste cō- *militis*
 stat fortiorē expeditorēmq; esse hominē succinctū, quàm *cinctura*
 discinctum. Notum est etiam insigne militum antiquitus *castitas*
 baltheū fuisse, & ob delictū infamia notatos milites, mi- *est.*
 litari cingulo priuari. Quum Benadab Rex Syriæ victoriā *3. Reg. 20*
 sibi de rege Israel ante certamen arrogaret, dictū est sibi:
 Non gloriatur accinctus æquè vt discinctus. Sanè Christi
 militem cingulo castitatis hac ratione præcinctū esse ne-
 cesse est, ꝑ cinctura hæc non solum vires auget tam ani-
 mæ quàm corpori, sed & labentem cōfirmat, malisque cu-
 piditatibus collabentem detinet, refrenatque, ne in præ-
 ceptis eat. Lumbos autem, animæ vires dicit, quibus ipsa su-
 stetur, sicut & in animalibus lumbi sunt fundamenti in-
 modum, quemadmodum & in nauibus Carinæ. Vnde vi-
 demus defatigatos lassitudine, mox lumbos manibus cir-
 cumplecti, quasi hoc modo corporis molem sustentātes,
 & à fatigatione aliquantulū respirantes. Non secus se ha-
 bent hi lumbi spirituales, quos mandat Apost. succingi in
 veritate. Præterea quia in lūbis est luxuriæ sedes, dicit do-
 minus: Sint lumbi vestri præcincti. Super quo beatus Gre- *Luc. 12.*
 gori⁹ ait: Lumbos præcingimus, quum carnis luxuriā per *Grego.*
 continentiam coartamus. Quisquis autem lumbos casti- *Quot ma-*
 moniæ cingulo non præcingit, inualidus & effemīnatus *la ex lu-*
 est, ac Christi militia reprobis, ruiturus proinde in prauis *xuria ꝑ si-*
 tates multas, mēdacia videlicet, periuria, obretractiōes, *ciscitur.*
 fraudes, rixas, inuidias, homicidia, & his similia, quæ à lu-
 xuria carnis plerunque suboriuntur. *castitas*
 ¶ Nec ociosè dixit in veritate, scilicet estote succincti lū- *simulata.*
 bos

bos mentis vestrae, quia non vera sed ficta est eorum castimonia, qui tamen si opere nephario libidini carnis non faciant satis, attamen versantur in passione desiderij, concupiscentiis & immundis cogitationibus aestuantes. Quos etsi timor humanae confusionis vel supplicij coercet ab opere, coram deo tamen qui corda scrutatur & renes, iam rei sunt. Porro angelus qui in Apocalypsi praecinctus ad mammillas

Apoca. 1.
Angelus
vbi praecinctus.

zona aurea apparuit, habitu suo nos docet mentem nostram nos debere praecingere, non quidem ferro humani timoris, sed aureo dilectionis dei.

¶ Proinde ut in veritate simul lumbos mentis nostrae succincti, & ut castimonia nostra splendeat coram deo, necesse est eam sanctis moribus & piis operibus adornare. Unde quum dominus mandasset lumbos praecingere, mox adiecit: Et lucernae ardentes in manibus vestris. Quod exponens beatus Gregorius ait: Lucernas quippe ardentes in manibus tenemus, quum per bona opera proximis nostris lucis exempla monstramus, ut videlicet filij lucis, imò & ipsi simus lux in domino, non tenebrarum filij, luxui carnis addicti, tenebras semper & latibula quaerentes. Omnis enim qui male agit, odit lucem.

Ephes. 1.
10. m. 3.

¶ Possent etiam fortasse per veritatem in qua lumbi sunt succingendi, vel ipsa dei contemplatio mentalis, vel dei sermo non inconuenienter intelligi. Nempe verbum dei veritas est. Et ipsa similiter dei contemplatio, quid aliud nisi agnitio diuinae veritatis est? His autem duobus vel maxime frenatur carnis cupiditates.

His duobus
bus carnis
libido frenatur.

¶ Ama scientiam scripturarum (ait Hierony.) & carnis vitia non amabis. Rursum quisquis mentali contemplatione viderit deum, nequaquam sinet animi sui affectus ad inferiora dilabi, & in carnalibus volutariis rebus. Mens enim diuinis irradiata splendoribus, terrenas voluptates perosa despicit & relinquit, quippe quae magisterio lucis aeternae, cognouit potiora. Unde & neruum in femore Iacob legitur emarcuisse percussum ab angelo, cum quo ille luctabatur usque ad ortum aurorae. Unde ipse ait:

Gene. 32.

Vidi dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Nimirum haec lucta, oratio est, in qua caro deorsum, mens sursum contendit. Ascensus aurorae, incrementum lucis est & sublimis notitiae dei. Aurora haec illius diei praenuntiata est,

est, quæ non videbit occasum, de qua per Prophetã dicitur: Melior est dies vna in atris tuis super millia.

¶ Tertio, debet Christi miles esse loricator, vnde subdit:

Et induiti lorica[m] iustitiæ.

¶ Hæc lorica iustitiæ totum corpus includens, tutum reddit vndiquaque. Iustitiæ enim est vnicuique quod suum est tribuere. Vnde & alio loco ait: Per arma iustitiæ à dextris & à sinistris exhibeamus nos sicut dei ministros. Imò etiã ante & retro. Ante te nimirũ sunt, coniunx, liberi, famuli, amici, vicini, & asidui conuictores. Istis ergo vide quid debeas & persolue. Post te sunt vita functi. Vide ne fortè & illis in aliquo debitor fueris, & quod debes redde, ne (quod omnium impiissimum est) egentium animarum necator esse iudiceris. Et hoc prænosens futurum, vt qua mēsurā illis mēsus fueris, remetiatur & tibi. A dextris sũt qui tibi præferuntur, parentes scilicet, ecclesię prælati, patres vtiq[ue] spirituales. Item Reipublicæ moderatores, & consimiles, quos tibi deus esse voluit in hac vita prælatos, teque subiectum illis. A sinistris tibi sunt, quibus tu siue in rebus, siue in fama, siue in corpore, siue spiritu, siue quomodo libet nocuisti, vt & illis (quantum tibi possibile fuerit) quod iustum fuerit reddas, faciens aliis quæ ab illis tibi fieri velles, vt possis cum viro sancto dicere: Iustitiam induitus sum, & vestiui me sicut vestimento.

Christi miles sit iustitiæ lorica munitus.

1. Cor. 6.

1ob. 29.

¶ Quarto, debet Christi miles esse spiritualiter, calceat⁹. Vnde subdit:

Et calceati pedes in præparatione euangelij pacis.

¶ Ista spiritualis calceatio, est affectus auaritiæ exclusio. Siquidẽ pedes animæ, affectiones ipsius sunt, qui tũc calceantur, quãdo sanctorum exemplis à rebus terrenis tantquam à luto quodã præmuniuntur. Et hæc quidem mystica calceatio necessaria est, vt præparat⁹ sit homo ad Christi euangelium tam suscipiendum quàm annuntiandum. Illi enim qui sic calceati nõ erãt, euangelium ab ipso dei filio audientes, deridebãt eum, q[ui] essent ipsi auari. Calceamentis (vt dictum est) muniuntur pedes, ne à spinis & rebus asperis lædantur. Vnde & beato Marco teste, Aposto-

calceat⁹ spiritualiter Christi miles.

Luc. 16.

Mar. 6.

relin.

relinquuntur, vt intelligamus affectiones nostras à spinis, id est, diuitiis huius seculi, (à quibus suffocatur verbū dei) munitas & liberat esse debere per spiritus paupertatē & cōtemptū huius seculi: sursum verò capaci desiderio celestium, auidas & quodammodo nudas, vt sic præparatus sit homo ad Christi Euangelium & suscipiendum (vt dictum est) & etiam aliis nuntiandum.

Esa. 52. ¶ Speciosos enim esse decet pedes euangelizantium pacem, euangelizantiū bonum, prædicantis pacem, euangelizantiū per zantis salutem. Ab his pedibus omnem puluerem terreni amoris excutere saluator ipse discipulis præcepit. Qui & ipse eadē propriis manibus eorum pedes & lauit & extersit, & quem ipse nō lauerit, partem secum non habiturum cōtē status est. Cor mūdum crea in me deus (ait Propheta) & spiritū rectū innoua in visceribus meis. Quippe qui solus ipse potest facere mundum de immundo conceptum semine.

Matt. 10
10 an. 15.
Psal.
Iob. 14.
Euāgelii
pacis qua
re dicitur

¶ Nec ociosè Euangelium pacis dixit: Nuntiat enim homini pacem cum deo, præcipit pacem homini cum homine, pacem cōmēdat, pacificos denique filios dei appellat, æternæ pacis præmio tandem coronandos. Itaque Christi quisquē miles, siue auditor euāgelij ipse fuerit, siue præco, spirituales jam dictos animæ suæ pedes, habere curet huiuscemodi calceis calceatos, ne vel sordibus inficiatur, vel pungantur à spinis, vt Christi euāgelii & opere implere sit idoneus & aliis prædicare.

¶ Quintò, vult Apostolus Christi militem scuto muniti & defendi, consequenter dicens:

In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possit is omnia tela nequissimi ignea extinguere.

Christi
miles sit
scuto pte-
ctus.

¶ Quasi dicat, in his omnibus quæ supradicta sunt, videlicet statu recto, & cingulo castimonie in veritate, denique in iustitiæ lorica, & præparatione euāgelij pacis, in his omnibus, inquit, sumite vobis scutum fidei. Nam & fide hæc cuncta indigēt, & ex ea proficiuntur. Eam autem hic fidem dicit, non solūm quæ veræ religionis est cognitio, sed etiā eam quæ nihil inhæsitās, facit vt futura tam certa habeamus, quā habem⁹ præsentia. Porrò sicut toti corpori scutum obtēditur, sic fides ardentior & indubitata, animā

vnde

vnde
bend
nanq
Fides
tissim
lit t
nes d
accen
recti
est, ig
ignis,
quom
¶ Pro
est qu
moni
sa pot
illo at
se an
cere d
¶ Plāg
illic a
esset
riis Sa
si per
cuiffen
& con
superb
rum sti
descēd
tiam. Il
quasi n
est dicit
quam t
titus fu
quæcun
enim e
esset vt
consequ
lis igne

vnde quaque custodit ac protegit. Fides ergo pro scuto habenda est, non ipsa sophismata, & circumventiones. Hæc nanque munit tuereturque, illa verò impediunt & fallunt. Fides itaque nostra quum sit rerum quas nō videmus certissimum argumentū, ipsa excipit inimicorū tela, & repellit tanquam scutum. Ignea verò tela, diabolicè immisiones dicuntur, quòd ardentium cupiditatum in nobis ignē accendant. Vnde & de amatoribus mundi qui hoc scuto tecti non sunt, scriptum est: Mundus totus in maligno, id est, igne malo positus est. Hic autem funestus & pestifer ignis, fidei scuto cedit, nec potest animę medullis herere, quum fomitem illic perpetuum non reperiat.

*Fides pro
scuto.
Heb. 11.*

1. Ioan. 5.

¶ Proinde sicut scutum arma cætera defendit, & primum est quod hostiles sustinet insultus, sic fides nostra & castimonia, & iustitiam, cæterasque seruat virtutes, quare & ipsa potissimū hosti nostro est exosa, & nil aliud in nobis ab illo atrocius periculosiusque impugnatur. Nouit enim & ipse antiquus hostis, quoniam sine fide impossibile est placere deo, & quòd fide sola possit ei ab homine resisti.

*Arma cæ
tera scu-
tum de-
fendit.*

¶ Plāgebat olim propheta execrās Gelboë montes, quòd illic abiectus esset clypeus fortium, clypeus Saul quasi nō esset vnctus oleo. In Gelboë nempe cōsequutus à sagittariis Saul rex Israel abiecto clypeo cōcidit vulneratus, quo si permansisset obiectus non vtrique illi hostium tela nocuissent, sed quum abiiecisset clypeū, nudus sagittis patuit & confectus est. Montes Gelboë alti & aridi, sterilesque,

*Hebr. 11.
2. Reg. 1.
Saul in
Gelboe
abiec-
to clypeo cō-
cidit.*

superbiā mortalium significant, super quā nulla supernarum stillicidia gratiarū, sed formidanda potius execratio descēdit. Superbis enim deus resistit, & humilibus dat gratiam. Illic Saul quondā vnctus & electus, clypeum abiicit quasi nō esset vnctus oleo, id est, Christianus quisque, qui etiam diuinę vnctionis in baptismo particeps sit effectus, quum tamen in superbię montes ascenderit, & illic expetitus fuerit, quo modo expetitur onager à leone, vel alia quęcunque pręda à fera quā rabiosa fames impellit (Saul enim expetitus interpretatur) abiicit fidei scutū quasi nō esset vnctus, id est, Christi gratiam per baptismi lauacrū consequutus, & Christianus effectus, & sic hostium iaculis igneis cōficitur, quia scuto fidei protectus non est, quo

Iacob. 4.

& illa extinguere, & seipsum tueri potuisset. Ignea quippe hæc inimici tela reprobas (vt dictū est) cupiditates, aut cogitatus diffidentia accepimus. Verbi gratia: Vtrum futura sit resurrectio necne. Num præterea dei iudicium. Ignea profectò hæc tela sunt, non solùm quia ad foediora incendunt facinora flagrantes hominum cupiditates, sed etiam quia ex ipsius diffidentia cogitationibus, exurit nos dæmon, quum nobis perfidia suggerit, quæ omnia tandem fides extinguit. Hæc itaque & si dæmones ipsos prosternit, longè magis & vitia subiugabit. Siue enim flagret concupiscètia, qui futuris bonis & gaudiis sempiternis nihil diffidis, tolles hæc profus, & planè extingues. Siue tétationes vrgeant & impendeat mala, tamen ex futuræ beatitudinis meditatione plurimū ipse solabere. Quanto puras ardore incēdebatur Abraham, quum filiū offerebat iam iam immolandum? Hoc tamen incendium sola fides extinxit. Incendium proinde Babylonicæ fornacis seruorum dei fides fortior superauit.

Vnde canit Sedulius:

*Babyloni
cæ fornacis
incendium.*

Cum spirante deo Babylonica sacra negarent
Tres vna cum mente viri, durūque subirent
Exitium, sæui Chaldaea lege tyranni,
Cuius Achemeniam rabies accenderat iram,
Plus fornace sua, medios trudentur in ignes
Nil, vrente rogo, tantòque ardore calentes
Cordis, imagineæ vincunt incendia pœnæ
Igne animi, quanta est credentium gloria? flammis
Ardentis fidei restincta est flamma camini.

*Christi
miles sit
galeatus.*

¶ Sextò vult Apostolus Christi militem esse galeatum, quum subdit:

Et galeam salutis assumite.

Rom. 12.

¶ Id est, spem æternæ salutis, vt ea gaudeatis, & in labore certaminis refocillemini. Vt enim galea caput, sic & spes mentem conseruat, securā reddit, & defendit. Certatibus enim cū hoste antiquo vel maximè necessaria spes est, vt sint ipsi spe gaudètes. Gaudium enim domini est fortitudo nostra. Nec in alio quàm ī domino est hæc spes nostra collocāda, dicente Propheta: Maledictus homo qui cōstitit in homine, & ponit carnem brachiū suum. Contra ve-

Nehe. 8.

iere. 17.

ro: B
rant
ficut
defic
dis
¶ V
bus f
ideo
deser
licet
¶ All
dum
sumi
stes c
bum
tem l
nus d
¶ Qu
vique
circo
te Ap
nam t
ne fid
tus au
quand
& fide
erit. N
rent n
ui, & i
pheta:
lectur
animā
fus, &
verbo
no ful
alloqu
induis
¶ Quā

ro: Benedictus homo qui cōfidit in domino. Nam qui spe- *Ephē. 40*
rant in domino mutabunt fortitudinem, assumēt pennas
sicut aquilę, current & non laborabunt, ambulabunt & nō
deficient. Itaque huiuscemodi iam dictis armis, splendi-
dis utique atque fidis, muniti, non hosti cedetis.

¶ Verūm quia militi necessaria sunt nō modò arma qui-
bus se tutetur, sed etiam quibus inuadat hostem & feriat,
ideo postquam Apostolus primum illud armorum genus
descripsit, describit & alterum armaturę genus, quo vide-
licet ferire hostem possimus, dicens:

Et gladium spiritus, quod est verbum dei.

¶ Asserit Christi militem etiam gladio spirituali instru-
ctum esse debere, dicēs: Et gladium spiritus, subandis, as-
sumite, quod est verbum dei, quo nimirum inuisibiles ho-
stes offendere poterimus ac ferire. Dicitur autem dei ver-
bum gladius spiritus, eò quòd spiritu sanctus Christi mili-
tem hoc gladio accingit. Porro de hoc gladio ipse domi-
nus dicit: Nō veni pacem mittere in terram, sed gladium. *Matt. 10*

Vsque ad eò acutus iste gladius est, quòd illum quem ferit *Ezec. 22.*
vsque ad intima à mundo diuidit. Splendidus insuper id. *Diuini*
circo est, quod instruit & illuminat oculos mentis, dicen- *verbi gla-*
te Apostolo: Quęcunque scripta sunt, ad nostram doctri- *dus splē-*
nam scripta sunt. Siquidem non nisi per dei verbum, lumi- *didus.*
ne fidei mūdus illustratur, quum sit fides ex auditu, audi- *Rom. 15.*
tus autem per verbum Christi. Hinc est quòd si tandē ali- *Roma. 10*

quando in ecclesia contingat deficere verbum dei, utique
& fidem quę verbo dei nutritur paulatim deficere necesse
erit. Nisi enim verbum dei instāter prædicaretur, ambula-
rent mortales vt cæci, vnusquisque in via cordis sui praui,
& innumeris inuoluerentur erroribus. Sed vt ait Pro-

Psal.
pheta: Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intel-
lectum dat paruulis. Splendore proinde suo dei verbum
animā condecorat, quę sine dei verbo quasi aër tenebro-
sus, & ipsa omni prorsus lumine priuata est. Contra verò,
verbo dei irradiata, lucida & clara est, velut aër meridia-
no fulgore perlucidus. Vnde Propheta huiusmodi animā
alloquens, dicit: Confessionem, scilicet fidei & decorem
induisti, amictus lumine sicut vestimento.

¶ Quam sit autem hic gladius acutus ostendit Apostolus

DOMINICA XXII

Hebr. 4. ad Hebræos, dicens: Viuus est sermo dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Viuus est, inquit, sermo dei. Nec mirum, nam eum qui audierint, viuunt. Viuificat enim animas mortuas ob peccatū, sicut scriptū est: Lex dei fons vitę. Et verba, inquit ipse, quę ego loquutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Deniq; adoleſcentē à morte reuocās ad vitā, ait: Tibi dico, surge. Hoc est, Verbi mei virtute à mortuis resurge.

Luc. 7. Quam verò sit penetratiuus iste diuini verbi gladius patet, quia penetrans mentē pertingit vsque ad affectiones & intentiones cordis. Hęc enim quantumuis sint arcana à dei verbo deprehenduntur. Denique sicut terrore gladij desides vt euigilent & consulant sibi compelluntur, cuius etiā terrore inualidi resumptis & collectis viribus ad alacritatem excitantur, sic eloquium dei vehementer ignitū, & bonos promotiores reddit, & desides atque torpentes efficit alacriores. Demū quasi gladius vtrinq; acutus terret iniquos. Vnde scriptum est: Fugite à facie gladij, quia vltor iniquitatum gladius est.

Gladio verbi vt diabolus læditur. Hoc gladio diabolus læditur, quum per illum à corde peccatoris vel quasi serpens ex antro, vel à spelūca sua latro, vel tyrannus ab aula, non quidem sua, sed quā fraude occuparat, vel à dei templo idolum, vel spurcus adulter à thalamo alieno exigitur & effugatur. Tum etiā vel maximè verbi gladio diabolus læditur, quum per illud non secus ac per gladium, errorum & hæresum laquei (quos insipientium pedibus tetendit) & produntur & dissipantur, & delictorum retia franguntur. Rursus eiusdem verbi gladio, scandalorum arma (quibus innumeros cōficit) penetrantur, superantur, & tolluntur è medio. Vnde & de Iuda viro forti scriptum est, quòd suos armavit nō clypei vel hastę munimine, sed sermonibus optimis. Ipse demū Christus dominus, hoc verbi gladio fatanā ter prælio repetito cōfutauit, vtique nos informans eadem armatura per nos illi fore resistendum.

2. Mac. 15
Matt. 4.
gladio
verbichri
st^o diabo-
lum supe-
rauit.

DOMINICA XXII
post Pentecosten.

Frater,

Patres, confido hoc ipsum, quia qui cœpit in vobis opus bonū, perficiet usque in diem Christi Iesu.

¶ In hac lectione ostendit Apostolus, Primò quantam de profectu credentiū ipse habeat fiduciam. Secundò, quantū erga illos habeat dilectionis affectum.

Tertio docet, quo amplius proficiat, rationem & modū. Primum facit à principio lectionis. Secundum, ibi: Sicut mihi iustum. Tertium, ibi: Et hoc oro.

¶ Circa primum aduerte, quòd ex bonis initiis & egregia virtute atque eorum constantia quibus scribit, surgebat Apostolo huiuscemodi fiducia, de qua sic dicit: Confidens sum hoc ipsum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet. Quasi dicat: Confido opera bona & sancta quæ in vobis exorsus est deus, per eum perfectum iri. Ex præteritis enim futura coniicio.

Initia bona adferre spem bonam.

¶ Si enim homo quicumque sapiens, nihil exorditur quin id velit cōsummare, multò minus inchoabit quippiã deus quod cōsummare nō intendat, quum ei non possit deesse neque perficiendi operis intenti facultas, neque scientia siue ars, neq; voluntas, sine quibus nullius operis effectus cōsumatur. In patre nempe summa potentia est, in filio ars & sapiētia summa, in spiritu sancto summa charitas & beneuolētia summa, quin ipse spiritus sanctus æterna dei charitas est. Et hæc quidem per appropriationem singulis personis adscribuntur, quæ tamen propter essentiæ vnitatē, in singulis eorum reperiuntur. Itaque horum trium quæ dicta sunt vel alicuius eorū defectu, quæ inchoantur contingit imperfecta relinqui. Vnde & in euangelica parabola dicitur de quodã: Hic homo cœpit ædificare & non potuit consummare. A nonnullis enim (adsint eis licet facultas & ars, quia tamen volūtas deest) nihil efficitur. Quòd si volūtas sit prompta, absint autem facultas & ars, etiam impeditur effectus. Quòd si operi perficiundo suppetat scientia, desit verò aut facultas aut volūtas, vtique similiter nullus sequitur effectus. Quū igitur cœperit de' operans in vobis opus bonū, cōfidens sum, inquit, in eo, q̄ & ipse cooperans, quod in cœpit perficiet. Sicut enim boni

operi perficundo tria requiruntur.

Luc. 14.

nihil no- operis inchoatio est à deo, ita & illius prosequutio & con-
bis in ope- summatio. Confido igitur quòd perficiet in vobis coope-
re bonetri rando, quòd operando cœpit. Ipse enim operatur vt veli-
buimus. mus, qui volentibus perficiendo cooperatur: quum autem

volumus & sic volumus vt faciamus, tū nobis cooperatur
 ¶ Aduertendum verò est quemadmodum Apostolus fide-
 les ad humilitatem instituit, quando quidem soli deo rerū
 omnium quæ rectè geruntur summam tribuit, & non eis
 tantum adscribit qui gesserint, nec tamē per hoc illos fa-
 cit laudis expertes. Dicit enim: Qui cœpit in vobis, id est,
 vobis volentibus. Nisi enim insit homini bene agendi vo-
 luntas, nec deus ipse in eo quicquam boni operabitur. Si
 enim simpliciter torpentibus nobis nostris in animis ope-
 raretur, nihil proculdubio impediret quo minus infideles
 ipsi & cæteri omnes mortales diuinam operationem in se
 exciperēt. Quum autem dicit quòd eorum bona perfectu-
 rus est deus, hortatur vtique eos ne in segnicitem relaban-
 tur tanto adiutore & cooperatore suffulti, sed quæ recta
 sunt agere studeant animo pròpto indefinenter atque per-
 feueranter. Vsq̄ue in diem, inquit, domini nostri Iesu Chri-
 sti, id est, quo dominus sit ad iudicium venturus. Quòd &
 aliter accipi potest, vt sit sensus:

¶ Confido Christum non solum in vobis, sed & in posteris
 vestris vsque ad mundi consummationem operaturum.
 Vel vnus cuiusq; finem & ex hac vita migrationē, Christi
 Iesu diem intellige, quòd nunc tēpus nostrum sit, tunc ve-
 rò suum: quum enim acceperit tempus, iustitias iudicabit.
 ¶ Itaq; confidēdum omnino est, quòd in quibus dominus
 bonū incepit, illud & cōsummabit, nisi fortē ex parte ho-
 minis impedimētum subministraretur. Sicut de agro euul-
 sis spinis & tribulis bene culto, & bono semine seminato,
 recipiente nihilominus temporaneum & ferotinum & iā
 nunc germinante, speratur quòd cultori suo messē vberem
 tempore suo refundet. Similiter & de arbore pomi-
 fera lætissimè florente, speratur quòd post flores copiosū
 fructum ad maturitatem perducet, quum tamen posset
 & læta seges in agro vel à bestiis depasci, vel feriri gran-
 dine, aut alia quauis cœli iniuria vastari, & similiter pos-
 sent flores arboris à pruina lædi. Sic etiā tametsi de bonis
 conuer-

nostraro
luntas ad
sit necesse
est.

Simile.

cōuerforum iniitiis spes multa nascatur, possunt tamē sperata bona occasionibus plurimis impediri sunt enim qui quum spiritu cœperint, carne consummantur. Cuius rei exemplum in Saule rege patuit, de quo scriptura perhibet quòd non erat vir eo melior in Israël, quum vocaretur ad regnum, qui tamen post, ob superbiam, & alia delicta, spiritui maligno diuexandus traditus, & à Deo reprobatus est.

*Saul post
initia bona male
fuit.
Galat. 3.
I. Reg. 9.
I. Reg. 16.*

¶ Circa secundum principale dicit:

Sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus vobis, eo quòd habeam vos in corde, & in vinculis meis, & in defensione, & confirmationem euangelij socios gaudij mei omnes vos esse.

¶ Hic ostendit quantam ad illos habeat dilectionem, dicens: Sicut est mihi, quasi dicat: ex tam bono principio iustum est sperare finem bonū. Cōfido, inquit vos tales ad finem vsque futuros, hócque pro vobis omnibus sentio, amore quem ad vos gero hoc mihi persuadente, eo quòd vos habeam nō modò in labiis, sed in corde semper intimo charitatis affectu, nouique vestra benefacta. Et quemadmodum omni studio semper conati estis gratiæ euangelij & meorum compedum esse participes, ita & æquum esse existimo & me de vobis ita scire, comtemplariq; vel ex ipsis principiis finem. Sicut enim de his quos ob morum improbitatē respuimus macrè speram⁹, ita & de his quos propter morum integritatem amamus, bene sentimus cōfidim⁹que semper meliora.

*De his
quos dil-
igimus, &
bene spera-
mus.*

¶ Sed quantæ hoc laudis est Pauli corde contineri, qui nō temerè, sed recto iudicio quos dignos existimasset amore prosequeretur, & quidem amore tam valido, vt nec tunc quidem quum Neroni responderet interrogāti, memoria dei exciderint? Quòd habeam, inquit, vos in corde & in vinculis meis, & in defensione & cōfirmatione euangelij. Confirmationem & defensionem euangelij vincula dicit & pressuras & plagas, quibus ipse ob prædicatum vbique Christi euangelium afflictabatur. Per hæc enim euangelicam veritatem magnoperè confirmabat. Nisi enim firmissimè sibi persuasum & pro re comperta habuisset inestimabiles illas remunerationes, & bona cœlestia tantum esse vt verbis explicari non possent, nequaquam horum

*Paul⁹ sibi
in vinculis
fidei
dogma cō-
firmat.*

gratia vincula fuisset perpeſſus, & plagas. Nec ſauo Nero ni conſtantius obtuliſſet, niſi imperatorem alium agnouifſet qui firmior eſſet, & illo incōparabiliter potentior. Prefura ergo & mala quæ Chriſti amore patimur, Chriſti euāgelium confirmabunt.

¶ Dicat ergo Apoſtolus: Memor veſtri ſum chariſſimi filij, & veſtrum bonum ſemper deſidero, ſiue etiam ſim victus, ſciens vos per compaſſionem quoque mecū eſſe victos, ſiue ſim defendens euangelium, quod & ipſi facitis, ſiue confirmem vacillantes in euāgelio, vos ſemper mihi cordi eſtis, eo quòd ſocij mihi eſtis & comparticipes huiusmodi gratiæ (hoc eſt, preſſurarum & compediū) effecti, quos & opto ſocios mei gaudij omnes eſſe. Quasi dicat: Affectu intimo charitatis qua vos diligo, deſidero vos omnes in futuro fore ſocios gaudij mei & remunerationis in vita æterna, ſicut & mihi ſocij eſtis paſſionum.

Gaudio
Paulus in
vinculis
refouetur.
2. Cor. 7.

¶ Verūm quia in ſuis paſſionibus & preſſuris ac vinculis, diuinis cōſolationibus refouebatur, prout alio loco dicit: Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio ideo optat eis non ſolūm poſt hanc vitam, ſed etiam in ſtatu huius mortalitatis eſſe ſui gaudij cōſocios & participes. Quare inquit, vobis curandum eſt diligēter, ne à nobis vos deſciſcatis in hiſce malis & vinculis conſtitutis, quin potius adhibenda eſt diligentia, ne immunes tentationum reddamini, quas ob euangelium ipſi ſubiuiimus. Quòd autem & pro gratia vincula habeantur, ex eo patet quod poſtmodum dicit: Vobis datum eſt non ſolūm vt in illum credatis ſed etiam pro illo patiamini. Proinde ſuam huiusmodi erga illos dilectionis aſſertionem, iuramento confirmat conſequenter, dicens:

Teſtis enim mihi eſt deus, quomodo cupiam omnes vos in viſceribus Ieſu Chriſti.

¶ Nec tamen quaſi diffidens de diſcipulorum credulitate, interpoſuit iuſſurādum, Deum ipſum in teſtem ſibi adſciſcens: ſed quum immēſum animi ſui affectum nequeat explicare, Deo relinquit qui corda ſcrutatur. Quum verò dicit ſe omnes illos cupere in viſceribus Ieſu Chriſti, oſtēdit quòd non gratia alicuius rei humanæ, vel quia ei neceſſaria miniſtrauerant, ſed in dei charitate ſe illos cupere o
mnes

mnes fore sui gaudij socios, & sincero affectu secūdū deū se illos amare, eo quòd illis pater esset ob Christi fidē effectus: & ideo iis dilectionis visceribus quibus Christ⁹ ipse suos fideles diligit (vtique vt sua membra quibus ipse caput est) eisdem & ego qui totus Christi sum, & in ipsum transformatus qui in me viuit, vos omnes & diligo & socios mei gaudij fore exopto, & hoc nō affectu carnali, sed in visceribus Iesu Christi.

¶ Circa tertium principale dicit:

Et hoc oro, vt charitas vestra magis ac magis abundet in omni scientia, & in omni sensu, vt probetis potiora.

¶ Hic docet modum & rationem quibus in melius fideles proficiant, dicens: Et hoc oro. Quum ille qui charitatem non habet nihil sit coram Deo, iuxta illud: Ad nihilum ductus est in conspectu eius malignus, liquet quòd ob virtutem charitatis alicuius momēti homo sit ante deum. Vnde & qui nullam habet charitatē, nihil: qui modicam modicus: qui copiosam & latam, magnus est coram deo. Quātitas enim animę penes charitatem eius sumenda est. Proinde quoniam charitatis virtus potest in homine viatore semper augeri, ideo Apostolus orat atque exoptat, vt fidelium charitas semper augeatur, simul ostendens per charitatis incrementum posse hominem profectu spirituali crescere.

*Animę
quantitas
penes
quid.*

¶ Potest autem fidelium charitas crescere, sicut ædificium crescit operariorum instantia, sicut crescit ignis nutrimentum abundantia, sicut crescit in altum aqua fontis meatus occlusionē, sicut crescit arbor in sublimē lateralium ramorū præcisione.

*Charita-
tis incre-
mentum
quadruplè
ci similitu-
dine ostē-
ditur.*

¶ De primo modo fidelibus loquens alio loco dicit: Dei ædificatio estis, imò templū dei sanctum est, inquit, quod estis vos. Huius ædificij fides est fundamentum, stabile quidem & inconcussum. Firmum, inquit, fundamentum dei stat. Siquidem fides nostra quoniam Christi verbo innititur (de cuius firmitate ipse ait: Cælum & terro transibunt, verba autem mea non præteribunt) tāta stabilitate firma est, vt nec ipsæ portæ inferi præualere possint aduersus eam. Cæterum quoniam super hoc fundamentum diuersimodè ædificant, crescit nimirum & ædificantium

charitas

charitas secundum ea quæ superædificantur. Superædifican-
 cant autem huic fundamento quidam aurum dilectionis
 geminæ, quidam argentum sapientiæ & doctrinæ, quidam
 lapides preciosos afflictionis dei causa perpeſſæ. Nōnulli
 verò infirmiora quædam opera, quæ tametsi bona sint in
 genere suo, tamen propter minus perfectam intētionem
 operantis, vel ad hoc seculum plus æquo per amorem in-
 ordinatum, adhæſionem, qua ille plus, iste minus partici-
 pat: ideo de istorum superædificatione loquens, dicit quod-
 dam dicto fidei fundamento superædificare ligna, fœnum,
 stipulam, quæ etsi ab igne æqualiter absumantur, non ta-
 men æquè celeriter. Lignum enim fœno diutius ardet, &
 fœnum diutius stipula. Vniuscuiusque opus quale sit, ignis
 purgatorius probabit. Et quanuis istud illo vel illo diutius
 ardeat, nihilominus tamen ædificator ipse saluus erit, etsi
 quasi per ignem.

*Ignē cha-
 ritatis fo-
 mite cre-
 scere.*

Luc. 12.

Leu. 6.

Simile.

Io. 11. 13.

*Exemplū
 vsuale.*

¶ De secūdo modo quo crescere potest in nobis charitas
 notum est ignem crescere pabuli adiectione, sicut & illius
 subtractione minuitur, cuius totali defectu ignem ex toto
 deficere necesse est. Ita nimirum & ipsa charitas quæ est
 ignis ille quem Christus venit in terram mittere, & voluit
 vehementer accendi vobis cœlestis auditu, & operum bo-
 norum pabulo seruetur, & crescit, & ampliores semper nu-
 trimento suo crescente vires acquirit. Vnde & in Leuitico
 dicente domino legimus: Ignis in altari meo semper arde-
 bit, quem nutriet sacerdos subiiciens mane ligna per sin-
 gulos dies. Illud vtique præcepto legis figurante, quod in
 altari cordis ignis charitatis conseruari, & cum omni in-
 stantia per singulos dies nutriri debet.

¶ De tertio modo similiter notum est, aquam fluētem cre-
 scere & ascendere in altum si quod defluat aliorsum nō re-
 periat, sicut in Iordanis fluuio patuit, dum per arenam il-
 lius alueum (defluentibus inferioribus aquis, & superio-
 ribus in miram altitudinem crescentibus) dei populus sic
 co vestigio transibat. Idem patet exemplo & vsu quotidiana
 quo videmus fontis cuiuslibet aquas canali clauso sur-
 sumque ducto, cōtentas, & per canale vbi deorsum vergit
 descēdere in loca origine sua demissiora, rursus per illud
 canale ad eam ascēdere altitudinem, quæ suo origini per-
 pendiculariter

pendiculariter æquatur. Iuxta huiusce similitudinem, canale quoddam humana mens est: fontis aqua, cœlestis est gratia. Huius canalis si exteriorum sensuum, operum, atque verborum rimæ, diuini timoris obiectu præcludatur, aqua gratiæ quæ de sursum est à patre luminū, & ipsa rursus illuc vnde habet ortum ascendit, & mentem hominis illò perducit. *Iaco. 1.*

¶ De quarto modo quo charitas hominis augetur, notum similiter est, quòd sicut arbor quælibet plurimos à lateribus ramos circumquaque diffundens, ideo non potest in sublimi crescere, quia nutrimentum quod radicibus suis quasi ore in terrâ demerso surgit, à lateralibus illis ramis (quominus arborem ipsam sursum agat) absumptum, euaporat: sic nihilo secius & humana mens quæ rerum secularium curis quasi quibusdâ à latere ramis distrahitur, quia illam non prouehit cœlestis gratiæ nutrimentum, spirituales profectus incremento non augetur. Quòd si huiusmodi curatû rami abscisi fuerint atque semoti, crescere in sublimi humanæ mentis charitas potest. *Simile, seu exemplum vsuale.*

¶ In quo autem nostram charitatem magis ac magis abũdare peroptet Apostolus, ostendit dicens: In omni scientia vt videlicet sciant secundum eam discretè operari & secũdum eam, ac de ea aliis loqui ad ædificationem, sciãt etiã qualiter secundum eam tã in his quæ proximi, quàm quæ dei sunt, debeant operari. Deinde in omni sensu, inquit, id est gustu spirituali, vt percipiant quoniam suavis est dominus, Rursus quàm sit bonum & iocũdum habitare fratres in vnum, per synceram proximi dilectionem. *charitas scientiam parit ac sensum.*

¶ Postremò, vt probet potiora, id est, eligant probè, & eligendo præferant cœlestia terrenis. Denique vt per charitatem probent potiora, quatenus non temerè & indifferenter cum quibuscunque consuetudinem contrahant hominibus, sed cum probatione & cognitiõe, & iudicio certiore. Alioqui nec stabiles fortasse, nec vtilis amicitia erunt quæ fuerint conflata sine sciẽtia. Probetis, inquit, potiora ne forsan & hæreticis ipsis vos adhærere contingat, & ab illis inquinamini & seducamini. Nam amicus stultorum similis efficietur. Verũ cum omnibus, inquit, quod in vobis est, si fieri potest, pacificè viuere, sed tantũ bonos colite. *amicitiã cum quietibus in eas, attende. pro. 13.*

colite. Bella cum prauis & dissensione vitate, & mētis affectum bonis duntaxat impartiamini, in quibus reperitis morum vnam vobiscum tanquam complexionis similitudinem. Dissimiles, præsertim hæreticos & infideles, fugite: & quoscunque moribus patenter corruptos, à quibus & vos posse corrūpi formidare debetis. Si Loth (tametsi iustus) angelico monitu è Sodomis exire nolisset procul dubio & ipse perisset in scelere ciuitatis. Sol hominū Salomon, diuinæ sapientiæ sacrarium singulare, alienigenarū mulierum conturbenio corruptus, & eousque tandem mēte cæcatus est, vt templis sacrilegis ædificatis, illarū idola nefandis sacrificiis coleret.

Loth.

Gene 10.

Solomon

fœminarū

amore pe-

sit.

3 Reg. 11.

Math. 18

Periculū

in eligen-

do.

Synceros

charitas

facit.

¶ Itaque deserendi vobis sunt huiuscemodi homines pestilentia, ne ab illis inficiamini, quacunque necessitudine vobis coniuncti sint, iuxta doctrinā domini dicentis: Si manus tua vel pes tuus scādalizat te, erue eum & proiice abs te. Manus autem, pes & oculus, membra utiq; homini vel maximè necessaria, illos significant, quorum auxilio, dēfensione, opibus vel consilio quàm maximè opus habemus. Attamen si quis horum tibi scādalo fuerit, abscinde, erue cōtemne & proiice abs te, apostolicæ huius memor doctrinæ, qua monet potiora probare & eligere. Periculum nō modicum in eligēdo consistit. Plurimi enim temerè eligētes, nec probantes potiora, præferunt caduca mansuris, & tēporalia sempiternis. Bene igitur quum dixisset, hoc oro vt charitas vestra magis ac magis abundet, adiecit, in omni sensu & in omni scientia, vt p̄betis potiora, ea scilicet quæ conformiora sunt charitati. Vnde sequitur:

Vt sitis sinceri, & sine offensa in diem Christi.

¶ Ac si dicat: Exopto vt eousque vestra charitas augeatur vt sitis puri à fīctione, dolo, hypocrisi, fraudibus, inuidia, humanæ laudis appetitu, & similibus. Erga omnes item sine offensione, sicut alio loco dicit: Nemini dantes vllā offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum. Nam etsi nihil tibi noceat nequitia hæretici, aut prauis cuiuslibet hominis, alius tamē ex ea offenditur. Itaque quo pacto in die Christi, hoc est, iudicij, integer deprehenderis & factus, qui fratres offendis? Et quia nō sat est abstinere à malo nisi & bonum facias, ideo subdit:

Repleti

Repleti fructu iustitiæ per Iesum Christum laudem & gloriam Dei.

¶ Ac si dicat: Vt & dogmatum rectitudine & vita sitis irreprehensibiles, fructu iustitiæ vos abundare necesse est. Fructum iustitiæ vocat cōversationem sanctam, exercentem legem dei, præsertim opera pietatis in proximum, quibus nos vult non segniter & parcè operam dare, sed alacriter & copiosè, vt sitis, inquit, repleti. Verùm quia gentiles videbantur sibi vindicare virtutem hæc & iustitiam, ideo excludēs eos adiecit, Per Iesum Christum. Gentiles namque & Iudæi nequaquam secundum Christum has virtutes, sed ad inanem gloriam & hominum gratiam exercebant. Similiter & ij qui tametsi Christum ore cōfiteantur, factis tamen negāt, & si fructu iustitiæ videantur fortasse repleti, non tamen per Iesum Christum, quia bona opera factitantes, faciunt & opera mala, in peccandi voluntate permanentes, ideòque deseruntur inanes. Soli in Christo fideles & boni, & replentur interiorius & reficiuntur. Vnde ait beatus Ambrosius: Plenitudinem iusti habent, inanes autem sunt dies impiorum.

Repleti fructu iustitiæ quid est.

Tit. 1.

¶ Quæ autē huiusce repletionis causa finalis esse debeat, patefacit quum subdit: In laudem & gloriam dei. Non meam, inquit, non denique in vestram, sed dei. Non enim vobis expedit, vt dei gloriam vobis vsurpetis. Proinde fidentiores eos facit, quum deum insinuat piis operibus in suam cedentibus gloriam opem & auxilium laturum, & bonum illud quod in illis cœpit perfecturum, si in suam gloriam fideliter referatur.

DOMINICA XXIII post Pentecosten.

*F*ratres, imitatores mei estote, & observate eos qui ita ambulat, sicut habetis formam nostram. *Philip. 3.*

¶ In hac lectione docet Apostolus, primò, quorum exempla debeant fideles imitari. Secundò, quorū debent exempla vitare. Tertiò, quomodo debeant conuersari. Primum facit à principio lectionis. Secundum, ibi: Multi enim ambulāt quos sæpe dicebā vobis. Tertium, ibi: Nostra autem conuersatio.

¶ Circa

*triplex
docendi
modus.*

I. COR. II.

Matt. 5.

Matt. 7.

*Paulus
bonus &
moralis
magister*

¶ Circa primum aduerte, quòd quisquis artem sibi igno-
tam voluerit addiscere, opus habet ad eam rem magistro.
Et hic quidem pluribus modis discipulum potest erudire.
Verbo videlicet, scripto & facto: quorum trium docendi
modorū vltim^o efficacissimus est. Apostolus ergo discipu-
los suos in fide & morib⁹ instituens, omnib⁹ iis docedi mo-
dis vsus est. Ostenderat enim verbo, scripto, & sui exēplo
quid illis foret agendum. Nunc autē eos exhortās ad suo-
rum operū exēpla sectanda, dicit: Imitatores mei estote.
Et alio loco quum dixisset, Imitatores mei estote, adiecit,
Sicut & ego Christi, vt nō tam me quā Christum duce
sequi videamini. Ergo non tantū verbis hos instruebat,
sed semetipsum formam discipulis exhibebat. Est quippe
perfecta doctrina, factis exequi quod docemus. Nā qui se-
cerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorū.

¶ Dicit igitur: O mei fratres fide & dilectione me imite-
mini, vt sicut ego credo, operor & doceo, ita & vos creda-
tis, operemini, & doceatis. Et si me presentem nō habetis,
obseruate eos, id est, diligēter īspicite & imitemini illos,
qui ita ambulāt sicut habetis formam nostram, id est ima-
ginem vitę nostrę, qui ita credunt, docēt & operantur, si-
cut & ego. Hoc idcirco dixit, quòd velit eos sollicitos esse
ne prauorum subtilitate capiantur, de quibus ante hęc le-
ctionē dixerat: Videte canes, videte operarios malos, vi-
dete concisionem, id est, circuncisionem, hoc est Iudæos
qui Christianos simulantes, simpliciores quosque & in-
cautos falso dogmate corrumpūt. Cautos quippe reddit.
pręcipiens vt notent quemque qualiter cōuerfetur & do-
ceat, vt iis iungātur in quibus sensum & opera sui magi-
stri agnouerint. Subdolis verò etiam si simulēt sanctitatem,
non acquiescant. Quoniam & sub ouina pelle cauendos
esse lupos dominus pręcepit, qui non à pelle suę simula-
tionis, sed à fructibus operum cognoscuntur.

¶ Bonus ergo & moralis magister & omni fide dignus
Paulus erat, qui non modò verbis (vt dictum est) sed mul-
to magis operibus suis & exēplis discipulos informabat.
Sicut & ille bonus militię dux est, qui nō modò boni im-
peratoris, sed etiam boni militis partes exequēs, sese pri-
mum in agmen hostiū infert. Nec ite, militibus dicit, sed
venite.

venite. Huiuscemodi profectò erat fidelium agminis ductor ipse Apostolus (vt dictum est) qui tropheum crucis inuicta virtute ipse primus hostibus inferens, ceteros exemplo magis quàm sermone cõmonfaciēs hortabatur. Sed opere pretium est aduertere quàm variè se habet hoc tempore ad spiritualis militiæ ducem milites Christi, ad prædicatorem diuinæ legis auditores.

¶ Plerique enim hunc fugiunt, feris similes, qui venatorem frequenter experti, mox voce eius (& si adhuc longe agentis) audita, vel antris suis se condunt, vel alio quolibet loco ne capiãtur sese tutas reddunt. Talis ille erat cui per Prophetam dicitur: Aures tuæ audient verbum post tergum moneris. Hæc est via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dexteram neque ad sinistrã. Quia enim dei sermo non prophetat eis nisi malum, & contrarius est operibus eorum, odiunt eum tanquã ex professo hostem, qui illos & accuset, & prodat & feriat. Fugiunt itaque ab illo refugiẽtes, vel ad carnis voluptates quasi ad foueas, vel ad fraudes & lucra quasi ad tutiora deserti, vel certè ad sublimia honorũ & fastuum huius seculi fastigia cõscendere satagunt, vt quoquo modo effugiãt insequẽs eos dei verbum. Qui si ex deo essent, vtique verbum dei audirent.

Quod quia nequaquam audire volunt, pfecto nec ipsos audit deus, sicut per Salomonem dicitur: Qui declinat aures suas ne audiat legẽ, oratio eius erit execrabilis, cuius causa alieno loco clarius expressa est, dicẽte domino: Vocaui & renuistis, extendi manum, & non fuit qui aspiceret, despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis, idcirco in interitu vestro ridebo, & subfannabo cũ vobis id quod timebatis aduenerit. Verũ (sicut alio loco scriptum est) si audierint & obseruauerint, complebunt dies suos in bono, & annos suos in gloria: Si autẽ non audierint, transibunt per gladium. Et vnde rursus per Esaiã dominus dicit: Numerabo vos in gladio & omnes in cade corruetis, pro eo quòd vocauim & nõ respondistis, loquutus sum & nõ audistis & faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui elegistis.

¶ Nonnulli verò dei verbum audiunt & contempnunt, qui tamen non ita longinquos sese faciunt à salute, vt illi de quibus

*Qualiter
se habent
auditores
ad verbi
dei prædi
catorem.
Esa. 30.*

10an. 3.

*Prov. 28.
Dei verbũ
audire nõ
lentium
pœna.*

Prov. 1.

10b. 36.

Esa. 65.

DOMINICA XXIII

- quibus iam dictū est. Salubriter enim interdum etiā præter eorum intētionem à dei verbo capiuntur, sicut patuit in lictoribus quos ad comprehendendum Dauid apud Samuelem cōmorantem Saul rex impius destinauit. Quum enim vidissent cuneum prophetarū vaticinantium & Samuelem stātem super eos, factus est etiā spiritus domini in illis, & prophetare cœperūt etiā ipsi. Quod quum nuntiatum esset Saul, misit alios nuntios, & ipsi prophetauerunt. Et iratus iracundia Saul, abiit illuc etiam ipse. Et factus est etiam super eum spiritus domini, & prophetauit. Idem accidit iudæorum ministris missis à pontificibus & pharisæis, vt caperēt Iesum, verbum æternę salutis turbis prædicantem. Qui vacui ad dominos suos regressi, quum ab illis increparētur q̄ non vinctum adduxissent, responderūt (vtique verborum eius potenti virtute compuncti) nunquam sic loquutus est homo. Sanè viuus est sermo dei & efficax, & pertingēs vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, cōpagum quoque & medullarum. Idem beato Augustino accidit, qui quum sola curiositate sanctum Ambrosium apud Mediolanum verbum dei prædicantem audiret, tandē à dei verbo fœliciter captus & illuminatus, Manichæorum hæresi, ceterisque suis erroribus renuntiauit. ¶ Quidam verò audientes & si non contemnant dei verbum, imò discere cupiāt, non tamen operantur, auditores duntaxat facti, non autem factores legis. Qui tamen non omnino frustra verbum audiunt. Cognoscunt enim in eo & errata sua, & vitia, vt sciāt quid desit eis, & in sui cognitione humiliantur. Discunt proinde quò tendunt, & si eos cadere cōtingat, cadunt in faciem, vtique videntes vbi cadunt. Nō sic autem contemptores auditus verbi. Ipsi nempe abeuntes retrorsum cadunt in terram, nec sciētes nec videntes vbi cadunt. De quibus per Salomonem dicitur. Via impiorum tenebrosa, nesciunt vbi corruunt. Et quia se non cognoscunt esse collapsos, vix tandem aliquando resurgunt.
- Isti desperandi nō sunt.* ¶ Ceterum, nonnulli sunt qui & audiunt & operantur, sed adhuc ægrè & incompletè, tamen perfectius cupiāt operari. Cupiunt, inquam, sed tepidè. Cupiunt enim desiderare, quippe qui necdum adhuc desiderant, & si desiderare cupiunt

cupi
& te
desi
ma
ri
pro
pro
in fl
nō i
co f
quò
Nar
min
te v
¶ A
in p
tur f
scep
oper
to r
cui
gref
¶ Im
aut i
sub
cur h
vite
habe
terin
retur
hem
arbit
etian
Chri
nimi
quare
fibi p
obfer
nostr

cupiunt. Desiderium quidē bonum habentes, sed pigrum & tepidū, vt meritō possint dicere: Cōcupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas. Et illud: Dormitauit anima mea præ tædio, cōfirma me in verbis tuis. Sperēt interrim qui huiusmodi sunt, q̄ opitulāte gratia dei paulatim proficiunt in melius, & q̄ eorum scintilla quæ nondum prorsus extincta est, flante spiritu aliquando conualescet in flāmas. Solet enim in plerisq; deus ea quæ salutis sunt nō subito, sed sensim paulatimq; operari, sicut in illo cæco significatū fuit, de quo (Marco referēte) cognouimus, quōd à domino illuminatus quidem est, sed incompletē. Nam interrogatus si quid videret, respondit se videre homines sicut arbores ambulātes, quī postmodum operante virtute dei, omnia clarē & distinctē vidit.

¶ Alij demum sunt qui & audiunt & ex auditu proficiunt in proposito sanctitatis: in fide illuminantur, confirmantur spe, inardescunt charitate. Hi terra bona sunt, qui susceptum à cultore semen cum multo scœnore refundunt, operantes in talento domini sui, vt illud cum incremento recipiat. Hi sunt ager plenus cui benedixit dominus, cuius agri cultor pater cœlestis est. Sed ad ea à quibus digressi sumus redeamus.

¶ Imitatores, inquit, mei estote Et ne quis fortē dicat hoc aut impossibile prorsus esse, aut certē difficile, propterea subsequutus adiūxit: Et obseruate eos qui ita ambulāt sicut habetis formam nostram. Quasi dicat: Sicut illi actus vitæ meę potuerunt & possunt imitari, qui ambulāt sicut habetis institutionis nostræ formā, ita idipsum & vos poteritis. Vnde beatus Augustinus de seipso scribens confitetur, quōd priusquā baptismi sacramento initiaretur, vehementer formidabat aggredi quod supra vires arduum arbitrabatur. Sed quum exemplo plurimorum, puerorum etiam & puellarum, quorum greges videbat in Ecclesia Christo famulari, se posse quod illi poterant, sese pusillanimitatis & ignatię arguebat, dicēs: Quod isti possunt, tu quare non posses? Vnde tandem quod illorū exemplo etiā sibi possibile fore cognouit, foeliciter aggressus est. Itaq; obseruate, inquit, eos qui ita ambulāt sicut habetis formā nostram. Ipsi enim Christi Euangelium quasi depictum

Psal.
Ibidem.

paulatim
quosdā à
deo illu-
minari.

Mat. 24.
Gene. 27

1. Cor. 3.
Bonorum
exemplis
alios ad
bonū pro-
uocari.
August.

DOMINICA XXIII

portant in opere, qui & si non verbis, factis tamen prædicant Euangelium Christi.

¶ Circa secundum principale dicit:

Multi enim ambulant quos sepe dicebam vobis, nunc autem & flens dico, inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum deus venter est.

¶ Hic ostendit quorum debeant fideles exempla vitare. Vbi primò ponit suam ad errantes compassionem. Secundo, ponit huiusmodi errantium impietatem. Tertio, ipsorum errorum distinctionem. Secundum, ibi: Multi enim ambulant. Tertium, ibi: Quorum deus.

¶ Circa primum dicit: Nunc autem & flens dico. Quasi dicat: Non hos possum sine lachrymis commemorare. Non sua facinora deplorabat, nempe qui sibi nihil conscius esset, sed illos desolebat qui per luxum & lasciuiam desuertes, ad aeternæ perditionis interitum properabant, sicut & olim rex Dauid impium filium tum etiã, quum patri bellum inferens animã eius quaerebat, lugebat tamen interemptum flens & dicens: Absalon fili mi, fili mi Absalon. Quis mihi det vt ego moriar pro te fili mi Absalon, Absalon fili mi? Ipse proinde Christus dominus de immenso pietatis suæ fonte, ciuitati sanguinũ (quæ occidit prophetas) cõpassus superuenturum impiissimæ Genti promeritum excidium lachrymando prædixit. Sic nimirum ridenti frenetico pius medicus suspiriis obgemit, quum sit nihil miserius misero semetipsum non miserãte. Si aliquem videres vsque ad eò insanientem, vt sponte sua festinet fornicem candentem subintrare, hominem miserimum in suam ruẽtem perniciem miserares compassus errori, nisi tu fortassis eiusdem cum illo sis dementiæ. Et vtiq; non minus cõdolendum est iis, qui addẽtes peccata peccatis, propriam accelerant perditionem.

¶ Circa secundum dicit: Multi ambulant quos sepe dicebam vobis inimicos crucis Christi. Erant enim inter eos nonnulli qui quum Christianismi sacris initiati essent, per ocium & luxum vitam ducebãt, in Christi Euangelio nec verbo nec opere laborantes, quos Paulus inimicos crucis Christi appellat. Crux enim animam quaerit, & ad subeunda pro Christo pericula facit impavidos. Hi verò quum

1. Cor. 4.

2. Reg. 18
cõpassio
nis exem
pla in Da
uid &
Christo
Luc. 19.
Simile.

solari

soluti essent & laxi, vitam agebant à Pauli vita & à cruce longè alienam. Si enim crucis Christi desiderio tenerentur, staderent quidem & ipsi vitam ducere sub crucis vexillo Christo domino militantem. Nihil ergo nunc mireris, si illi qui carnis suæ delitiis sunt dediti & ocio, crucis sunt hostes & Christo infensi. Ut autè clarius innotescat qui sint crucis inimici, prius attendamus quinam crucis Christi amici veri sint.

¶ Itaque amici crucis illi esse probantur. Primò, qui pro Christi amore æquanimiter, imò libenter & ipsi sustinent cruciat⁹, aduersa & dura. Christus enim passus est pro nobis (ait Petrus) vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Qui autè nec sequi curat vestigia ipsius, nec accipit crucem suam, nec sequitur illum, ipso dignus non est. Et qui passionum calicem cum domino bibere recusat, nequaquam ipsi conregnaturus est.

*Amici
crucis.*

I. Petr. 2.

Matt. 10.

Matt. 20.

¶ Secundò sunt amici crucis, qui per iugem crucis Christi recordationem sese student spiritu cruci exhibere præsentem, fidelis & castè turturis ad morem, qui amisso pari, arenti gembūdus ramo, sedet directi sui cum multo more memoriã ducens. Anima nempe casta crucifixi spōsi sui amore saucia, per assiduam ipsius in cruce propter se morietis recordationem, cruci (vt iam dictū est) se student exhibere præsentem. Nimirum vbi amor, ibi oculus: & vbi thesaurus, ibi cor. Oculus autem animæ, ipsa eius cogitatio est.

Simile.

Matt. 6.

¶ Tertia illi se crucis amicos esse probat, qui eiusdem crucis recordatione ad aggrediendum ardua & dura tolerandum, animo roborantur, quibus & dicitur: Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini.

I. Petr. 4.

¶ Quartò, qui crucis amore æquanimiter carent rebus cōcupitis, puta, solatiis carnis, propria libertate, necessariis corporis, seculi honoribus, & similibus, Apostoli exemplo, qui ait: Quæ mihi erant lucra, hæc propter Christum arbitratus sum detrimenta.

¶ Per istorum verò opposita facilè dignoscitur quinam crucis Christi sunt inimici. Hi videlicet qui ob Christi crucifixi amorem pati volunt nihil. Qui crucis Christi oblitus & immemores sunt. Qui in aduersitatib⁹ & tribu-

*Crucis
inimici.*

yy ij latio-

Aliud ge-
nus inimi-
corū cru-
cis.

Ioan. 11.

Esa. 11.

Luc. 11.

Inimicos
crucis pe-
rituros.

Psal.

2. Petr. 2

Roma. 6.

Roma. 8.

Inimico-
rū crucis
genus tri-
plex.

Deus vē-
ter.

Esa. 12.

Sapient. 2

latione sua recordatione crucis nullatenus animo refocil-
lantur. Qui denique ob crucis & crucifixi amorem nullis
carere volūt cōcupitis voluptatibus. Sed præter hos aliū
adhuc superest genus inimicorū crucis Christi. Nā quum
per crucem suam Dominus venerit congregare in vniuersum
dei filios qui erāt dispersi, non secus ac cuiuspiā regis mi-
lites ad vnius eleuationem signi congregantur, iuxta illud
Esaie: Leuabit dominus signum in nationibus, & con-
gregabit dispersos Israel à quatuor plagis terræ, nonnulli
tamē ausu nefario per hæreses sectas & schismata, disper-
gunt quos cruce & morte sua Christus dominus cōgrega-
uit. Quos ipse denotās ait: Qui nō est mecū, cōtra me est
& qui non colligit mecū, dispergit. Hi profectō Christi &
crucis eius hostes omnium infestissimi sunt. Quoniā ve-
rō dominus ipse à ligno regnauit, & per lignum crucis vi-
cit, vinci ab illius iustitia necesse est vniuersos qui cruci
aduersantur, de quibus B. Petrus ait: Erunt in vobis magi-
stri mēdaces, introducētes sectas perditionis, quorū multū
sequētur luxuriā, per quos via veritatis blasphemabitur,
superinducentes sibi celerem perditionem.

¶ Circa tertium, videlicet errantium distinctionem, dicitur:
*Quorum finis interitus, quorum deus venter est, & gloria in cō-
fusione ipsorum, qui terrena sapiunt.*

¶ Quum de inimicis crucis Christi differuisset, subiunxit
quod eorum finis interitus est. Siquidem stipēdia peccati
mors: & si secūdam carnem vixeritis, inquit, moriemini.
Quid enim meteret aliud quàm corruptionem, qui Chri-
sti crucē auersatus, in sola seminat carne sua? Hos itaq;
sic errantes ac tandem interituros trifariam distinguit
Apostolus. Sunt quippe nonnulli carnaliter viuentes, sunt
rursus in confusione sua gloriantes, sunt denique terrena
sapientes.

¶ De primis dicit: Quorum deus venter est, quod eō di-
xit, quia hunc præ ceteris rebus omnibus & colant & cu-
rent, quasi dicāt: Comedamus & bibamus, cras enim mo-
riemur. Venite, inquit, fruamur bonis quæ sunt. Vno
precioso & vnguētis nos impleamus, & nō prætereat nos
flos temporis. Hęc cogitauerunt & errauerunt, excecauit
enim illos malitia eorum. Et nescierunt sacramenta dei
neque

neque mercedem sperauerūt iustitię, nec iudicauerūt honorem animarum sanctarū. Quin potius animas suas negligentes, nil nisi transitoriū & carnale cogitauerūt, quasi non ob aliud nati sint, quā vt edant & bibant.

¶ Itaque deū hunc suum, id est ventrem, fide, spe & charitate colunt, tamen si frequenter sint experti carnem fragilem esse, nec quę pollicetur exoluētē. Promittere quippe videtur se colentibus voluptatem, persoluit autē fastidia, morbos, tēdia, tormēta, dolores, tristitias, anxietates, quę omnia ē nimio carnis cultu, & voluptate nascūtur. Quod & si ad tempus (permittēte deo) nōnullos ipsę carnis voluptates fallaciter oblectent, ideo tamen spernēdę sunt, quod desiderium humanum non possunt satiare.

¶ Fallitur etiam huiuscemodi cultorum sui ventris spes, quum scriptū sit: Spes impij quasi lanugo est quę à vento tollitur, & tanquā spuma gracilis quę à procella dispergitur, & tanquā fumus qui à vento diffusus est, & tanquam memoria hospitis vnius diei prętereuntis, quę omnia fragilem & modicam habent substantiam, & mox subsistentiam nullā. Quibus rebus rectē fragiles ac momentaneę carnis voluptates (in quibus hi sperant) comparantur.

¶ Charitatem nihilominus deo ventri offerūt, quibus carnis delitiis nihil est charius, quum sint voluptatū amatores magis quā dei. Sed errat tota via qui credit mentiēti, qui infirmę rei & fragili innixus fidit, & amat seducen-tem se. Talis sanē seductor hic deus venter esse deprehēditur. An non illis venter deus est, qui hunc colere & eo frui summum reputāt bonum, qui huic assiduē obsequuntur & faciūt satis, affatim ingerunt quę ille exposcit, quo repleto prorumpunt ad inconcessam Venerem, inde ruūt in confusionem & ignominiam?

¶ Porro de iis qui in confusione sua gloriātur, dicit quod eorū gloria est in confusione. De his quippē rebus gloriātur, de quibus omnino erubescendū est, sicut per Salomonem dicitur: Gaudēt quum malē fecerint, & exultāt in rebus pessimis, quorū vię peruersę, & infames gressus eorū.

¶ Sed longē dissimili voto erubuit publicanus, qui volebat ne oculos quidē leuare in cælum. Similiter & Manasses rex, qui quū post innumeras impietates cōiectus esset

Carnis cultores quid reportēt.

Sapient. 5.

2. Tim. 3. Carnis suę cultores decipiuntur.

Inconfusione sua gloriāntes.

Prou. 2.

Iuc. 16.

Humilia erubescētia.

2. Pa. 21.

- à rege Babylonis in carcerem, catenis illic & multo ferri
 pōdere grauatus, fatebatur se dignum non esse qui respi-
 ceret altitudinē cœli propter nimias suas impietates,
 Vterque horum fœdatā probris cōscientiam spectans fa-
 lubriter erubuit. Quem ergo fructū habuistis, inquit, tunc
 in illis in quibus nunc erubescitis? Sed ij quorum in con-
 fusione est gloria, peccatum suum quasi Sodomia prædica-
 uerunt nec absconderunt, quibus & per Ieremiā à domi-
 no dicitur: Frons mulieris meretricis facta est tibi, nolui-
 sti erubescere. Sed istorum huiuscemodi gloria quid dete-
 stabilius? Sanè sicut de amissis humilis erubescētia deum
 placare probatur, ita & de sua cōfusione gloriari, iram dei
 vel maximè prouocat. Denique eorum qui de nō suis bo-
 nis gloriātur, profectō etiā est gloria in confusione, qua-
 les sunt qui huius seculi vanis & transitoriis diuitiis glo-
 riātur, quibus per Apostolū dicitur: Quid habes quod nō
 accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi nō acce-
 peris? Si quis gloriaretur de conductis vestimētis, vel de
 pecunia quā sub obligatione triplicis vsuræ mutuatā ac-
 cepit, huius profectō gloria esset in cōfusione, quum illi
 potius de his erubescendum sit, quàm gloriandum.
- Qui terre
na sapiūt.* ¶ Deniq; eos qui terrena sapiunt Apostolus cōmemorat,
 quales utique sunt in quorū mēte nihil aliud redolet nec
 versatur, nisi terrenū, nihil nisi terrenum in precio est, qui
 negligētes ea quæ sursum sunt, ardentissimis studiis que-
 runt ea quæ sunt super terram. Non enim cum Christo spi-
 ritualiter resurrexerunt, vt in nouitate vitæ ambulent. Hi
 iure terrena animalia vocātur, quippe qui ad terrena sem-
 per inclinati, nil aliud nisi quod corporali sensu cognoue-
 rint (brutorum instar animalū) concupiscunt. Non sic ille
 qui ait: Mihi mundus crucifixus est, qui terrena omnia vt
 stercora est arbitratus, vt lucrificeret Christum. Nec rur-
 sum ille terrena sapuit qui ait, Pars mea domin⁹ dixit ani-
 ma mea, propterea expectabo eum. Et iterum alius: Spes
 mea es tu, inquit, portio mea in terra viuentium. Et iterū:
 A te quid volui super terrā sequitur post pauca: Deus cor-
 dis mei & pars mea, Deus in æternum. Sed longè diuer-
 sum est, eorum votum qui sic terrena sapiunt, vt dicāt: Co-
 ronemus nos rosīs antequā marcescāt. Et rursus: Vnus est
 interitus
- Roma. 12.*
Esa. 3.
Ierem. 3.
1. Cor. 3.
*Terrena
animalia.*
Galat. 3.
Philip. 3.
Thren. 3.
Sapient. 2.
Eccle. 3.

interitus hominum & iumentorum. Quis scit si spiritus iumentorum descendat deorsum, & spiritus filiorum Adami ascendat sursum? Dicit enim insipiens in corde suo, non est deus. Non enim proposuerunt deum ante conspectum suum, sed terram, ideoque nec mirum est, si qui de terra sunt, etiam de terra loquuntur.

Ioh. 3.

¶ Circa tertium principale dicit:

Nostra autem conuersatio in caelis est.

¶ Hic docet ubi debeant fideles mente conuersari, suo illos exemplo & informas & prouocans, dicens: Nostra autem conuersatio in caelis est. Ergo & vos, inquit, imitatores mei effecti, in caelestibus mente conuersemini. Vide ut aquila prouocans ad volandum pullos suos super eos volitet, nostra, inquit, conuersatio in caelis est quod. Ita praeuè illi ambulant quorum deus venter est, sed nostra conuersatio in caelis est. Nam etsi adhuc corpore sumus in terra, mente tamen & spe terram excedentes, caelum ipsum penetramus. Aues quae sese volatu nequeunt à terra in altum sustollere, feris & aucupi sunt obnoxia. Quibus autem integer est alarum usus, volatu euadunt insectantium insidias. Nos itaque ne efficiamur praeda rugientibus praeparatis ad escam, sollicitè caueamus, ne propriis affectibus ac si alis, seculi huius amore (quasi quodam tenaci visco) infectis, in terra deorsum permaneamus, sed hanc relinquentes spirituali volatu conuersemur in caelis. Et hoc plures ob causas

Deut. 32.

¶ Primò, propter refugium. Aues enim interdum volatu suo se leuant in altum, ut accipitrem se insectantem effugiant: ita & dum persequitur inimicus animam nostram ut comprehendat illam, mente sursum ad deum confugiamus.

Quare in caelo conuersandū.

Fortitudo mea, inquit, & refugium meum es tu, quasi dicat: Fortitudo mea es, dum te opitulante resisto, aut aliquid fortiter & bene ago. Refugium verò mihi es, dum propria imbecillitate succumbere tentationi formido. Et iterum: Tu es, inquit, refugium meum à tribulatione quae circumdedit me. Hinc nos exhortas beatus Augustinus ait: Sursum cor habeamus, sed ad dominum. Sursum enim cor non ad dominum, superbia vocatur. Sursum verò cor ad dominum, refugium vocatur. Itaque mente in caelis conuersemur meditando caelestia, caelestia desiderando, sperando, orando, gratias

propter refugium.

agendo, & laudando dominum. Nam qui in terrenis semper animo versantur, difficilè poterūt euadere laqueos & insidias hostiles.

*Propter
spiritualē
cibum.*

¶ Secundo, conuersandum nobis est in cœlis propter animæ lucrum & spiritus nostri refectionem. Nam sicut auiculæ volatu cibum quærunt, sic & anima fidelis sursum mente conuersando, cibum vitæ spiritualis si quærat, poterit inuenire. Auicularū quædam non nisi volando pascuntur, vt hirundines. Sic nimirum etsi corpus hoc nostrum quod è terra est, è terra & nutriatur, anima tamen quæ spiritualis naturæ est, non terrenum sed cœleste requirit alimentum, quod utique non nisi spiritualiter (vt dictum est) volando percipere potest.

*Propter
solatium.*

¶ Tertio, sursum est conuersandum propter solatium. Nā (vt ab auium morib⁹ assumptā similitudinem sequamur) interdum volatu suo in altum se leuant auiculæ, vt volat⁹ exercitio sese solentur, ita & animæ fideli (præsertim ei quæ charitate vulnerata est) in cœlestibus est conuersandum propter dilectum, vt in eo de eo consoletur. Surgam inquit, & circuibō ciuitatem, per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea. Vbi amoris sollicitudo his trib⁹ exprimitur verbis, Surgam, Circuibō, Quæram. Surgit anima mentem à terrenis eleuando. Circuit, opera dei & ipse in nos collata beneficia considerando. Quærit, dilectum, seruenter hunc desiderando. Porro vt nos Christus in cœlo conuersari doceret, & in cœlum ipse conscendit, vt vbi fuerit corpus, illic sequantur & aquilæ. Vnde ait B. August. Ascendamus interim corde, vt quum dies promissus aduenerit, sequamur & corpore. Vnde consequenter, subdit, dicens:

*Cart. 3.
Amoris so
licitudo.*

Luc. 17.

Vnde etiam saluatorem expectamus dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ, secundum operationem qua possit etiam subire sibi omnia.

¶ Quasi dicat etsi duntaxat mente non corpore nūc in cœlis conuersemur, futurum est tamen vt etiam corpore Christum in cœlestia sequamur. Quod qualiter sit futurū ostendit, dicēs: Saluatorem expectamus à patris dextra ad nos descensurum, paterna gloria & sanctis angelis comitantib⁹

tantibus. Qui enim in primo suo aduentu animarū fuit saluator, quum secundò venerit, reformabit corpus humilitatis nostræ, id est, deiectionis nostræ, quod per mortem in vermes & puluerem humiliatur. Et bene dicit, corpus humilitatis nostræ. Multa enim nunc etiã ante resolutionem patitur, Confringitur enim & vapulat, & infinitis est malis obnoxium, corruptioni nempe subiectū est & doloribus. Hoc tamen reformabitur: hoc est, id ipsum permanens, in corruptionem obducet, ita quòd erit configuratum corpori claritatis Christi. Quum enim sit simile corpori Christi redditum (nam & æquè patitur mala & tolerat cruciatus) futurum est certè, vt illi gloria fiat & claritate conforme. Illius ergo corpori, corpus hoc nostrum assimilabitur, què angeli venerantur, adorantque ad patris dexteram confidentem. Itaque si hoc terrenum nostrum corpusculum ad deò est glorificandum, vt illud diuinum Christi corpus splendore & maiestate suo modo exequet, ergo si orbis terrarum vniuersus vna desereret eos qui se tanta gloria faciunt indignos, haud dubiò meritò deploraret. Et hanc nostri corporis glorificationem potest facere Christus secundum operationem qua potest etiam sibi subiicere omnia. Quoniam enim rem magnā hic protulit & multis penè incredibilem, sic inquit:

¶ Nihil diffidas. Habet nanque deus virtutem qua omnia operatur, & qua angelos sibi subiecit & demones. Quum itaq; hæc maiora fecerit, multo magis & id quod est min⁹ faciet. Primus sanè Christi in mundū aduentus, quo (vt dictum est) venit saluare animas, fuit in humilitate. Secund⁹ autè quo veniet saluare corpora, erit in gloria & maiestate, in inferiori corporis nostri vasculo abundantiorē honorem impartiturus. Appellat itaque corpus hoc nostrum Apostolus corpus humilitatis nostræ, tum propter causas dictas, tum propter mala. Primò quia passibile & mortale. Secundò, quia onerosum & graue. Terriò, quia carnale & animale. Quartò, quia obscurum est & deforme. Christus autem configurabit illud corpori claritatis suæ, & faciet impassibile & immortale, expeditū & agile, à carnalibus prorsus desideriis liberū & spirituale, vt non ascendant illa vetera super cor, & vt non magis illa concupis-

*Mortale
corpus no-
strū qua-
re corpus
humilita-
tis dicitur*

*Duplicis
Christi ad-
uent⁹ cau-
sa dissimi-
lis.*

*corpore
gloriosa
quibus do-
ctibus ful-
cientur.*

mus

mus, quàm delicias sc̄da suis in cœno sese volutātis. Clarum denique efficiet & immarcesibili decore gloriosum. Quum igitur tanta sit fidelibus reposita gloria pro tā exiguo labore & certamine breui, subdit dicens:

Itaque fratres mei charissimi, & desideratissimi, gaudium meum & corona mea, sic stete in domino charissimi.

¶ Monet fideles in proposito sanctitatis firmiter stare & inconcussè, & quæ recta sunt semper operari. Ac si dicat: Etsi illos carnales homines quorum deus v̄ter est, perspicitis luxui esse addictos, vobis tamen præstandum est vestetis spe certiores, vtpote qui sitis habituri tandem hanc quæ dicta est corporum gloriam, nec propter illos in vllam partem à recto declinetis. Sed interim aduertendum est quantis hos laudibus prosequatur: nã & fratrem appellat & charissimos dicit, desideratissimosq̄; hoc est aliquando per se conquisitos, inuentos demum & visos. Nec gaudio solùm hos esse sibi, sed & coronæ affirmat, qua nihil est gloriosius decertanti. Vos, inquit, estis gaudium meum de quorum fide & moribus gaudeo, & corona mea in futuro, per quos & in præsentem latificor, & in futuro coronabor. Discipulis enim in agone victoribus, dignus erit corona magister. Non possum, inquit, non repleti iucunditate quæ fidem vestram contemplan, & palmam prospicio quam vestri causa sum consequuturus. Itaque sic stete in domino charissimi, sicut & hæctenus stetistis, & sicut me & mihi similes stare cognoscitis.

¶ Postremò se speciatim conuertit ad exhortationem sanctarum quarundam personarum, duarum videlicet dominarum, dicens:

Enodiam rogo, & sintichen deprecor, id ipsum sapere in domino

¶ Ac si dicat: Omnes quidem monitos volo generaliter, sed specialiter has id ipsum in fide sapere, in domino: hoc est, secundum dominum. Has mulieres specialiter rogat, quia præ cæteris religiosæ erant, & Christi euangelium prædicantes solebant recipere. Apparet autem eas tanquam primates in Philippensium ecclesia fuisse. Commendat autem has miræ virtutis viro qui harum alteri vel vir erat, vel frater. Et fortassis carceris hic erat custos, quæ illic B. Lucas testatur grãdi miraculo per Paulum ad Christi fidem fuisse conuersum,

conuersum, dicens illi. Nunc verè germanus es frater, nūc *Act. 16.*
virum te proprium & coniunctissimum geres, si in opere
domini & iugū pariter ipse traxeris, sanctis hisce mulie-
ribus opem ferens, dicit ergo:

*Etiam rogo & te germane compar, adiuua illas quæ mecum la-
borauerunt in euangelio, cum clemente, & cæteris adiutoribus me-
is, quorum nomina sunt in libro vitæ.*

¶ Præter expositionem præmissam, sic potes etiam nō ab
surdè locū hūc accipere. Rogo & te germane cōpar, & c.
quasi dicat: Te rogo mi frater & germane in Christo, com-
par in ministerio euangelicæ prædicationis, adiuua cōfor-
tando illas ne deficient, quæ in euangelio mecum labora-
uerunt. Vnde patet eas scientes legis fuisse, quæ in euāge-
lio mecum laborauerunt, euangelium meum verbo quan-
tum potuerunt confirmantes, & necessaria mihi ministrā-
tes. Quæ etiam non modò mihi cooperatæ sunt, sed etiam
cum Clemente & cæteris coadiutoribus & commilitoni-
bus meis, qui etiam in euangelica prædicatione laboraue-
runt, illis sicut & mihi necessaria ministrādo. Quorum no-
mina sunt in libro vitæ. Ne molestè ferant sua nomina in
hac epistola nō comprehensa, scripta dicit in cælis. Vides
quantum virtutis hisce tam mulieribus quàm viris inesse
testificetur, vt etiam cælo inscribi digni sint, quod grandi
munere donatum esse Apostolis dominus testatur dicens:
Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sūt in cæ-
lis. *Luc. 10.*
Cōtra verò de infidelibus & impiis vniuersis Ieremias
ait: Domine, omnes qui te derelinquunt confundentur, re-
cedentes à te in terra scribentur, quoniam dereliquerunt
venam aquarum viuentium dominum. *Iere. 17.*

DOMINICA XXIII

post Pentecosten.

*Ratres, non cessamus pro vobis orantes & po-
stulantes.* *col. 1.*

¶ In hac lectione beatus Paulus impre-
catur & optat fidelibus, Primò, amplio-
rem de rebus diuinis agnitionem. Secū-
dò, pleniorè in virtute corroborationē.
Tertiò, ob accepta diuinitus beneficia
hortatur

hortatur eos ad gratiarum actionem. Quæ tria tribus animæ nostræ potentiis cōgruenter aptantur, vt videlicet intellectus luce veritatis clarius illustretur. Volūtas virtute fulta decoretur & purificetur. Memoria verò diuinorū beneficiorū assidua recordatione fœcundetur. Primum facit à principio lectionis. Secundum, ibi: Vt ambuletis dignè. Tertium, ibi: Cum gaudio.

*Epistola
Apostoli è
vinculis
ardētiorè
redolēt
pietatem.*

¶ Circa primum illud considerandum occurrit, quòd quamuis omnes beati Pauli Epistolæ singulari polleant sanctitate, illæ tamen præcipuæ quas è carcere & vinculis destinauit. Nō aliter certè quam victor aliquis inter stragē & cædes statuens trophæa, literas conscribit. Sciebat enim id permagni esse, & ad gloriam sibi valere quàm plurimum, qui in huiusmodi pressuris & malis mirum in modum gloriabatur, ne & ipsi dura formidem⁹ & grauias, sed vt in his tolerandis laudem à deo conquiramus.

¶ Verùm, vt Colossensibus scriberet id causæ erat, quod ab eis prauum aliquod dogma nuper susceptum erat. Putabant nempe pseudoapostolis decepti nequaquā per filiū, sed per angelos ad deum & patrē sibi viam patere, absurdum existimantes dei filium in vltimis seculis aduēturum præsertim quum in veteri testamento angelorum cuncta ministerio gererentur. Seruabant præterea & Iudaica pleaque instituta, & gentium mores, dies obseruando & horas, & escas, quæ omnia quum corrigenda essent, Apostolum vt hanc illis epistolam scriberet permouerūt. Itaque salutatione præmissa & ipsis laudatis, mox subdit, dicens: Ideo & nos ex qua die audiui⁹, non cessam⁹ pro vobis orantes & postulantes. Ex qua die, inquit, audiui⁹, scilicet fidem vestram & charitatem, quid autē illis precetur & optet, aduerte. Sequitur enim:

Vt impleamini agnitione voluntatis eius in omni sapientia, & intellectu spirituali

¶ Quum dixit: Ex qua die audiui⁹, patet Apostolum necdum illos vidisse. Nihilominus tamen propter audita de illis, in futurum se optimam spem habere, & ideo pro illis orasse non ad vnū vsque duosve dies, sed ex die, inquit, qua primū audiui⁹ ex referētibus vestram fidem. Hæc ait, vt suam erga illos ostendat benevolentiam, tametsi eo depre

eo deprecate pro illis nondum essent à pravis erroribus liberis: simul vt nos doceat assiduis debere precibus instare, quandoquidem etiam ipse & si orans nihil proficeret, non tamen ab orando desistat. Itaque pro illis postulans optat dicens:

*Apost. t. 2
et si nō ex
audiat, tu
mē orare
nō cessat.*

¶ Vt impleamini agnitione voluntatis eius, quia aliter voluntatem eius non potestis facere, quod Propheta intelligens dicebat ad dominum: Doce me facere voluntatem tuā, quia deus meus es tu. Impleamini, inquit, agnitione voluntatis eius quasi dicat: Dixerim equidem vos iam aliquid assequutos ad vestri intellectus illuminationem, sed non omne quod necessarium est. Quod enim sitis per fidē ad deum deducti nō ignoratis, quod vero id per intercessum filij sit effectū vobis quum desit, lateatque, precor suppleri. Id nanque voluit deus, & id illi fuit beneplacitum, vt filium pro nobis, non angelos traderet. Ergo per agnitionem quam illis optat additionem sciētiae accipere debemus. At quoniam à philosophis circumuenti grauitate ipsi fallerentur, velim vos, inquit, in omni sapientia & intellectu spirituali, nō hominū adinventionem, verum dogma perdiscere, quorum nunc erroribus irretiti scire vos aliquid existimatis.

¶ Ex qua re colligere possumus, quod si dei voluntas vt à nobis cognoscatur spiritalem exigit sapiētiam, prorsus illos errare, qui diuinam sapiētiam exteriori hac & humana sapientia tenere se iactitant, quippe qui solum ea quae carnis sunt sapiunt, in quibus dei spiritus eo quod caro sunt manere nō potest: & tamen voluntatem dei se solos scire arbitrantes sano dogmate contempto, arrogantes & contētiōsi ingerunt sese, docere presumes quum esse discipuli nō sustinuerunt. Hi diuinis scripturis solummodo ad cōtentionem vtuntur, nō autem vt ipsi legem faciant, sed vt insultēt facientibus, vtque seditiones & schismata superinducāt, vt se grāde aliquid & esse & scire ostentēt plebecule, inflati sensu carnis suae, & decepti, à spirituali & vera sapiētia & intellectu (quo dotātur à deo pacifici & humiles corde) longē prorsus abierūt. Frustrā verò sapiētiae & rationibus terrenis nitūtur, quibus fidei lumē non cōtueri, sed abscondi, sed extingui consuevit. Siquidem fidei

*Gene. 6.
Inconces-
sum docē-
di munus
rapiunt.
Quid mo-
liantur
pseudo do-
ctores.*

stella

stella proprio duntaxat lumine, nō alieno se patitur conspici. Itaque longo intervallo qui huiusmodi sunt, à sapientia & intellectu spiritali secluduntur.

¶ Rursus quum dicit, *Vt impleamini agnitione voluntatis eius, etiam vult vt dei volūtatem de nobis ipsis cognoscamus, quā vtrique alibi patefaciens.* Hæc est, inquit, voluntas dei, sanctificatio vestra. Vult enim omnes homines saluos fieri, & ad agnitionē veritatis venire, nec est volūtatis suæ mors impij, sed vt conuertatur & viuat.

1. Thes. 4.
1. Tim. 2.
Ezech. 18

Dei volū
tatē intel
lectu spiri
tuali nos
se oportet

¶ Hæc autem dei voluntas ex præceptis suis nobis innotescit, quæ tunc agnoscimus in sapiētia & intellectu spiritali, dum nō modò ea cognoscimus & intelligimus, sed & gustu quodā spiritali sapimus quàm sint rationabilia, quàm sint vtilia ea faciētibz, quàm denique sint tam ad præsentem quàm futuram vitam necessaria. Quod vtrique carnales homines & si intelligant, sapiunt tamen nequaquam. Vnde nec in sapientia (quæ nimirum iuxta nomen suum sapida scientia, vel cum sapore notitia est) replētur agnitione voluntatis eius. Est proinde (sicut alio loco distinxit) volūtās dei bona, beneplacens, & perfectā. Volūtās dei bona est, vt in fide rectē sapiamus. Beneplacēs, vt fidē bonis operibus ornemus. Perfectā, vt in omni pietate proficientes vsque in finem constanter perseueremus.

Rom. 18.

¶ Circa secundum principale dicit:

Vt ambuletis dignè, deo per omnia placentes.

Paulus
iūgit ope
ra fidei.

¶ Hic optat fidelibus pleniorē in virtute corroborationem, dicens: Non cessamus pro vobis orantes & postulātes, non modò vt intellectus vester illustretur lumine fidei, & diuinę voluntatis agnitione, sed etiam vt vestra volūtās virtute corroboretur, vt ambuletis dignè, deo per omnia placētes. Vide vt vbique Paulus cum fide & vitam coniungit, deprecans hoc precibus vt fidem nostrā opere & optimis actionibus exornemus. Nam is qui rectam habet gerendorum notitiam, si recta minus exequitur, pœnas luet. Per ambulationem quippe vitā & mores expræsit. Est enim vita nostra mortalis, iugis ad mortem decursus. Ambuletis, inquit, dignè. Alibi dicit: Obsecro vos ego vincētus in domino, vt dignè ambuletis vocatione qua vocati estis.

Ephes. 4.

¶ Dignè

¶ Dignè profectò Christiano nomine, dignè tali domino, dignè tali patre, dignè tali præmio, nec (si quò minus) ille vobis dicat: Nescio vos, abnuatque Christus ipse vos esse Christianos, Dominus inficietur vos suos esse seruos, cœlestis pater filios non agnoscat. Itaq; ne vos indignos cōstituat seruorū dei præmio, ac hæreditate filiorum, ambuletis dignè, deo per omnia placentes.

Ambulare dignè vt debemus.

¶ Porrò dignè student ambulare seruus à domino speràs manumitti, alienus & extraneus speràs à potente adoptari, humilis sponsa, nobili sponso ambiens placere.

Hi student dignè ambulare

¶ Dignè ergo ambuletis serui, vt tãdem aliquando super multa constituendi in domini gaudium admitti possitis.

Mat. 24.

Ambulate dignè vos alieni, vt à summo patre adoptati sitis hæredes dei, cohæredes autè Christi Ambuletis dignè vos quæcunq; animæ fideles, vt tandè apud sponsum cœlestè cōmendatè, dignæ sitis quibus dicatur: Tota pulchra es amica mea, & macula nō est in te. Et iterū: Veni de Libano, veni coronaberis. Libanus interpretatur cãdidatio,

Roma. 8.

& nō incongruè presentem vitam significat, in qua electi multipliciter purificãtur, & excandidãtur. Nam qui victorem mortis agnum sine macula albis induti vestibibus in cœlo comitãtur, venerunt ex tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni. Si quidem per patientiam in huius vitæ pressuris, & in Christi passionis virtute, nec nō & propriis lachrymarū fluentis, nostrarum animatum stolas purificare, & reddere cãdidas opitulante deo possumus vniuersi. Ait ergo: Ambuletis dignè. Sed ne per ea quæ per vos rectè geruntur, aut vobis ipsi incipiatis placere, aut aliorū oculis magni apparere velitis, rectè subiecit: Deo per omnia placetis, vt omnia per vos bene gesta in eius gloriam fideliter referatis. Qualiter autè id fieri possit vt deo per omnia placeamus, consequenter ostendit, dicens:

Cant. 4.

Ibidem.

Apoca. 7.

in omni opere bono fructificantes.

¶ Quasi dicat: Velim equidè vt ita viuatis, vt semper deo placeant quæ geritis. Quod aliter fieri nequaquã poterit, nisi ea quæ bona sunt operemini. Etenim quum deus ipse in vobis tanquã in agro exculto, suæ voluntatis agnitionem, quasi semen bonum insperferit, debetis & pro vestri

opere bono fructificandum qua ratio ne.

sensus

sensus & cognitionis mēsurā succrescere, & in dei sciētia fructū afferre. Necessē est enim vt in bonis operibus fructificeris, si vultis per omnia deo placere. Quōd si feceritis & succreuerit in vobis bona operatio, p̄fectō crescit in vobis & plenior agnitio boni. Siquidē intellectus bonus omnibus facientibus cum.

¶ Proinde quia nō sufficiunt Christianā professionis verba, quasi folia virentia, nec etiam flores ipsi cogitationū bonarū, sed operum fructus requiruntur: ideo sitis, inquit, in omni opere bono fructificantes. Vnde fidelibus dominus loquitur, dicens: Elegi vos & posui vos vt eatis, & fructū afferatis, & fructus vester maneat. Ac si dicat: Ad hoc vos ab erroribus vestris ad lucē veritatis (nō secus atque arborum plātas ē deserto ad ortum meum cōclusum) vos transplantauī, vt bonorum operum fructum afferatis, nō ad meā, sed vestrorū vtilitatem. Et fructus, inquit, vester maneat, id est, fructus inde proueniēs maneat vobis, sicut inter laudes mulieris fortis dicitur: Date ei de fructu manuum suarū. Videte ergo ne sterili ficulneā similes inuenti, vel excisionis, vel execrationis iudiciū accipiat. Iam enim securis ad radicem arboris posita est, dicere patrefamiliās: Ecce anni tres sunt ex quo venio quērens fructum in ficulnea hac & nō inuenio, succide ergo illam. Vt quid etiam terram occupat? Ficulneam alterā secus viam cōsistentem, execratione sua metuēda, aridam effecit, quōd folia tantum habēs ferret fructū nullū. Verum illa prior nec folia quidē legitur habuisse, ista autem folia ferebat, sed fructū ex ea dominus quarebat: nec enim folia sufficiebāt esurienti. Per folia nempe verba legis, per fructus opera significātur. Nō omnis, inquit, qui dicit mihi domine, domine, intrabit in regnum cōclorum, sed qui facit voluntatem patris mei, ipse intrabit in regnū cōclorum. Hic enim in opere fructificat, qui facit voluntatem patris.

¶ Requirit ergo voluntas patris à nobis, Fructus obedientiā, requirit fructus dignos pœnitentiā, requirit fructum patientiā, requirit fructum diligentia & instantiā quotidianā in operibus bonis, requirit & fructus communionis & beneficentiā in proximos. His enim & similibus quasi quibusdam acceptis hostiis promeretur deus. Quoniam

Ioan. 15.

Prov. 31.

Matt. 3.

Matt. 13

*Ficulnea
sterilis.*

Matt. 21

*Ficulnea
folia tantū
habēs.*

Matt. 7.

*Quales à
nobis fru
ctus requi
runtur.*

Luc. 13.

niam

niam autem opus bonum ritè peractum secum affert se-
mentem sui generis in eo quod voluntatem & vires ad si-
mile opus vel etiam ad potiora ministrat, subdit dicens:

Et crescentes in scientia dei.

¶ Ad prædicta enim sequitur crescentia spiritualis, tam in
intellectu, quàm in voluntate & opere (vt dictū est.) Siqui-
dem pater familiàs comperta fide serui, plura illi cōcredit
Consistit hæc crescentia (vt dictum est) non modò in intel-
lectu per augmentum cognitionis, sed etiam in volunta-
te per moralium virtutum incrementum, quod Apostolus
ostendit, quum subiungit:

*In omni virtute confortati secundum potentiam claritatis eius,
in omni patientia & longanimitate.*

¶ Quasi dicat: Precor vt impleamini & omni sitis virtute
stabiliti, vt aduersus tentationes persecutionesque ipsas
sitis validiores, ne in his animus vel plus æquo sit mœstus
vel desperet.

¶ Confortatur autem homo & proficit in virtute duobus
modis qui hic ab Apostolo exprimuntur, videlicet per ex-
ercitationem, & per gratuitam dei infusionem. Generan- *Virtutes*
tur quippe virtutes in homine, primò ex bonis actib⁹ lō- *animi duo*
ga exercitatione frequentatis, propter quem modum desi- *bus modis*
gnandum dicit: In omni virtute confortati. Per assuefactio- *obtinētur.*
nem enim in opere quolibet, homo ad simile opus dispo-
nitur & corroboratur. Cōtra verò dissuetudo operis iner-
tem reddit ad opus illud & ineptum.

¶ Secundò generantur virtutes in homine ex gratuita dei
infusione, propter quod dicit, secundum potentiam clari-
tatis eius: quasi dicat: Hoc oro vt in omni virtute crescat
non modò per quotidianum exercitium, sed etiam secun-
dum potentiam claritatis eius quam decet ob sui magnitu-
dinem dare credentibus vires magnas & insuperabiles, &
quantæ ab homine mortali excipi queant.

¶ Nec mirum est quòd diuina claritas potentiam habeat *Quæta sit*
confortandi nos in virtute, quum etiam sol iste visibilis *potentia*
potentiam habeat tantam, vt faciat terram germinare, flo- *claritatis*
rere, & fructificare. Veruntamen à potentia claritatis dei *dei.*
non merentur confortari qui elongant se ab illo, & sunt
rebellel lumini & magis diligunt tenebras quàm lucem,

Iob. 2. 4. sed illi quibus non frustra dictum est: Accedite ad eum, &
Ioan. 3. illuminamini: Accessus iste ad deum est per cordis purita-
 tem & orationem. Exprimit proinde Apostolus ex ceteris
Patiētia. omnibus duas animi virtutes videlicet patientiam & lon-
1. Petr. 3. ganimitatem, dicens: In omni patientia & longanimitate.
 Quasi dicat: Orando & id exposco, vt vitam prædictam af-
 sequamini, patientia præsertim & longanimitate, vt paciē-
 tia fortiter feratis aduersantes, nec reddatis malū pro ma-
 lo, neque maledictum pro maledicto, nec vosmetipsos vl-
Longani- latenus vlciscamini, etiam quum id possitis. Longanimi-
mitas. tate verò perseueretis, & sine indignatione seu murmure
Iob. 7. cōsolationis & refrigerij tempus (quod modo differtur,
 quando est militia vita hominis super terram) æquanimi-
 ter præstolemini.

¶ Circa tertium principale dicit:

*Cum gaudio gratias agentes deo & patri, qui dignos nos fecit
 sortis sanctorum in lumine.*

¶ Hic ob accepta diuinitus beneficia hortatur fideles ad
 gratiarum actionem, dicens: Gratias agentes deo & patri
 cum gaudio. Contingit enim gratias agere cū tristitia, qua-
 les erant quas egit sanctus Iob, qui & dolens gratias egit
Iob. 1. dicens: Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut domino
 placuit ita factum est, Sit nomen domini benedictū. Mor-
 debatur quidem doloribus, sed non deiciebatur

De quib⁹ ¶ Tria exprimit Apost. de quibus oportet nos deo cū gau-
gratias dio gratias agere. Agendæ nempe per nos deo sunt gratiæ
agas. Primò, de gratiæ lumine spirituali. Secundò, quia nos eri-
 puit de potestate inimici, Tertiò, quia nos transtulit in re-
 gnum sui dilecti filij.

¶ Primò igitur de lumine gratiæ suæ debemus deo gratia-
 rum actionem. Quum enim dixisset: Gratias agentes deo
 & patri subiunxit. Qui dignos nos fecit sortis sanctorum
 in lumine. Solus quippe nos potest recreare & saluare,
 quum ipse sit deus: & vult, quum sit pater. Tanta, inquit,
 illius in nos sunt munera, vt nō modò opulentos nos red-
 diderit, sed & vires dederit, vt non immeritò videamur ab
 eo has opes accepisse. Exempli gratia: Imperator aliquis
 tenui cuidam & fortunæ fordioris prouinciam credidit
 procurandam. Cōtulit quidem huic dignitatem, nil ramen
 tanto

tanto magistratu dignum effecit, vt merito dignitate hac fungeretur, quo fit vt tantus illi delatus honos ridiculum sepe præstitit. Deus verò & nos honore prouexit, & ad illum promerendum idoneos effecit. Iraque geminatur honor, quum ad munus accedit etiã collata sufficientia. Fecit, inquit, nos dignos sortis sanctorũ. Hoc est, vt inter sanctos diuersaremur constituit. Nec hoc tantũ, sed concessit etiam vt iisdem cum illis & nos bonis fruere, quod ostendit quum dicit: Sortis sanctorum.

Sortem sanctorũ dicit participationem hereditatis quę sorte datur sanctis, id est, diuina voluntate. Voluntas quippe dei in humano genere fors est, apud quem tamen non est iniquitas, sed omnia facit per iustitiã etiam occultã, per quam hereditas æterna datur & confertur à Deo, quibus ipse vult. Sortem itaque hereditatem illã rectè appellat, vt ostendat quod sicut fors nulla humana solertia obuenit, sed quasi casu quodã terminetur, ita nos nullo nostro officio vel virtute, cœlesti imperio digni cõstituimur, sed dei munere quicquid est boni ad nos defertur. Propter hoc enim quum fecerimus quę præcepta sunt, veraciter confiteri debemus & dicere: Inutiles serui sumus, quod face-

*Beati-
do sancto-
rum qua-
re fors di-
citur.*

Luc. 17.

Sapient. 5.

*Sanctorũ
fors.*

*In quo lu-
mine fors
sanctorũ
est in hac
vita.*

re debuimus, fecimus. De hac sanctorũ sorte, & de his qui illam sunt consequuti dicturi sunt reprobi: Nonne hi sunt quos aliquãdo habuimus in derisum, & in similitudinem improprij? Nos insensati vitã illorum æstimabamus insaniã, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios dei, & inter sanctos fors illorũ est.

Est autem hæc sanctorum fors in lumine, sicut & dam-

natorum fors erit in tenebris sempiternis. Hanc proinde sanctorum sortem in lumine petimus hac vitã functis, quum dicimus orantes: Requiem æternã dona eis domine, & lux perpetua luceat eis. Lumen illud lætitiã est, quã nulla vnquam caligo tristitiã obscurabit. Cæterum duobus modis lumen illud dicitur in quo fors est sanctorum.

Nam vno modo est in præsentis sanctorum fors in lumine, videlicet gratiã & agnitionis dei per fidem. Reuelatis enim nobis suis mysteriis, Deus lumen viuẽtibus præ-

buit. Nam (vt beatus Ioannes ait) verum lumen iam lu-

cet, & tenebræ abierunt. Siquidem Christus lumen est ad

1. IOAN. 2.

Luc. 2. reuelationem gentium. Vnde & ipse de se loquens: Ego,
Ioan. 10. inquit, sum lux mundi. Ipse enim per euāgelicam doctri-
Columna uiuifico lumine illustrauit. Lux hæc, ignea illa columnæ
ignea est, quæ per noctem castra populi dei ad promissam ten-
myst. dentis hereditatem comitabatur. Vbiunque enim erant
Exod. 13. filij Israel, inquit, lux erat. Altero modo dicitur fors san-
Exod. 10 ctorum in lumine in futuro, quod est lumen gloriæ, dies
Psal. scilicet illa quæ nescit occasum, de qua per prophetam di-
Apoc. 21 citur: Melior est dies vna in atrijs tuis super millia. Hæc
Matt. 13 dies non eget sole neque luna, quoniam claritas dei illu-
 minabit illam. Fulgebunt enim iusti sicut sol in regno pa-
 tris eorum.

¶ De secundo, propter quod deo gratias agere debemus,
 dicit consequenter:

Qui eripuit nos de potestate tenebrarum.

¶ Erat enim humanum genus ante Christi aduentum sub
 potestate tenebrarum propter multa:

Potestati ¶ Primò, propter infidelitatis & ignorantie cæcitatem.
tenebrarū Vnde sicut in tenebris latrones grassantur, & fures præ-
subiecti. dam rapiunt, ita & sub illius ignorantie tenebris maligni
Smile. spiritus angeli tenebrarū, qui odiunt lucem veritatis, qua-
Psal. si leonum catuli rugientes vt rapiāt, circumibant quere-
 tes quos deuorarent. Sub his tenebris mortales errabant
 in inuio & inaquoso, viam ciuitatis habitaculi non repe-
 rientes.

¶ Secūdo, propter culpæ tam originalis quàm actualis ini-
Ioan. 8. quitatē. Qui enim facit peccatum, seruus est peccati, & in
 potestatē & dominium mox transit principis tenebrarū,
3. Reg. 21 vānundatus vt faciat malū, à semetipso tamen & non ab
 alio vānundatus. Nam sicut spontaneum militem eligit
 sibi Christus, ita & voluntariam seruum diabolus auctio-
 natur, nempe qui neminē seruitutis iugo adstrictū possi-
 det, nisi sese primū illi peccatorum are vendiderit.

¶ Tertiò, propter infernalis ergastuli calamitatem. Vnde
 ait propheta: Quis est homo qui viuet & nō videbit mor-
 tem, eruet animam suam de manu inferi? Omnes enim
 quotquot vsque ad redemptionis gratiam ex hac vita mi-
 grabāt propter primorum parentum preuaricationem, ad
 infero-

inferorum tenebras descendebāt. Vnde & Iacob (congregatis cunctis liberis eius, vt lenirēt dolorē patris) noluit accipere consolationem, sed ait: Descendā ad filium meū lugēs in infernum Et beatus Iob: In profundissimum infernum, inquit, descendent omnia mea. Ibi enim (vt alibi ait) constituta est domus omni viuenti.

Gene. 37.

Iob. 17.

Iob. 30.

¶ Eripuit autem nos dei filius ab ignorantie cecitate per euāgelicam lucem, ab iniquitatibus & peccatis per suam pretiosam mortem, ab inferorum carcere per factā in suo sanguine nostri redemptionē, iuxta quod in illum Zacharias ait: Tu quoque in sanguine testamēti tui emisisti victos de lacu in quo non est aqua. Porro de primo horum trium Dominus ipse de se loquens, ait: Lux venit in mundum. De altero, in Apocalypsi scriptum est: Dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. De tertio præter id quod dictum est, etiā in Euangelio dicitur: Quum fortis armatus custodit artium suum, in pace sunt omnia quę possidet. Si autem fortior illo superueniens vicerit eū, vniuersa arma eius auferet in quibus cōfidebat, & spolia eius distribuet. Quę spolia, nimirum detentę sanctorum veteris testamenti patrum apud inferos anime erāt, quas inde ereptas per cœlestes māsiōes dominus distribuit. ¶ De tertio, propter quod gratiarū actiones cum gaudio deo debemus subdit:

in quibus tenebris per Christū erepti simus.

Zacha. 9

Et transtulit in regnum filij dilectionis suę.

¶ Sane præstās id fuit, quod nos exemit de tenebris. Illud tamen præstantius quod in regnum adduxit. Nec frustra id fecit, sed vt cum filio suę dilectionis: hoc est, cum filio suo dilecto cœlesti imperio potiremur, qui antea sibi essemus infensi, & in tenebris versabamur. Vnde & alibi Apostolus dicit: Si commortui fuērimus, & conuiuemus: Si sustinebimus, conregnabimus. Nec ait: Transposuit, sed transtulit, vt non id omne transferenti adscribat, sed arguat nos etiam aliquid ad eam rem contulisse. Transtulit ergo nos de potestate tenebrarū in regnum filij sui, vt scilicet essemus & ipsi filio suo regnū, de quo regno ipse dicit: Regnum meum non est de hoc mundo. Non ait: Non est hic vel in hoc mundo, sed non est hinc ait. Quoniam niam etsi peregrinatur in hoc mundo, non tamen est de

2. Tim. 2.

Christi re

gnū ipsos

fideles esse

Ioan. 18.

Ioan. 15.

hoc mūdo. Suo enī huiuscemodi regno, id est, electis suis ipse dicit: De mūdo non estis, sed ego elegi vos de mūdo. Erāt de mundo, quando adhuc ad principem mundi pertinebant. Sed qui tunc erant quasi serui & vānundati, per Christum sunt redempti. Vnde subdit:

In quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum.

*Redēptio
nē & re-
missionē
peccatorū
per chri-
stum esse.*

¶ Si enim nec redempti essemus, nec remissa nobis essent facinora nostra praua, nō fuisset ad cœleste imperium trāslati. Trāstulit ergo nos in regnum filij, per quem & redemit nos, quia in eo habemus redemptionē, inquit. Redemptionem vtique illā copiosam quę erat apud deum, sed in plenitudine temporis hanc misit populo suo. Sanē hęc duo, scilicet redemptio & remissio peccatorū, extra Christi regnum reperiri nequaquam possunt. Est autem hęc redēptio, destructa diaboli potestate facultas libertatis, quę nobis data est fuso illius sanguine, qui nullum habuit peccatum.

*Per iusti-
tiā chri-
stus diabo-
lum spo-
liauit.
1. Petr. 2*

¶ Et quanuis diabolus illos meritō teneret, quos peccati reos cōditioni mortis obstrinxerat, hos tamē per eum iure perdidit, quem nullius peccati reum pœna mortis affecit. Hac itaque iustitia victus est fortis, & ideo nō est opus aliis hostiis, quia per eum habemus redēptionē & remissionem peccatorū, qui peccatum nō fecit, & peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignū. In quo pater posuit iniquitates omnium nostrum, quem & propter scelus populi sui percussit. Qui nihilominus oblat⁹ est, quia ipse voluit. Dedit enim semetipsum pro nobis oblationē & hostiam deo in odorem suauitatis.

Esa. 53.

Ephes. 5.

FINIS.

PARISIIS EX CHALCOGRA-
phia Ioannis Sauetier, Anno salutis
Christianæ

I 5 5 3.

is
o.
r.
er

nt
m
e-
e-
o),
é
ra
n
r-
n

ti
l-
e
is
l.
r
e
a
é

is
o.
r.
er

nt
m
e-
e-
o),
é
ra
n
r-
n

ti
l-
e
is
l.
r
e
a
é

